T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE'DE ORGANİK BİTKİSEL ve HAYVANSAL ÜRETİMİN MEVCUT DURUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra Gül ZENGİN

ŞUBAT 2021
GÜMÜŞHANE

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TARLA BİTKİLERİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DE ORGANİK BİTKİSEL ve HAYVANSAL ÜRETİMİN MEVCUT DURUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra Gül ZENGİN

Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
"Tarla Bitkileri Anabilim Dalı"
Yüksek Lisans Programında Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih :

Tezin Sözlü Savunma Tarihi :

ŞUBAT 2021

TEZ BEYANNAMESİ

Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı'nda. tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlamış olduğum "Türkiye'de Organik Bitkisel ve Hayvansal Üretimin Mevcut Durumu" isimli tez çalışmasında; bütün bilgi ve belgeleri genel akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak hazırlayıp sunduğumu, başka kaynaklardan yararlandığım bilgileri metin ve kaynaklarda eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma süresince bilimsel araştırma ve etik kurallara uygun olarak davrandığımı ve aksi durumda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ederim. 16/02/2021

Kübra Gül ZENGİN

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE ORGANİK BİTKİSEL ve HAYVANSAL ÜRETİMİN MEVCUT DURUMU

Kübra Gül ZENGİN

Gümüşhane Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarla Bitkileri Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Halil YOLCU
2021, 227 sayfa

Türkiye'de organik bitkisel ve hayvansal üretim bakımından önemli bir potansiyele sahiptir. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı organik tarım verilerinden yapılan hesaplamalara göre Türkiye'de organik sert kabuklu meyve üretimi olarak, organik fındık (17.667 ton), organik kestane (10.521.7 ton), organik Antep fıstığı (7.608.7 ton), organik ceviz (5.967.1 ton) ve badem (5.063,6 ton) üretimleri yapılmıştır. Organik elma (192.796.8 ton), organik alıç (51.702.6 ton), organik armut (21.503.3 ton), organik ayva (1.128.9 ton) ve muşmula (823.3 ton) en çok üretilen organik yumuşak çekirdekli meyveler olmuşlardır. Organik kayısı (58.804.9 ton), organik kiraz (21.771.6 ton), organik vişne (20.381.2 ton), organik erik (14.065.4 ton) ve organik kızılcık (6.595.7 ton) Türkiye'de üretim miktarı bakımından önde gelen organik sert çekirdekli meyveler olmuşlardır. Organik zeytin (213.369 ton) organik nar (59.157.3 ton) ve organik muz (935.2 ton) Türkiye'de en çok üretilen organik Akdeniz meyveleri olmuşlardır.

Organik mandarin (1.814.2 ton), organik portakal (1.087.9 ton) ve organik limon (1.014.6 ton) üretim miktarı bakımından önde gelen organik turunçgiller olmuşlardır. Organik incir (90.485.4 ton), organik dut (6.632.5 ton), organik çilek (6.066.7 ton), organik böğürtlen (3.235.9 ton) ve organik ahududu (2.020.3 ton) Türkiye'de en çok üretilen organik üzümsü meyveler olmuşlardır. Organik çay (26.301.8 ton) Türkiye'de en çok üretilen organik keyf bitkisi meyvesi olmuştur. Organik üzüm (116.803.3 ton) ve organik kuşburnu (3.783.1 ton) Türkiye'de en fazla üretilen diğer organik meyveler olmuştur.

Organik domates (16.593.4 ton), organik biber (5.558.2 ton), organik kavun (3.696.9 ton), organik karpuz (3.530.6 ton) ve organik kabak (798.2 ton) Türkiye'de üretim miktarı bakımından önde gelen organik meyvesi yenen sebzeler olmuşlardır. Çiçek ve çiçek tablası yenen sebzeler olarak organik karnabahar (1.062.5 ton), organik brokoli (521.7 ton) ve organik enginar (100.6 ton) üretimleri yapılmıştır. Organik sürgünleri ve yaprak sapları yenen sebzeler olarak ise sadece kuşkonmaz (1 ton) üretimi yapılmıştır. Türkiye'de organik yaprağı yenen sebzeler olarak ise organik lahana (266.8 ton), organik ıspanak (252.1 ton), organik marul (132.2 ton), organik semizotu (36.4 ton), organik maydanoz (28.5 ton) ve organik dereotu (18 ton) en yüksek üretim miktarlarına sahip olmuşlardır. Organik havuç (3.398.2 ton), organik pancar (830.1 ton), organik kereviz (105 ton) ve organik turp (48.8 ton) Türkiye'de üretim miktarı bakımından önde gelen organik kökleri yenen sebzeler olmuşlardır. Türkiye'de organik soğan ve sürgünleri yenen sebzeler olarak ise organik soğan (2.894.3 ton), organik sarımsak (114.6 ton) ve organik pırasa (84.8 ton) üretimi yapılmıştır.

Türkiye'de organik serin iklim tahılları olarak. organik buğday (195.130.7 ton), organik arpa (56.336.9 ton), organik yulaf (46.020.1 ton), organik tritikale (3.463.1 ton), organik çavdar (2.285.5 ton) ve organik siyez buğdayı (156.5 ton) üretimi yapılmıştır. Organik sıcak iklim tahılı olarak ise organik mısır (31.356.4 ton), organik çeltik (2.222.2 ton) ve organik darı (95.5 ton) üretimleri yapılmıştır.

Organik mercimek (8.040.2 ton), organik nohut (6.336.4 ton), organik fasülye (1.598.5 ton), organik bezelye (137.4 ton), organik bakla (112.3 ton), organik barbunya fasülye (58.4 ton), organik börülce (12.3 ton) ve organik maş fasülyesi (0.1 ton) Türkiye'de organik olarak üretimi yapılan yemeklik dane baklagiller olmuşlardır.

Türkiye'de organik yağ bitkileri olarak ise organik ayçiçeği (4.932.8 ton), organik soya (2.284.8 ton), organik susam (231.3 ton) ve organik aspir (114.7 ton) en yüksek üretim miktarlarına sahip olmuşlardır. Organik lif bitkileri olarak ise organik pamuk (30.389.6 ton) ve organik keten (31.3 ton) üretimleri yapılmıştır. Türkiye'de organik nişasta ve şeker bitkileri olarak ise organik patates (3.403.1 ton), organik şeker pancarı (2.070.2 ton), organik şeker kamışı (11 ton) ve organik yer elması (6.6 ton) üretimleri yapılmıştır.

Türkiye'de organik keyf bitkileri olarak ise organik tütün (243.4 ton) ve organik lavanta (68.5 ton) en yüksek üretim miktarlarına sahip olmuşlardır. Organik defne (3.334.7 ton), organik kekik (803.1 ton), organik kimyon (319.1 ton), organik anason (205.1 ton), organik nane (90.3), organik biberiye (84 ton). organik tarhun (79.4 ton) ve organik kapari (38.8 ton) Türkiye'de üretim bakımından önde gelen organik baharat bitkileri olmuşlardır. Organik tıbbi ve aromatik bitkiler olarak ise organik gül (697.9 ton), organik haşhaş+kapsül+dane (424.5 ton), organik adaçayı (350.1 ton), organik rezene (134.9 ton) ve organik karabuğday (67.4 ton) Türkiye'de en fazla üretilen tıbbi ve aromatik bitkiler olmuşlardır.

Türkiye'de organik baklagil yem bitkisi olarak ise organik yonca (133.377.2 ton), organik korunga (67.957.2 ton), organik fiğ (47.045.7 ton), organik yem bezelyesi (395.6 ton), organik macar fiğ (237.3 ton), organik mürdümük (116.9 ton), organik burçak (91.5 ton), organik acı bakla (29.9 ton) ve organik çemen (1.6 ton) üretimleri yapılmıştır. Organik buğdaygil yem bitkisi olarak ise organik silajlık mısır (5.473.5 ton), organik italyan çimi (537 ton) ve organik sorgum sudan otu melezi (8.7 ton) en fazla üretilen organik buğdaygil yem bitkileri olmuşlardır. Diğer yem bitkileri olarak ise organik çayır otu (39.799 ton), organik yapay çayır-mera otu (113.8 ton), organik hayvan pancarı (32.3 ton) ve organik yem şalgamı (8.7 ton) üretimleri yapılmıştır.

Türkiye'de organik hayvan varlığı. 5.113 organik büyükbaş ve 21.160 organik küçükbaş hayvan varlığı olmak üzere toplamda 26.273 olarak belirlenmiştir. Toplam organik et üretiminin 427 ton ve organik süt üretiminin ise 12.883 ton olduğu tespit edilmiştir. Türkiye'de toplam 1.242.170 adet organik kümes hayvanı varlığı bulunduğu ve bunun 606.790 adetinin etçil piliç ve 635.380 adetinin ise yumurta tavuğu olduğu tespit edilmiştir. Mevcut kümes hayvanı varlığından 1261 ton organik piliç eti üretimi ve 174.675.362 adet organik yumurta üretimi yapılmıştır. Organik arıcılık bakımından ise 51.742 adet kovan varlığının mevcut olduğu ve 494.9 ton organik arı ürünün üretildiği

görülmüştür.

Türkiye'de 2018 yılı itibari ile organik ceviz içi. organik reçel (vişne, kayısı, çilek), organik kuru meyve (erik, hurma, dut, elma, incir, kayısı, gojibery), organik kuru üzüm, organik muz püresi ve flakesi, organik domates (ketçap), organik havuç (dondurulmuş) konservesi, organik buğday, organik buğday çimi tozu, organik buğday glikozu, organik makarna, organik pirinç unu ve nişastası, organik mısır, organik kırmızı mercimek, organik nohut, organik fasülye, organik maş fasülyesi, organik ayçekirdeği, organik soya fasülyesi, organik tohumluk susam, organik Hindistan cevizi yağı, organik keten tohumu, organik bitkisel çay, organik enerji içeceği, organik soyalı içecek, organik çörek otu, organik toz zerdeçal, organik öğütülmüş zencefil, organik karabiber, organik hardal, organik kakao ve tozu, organik bitkisel yağlı süt bazlı karışım, organik meyan kökü, organik chia tohumu, organik tavuk yumurtası, organik piliç eti ve organik arı sütü gibi ürünlerin ithalatı yapılmıştır.

Türkiye'de 2018 yılı itibari ile organik meyve ve meyve ürünleri, organik fındık ve fındık ürünleri, organik Antep fıstığı, organik zeytin ve zeytin ürünleri, organik kayısı ve kayısı ürünleri, organik üzüm ve üzüm ürünleri, organik incir ve incir ürünleri, organik sebze ve sebze ürünleri, organik buğday ve buğday ürünleri, organik mercimek çeşitleri, organik nohut, organik baharatlar ve organik diğer ürünler ihraç edilmiştir.

Sonuç olarak Türkiye'de organik tarımsal üretim bakımdan önemli bir potansiyele sahiptir. Bununla birlikte, Türkiye'de bir kısım organik ürünlerde ithalatçı ve bir kısım organik ürünlerde de ihracatcı ülke pozisyonundadır. İthalat ve ihracatı yapılan organik ürünlerin üretim miktarlarının artırılması, maliyetlerin düşürülmesi ve uluslar arası pazarlarla uzun dönem rekabet edebilecek duruma getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca organik ürünlerdeki ihtiyaçlarımızın ithalat yolu ile değil de iç pazardan karşılanmasının yolu açılmalı ve ihracatımız, yüksek miktarda ürettiğimiz ve pazar değeri yüksek diğer organik ürünleride kapsayacak şekilde arttırılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Organik Bitkisel Üretim, Organik Hayvansal Üretim, Organik Tarım

ABSTRACT
MS THESIS

THE CURRENT SITUATION of ORGANIC PLANT and ANIMAL PRODUCTION in TURKEY

Kübra Gül ZENGİN

Gümüşhane University
The Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Field Crops

Supervisor: Prof. Dr. Halil YOLCU
2021, 227 pages

Turkey has an important potential in terms of organic crop and organic animal production, According to the results calculated from the Ministry of Agriculture and Forestry's 2018 organic farming data, it is observed that organic hazelnut (17.667 tons), organic chestnut (10.521.7 tons), organic pistachio (7.608.7 tons), organic walnut (5.967.1 tons) and organic almond (5.063.6 tons) were produced as a organic nut in Turkey. Organic apple (192.796.8 tons), organic hawthorn (51.702.6 tons), organic pear (21.503.3 tons), organic quince (1.128.9 tons) and organic medlar (823.3 tons) were most produced pome fruits in Turkey. Organic apricot (58.804.9 tons), organic sweet cherry (21.771.6 tons), organic sour cherry (20.381.2 tons), organic plum (14.065.4 tons) and organic cranberry (6.595.7 tons) were the leading organic stone fruits in terms of produce amount in Turkey.

Organic olive (213.369 tons), organic pomegranate (59.157.3 tons) and organic banana (935.2 tons) were the most produced organic Mediterranean fruits in Turkey. Organic mandarin (1.814.2 ton), organic orange (1.087.9 ton) and organic lemon (1.014.6 ton) were the leading organic citrus fruits in terms of produce amount in Turkey. Organic fig (90.485.4 tons), organic mulberry (6.632.5 tons), organic strawberry (6.066.7 tons), organic blackberry (3.235.9 ton) and organic red raspberry (2.020.3 tons) were the most produced organic berries in Turkey. Organic tea (26.301.8 tons) were the most produced organic pleasure plant fruit in Turkey. Organic grapes (116.803.3 tons) and organic rosehip (3.783.1 tons) were the other most organic fruits produced in Turkey.

Organic tomatoes (16.593.4 tons), organic pepper (5.558.2 tons), organic melon (3.696.9 tons), organic watermelon (3.530.6 tons) and pumpkin (798.2 tons) were the leading organic vegetables that were eaten their fruits in terms of produce amount in Turkey. Organic cauliflower (1.062.5 tons), organic broccoli (521.7 tons) and artichoke (100.6 tons) were produced as a vegetable that were eaten their flowers and floral receptacle. Organic asparagus (1 ton) was only produced for vegetables that were eaten shoots and leaf stems. Organic cabbage (266.8 tons), organic spinach (252.1 tons), organic lettuce (132.2 tons), organic purslane (36.4 tons), organic parsley (28.5 tons) and organic dill (18 tons) had the most produce amounts as an organic vegetables that were eaten their leaf. Organic carrot (3.398.2 tons), organic beet (830.1 tons), organic celery (105 tons) and organic radish (48.8 tons) were the leading organic vegetables that were eaten their roots in terms of produce amount in Turkey. Organic onion (2.894.3 tons), organic garlic (114.6 tons) and organic leek (84.8 tons) were produced as vegetables that were eaten their onions and shoots in Turkey.

Organic wheat (195.130.7 tons), organic barley (56.336.9 tons), organic oat (46.020.1 tons), organic triticale (3.463.1 tons), organic rye (2.285.5 tons) and organic einkorn wheat (156.5 tons) were produced as a cool climate cereals. Organic corn (31.356.4 tons), organic rice (2.222.2 tons) and organic millet (95.5 tons) were produced as a hot climate cereals.

Organic lentil (8.040.2 tons), organic chickpea (6.336.4 tons), organic bean (1.598.5 tons), organic pea (137.4 tons), organic faba bean (112.3 tons), organic pinto bean (58.4 tons), organic cowpea (12.3 tons) and organic mung bean (0.1 tons) were produced as an organic edible legumes in Turkey.

Organic sunflower (4.932.8 tons), organic soybean (2.284.8 tons), organic sesame (231.3 tons) and organic safflower (114.7 tons) had the most produce amounts in organic oil crops in Turkey. Organic cotton (30.389.6 tons) and organic linseed (31.3 tons) were produced as an organic fiber plants in Turkey. Organic potato (3.403.1 tons), organic sugar beet (2.070.2 tons), organic sugarcane (11 tons) and organic Jerusalem artichoke (6.6 tons) were produced as organic starch and sugar plants in Turkey.

Organic tobacco (243.4 tons) and organic lavender (68.5 tons) had the most produce amounts in organic pleasure plants in Turkey. Organic laurel (3.434.7 tons), organic thyme (803.1 tons), organic cumin (319.1 tons), organic anise (205.1 tons), organic mint (90.3), organic rosemary (84 tons), organic tarragon (79.4 tons) and organic capers (38.8 tons) were leading organic spice plants in Turkey. Organic rose (697.9 tons), organic poppy + capsule + grain (424.5 tons), Organic sage (350.1 tons), organic fennel (134.9 tons) and organic buckwheat (67.4 tons) were most produced organic medicinal and aromatic plants in Turkey.

Organic lucerne (133.377.2 tons), organic sainfoin (67.957.2 tons), organic vetch (47.045.7 tons), organic foragepea (395.6 tons), organic Hungarian vetch (237.3 tons), organic grasspea (116.9 tons), organic bitter vetch (91.5 tons), organic lupin (29.9 tons) and organic fenugreek (1.6 tons) were produced as an organic legume forage crops in Turkey. Organic silage corn (5.473.5 tons), organic Italian grass (537 tons) and organic sorghum sudan grass hybrid (8.7 tons) were the most produced organic forage grasses in Turkey. Organic pasture grass (39.799 tons), organic artificial pasture rangeland grass (113.8 tons), organic fodder beet (32.3 tons) and organic forage turnip (8.7 tons) were produced as an other organic forage crops.

Number of organic animal were 26.273, including 5.113 bovine and 21.160 small ruminants. Amounts of organic meat and organic milk production were 427 tons and 12.883 tons, respectively. Number of organic poultry were 1.242.170, including 606.790 broiler and 635.380 laying hens. Amounts of organic meat and organic egg production were 1261 tons and 174.675.362 eggs, respectively. Organic beehives numbers were 51.742 and amounts of organic bee products were 494.9 tons.

Organic unshelled walnuts, organic jam (sour cherry, apricot, strawberry), organic dried fruit (plum, date, mulberry, apple, fig, apricot, gojibery), organic raisin, organic banana puree and vial, organic tomatoes (ketchup) and canned organic carrots (Frozen)

were imported to Turkey from abroad in 2018. In addition, products such as organic wheat, wheat grass powder, wheat glucose, organic pasta, organic rice flour and starch and organic corn were imported to Turkey from abroad.

Moreover, organic red lentil, organic chickpea, organic bean, organic mung bean, organic sunflower seeds, organic soybeans, organic sesame for seed, organic coconut oil, organic linseed seeds, organic herbal tea, organic energy drink, organic soy drink, organic black cumin, organic powdered turmeric, organic ground ginger, organic black pepper, organic mustard, organic cocoa and it's powder, organic vegetable fat milk-based mix, organic licorice root and organic chia seeds were imported to Turkey from abroad, In addition, organic animal products such as organic chicken eggs, organic chicken meat and organic royal jelly were imported to Turkey from abroad in 2018.

Organic fruits and fruit products, organic hazelnut and hazelnut products, organic pistachio, organic olive and olive products, organic apricot and apricot products, organic grape and grape products, organic fig and fig products, organic vegetable and vegetable products, organic wheat and wheat products, organic lentil varieties, organic chickpea, organic spices and others were exported to abroad from Turkey in 2018.

As a result, Turkey has an important potential in organic agricultural production, However. Turkey is in the position importer and exporter in the above-mentioned organic products. It is necessary to increase the production of imported and exported organic products, to reduce their costs and to be able to compete with international markets for a long term, Additionally, our needs in the above-mentioned organic products should be met from the domestic market, not through the import and the export should be increased to include other organic products that have high production amounts and market value.

Keywords: Organic Agriculture, Organic Plant Production, Organic Animal Production

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans çalışmam boyunca değerli bilgilerini benimle paylaşan, zamanını ayırarak çalışmamın her safhasında sabırla elinden gelenin fazlasını sunan danışman hocam Sayın Prof. Dr. Halil YOLCU'ya, hayatımın her döneminde bana destek olan anneme, babama, kardeşlerime, arkadaşım Şeyda KARABULUT'a, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen eşim Selami ZENGİN'e ve çocuklarım Mustafa Salih ZENGİN ile Mesut Seymen ZENGİN'e teşekkür ederim.

Kübra Gül ZENGİN

Gümüşhane, 2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET IV
ABSTRACT IX
TEŞEKKÜR XII
İÇİNDEKİLER XIII
ŞEKILLER DIZINI XVII
TABLOLAR LİSTESİ XXII
1. GENEL BİLGİLER 1
1.1. Giriş 1
1.2. Literatür Özeti 11
1.3. Çalışmanın Amacı 16
2. MATERYAL ve YÖNTEM 17
3. SONUÇLAR ve TARTIŞMA 20
3.1. Türkiye'de Organik Meyve Üretimi 20
3.1.1. Organik Sert Kabuklu Meyveler 20
3.1.2. Organik Yumuşak Çekirdekli Meyveler 26
3.1.3. Organik Sert Çekirdekli Meyveler 32
3.1.4. Organik Akdeniz Meyveleri 40
3.1.5. Organik Turunçgil Meyveleri 45
3.1.6. Organik Üzümsü Meyveler 50
3.1.7. Organik Keyf Bitkisi Meyveleri 55
3.1.8. Organik Diğer Meyveler 57
3.2. Türkiye'de Organik Sebze Üretimi 61
3.2.1. Organik Meyvesi Yenen Sebzeler 61
3.2.2. Organik Çiçek ve Çiçek Tablası Yenen Sebzeler 69
3.2.3. Organik Sürgünleri ve Yaprak Sapları Yenen Sebzeler 71
3.2.4. Organik Yaprağı Yenen Sebzeler 73
3.2.5. Organik Kökleri Yenen Sebzeler 79
3.2.6. Organik Soğan ve Sürgünleri Yenen Sebzeler 85
3.2.7. Diğer Organik Sebzeler 89

3.3. Türkiye'de Organik Tahıl Üretimi 89
3.4. Türkiye'de Organik Yemeklik Dane Baklagiller Üretimi 102
3.5. Türkiye'de Organik Endüstri Bitkileri Üretimi 112
3.5.1. Türkiye'de Organik Yağ Bitkileri Üretimi 112
3.5.2. Türkiye'de Organik Lif Bitkileri Üretimi 119
3.5.3. Türkiye'de Organik Nişasta ve Şeker Bitkileri Üretimi 122
3.5.4. Türkiye'de Organik Keyf. Baharat ve Tıbbi Aromatik Bitkileri Üretimi 128
3.5.4.1. Organik Keyf Bitkileri 128
3.5.4.2. Organik Baharat Bitkileri 131
3.5.4.3. Organik Tıbbi ve Aromatik Bitkiler 145
3.6. Organik Yem Bitkileri Üretimi 170
3.6.1 . Organik Baklagil Yem Bitkileri Üretimi 171
3.6.2. Organik Buğdaygil Yem Bitkileri Üretimi 183
3.6.3. Organik Diğer Yem Kaynakları Üretimi 188
3.7. Organik Süs Bitkileri Üretimi 193
3.8. Türkiye'de Organik Hayvansal Üretim 194
3.8.1. Organik Hayvan Varlığı 194
3.8.1.1. Organik Büyükbaş Hayvan Varlığı 194
3.8.1.1.1. Organik Büyükbaş Et Üretimi 196
3.8.1.1.2. Organik Büyükbaş Süt Üretimi 198
3.8.1.2. Organik Küçükbaş Hayvan Varlığı 200
3.8.1.2.1. Organik Küçükbaş Et Üretimi 202
3.8.1.2.2. Organik Küçükbaş Süt Üretimi 204
3.8.1.3. Organik Kümes Hayvanı Varlığı 206
3.8.1.3.1. Organik Piliç Eti Üretimi 208
3.8.1.3.2. Organik Yumurta Üretimi 210
3.8.1.4. Organik Arıcılık 212
3.8.1.4.1. Organik Kovan Varlığı 212
3.8.1.4.2. Organik Arı Ürünü 214
4. 2018 YILI ORGANİK ÜRÜNLERİN İTHALAT ve İHRACAAT VERİLERİ 216
4.1. Türkiye'de Organik Ürünlerin İthalat Verileri 216
4.2. Türkiye'de Organik Ürünlerin İhracat Verileri 218

5. SONUÇ ve ÖNERİLER 220
6. KAYNAKÇA 224
ÖZGEÇMİŞ

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa No

Şekil 1.1. Dünyada organik tarım yapan ülkelerin sayısının yıllara göre gelişimi..... 2
Şekil 1.2. Dünyada organik tarım yapılan alanların yıllara göre değişimi..... 3
Şekil 1.3. Dünyada organik tarım yapılan alanların oran olarak yıllara göre gelişimi 4
Şekil 1.4. Dünyada organik tarım yapan çiftçi sayısının yıllara göre gelişimi..... 5
Şekil 1.5. Dünyada küresel organik tarım pazarının yıllara göre gelişimi 6
Şekil 1.6. Türkiye'de yıllara göre toplam organik tarım yapılan alanlar 7
Şekil 1.7. Türkiye'de yıllara göre toplam organik ürün üretim miktarı verileri……..8
Şekil 1.8. Türkiye'de yıllara göre organik ürün çeşidi sayısı 9
Şekil 1.9. Türkiye'de yıllara göre toplam organik ürün üreten çiftçi sayısı verileri 10
Şekil 3.1. Türkiye'de organik fındık üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 23
Şekil 3.2. Türkiye'de organik kestane üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 24
Şekil 3.3. Türkiye'de organik antep fıstığı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 24
Şekil 3.4. Türkiye'de organik ceviz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 25
Şekil 3.5. Türkiye'de organik elma üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 28
Şekil 3.6. Türkiye'de organik alıç üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 29
Şekil 3.7. Türkiye'de organik armut üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 30
Şekil 3.8. Türkiye'de organik ayva üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 31
Şekil 3.9. Türkiye'de organik kayısı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 35
Şekil 3.10. Türkiye'de organik kiraz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 36
Şekil 3.11. Türkiye'de organik vişne üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 37
Şekil 3.12. Türkiye'de organik erik üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 38
Şekil 3.13. Türkiye'de organik kızılcık üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 39
Şekil 3.14. Türkiye'de organik zeytin üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 42
Şekil 3.15. Türkiye'de organik nar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 43
Şekil 3.16. Türkiye'de organik muz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 44
Şekil 3.17. Türkiye'de organik mandarin üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 47
Şekil 3.18. Türkiye'de organik portakal üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 48
Şekil 3.19. Türkiye'de organik limon üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 49
Şekil 3.20. Türkiye'de organik incir üretimi yapılan iller ve üretim miktarları…….. 52
Şekil 3.21. Türkiye'de organik dut üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 53

Şekil 3.22. Türkiye'de organik çilek üretimi yapılan iller ve üretim miktarları..... 54
Şekil 3.23. Türkiye'de organik çay üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 56
Şekil 3.24. Türkiye'de organik üzüm üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 59
Şekil 3.25. Türkiye'de organik kuşburnu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 60
Şekil 3.26. Türkiye'de organik domates üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 64
Şekil 3.27. Türkiye'de organik biber üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 65
Şekil 3.28. Türkiye'de organik kavun üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 66
Şekil 3.29. Türkiye'de organik karpuz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 67
Şekil 3.30. Türkiye'de organik kabak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 68
Şekil 3.31. Türkiye'de organik karnabahar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 70
Şekil 3.32. Türkiye'de organik kuşkonmaz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 72
Şekil 3.33. Türkiye'de organik lahana üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 76
Şekil 3.34. Türkiye'de organik ıspanak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 77
Şekil 3.35. Türkiye'de organik marul üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 78
Şekil 3.36. Türkiye'de organik havuç üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 81
Şekil 3.37. Türkiye'de organik pancar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 82
Şekil 3.38. Türkiye'de organik kereviz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 83
Şekil 3.39. Türkiye'de organik turp üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 84
Şekil 3.40. Türkiye'de organik soğan üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 86
Şekil 3.41. Türkiye'de organik sarımsak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 87
Şekil 3.42. Türkiye'de organik pırasa üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 88
Şekil 3.43. Türkiye'de organik buğday üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 93
Şekil 3.44. Türkiye'de organik arpa üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 94
Şekil 3.45. Türkiye'de organik yulaf üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 95
Şekil 3.46. Türkiye'de organik tritikale üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 96
Şekil 3.47. Türkiye'de organik çavdar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 97
Şekil 3.48. Türkiye'de organik siyez (kaplıca) buğdayı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 98
Şekil 3.49. Türkiye'de organik mısır üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 99
Şekil 3.50. Türkiye'de organik çeltik üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 100
Şekil 3.51. Türkiye'de organik darı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 101
Şekil 3.52. Türkiye'de organik mercimek üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 105
Şekil 3.53. Türkiye'de organik nohut üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 106

Şekil 3.54. Türkiye'de organik fasülye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 107
Şekil 3.55. Türkiye'de organik bezelye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları …..... 105
Şekil 3.56. Türkiye'de organik bakla üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 109
Şekil 3.57. Türkiye'de organik barbunya fasülye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları……..110
Şekil 3.58. Türkiye'de organik börülce üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 111
Şekil 3.59. Türkiye'de organik ayçiçeği üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 114
Şekil 3.60. Türkiye'de organik soya üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 115
Şekil 3.61. Türkiye'de organik susam üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 115
Şekil 3.62. Türkiye'de organik aspir üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 117
Şekil 3.63. Türkiye'de organik yer fıstığı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 118
Şekil 3.64. Türkiye'de organik pamuk üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 120
Şekil 3.65. Türkiye'de organik keten üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 121
Şekil 3.66. Türkiye'de organik patates üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 124
Şekil 3.67. Türkiye'de organik şeker pancarı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları .. 125
Şekil 3.68. Türkiye'de organik şeker kamışı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları .. 126
Şekil 3.69. Türkiye'de organik yer elması üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 127
Şekil 3.70. Türkiye'de organik tütün üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 129
Şekil 3.71. Türkiye'de organik lavanta üretimi yapılan iller ve üretim miktarları …….. 130
Şekil 3.72. Türkiye'de organik defne üretimi yapılan iller ve üretim miktarları…….. . 135
Şekil 3.73. Türkiye'de organik kekik üretimi yapılan iller ve üretim miktarları …….. 136
Şekil 3.74. Türkiye'de organik kimyon üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 137
Şekil 3.75. Türkiye'de organik anason üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 138
Şekil 3.76. Türkiye'de organik nane üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 139
Şekil 3.77. Türkiye'de organik biberiye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 140
Şekil 3.78. Türkiye'de organik tarhun üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 141
Şekil 3.79. Türkiye'de organik kapari üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 142
Şekil 3.80. Türkiye'de organik çörek otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 143
Şekil 3.81. Türkiye'de e organik mercanköşk üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 144
Şekil 3.82. Türkiye'de organik gül üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 152
Şekil 3.83. Türkiye'de organik organik haşhaş+kapsül+dane üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 153
Şekil 3.84. Türkiye'de organik adaçayı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 154
Şekil 3.85. Türkiye'de organik rezene üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 155

Şekil 3.86. Türkiye'de organik karabuğday üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 156
Şekil 3.87. Türkiye'de organik ıhlamur üretimi yapılan iller ve üretim miktarları…. 157
Şekil 3.88. Türkiye'de organik frenk (hint) inciri üretimi yapılan iller ve üretim miktarları..... 158
Şekil 3.89. Türkiye'de organik laden üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 159
Şekil 3.90. Türkiye'de organik limon otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 160
Şekil 3.91. Türkiye'de organik hünnap üretimi yapılan iller ve üretim miktarları.... 161
Şekil 3.92. Türkiye'de organik hayıt üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton).... 162
Şekil 3.93. Türkiye'de organik papatya üretimi yapılan iller ve üretim miktarları… 163
Şekil 3.94. Türkiye'de organik kantaron üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 164
Şekil 3.95. Türkiye'de organik kinoa üretimi yapılan iller ve üretim miktarları …… 165
Şekil 3.96. Türkiye'de organik ısırgan otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları ... 166
Şekil 3.97. Türkiye'de organik karabaş otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları . 167
Şekil 3.98. Türkiye'de organik altın otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 164
Şekil 3.99. Türkiye'de organik şevketi bostan üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 165
Şekil 3.100. Türkiye'de organik yonca üretimi yapılan iller ve üretim miktarları..... 174
Şekil 3.101. Türkiye'de organik korunga üretimi yapılan iller ve üretim miktarları..... 175
Şekil 3.102. Türkiye'de organik fiğ üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)…… 176
Şekil 3.103. Türkiye'de organik yem bezelyesi üretimi yapılan iller ve üretim miktarları……177
Şekil 3.104. Türkiye'de organik macar fiği üretimi yapılan iller ve üretim miktarları ... 174
Şekil 3.105. Türkiye'de organik mürdümük üretimi yapılan iller ve üretim miktarları .. 175
Şekil 3.106. Türkiye'de organik burçak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 176
Şekil 3.107. Türkiye'de organik acı bakla üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 177
Şekil 3.108. Türkiye'de organik çemen otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 178
Şekil 3.109. Türkiye'de organik silajlık mısır üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 184
Şekil 3.110. Türkiye'de organik italyan çimi üretimi yapılan iller ve üretim miktarları ... 185
Şekil 3.111. Türkiye'de organik sorgum sudan otu melezi üretimi yapılan iller ve üretim miktarı…… . .186
Şekil 3.112. Türkiye'de organik ayrık üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 187
Şekil 3.113. Türkiye'de organik çayır otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları..... 189
Şekil 3.114. Türkiye'de organik yapay çayır mera üretimi yapılan iller ve üretim miktarları… 190
Şekil 3.115. Türkiye'de organik hayvan pancarı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları.....191
Şekil 3.116. Türkiye'de organik yem şalgamı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 192

Şekil 3.117. Türkiye'de organik büyükbaş hayvancılık yapılan iller ve hayvan sayıları 195
Şekil 3.118. Türkiye'de organik büyükbaş et üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 197
Şekil 3.119. Türkiye'de organik büyükbaş süt üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 199
Şekil 3.120. Türkiye'de organik küçükbaş hayvancılık yapılan iller ve hayvan sayıları 201
Şekil 3.121. Türkiye'de organik küçükbaş et üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 203
Şekil 3.122. Türkiye'de organik küçükbaş süt üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 205
Şekil 3.123. Türkiye'de organik kümes hayvancılığı üretimi yapılan iller ve hayvan sayıları …… 207
Şekil 3.124. Türkiye'de organik piliç eti üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 209
Şekil 3.125. Türkiye'de organik yumurta üretimi yapılan iller ve yumurta sayıları 211
Şekil 3.126. Türkiye'de illere göre organik kovan sayısı 213
Şekil 3.127. Türkiye'de organik arı ürünü üretimi yapılan iller ve üretim miktarları 215

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 3.1. 2018 yılı Türkiye'de organik sert kabuklu meyvelerin üretim miktarları 20
Tablo 3.2. 2018 yılı Türkiye'de organik yumuşak çekirdekli meyvelerin üretim miktarları 26
Tablo 3.3. 2018 yılı Türkiye'de organik sert çekirdekli meyvelerin üretim miktarları ... 32
Tablo 3.4. 2018 yılı Türkiye'de organik Akdeniz meyvelerinin üretim miktarları 40
Tablo 3.5. 2018 yılı Türkiye'de organik turunçgil meyvelerinin üretim miktarları 45
Tablo 3.6. 2018 yılı Türkiye'de organik üzümsü meyvelerin üretim miktarları 50
Tablo 3.7. 2018 yılı Türkiye'de organik keyf bitkisi meyveleri üretim miktarları..... 55
Tablo 3.8. 2018 yılı Türkiye'de organik diğer meyveler üretim miktarları……..... 55
Tablo 3.9. 2018 yılı Türkiye'de organik meyvesi yenen sebzeler üretim miktarları 61
Tablo 3.10. 2018 yılı Türkiye'de organik çiçek ve çiçek tablası yenen sebzelerin üretim miktarları ……69
Tablo 3.11. 2018 yılı Türkiye'de organik sürgünleri ve yaprak sapları yenen sebzelerin üretim miktarı..... 71
Tablo 3.12. 2018 yılı Türkiye'de organik yaprağı yenen sebzelerin üretim miktarları 73
Tablo 3.13. 2018 yılı Türkiye'de organik kökleri yenen sebzelerin üretim miktarları..... 79
Tablo 3.14. 2018 yılı Türkiye'de organik soğan ve sürgünleri yenen sebzelerin üretim miktarları..... 85
Tablo 3.15. 2018 yılı Türkiye'de organik diğer sebze bitkilerinin üretim miktarları..... 89
Tablo 3.16. 2018 yılı Türkiye'de organik tahıl bitkilerinin üretim miktarları..... 90
Tablo 3.17. 2018 yılı Türkiye'de organik yemeklik dane baklagillerin üretim miktarları 102
Tablo 3.18. 2018 yılı Türkiye'de organik yağ bitkileri üretim miktarları 112
Tablo 3.19. 2018 yılı Türkiye'de organik lif bitkileri üretim miktarları 119
Tablo 3.20. 2018 yılı Türkiye'de organik nişasta ve şeker bitkileri üretim miktarları 122
Tablo 3.21. 2018 yılı Türkiye'de organik keyf bitkileri üretim miktarları..... 128
Tablo 3.22. 2018 yılı Türkiye'de organik baharat bitkileri üretim miktarları 131
Tablo 3.23. 2018 yılı Türkiye'de organik tıbbi ve aromatik bitkiler üretim miktarları..... 146
Tablo 3.24. 2018 yılı Türkiye'de organik yem bitkileri üretim miktarları 171
Tablo 3.25. 2018 yılı Türkiye'de organik süs bitkileri üretim miktarları..... 193
Tablo 3.26. 2018 yılı Türkiye'de organik hayvan varlığı 194

Tablo 3.27. 2018 yılı Türkiye'de organik büyükbaş et üretimi miktarları 196
Tablo 3.28. 2018 yılı Türkiye'de organik büyükbaş süt üretimi 198
Tablo 3.29. 2018 yılı Türkiye'de organik küçükbaş et üretimi 202
Tablo 3.30. 2018 yılı Türkiye'de organik küçükbaş süt üretimi 204
Tablo 3.31. 2018 yılı Türkiye'de organik kümes hayvanı varlığı 206
Tablo 3.32. 2018 yılı Türkiye'de organik piliç eti üretimi 208
Tablo 3.33. 2018 yılı Türkiye'de organik yumurta üretimi 210
Tablo 3.34. 2018 yılı Türkiye organik kovan varlığı 212
Tablo 3.35. 2018 yılı Türkiye'de organik arı ürünü toplamı (ton) 214
Tablo 4.1. 2018 yılı Türkiye'de organik ürünlerin ithalat verileri 217
Tablo 4.2. 2018 yılı Türkiye'de organik olarak ihraç edilen ürünler 219

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş

Organik tarım; tarımsal ilaç. kimyasal gübre ve büyüme hormonlarını kullanmadan sürdürülebilir üretimi esas alan, çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyen, doğal kaynakları kullanarak, üretimden tüketime kadar her aşaması kontrol altında yapılan bir tarım modelidir (Ok, 2019). Organik tarım, organik girdi kullanılarak uygun tarım teknikleri ile bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilmesi, bunların işlenmesi, etiketlenmesi, kontrolü, sertifikalandırılması ve pazarlanmasını hedeflemektedir (Demiryürek ve Bozoğlu, 2007).
İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra gelişmiş ve az gelişmiş olan ülkelerde artan nüfusa karşı devletler, tarımsal üretimi artırmaya çalışarak insan beslenmesine katkıda bulunmaya çalışmışlardır (Kızılaslan ve Olgun, 2012). Gelişmiş ülkeler, artan nüfusun gıda ihtiyacını karşılamak için 'Yeşil Devrim' adında bir tarım politikasını uygulamaya koymuşlardır (Kızılaslan ve Olgun, 2012). Uygulamaya çalıştıkları "Yeşil Devrim" politikası gıda sorununu bir nebze olsun gidermiş olsa da doğayı gün geçtikçe tahrip etmiş, aşırı toprak işleme nedeniyle toprak üzerinde erozyona neden olmuş, kullanılan kimyasal gübreler ve ilaçlar yer altı sularını kirletmiş ve insan sağlığını negatif yönde etkilemeye başlamıştır (Kızılaslan ve Olgun, 2012). Bu olumsuzlukların sonucunda, tarımda doğanın dengesini bozmadan, güvenilir ve sağlıklı ürünler üretmek amacıyla organik tarım faaliyetleri ortaya çıkmıştır (Kızılaslan ve Olgun, 2012).

Organik tarım, ilk kez Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamış ve daha sonra diğer ülkelere yayılmıştır (Demiryürek, 2011). Dünya'da organik tarım faaliyetlerini bir çatı altında toplamak, gelişimini yönlendirmek, standartlar hazırlamak ve organik tarımdaki sın gelişmelerden üyelerini haberdar etmek amacı ile 1972 yılında Almanya merkezli olarak '' Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu'' (International Federation of Organic Agriculture Movement- IFOAM), kurulmuştur (Vatansever Deviren ve Çelik, 2017). Organik tarım faaliyetleri, insanların organik ürünlerin daha besleyici olduklarını (Baranski ve ark., 2014; Srednicka-Tober ve ark., 2016a; Srednicka-Tober ve ark., 2016b) ve organik tarımın çevre ve sağlık yönünden de pozitif etkilere sahip olduğunu düşünmeleri nedeniyle her geçen gün artış göstermiştir. Nitekim sağlıklı yaşam, sağlıklı beslenme ve sağlıklı çevre konusunda bilinçli olan tüketicilerin organik ürünlere olan taleplerinin artması sonucu, doğal olarak dünyada organik üretim yapan ülkelerin

sayılarında, üretim alanı miktarlarında, tüm tarım alanları içerisindeki organik tarım alanlarının payında, çiftçi sayılarında ve organik ürünlerin pazar paylarında artışlar olmuştur.

Organik tarım yapan ülke sayılarına baktığımızda her geçen yıl organik tarım yapan ülkelerin sayılarında önemli artışlar olduğu gözlemlenmiştir, 2000 yılında 86 ülkede organik tarım faaliyeti yapılırken, 2012 yılında 164 ülkede, 2016 yılında 178 ülkede, 2017 yılında 181 ve 2018 yılında ise 186 ülkede organik tarım faaliyeti yapılmaya başlanmıştır (Şekil 1.1).

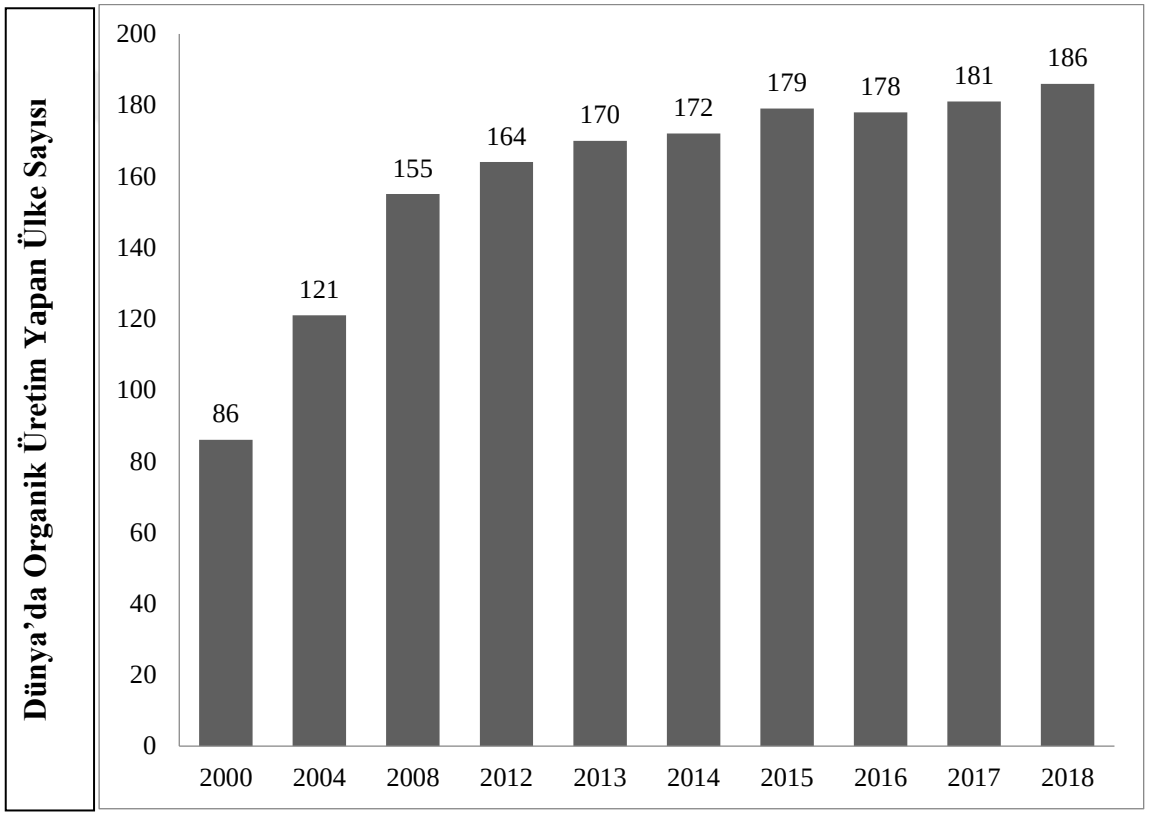

Şekil 1.1. Dünyada organik tarım yapan ülkelerin sayısının yıllara göre gelişimi (Yussefi ve Willer, 2002; Willer ve Yussefi, 2006; Willer, 2010; Willer ve Lernoud., 2014; Lernoud ve Willer, 2016; Lernoud ve Willer, 2017; Willer ve ark., 2018; Willer ve ark,. 2019; Willer ve ark., 2020).

Organik tarım yapılan alanlara baktığımızda, organik tarım yapılan alanların da arttığı gözlemlenmiştir, Organik tarım yapılan alanlar, 2000 yılında 15 milyon hektarken, 2012 yılında 37.6 milyon hektar, 2016 yılında 57.8 milyon hektar, 2017 yılında 69.8 milyon hektar ve 2018 yılında ise 71.5 milyon hektar olmuştur (Şekil 1.2).

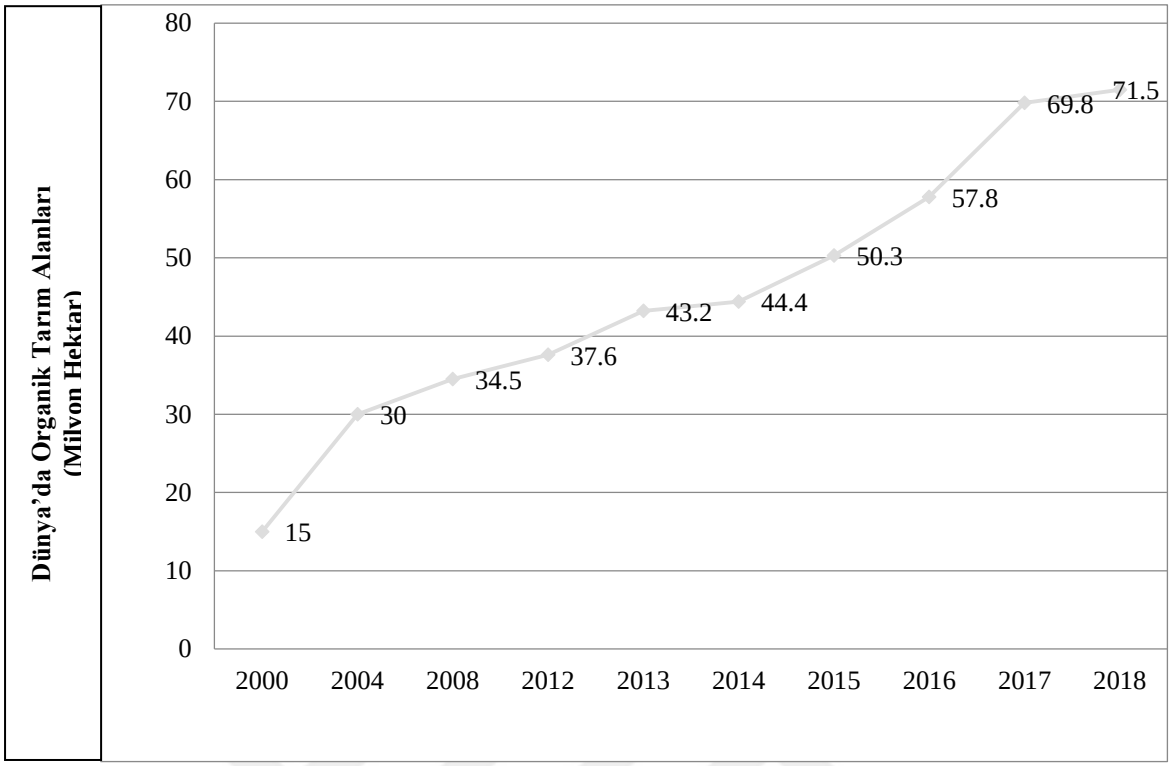

Şekil 1.2. Dünyada organik tarım yapılan alanların yıllara göre değişimi (Yussefi ve Willer, 2002; Willer ve Yussefi, 2006; Willer, 2010; Willer ve Lernoud., 2014; Lernoud ve Willer, 2016; Lernoud ve Willer, 2017; Willer ve ark., 2018; Willer ve ark,. 2019; Willer ve ark., 2020).

Dünyadaki tarım alanları içerisinde organik tarım yapılan alanların payı incelendiğinde organik tarım yapılan alanların paylarının da oransal olarak arttığı görülmüştür. 2000 yılında dünyadaki mevcut tarım alanlarının %0.3'ünde organik tarım yapılırken, 2018 yılında ise mevcut tarım alanlarının %1.5'inde organik tarım yapılmaya başlanmıştır (Şekil 1.3).

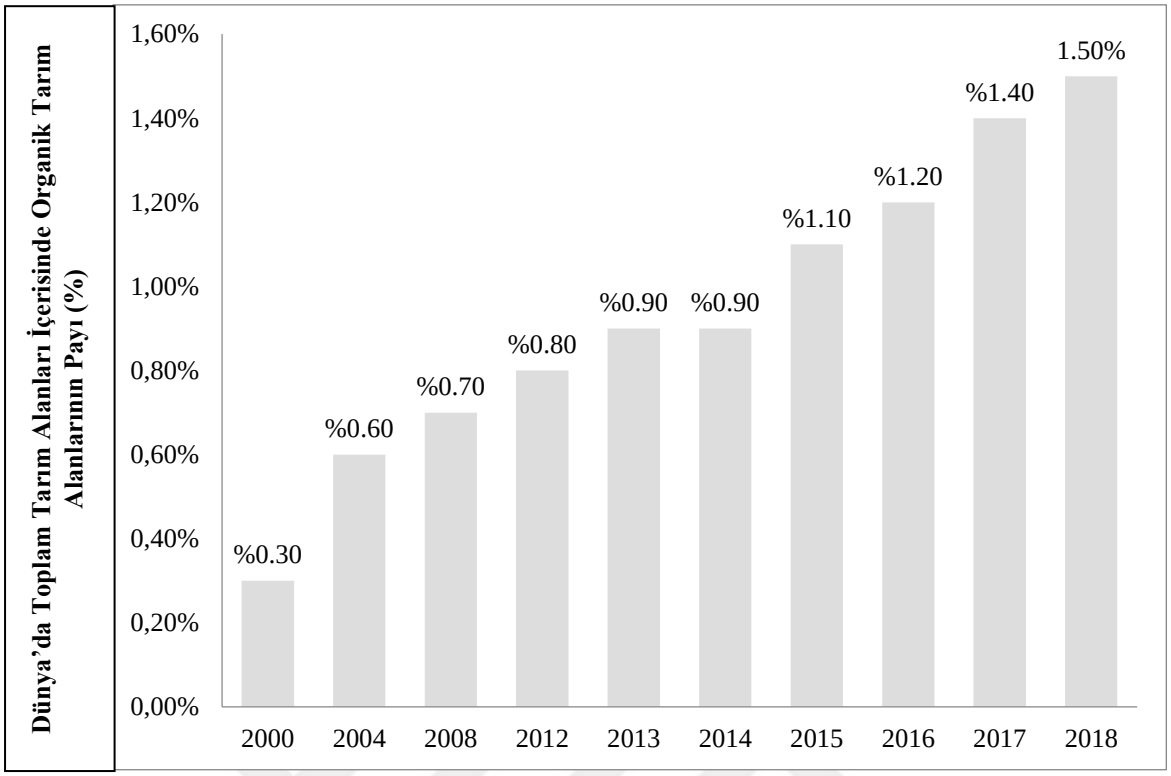

Şekil 1.3. Dünyada organik tarım yapılan alanların oran olarak yıllara göre gelişimi (Yussefi ve Willer, 2002; Willer ve Yussefi, 2006; Willer, 2010; Willer ve Lernoud., 2014; Lernoud ve Willer, 2016; Lernoud ve Willer, 2017; Willer ve ark., 2018; Willer ve ark,. 2019; Willer ve ark., 2020).

Organik üretim yapan çiftçi sayısı ise 2010 yılında 1.6 milyonken. 2016 yılında 2.7 milyon, 2017 yılında 2.9 milyon ve 2018 yılında ise bu rakam 2.8 milyon olmuştur (Şekil 1.4).

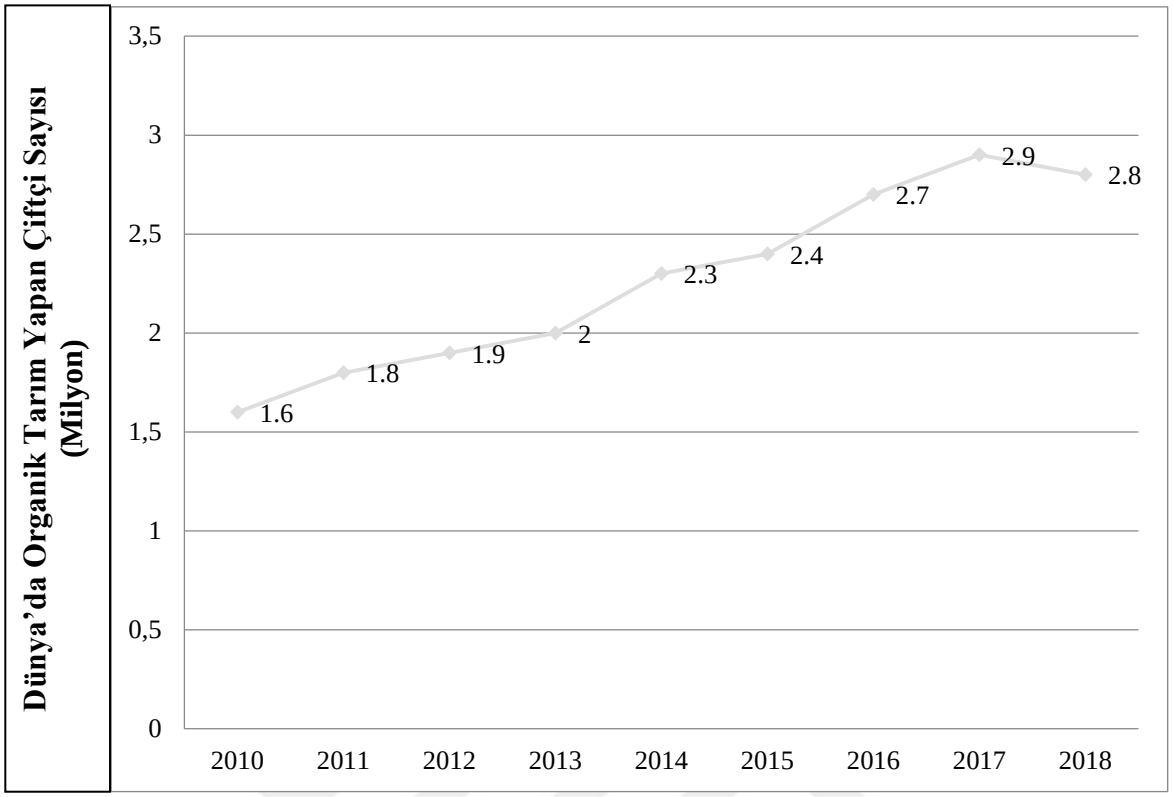

Şekil 1.4. Dünyada organik tarım yapan çiftçi sayısının yıllara göre gelişimi (Willer ve Lernoud, 2012; Willer ve ark., 2014; Lernoud ve Willer, 2016; Lernoud ve Willer, 2017; Willer ve ark., 2018; Willer ve ark., 2019; Willer ve ark., 2020).

Dünya üzerinde organik ürünlere olan talebin artması ile birlikte ülkeler arası tarımsal ticarette organik ürünlerin payları da artmaya başlamıştır. Nitekim organik ürünlerin 2010 yılında küresel pazar hacmi 59.1 milyar dolarken, 2016 yılında 89.7 milyar dolar, 2017 yılında 97 milyar dolar ve 2018 yılında ise bu pazar hacmi 96.7 milyar dolar olmuştur (Şekil 1.5).

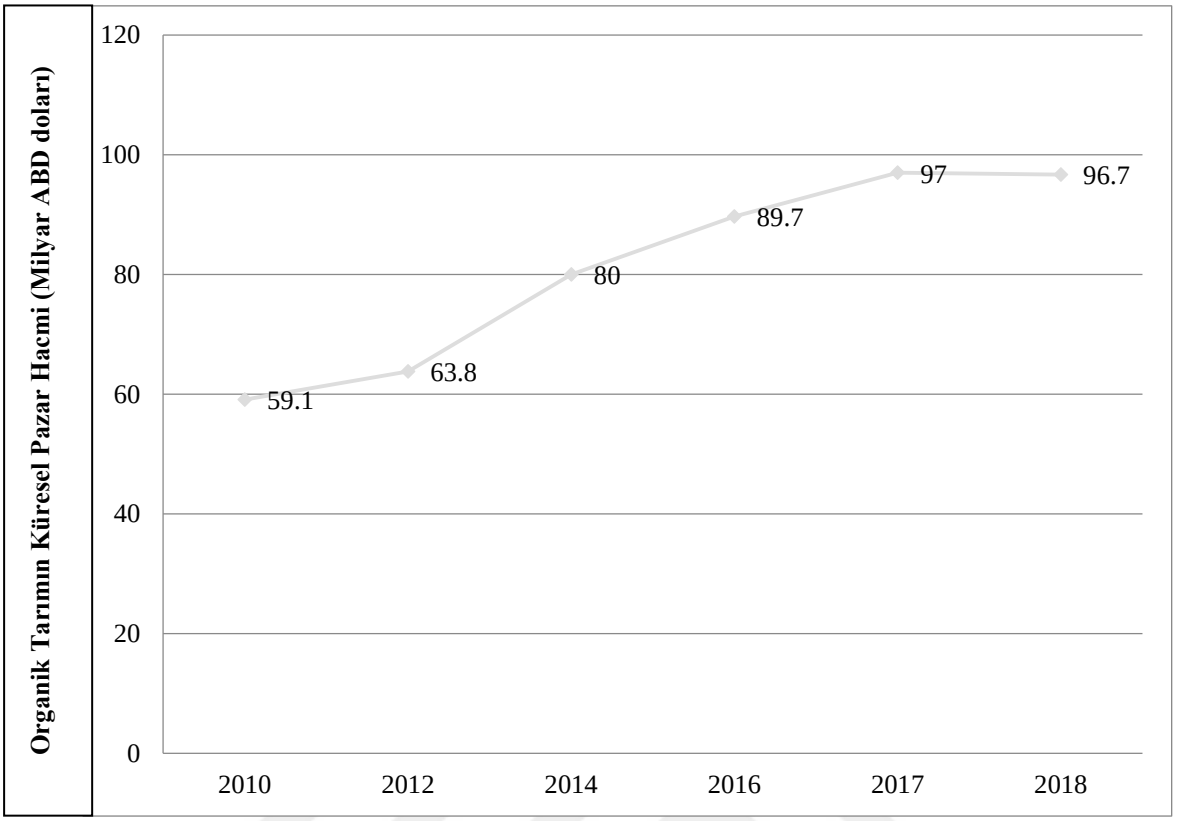

Şekil 1.5. Dünyada küresel organik tarım pazarının yıllara göre gelişimi (Willer ve Lernoud, 2012; Willer ve ark., 2014; Lernoud ve Willer, 2016; Lernoud ve Willer, 2017; Willer ve ark., 2018; Willer ve ark., 2019; Willer ve ark., 2020).

Türkiye'de organik tarım faaliyetleri, 1980'li yılların ortalarında Avrupa'da faaliyet gösteren firmaların Türkiye'den organik tarım ürünlerini (kuru üzüm, kuru incir, kuru kayısı, fındık, baklagil ve pamuk) talep etmeleri ve bu üretim tekniğini tanıtmaya yönelik çalışmaları ile başlamıştır (Ataseven ve Güneş, 2008). Dış pazar odaklı başlayan organik tarımsal üretim 2000'li yıllardan itibaren yerel talebin oluşmasıyla beraber iç pazara yönelik olarak da gelişmeye başlamıştır (Aksoy, 2001).

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de organik ürünlerin toplam üretim alanı ve üretim miktarı, organik ürün çeşidi sayısı ve çiftçi sayısında yıllar içerisinde artışlar meydana gelmiştir (Anonim 2018a).

Türkiye de toplam organik tarım yapılan alan 2002 yılında 89.827 hektarken, 2016 yılında 523.778 hektar ve 2018 yılında ise 626.885 hektar olmuştur (Şekil 1.6).

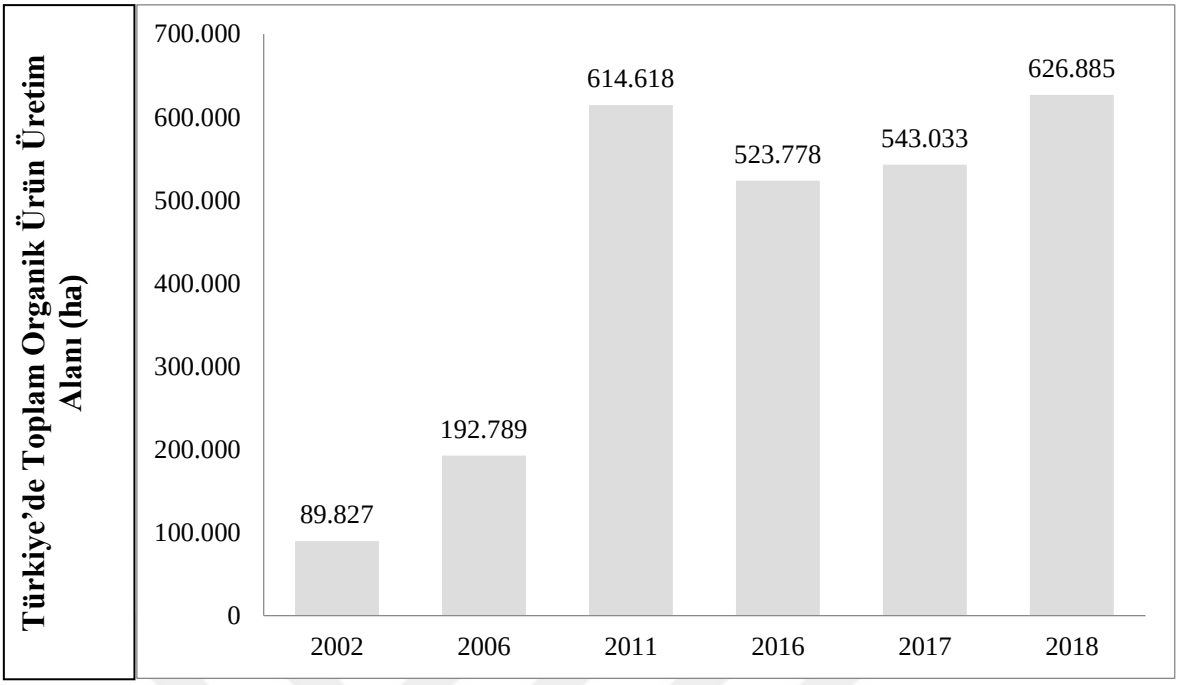

Şekil 1.6. Türkiye'de yıllara göre toplam organik tarım yapılan alanlar (Anonim 2018a)

Türkiye'de toplam organik ürün üretim miktarı 2002 yılında 310.125 tonken, 2016 yılında 2.473.600 ton ve 2018 yılında ise 2.371.612 ton olmuştur (Şekil 1.7).

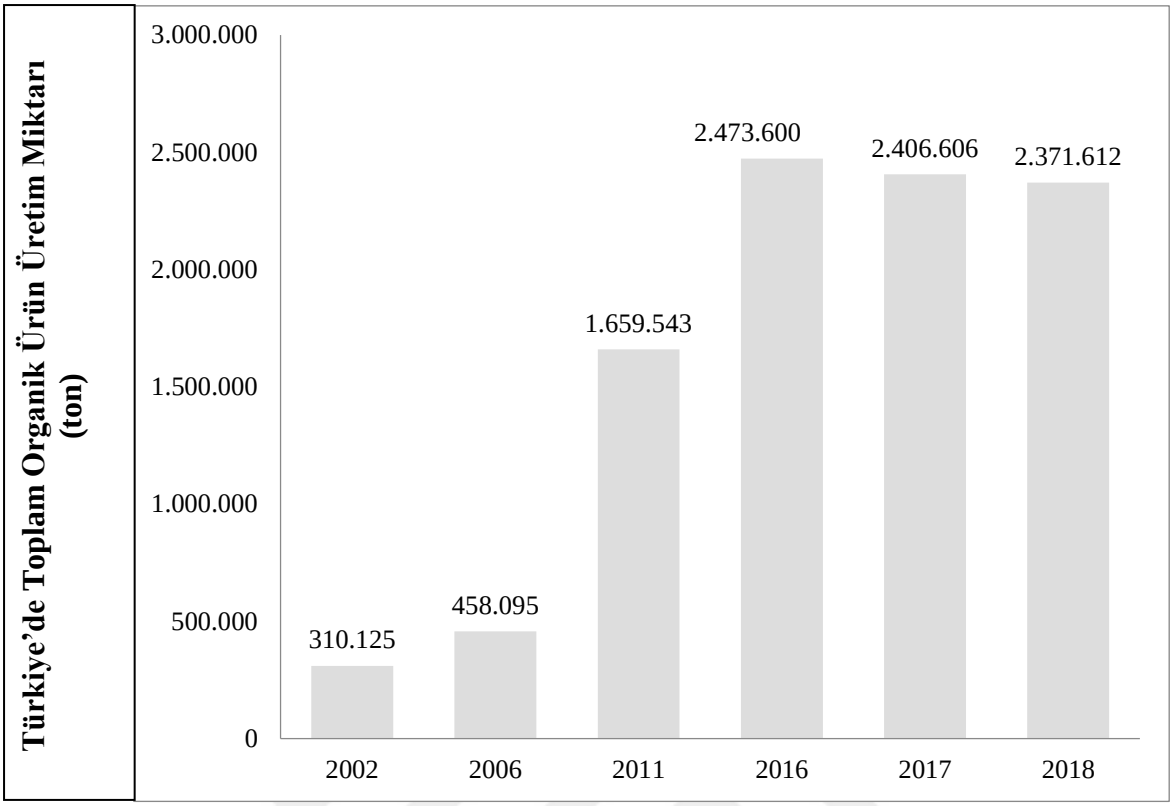

Şekil 1.7. Türkiye'de yıllara göre toplam organik ürün üretim miktarı verileri (Anonim 2018a)

Türkiye'de organik ürün çeşidi sayısı, 2002 yılında 150 iken. 2016 yılında 225 ve 2018 yılında ise 213 olmuştur (Şekil 1.8).

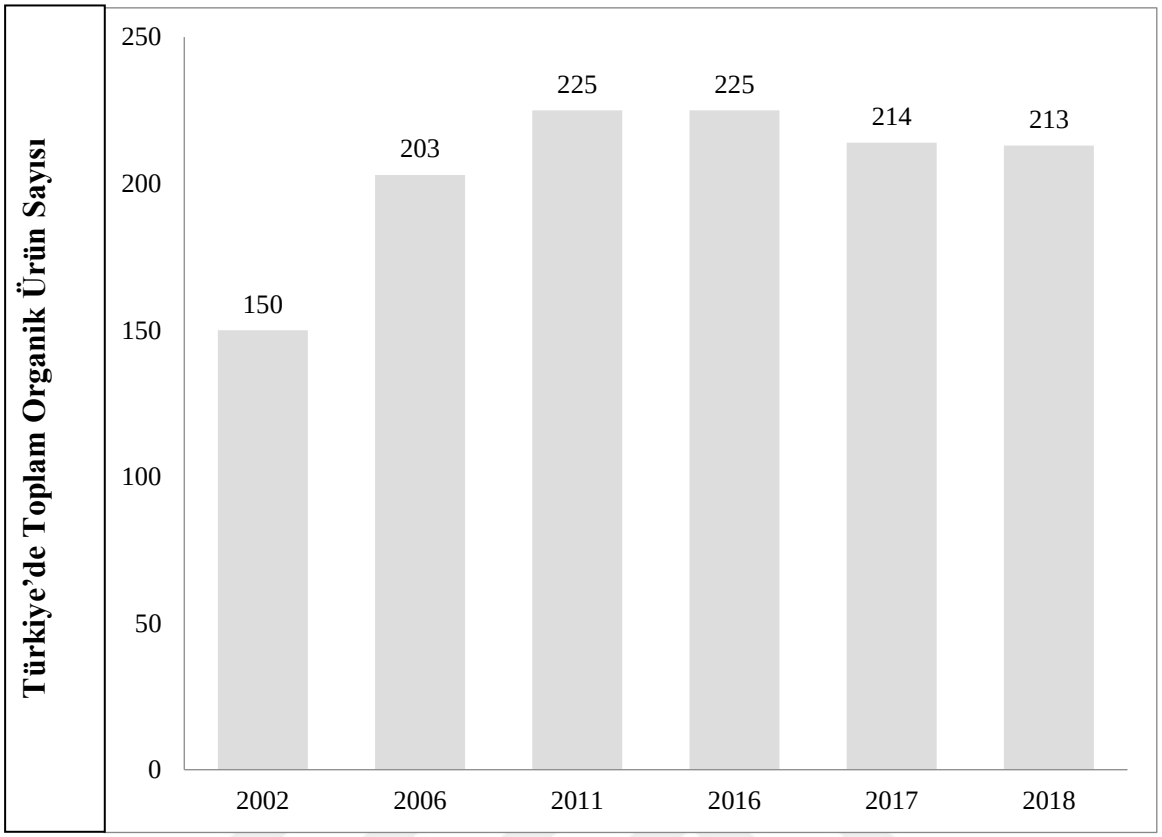

Şekil 1.8. Türkiye'de yıllara göre organik ürün çeşidi sayısı (Anonim 2018a)

Türkiye'de toplam organik tarım yapan çiftçi sayısı 2002 yılında 12.428 iken, 2016 yılında 67.878 ve 2018 yılında ise 79.563 kişi olmuştur (Şekil 1.9).

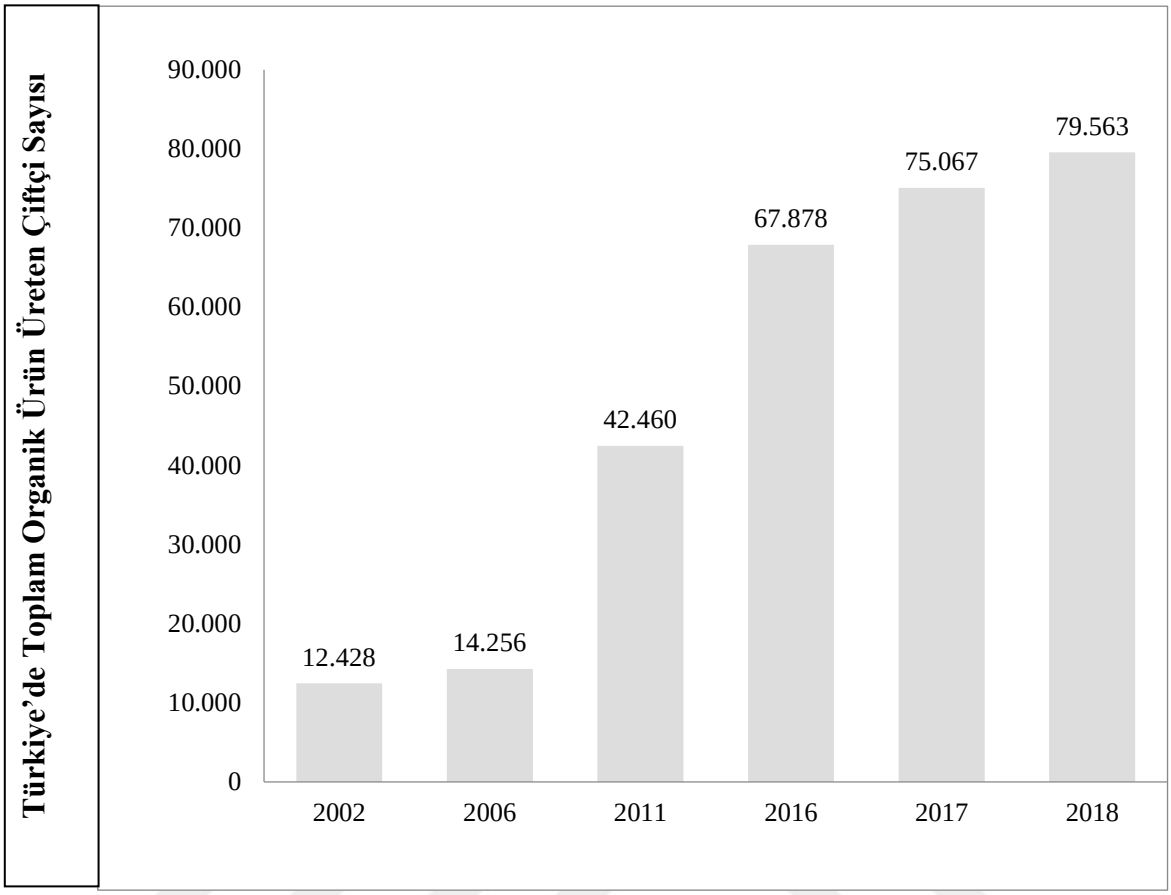

Şekil 1.9. Türkiye'de yıllara göre toplam organik ürün üreten çiftçi sayısı verileri (Anonim 2018a).

Türkiye farklı iklim bölgelerine ve topoğrafik özelliklere sahip olması nedeniyle organik tarımsal üretimde de geniş bir ürün çeşitliliğine sahiptir. Organik ürün çeşitliliğinin fazla olduğu Türkiye'de her bir organik ürünün toplam olarak ne miktarda üretildiğinin belirlenmesi ve bazı üretim potansiyeli ve pazar değeri yüksek olan ürünlerimizin hangi illerde ne miktarda üretildiğinin açıkça gösterilmesi ve bu verilerin organik ürünlerdeki ithalat ve ihracatımızla birlikte değerlendirilmesi çok önemlidir.

Nitekim bu bilgi organik üretim ve tüketim arasındaki dengenin kurulmasına, iç ve dış pazarda pazar ve pazarlama stratejilerinin belirlenmesine, çeşitli teşviklerin oluşmasına ve organik tarımla ilgili bilimsel çalışmaların şekillenmesine katkı sağlayabilir. Bu nedenle bu çalışmada, Türkiye'de üretimi yapılan organik ürünlerin tasnif edilerek her bir ürün çeşidinin toplam üretim miktarlarının belirlenmesi ve bazı üretim potansiyeli ve pazar değeri yüksek olan ürünlerin hangi illerde ne miktarlarda üretildiğinin açık olarak gösterilmesi ve bu verilerin organik ürünlerdeki ithalat ve ihracatımızla birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1.2. Literatür Özeti

Atlı (2006), yapmış olduğu derleme çalışmasında, Dünya'da ve Türkiye'de organik tarım alanında yapılan uygulamaları ele almıştır. Yıllar geçtikçe dünyada organik ürünlere olan talebin arttığını ifade etmiştir. Talebin artmasının sebebinin; konvansiyonel tarımda kullanılan tarımsal ilaçlar nedeniyle yer altı suları ve çevrenin kirlenmesi sonucu insan sağlığına zararlı etkilerin ortaya çıkmasının olduğunu ifade etmiştir. Arazi toplulaştırması ve organik ürün üretim planlaması yapılarak, organik ürün üreticilerinin desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ürün çeşitliliğinin arttırılması ve organik ürünlerin maliyetleri düşürülerek fiyatların aşağı çekilmesi, yapılacak eğitim ve tanıtımlarla üretici ve tüketicilerin bilinçlendirilerek iç pazarın canlandırılması gibi öneriler sunmuştur.

Ataseven ve Güneş (2008), yapmış oldukları derleme çalışmasında, Türkiye'de işlenmiş organik tarım ürünleri üretimi ve ticaretindeki gelişmeleri incelemişlerdir. Son yıllarda Türkiye'de organik tarımsal üretimin giderek arttığını buna bağlı olarak ihracatta da artışların olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca araştırmacılar ihracatta, istikrarlı bir üretim sisteminin benimsenmesini ve bu sürece bağlı olarak maliyet-fiyat ilişkisi ve verimlilik düzeyinin arttırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Sertifikasyon ve kontrol mekanizmalarının özenli olarak uygulanması, organik ürün ticaretinde sistemli pazar araştırmalarının yapılması, gelişme potansiyeli olan ürün gruplarının belirlenmesi, üreticiden tüketiciye kadar organik tarımla ilgili eğitim sürecinin ve organik tarım bilincinin oluşturulması gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında, organik meyve ve sebze üretiminin basamaklarını açıklamış, bunlara örneklik teşkil etmesi amacıyla organik kuru kayısı ve organik domates üretimine yer vermiştir. Bu çalışma ile Türkiye'nin organik tarım konusundaki mevcut sorunlarını belirleyerek bunlar için çözüm önerilerinde bulunmak, önerilen diğer çözümleri incelemek; gerekli stratejileri ve alınması gereken önlemleri tespit ederek, geleceğe yönelik hedefleri göz önüne sermeyi amaçlamıştır. Yapılan çalışmanın sonucunda, organik üretime uygun toprakların ve organik üretimde kullanılacak girdilerin iyice araştırılması gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin organik tarım durumunun ciddiyetle takip edilmesi, talep, iç pazar, ihracat ve ithalat konularında istatistiksel çalışmalara büyük önem verilmesi gerekliliğini belirtmiştir.

Yolcu ve ark., (2008), yapmış oldukları derleme çalışmasında. Dünya organik tarımsal üretiminde Avrupa'nın yerini araştırmışlardır. Gelişmiş ülkelerde tüketicilerin organik ürünlere olan talepleri, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde ise organik ürünlerin, ihracatta karlı olması nedeniyle organik tarım faaliyetlerinin arttığını belirtmişlerdir. Türkiye'nin ise ekonomisinin büyük oranda tarıma dayalı olmasına rağmen organik tarım açısından arzu edilen seviyede bulunmadığını ifade etmişlerdir. Hızla gelişmekte olan organik tarım pazarından daha fazla pay alınması için, organik tarım alanlarının ve ürün çeşitliliğinin arttırılması, küçük ölçekli işletmeler yerine büyük işletmelerin kurulması ve organik ürünlerin ihracatındaki mevcut sorunların giderilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Ramesh ve ark, (2010), yaptıkları derleme çalışmasında, Hindistan'da organik tarımın üretim potansiyeli, ekonomisi ve toprak sağlığı açısından konvansiyonel çiftliklere kıyasla gerçek faydalarını ve fizibilitesini belirlemek için ülkedeki sertifikalı organik çiftlikler üzerinde araştırma yapmışlardır. Çalışmanın sonunda, mahsul verimliliğinde %9.2 oranında azalmaya rağmen, organik tarımın, konvansiyonel ürün üreticilerine göre %22.0 daha yüksek net kar sağladığını ifade etmişlerdir. Yapılan çalışmanın sonucunda çiftliklerin, çiftlik dışı girdilere bağlı olmadan kendi ürettikleri girdilerle üretim yapmasıyla verimliliğin artacağını, ayrıca ülkede var olan organik tarım sorunları için gerekli bilimsel araştırmaların yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Yanmaz (2011), yapmış olduğu derleme çalışmasında, organik ürünlerin pazarlanması ve organik ürünlerin ticareti üzerine bir değerlendirme yapmıştır. Organik tarımın Türkiye'de uzun ömürlü olması ve organik ürünlerin pazarlanması için etkili bir pazar ağı oluşturulmasının, üreticilere eğitimler verilmesinin ve iç pazarın geliştirilmesinin gerekliliğini ifade etmiştir.

Baysel (2013), yapmış olduğu derleme çalışmasında. Türkiye'de organik tarımsal üretimin önemi ve tarımsal ürün ihracatı içerisindeki payı hakkında bilgi vermiştir. Günümüzde gelişen çevre ve sağlık bilinciyle birlikte, doğaya dost bir üretim sistemi olan organik tarımsal üretimin dünya genelinde yayılmaya başladığını ifade etmiştir. Türkiye'de dış kaynaklı talep üzerine başlamış olan organik tarımsal üretimin, bugün yerli firmaların da katılımıyla sektörel olarak belli bir büyüme trendine girdiğini ifade etmiştir. Türkiye'nin sahip olduğu zengin biyolojik çeşitliliğin, sentetik girdi kullanımının daha az olmasının, rakiplerine nispeten daha az bozulmuş bir ekolojik çevreye sahip olmasının, organik tarım üretiminde önemli avantajlar sağladığını belirtmiştir. Dünyadaki organik tarım ürünleri

pazarına bakıldığında, Türkiye'nin payının var olan potansiyelinin çok gerisinde kaldığı, organik tarımda mevcut ekolojik yapıya dair avantajlarını kullanmadığını ifade etmiştir. Türkiye'de organik tarım sektörünün geliştirilebilmesi için öncelikle toplumun bilinçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Devletin, firmaların ve sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili eğitimler vermesi, araştırmalara destek olması ve organik tarım mevzusunda yayımlarını arttırmaları gerektiğini öngörmüştür.

Demir (2013), yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında, Türkiye'de organik hayvancılığın durumu, farklı hayvancılık türlerinde organik yetiştiricilik ve organik hayvancılığın gerektirdiği yasal düzenlemeleri incelemiştir. Türkiye'nin, organik hayvancılık açısından önemli bir potansiyele sahip olduğunu belirtmiştir. Ancak üreticilerin örgütsüz olması, organik ürünlerin pazarlanması için yeterli sayıda kooperatiflerin kurulmaması, ürünlerin pahalı olması ve tüketicilerin bu ürünlere kolaylıkla ulaşamamasının ana problemler olduğunu ifade etmiştir. Organik hayvancılığın yaygınlaşması için kooperatiflerin kurulmasının sağlanmasını ve meraların temel yem kaynağı olarak kullanılmasını önermiştir.

Merdan ve Kaya (2013), yapmış oldukları derleme çalışmasında, Türkiye'deki organik tarımın ekonomik analizini yapmışlardır. Organik üretimde kullanılan girdilerin yetersiz veya pahalı olduğunu, diğer yandan kullanılan girdilerin verim üzerine etkilerinin güvenilirliğinden kuşku duyulduğunu ve organik tarımsal ürünlerin satış fiyatlarının diğer ürünlere göre daha yüksek olduğunu gözlemlemişlerdir. Organik tarımsal ürünlerin maliyetlerindeki bu yüksekliğin nedenlerinin, üretimde çeşitli kültürel işlemlerin insan emeğine ihtiyaç duymasından, üretimin ilk yıllarında meydana gelen düşük verimlilik, ürün kaybından ve kontrol ve sertifikasyon sürecindeki masrafların fazla olmasından kaynaklandığını açıklamışlardır. Sonuç olarak organik tarımsal üretim yapılırken, fazla maliyet gerektirmesi nedeniyle bu fazla maliyetlere karşılık olarak gelirin ve pazar değerlerinin arttırılmasını ve harcamaların azaltılmasını önermişlerdir.

Ertürk ve Yılmaz (2013), yaptıkları derleme çalışmasında Türkiye'de yapılan organik arıcılık hakkında bilgi vermişlerdir. Organik tarım faaliyetleri içerisinde arıcılığın önemini vurgulamışlardır. Organik arıcılık yapılan sahalarda çok kıymetli arı ürünleri elde edilirken, polinasyon (döllenme) yoluyla da bitkisel üretimin kalitesinin artmasına katkı sağlandığını ifade etmişlerdir. Arıcılığın, çevrenin, tarım ve orman ürünlerinin korunmasına ve gelişmesine katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'de organik arıcılığın geliştirilmesi için organik tarım alanlarının arttırılması ve organik arıcılığa geçiş

yapan arıcıların ihtiyaçlarının karşılanmasının gerektiğini ifade etmişlerdir.

Kurğa ve Erdal (2014), yapmış oldukları derleme çalışmasında, Ağrı ilinin organik tarım ve hayvancılık bakımından mevcut durumunu incelemişlerdir. Organik tarım ve hayvancılığın genel tanımları üzerinde durulan çalışmada bu alanda faaliyet gösteren firmaları ve üreticileri bilinçlendirmeyi amaçlamışlardır. Bölgede organik tarım ve hayvancılık faaliyetlerini geliştirmek için üreticilerin her konuda bilinçlendirilmesini, denetimlerin sık yapılmasını ve sektöre ilişkin kalifiye personel ihtiyacının karşılanması gerekliliğini belirtmişlerdir.

Merdan (2014), yaptığı derleme çalışmasında, Türkiye'de organik tarımın ekonomik analizini Doğu Karadeniz Bölgesi üzerinden ele almıştır. Türkiye'nin özelliklede Doğu Karadeniz Bölgesi'nin sahip olduğu potansiyelin çok uzağında kalarak bünyesinde barındırdığı ekolojik tarım potansiyelini henüz ortaya koymadığını ifade etmiştir. Bu gerçekler ışığında uygulanacak tarım politikalarının, bölgesel ihtiyaçlara cevap verme olasılığının yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte, kırsal kalkınmanın hedeflenen düzeyde gerçekleştirilebilmesi için üretici ve tüketicilerde organik tarım bilincinin yükseltilmesinin son derece önem arz ettiğini ifade etmiştir.

Öztürk ve İslam (2014), yapmış oldukları derleme çalışmasında, Dünya ve Türkiye'deki organik tarımın ticaret hacmi, organik ürünlerin pazarlanma yolları ve pazarlamada karşılaşılan sorunlar ile bu sorunlara karşı alınması gereken önlemleri incelemişlerdir. Türkiye'de, organik üretimdeki en önemli güçlüklerden birinin organik tarımda kullanımına izin verilen girdilerin piyasadan sağlanmasının zor olması veya ithal edilmeleri nedeni ile çok pahalı olmasının olduğunu ifade etmişlerdir. Yeni pazarların bulunabilmesi, iç pazarın canlandırılabilmesi ve organik tarımın sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için doğru ve kolay ulaşılabilir bir bilgi ağı oluşturulması ve tutundurma çalışmalarına ağırlık verilmesi gerektiğini öngörmüşlerdir.

Yolcu ve ark, (2014), yapmış oldukları derleme çalışmasında, Türkiye'nin organik kaba yem üretimi hakkında bilgi vermişlerdir. Organik hayvansal üretim faaliyetlerinin en önemli gereksinimlerinden birisinin, organik kaba yem ihtiyacının karşılanması olduğunu belirtmişlerdir. Organik kaba yem ihtiyacının karşılanmasında, öncelikle organik çayır-meralar ve daha sonra da organik yem bitkileri üretim alanlarının büyük önem arz ettiğini ifade etmişlerdir. Yapmış oldukları çalışma sonucu, Dünya'da organik kaba yem üretim alanlarının %93'ünü organik çayır-mera alanlarının oluşturduğu ve %7'sini ise organik yem bitkileri üretim alanlarının oluşturduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'de ise 2012 yılı

itibari ile organik mera bulunmazken, yaklaşık 22 ilde organik çayır varlığının bulunduğunu ifade etmişlerdir. Çayır otu dahil olmak üzere, 359 259 ton toplam organik kaba yem üretim miktarının (315.053 ton organik yem bitkileri üretimi ve 44.206 ton organik çayır otu üretimi) organik hayvansal üretimin kaba yem ihtiyacını rahatlıkla karşılayabildiğini tespit etmişlerdir. Fakat Türkiye'de organik kaba yem üretilen yerlerin organik hayvancılık yapılan yerlere oldukça uzak olduğunu gözlemlemişlerdir. Bu nedenle organik kaba yem üretiminin organik hayvancılığın yapıldığı illerde ya da komşu illerde yoğunlaştırılması için çeşitli tedbirler alınmasını önermişlerdir.

Sirat (2016), yapmış olduğu derleme çalışmasında. Türkiye'de organik yetiştiriciliği yapılan tahılların son durumları ve organik tahıl tarımında uyulması gereken yetiştiricilik teknikleri ile uygulanan bitki koruma önlemlerine değinmiştir. Türkiye'de organik tarımın geliştirilmesi için ekolojik açıdan organik tarıma daha uygun, geçiş sürecinin daha kısa ve kolay olabileceği yerlerde organik tarım yapılması gerekliliğini belirtmiştir. Ayrıca organik tarımın kırsal kalkınmaya sosyal ve ekonomik açılardan katkı sağlayabileceği yerlerde organik tarımın başlatılması ve yaygınlaştırılması için desteklenme politikalarının uygulanması, araştırma-geliştirme ve yayım çalışmalarının yapılmasını önermiştir.

Ayla ve Altıntaş (2017), yapmış oldukları derleme çalışmasında, organik üretim ve pazarlama sorunları üzerine bir değerlendirme yapmışlardır. Türkiye'nin gerek iklimi gerek toprak verimliliği ve gerekse su kaynakları bakımından organik tarıma elverişli bir ülke olduğunu ifade etmişlerdir. Organik üretim sektöründe varlıklarını devam ettirmek ve dünyadaki gelişime ayak uydurmak isteyen organik üreticilerin; tüm tüketicileri kapsayacak, tüketici odaklı bir pazarlama anlayışını benimsemelerini önermişlerdir. Stratejilerine bu doğrultuda yön veren üreticilerin, tüketicilere daha kolay ulaşabilmelerini sağlayacak uygun pazarlama karması yönetimlerini ve toplumun bu konuda bilgilendirilmesini benimsemeleri gerektiğini belirtmişlerdir.

Çelikyürek ve Karakuş (2018), yaptıkları derleme çalışmasında Dünya'da ve Türkiye'de yapılan organik hayvancılık hakkında bilgi vermişlerdir. Organik üretim yapılabilmesi için gerek Türkiye gerekse tüm dünyanın, birbirinden farklı coğrafik bölgelere sahip olmanın getirdiği avantajlar ile pek çok ürün çeşidinin yetiştirilebildiği büyük bir tarımsal zenginliğe ve üretim potansiyeline sahip olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye'nin bu tarımsal zenginliği ortaya koymasının ve sürdürülebilir tarımsal kalkınmayı sağlamasının, sahip olduğu tarım arazilerini, su kaynaklarını kirletmeden ve doğal kaynaklarını tahrip etmeden gelecek kuşaklara aktarmasıyla sağlanacağını belirtmişlerdir.

1.3.Çalışmanın Amacı

Organik ürün çeşitliliğinin fazla olduğu Türkiye'de her bir organik ürünün ilgili gruplar içinde tasnif edilerek, toplamda ne miktarda üretildiğinin belirlenmesi ve bazı üretim potansiyeli ve pazar değeri yüksek olan ürünlerimizin hangi illerde ve ne miktarda yetiştirildiğinin açıkça gösterilmesi ve bu verilerin organik ürünlerdeki ithalat ve ihracatımızla birlikte değerlendirilmesi çok önemlidir.

Nitekim bu bilgi organik tarımsal üretim ve tüketim arasındaki dengenin kurulmasına, iç ve dış pazarda pazar ve pazarlama stratejilerinin belirlenmesine, ürün bazında organik üretimimizin potansiyelinin belirlenmesine, çeşitli ek teşviklerin oluşmasına ve organik tarımla ilgili bilimsel çalışmaların şekillenmesine katkı sağlayabilir. Bu nedenle bu çalışmada, organik ürünlerin tasnif edilerek her bir ürün çeşidinin toplam üretim miktarlarının belirlenmesi ve bazı üretim potansiyeli ve pazar değeri yüksek olan ürünlerin hangi illerde ne miktarlarda yetiştirildiğinin açık olarak gösterilmesi ve bu verilerin organik ürünlerdeki ithalat ve ihracatımızla birlikte değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL ve YÖNTEM

Bu tez çalışması, çalışmanın başladığı tarihte Tarım ve Orman Bakanlığı'nın en son verileri olan 2018 yılı iller bazlı Organik Tarım (Anonim 2018b) ve Organik Hayvancılık Verileri (Anonim 2018c) esas alınarak hazırlanmıştır. Çalışmada öncelikle, iller bazında verilen organik ürünlerin üretim miktarlarından hareketle her bir ürünün toplam üretim miktarları hesaplanmıştır. Toplam üretim miktarları belirlenen her bir ürün organik meyveler, organik sebzeler, organik tahıllar, organik yemeklik dane baklagiller, organik endüstri bitkileri, organik nişasta ve şeker bitkileri, organik keyf, baharat ve tıbbi aromatik bitkiler, organik yem bitkileri, organik süs bitkileri ve organik hayvan varlığı olarak gruplandırılmıştır. Meyveler meyve özelliklerine göre, sebzeler yenilen kısımlarına göre sınıflandırılmıştır. Daha sonra gruplandırılan bu ürünler kendi içlerinde de sınıflandırılmıştır.

Organik meyveler; organik sert kabuklu meyveler, organik yumuşak çekirdekli meyveler, organik sert çekirdekli meyveler, organik Akdeniz meyveleri, organik turunçgiller ve organik üzümsü meyveler ve organik keyf bitkisi meyveleri olarak sınıflandırılıp, tablolar haline getirilerek bu tablolarda her bir organik meyvenin ve bu sınıflandırmalardaki organik meyvelerin toplam üretim miktarları gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde. yüksek üretim miktarlarına sahip olan her bir organik meyvenin iller bazındaki üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik sebzeler; organik meyvesi yenen sebzeler, organik çiçek ve çiçek tablası yenen sebzeler, organik sürgünleri ve yaprak sapları yenen sebzeler, organik yaprağı yenen sebzeler, organik kökleri yenen sebzeler, organik soğan ve sürgünleri yenen sebzeler ve organik diğer sebzeler olarak sınıflandırılıp, tablolar haline getirilerek bu tablolarda her bir organik meyvenin ve bu sınıflandırmalardaki organik sebzelerin toplam üretim miktarları gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde, yüksek üretim miktarlarına sahip olan her bir organik sebzenin iller bazındaki üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik tahıllar; organik serin iklim tahılları ve organik sıcak iklim tahılları olarak sınıflandırılıp, tablo haline getirilerek, bu tabloda her bir organik tahılın ve bu sınıflandırmadaki organik tahılların toplam üretim miktarları gösterilmiştir.

Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde, yüksek üretim miktarlarına sahip olan hebir organik tahılın iller bazındaki üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik yemeklik dane baklagil bitkileri tablo haline getirilerek, bu tablodaki her bir organik yemeklik dane baklagilin toplam üretim miktarı gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde, yüksek üretim miktarlarına sahip olan her bir organik yemeklik dane baklagilin iller bazındaki üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik endüstri bitkileri; organik yağ bitkileri, organik lif bitkileri, organik nişasta ve şeker bitkileri ve organik keyf, baharat ve tıbbi aromatik bitkiler olarak sınıflandırılıp, tablolar haline getirilerek bu tablolardaki her bir organik endüstri bitkisinin ve bu sınıflandırmalardaki organik endüstri bitkilerinin toplam üretim miktarları gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde yüksek üretim miktarlarına sahip olan her bir organik endüstri bitkisinin iller bazındaki üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir. Sınıflandırmada yer alan organik keyf, baharat ve tıbbi aromatik bitkiler; organik keyf bitkileri. organik baharat bitkileri ve organik tıbbi aromatik bitkiler olarak alt sınıflara ayrılarak, tablolar haline getirilmiş ve bu tablolarda her bir bitkinin ve alt sınıflardaki bitkilerin toplam üretim miktarları gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde yüksek üretim miktarlarına sahip olan her bir organik keyf. baharat ve tıbbi ve aromatik bitkilerin iller bazındaki üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik yem bitkileri; organik baklagil yem bitkileri, organik buğdaygil yem bitkileri ve organik diğer yem kaynakları olarak gruplandırılmış ve tabloda her bir organik yem bitkisinin ve her grubun toplam üretim miktarları gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde yüksek üretim miktarlarına sahip olan her bir organik yem bitkilerinin iller bazındaki üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik hayvancılık kısmı ise organik büyükbaş hayvanlar, organik küçükbaş hayvanlar, organik kümes hayvanları ve organik arıcılık olarak sınıflandırılmıştır.

Organik büyükbaş hayvan varlığı; organik et üretimi ve organik süt üretimi amacı ile büyükbaş hayvan varlığı olmak üzere gruplandırılıp sayıları toplanarak tablolar halinde gösterilmiştir.

Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde organik büyükbaş et ve süt üretimi yapılan iller toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik küçükbaş hayvan varlığı; organik et üretimi ve organik süt üretimi amacı ile küçükbaş hayvan varlığı olarak gruplandırılıp verileri toplanarak tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde organik küçükbaş et ve süt üretimi yapılan iller toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik kümes hayvanı varlığı; organik et ve organik yumurta tavukçuluğu olarak tablo halinde gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde iller bazında organik kümes hayvanları varlığı toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Daha sonra organik et tavukçuluğundaki üretilen et miktarları ve organik yumurta tavukçuluğunda üretilen organik yumurta sayıları toplanarak tablo halinde gösterilmiş ve Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde iller bazında organik tavuk eti ve yumurta üretimi miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Organik arıcılıkta ise kovan sayıları ve arı ürünü miktarları toplanarak ayrı olarak tablolar halinde gösterilmiştir. Ayrıca, Photoshop CS6 13.0.1.1 Final TR Portable x86 programı kullanılarak Türkiye haritası üzerinde iller bazında kovan sayıları ve arı ürünü üretim miktarları toplu olarak açık bir şekilde gösterilmiştir.

Daha sonra 2018 yılı organik tarım ithalat (Anonim 2018d) ve ihracat (Anonim 2018e) verileri tablolar halinde sunulmuş, mevcut organik tarım verileri ile ithalat ve ihracat rakamları birlikte değerlendirilerek çalışma konusu ile ilgili bazı sonuçlar ve öneriler çıkarılmaya çalışılmıştır.

3. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

3.1. Türkiye'de Organik Meyve Üretimi

3.1.1. Organik Sert Kabuklu Meyveler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik sert kabuklu meyve üretim miktarları Tablo 3.1'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibari ile toplam organik sert kabuklu meyve üretimi 46.828,1 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik sert kabuklu meyve üretimi organik fındıkta (17.667 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik kestane (10.521.7 ton), organik Antep fıstığı (7.608.7 ton), organik ceviz (5.967.1 ton) ve organik badem (5.063,6 ton) takip etmiştir (Tablo 3.1.).

Tablo 3.1. 2018 yılı Türkiye'de organik sert kabuklu meyvelerin üretim miktarları

Organik Sert Kabuklu Meyveler	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Fındık	17.667
Kestane	10.521.7
Antep fıstığı	7.608.7
Ceviz	5.967.1
Badem	5.063.6
GENEL TOPLAM	**46.828.1**

Organik fındık üretimi ülke genelinde Karadeniz Bölgesi ve Marmara Bölgesi'ne yayılmıştır. Toplam organik fındık üretimi 17.667 tondur. En fazla organik fındık üretimi Samsun (4.448.3 ton) ilinde yapılırken, bu ili azalan sırasıyla Ordu (4.254.9 ton), Zonguldak (3.256.8 ton), Artvin (2.262.4 ton) ve Düzce (1.364.2 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.1). Mevcut veriler Karadeniz Bölgesi'nin organik fındık üretimi bakımından önemli bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir.

Nitekim Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında, 2005 yılına ait verilere göre toplam organik fındık üretiminin 3.670 ton olduğu göstermiştir. 2005 yılına ait organik fındık üretimi ile 2018 yılına ait organik fındık üretimini karşılaştırdığımız zaman toplam organik fındık üretiminin 3.670 tondan 17.667 tona çıktığı görülmüştür.

Organik kestane üretimi Şekil 3.2'de görüldüğü gibi Karadeniz, Marmara ve Ege bölgelerine yayılmıştır. Toplam organik kestane üretimi 10.521.7 tondur. En fazla organik kestane üretiminin Aydın (9.370.9 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla İzmir (1.009.8 ton), Manisa (128.2 ton), Samsun (5.6 ton) ve Bursa (3.4 ton) illeri takip etmiştir. Mevcut veriler organik kestane üretimi bakımından Ege Bölgesi'nin ön plana çıktığını göstermiştir.

Organik Antep fıstığı Şekil 3.3'te görüldüğü gibi ülke genelinde Güneydoğu Anadolu ve Ege bölgesinde yetiştirilmektedir. Toplam Antep fıstığı üretimi 7.608.70 tondur, En fazla organik Antep fıstığı üretiminin Adıyaman (3.691 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Gaziantep (2.875.9 ton), Şanlıurfa (726.7 ton), Diyarbakır (116.3 ton) ve Kilis (80.1 ton) illeri takip etmiştir. Mevcut veriler Antep fıstığı üretiminin yoğun olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yapıldığını göstermiştir.

Organik ceviz üretimimiz Şekil 3.4'te görüldüğü gibi tüm ülke geneline yayılmıştır. Toplam organik ceviz üretimi 5.967.10 tondur. En fazla organik ceviz üretiminin Manisa (1.086 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ili sırasıyla Mersin (976.8 ton), İzmir (784.1 ton), Çanakkale (607.8 ton) ve Aydın (370.1 ton) illeri takip etmiştir. Bu sonuçlar organik ceviz üretimi bakımından Ege Bölgesi'nin önemli bir potansiyeli olduğunu göstermiştir.

Toplam organik badem üretimi 5.063.6 tondur. En fazla organik badem üretiminin Ankara (2.063.4 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Adıyaman (533.3 ton), Adana (475.1 ton), Malatya (434.1 ton) ve Muğla (235.9 ton) illeri takip etmiştir.

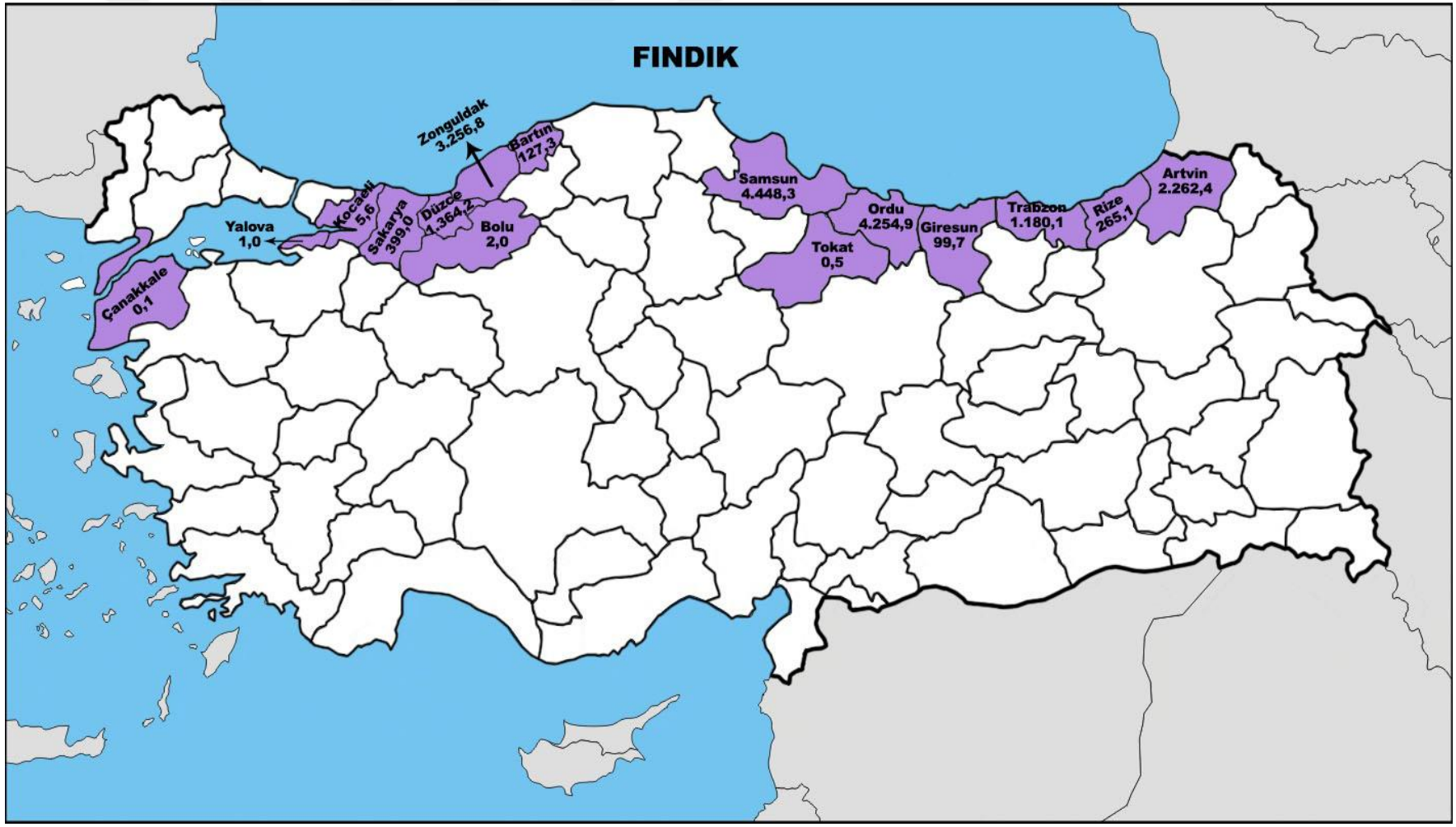

Şekil 3.1. Türkiye'de organik fındık üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.2. Türkiye'de organik kestane üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.3. Türkiye'de organik antep fıstığı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.4. Türkiye’de organik ceviz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.1.2. Organik Yumuşak Çekirdekli Meyveler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik yumuşak çekirdekli meyve üretim miktarları Tablo 3.2'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik yumuşak çekirdekli meyve üretimi 95.030.9 ton olmuştur. En fazla organik yumuşak çekirdekli meyve üretimi organik elma (192.796.8 ton) da gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik organik alıç (51.702.6 ton) ve organik armut (21.503.3 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik ayva, organik muşmula, organik ahlat (yaban armudu), organik yenidünya ve organik üvez takip etmiştir (Tablo.2).

Tablo 3.2. 2018 yılı Türkiye'de organik yumuşak çekirdekli meyvelerin üretim miktarları

Organik Yumuşak Çekirdekli Meyveler	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Elma	192.796.8
Alıç	51.702.6
Armut	21.503.3
Ayva	1.128.9
Muşmula	103.3
Ahlat (Yaban Armudu)	70.3
Yenidünya	4.8
Üvez	0.9
Genel Toplam	**95.030.9**

Organik elma üretimi Şekil 3.5'te görüldüğü gibi tüm ülke geneline yayılmıştır. Toplam organik elma üretimi 192.796.8 tondur. En fazla organik elma üretiminin Niğde (83.266.8 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Aydın (52.392.5 ton), Kastamonu (23.448.6 ton) ve Denizli (6.289.1 ton) illeri takip etmiştir. Mevcut veriler. organik elma üretiminin Türkiye'nin Ege ve İç Anadolu bölgelerinde yoğunlaştığını göstermiştir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında toplam organik elma üretiminin 49.915 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik elma üretiminin 49.915 tondan 192.796.8 tona çıktığı görülmüştür.

Organik alıç üretimi Şekil 3.6'da görüldüğü gibi Karadeniz. İç Anadolu ve Akdeniz

Bölgelerine yayılmıştır. Toplam organik alıç üretimi toplam 51.702.6 tondur. Türkiye'de en fazla organik alıç üretimi Niğde (50.000 ton), Kastamonu (1.014.5 ton) ve Bolu (200 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik armut üretimi Şekil 3.7'de görüldüğü gibi tüm ülke geneline yayılmıştır. Toplam organik armut üretimi 21.503.3 tondur. En fazla organik armut üretiminin Kastamonu (9.703 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Aydın (4.184.1 ton), Sinop (4.087.7 ton) ve Muğla (1.000.9 ton) illeri takip etmiştir.

Organik ayva üretimi Şekil 3.8'de görüldüğü gibi Marmara, Ege, İç Anadolu, Akdeniz ve Karadeniz Bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Toplam organik ayva üretimi 1.128.9 tondur. Türkiye'de en fazla organik ayva üretimi Kastamonu (460 ton), Sinop (458 ton) ve Denizli (47 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik muşmula üretimi toplam 103.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik muşmula üretimi Sinop (80 ton). Afyonkarahisar (17.7 ton) ve Kastamonu (1.5 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik ahlat (yaban armudu) üretimi toplam 70.3 tondur. Türkiye'de organik ahlat (yaban armudu) üretimi Kütahya (70 ton) ve Konya (0.3 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik yenidünya üretimi toplam 4.8 tondur. Türkiye'de en fazla organik yenidünya üretimi İzmir (1.3 ton), Muğla (1 ton) ve Bursa (0.6 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik üvez üretimi toplam 0.9 tondur. Türkiye'de organik üvez üretimi Ankara (0.4 ton), Bursa (0.4 ton) ve Kırşehir (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Şekil 3.5. Türkiye’de organik elma üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.6. Türkiye'de organik alıç üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.7. Türkiye’de organik armut üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.8. Türkiye'de organik ayva üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.1.3. Organik Sert Çekirdekli Meyveler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik sert çekirdekli meyve üretim miktarları Tablo 3.3'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik sert çekirdekli meyve üretim miktarı 122.640.7 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik sert çekirdekli meyve üretimi organik kayısı (58.804.9 ton) meyvesinde gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik organik kiraz (21.771.6 ton) ve organik vişne (20.381.2 ton) takip etmiştir. Bunları azalan sırasıyla organik erik, organik kızılcık, organik şeftali, organik nektarin, organik zerdali, organik mahlep, organik karayemiş ve organik iğde takip etmiştir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. 2018 yılı Türkiye'de organik sert çekirdekli meyvelerin üretim miktarları

Organik Sert Çekirdekli Meyveler	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Kayısı	58.804.9
Kiraz	21.771.6
Vişne	20.381.2
Erik	14.065.4
Kızılcık	6.595.7
Şeftali	782.5
Nektarin	224.8
Zerdali	9.9
Mahlep	1.7
Karayemiş	1.6
İğde	1.4
GENEL TOPLAM	**122.640.7**

Organik kayısı üretimi daha yoğun olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik kayısı üretimi 58.804.90 tondur. En fazla organik kayısı üretiminin Malatya (51.151.5 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Elazığ (2.054.6), Isparta (1.969 ton), Kahramanmaraş (810 ton) ve Niğde (510 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.9).

Bilgin (2008), yaptığı çalışmada 2005 yılında toplam organik kayısı üretiminin 9.628 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik kayısı üretiminin 9.628 tondan 58.804.90 tona çıktığı görülmüştür.

Organik kiraz üretimi Şekil 3.10'da görüldüğü gibi tüm ülke geneline yayılmıştır. Toplam organik kiraz üretimi 21.771.6 tondur. En fazla organik kiraz üretiminin Afyonkarahisar (8.406.2 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Kastamonu (4.402.7 ton), Aydın (2.105.4 ton) ve Sinop (1.625.2 ton) illeri takip etmiştir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında organik kiraz üretiminin 1.088 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik kiraz üretiminin 1.088 tondan 21.771.6 tona çıktığı görülmüştür.

Organik vişne üretimi Şekil 3.11'de görüldüğü gibi İç Anadolu, Marmara ve Ege bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Türkiye'de toplam organik vişne üretimi 20.381.2 tondur. En fazla organik vişne üretiminin Konya (6.364.7 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Afyonkarahisar (4.614.4 ton), Kastamonu (3.401.5 ton) ve Kütahya (2.734.7 ton) illeri takip etmiştir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında organik vişne üretiminin 1.874 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik vişne üretiminin 1.874 tondan 20.381.2 tona çıktığı görülmüştür.

Organik erik üretimi de Şekil 3.12'de görüldüğü gibi ülke genelinde yapılmıştır. Toplam organik erik üretimi 14.065.4 tondur. En fazla organik erik üretiminin Kastamonu (4.269 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ilimizi azalan sırasıyla Aydın (4.012.8 ton), Afyonkarahisar (1.866.5 ton) ve Sinop (1.167 ton) illeri takip etmiştir.

Organik kızılcık üretimi Karadeniz, Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Toplam organik kızılcık üretimi toplam 6.595.7 tondur. Türkiye'de en fazla organik kızılcık üretimi Kastamonu (5.747.1 ton), Sinop (530 ton) ve Çorum (200 ton) illerinde yapılmıştır (Şekil 3.13).

Organik şeftali üretimi toplam 782.5 tondur. Türkiye'de en fazla organik şeftali üretimi Manisa (444 ton), Aydın (100.4 ton) ve İzmir (88 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik nektarin üretimi toplam 224.8 tondur. Türkiye'de en fazla organik nektarin üretimi Manisa (100.5 ton), Mersin (52.6 ton) ve Adana (43.7 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik zerdali üretimi toplam 9.9 tondur. Türkiye'de organik zerdali üretimi Erzincan (9.2 ton), Bitlis (0.6 ton) ve Eskişehir (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik mahlep üretimi 1.7 tondur. Türkiye'de organik mahlep üretimi

sadece Mersin (1.6 ton) ve Aydın (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik karayemiş üretimi toplam 1.6 tondur. Türkiye'de organik karayemiş üretimi Rize (1.5 ton) ve Kırşehir (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik iğde üretimi toplam 1.4 tondur. Türkiye'de organik iğde üretimi Bursa (0.8 ton), Ankara (0.4 ton) ve Aydın (0.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Şekil 3.9. Türkiye'de organik kayısı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.10. Türkiye’de organik kiraz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

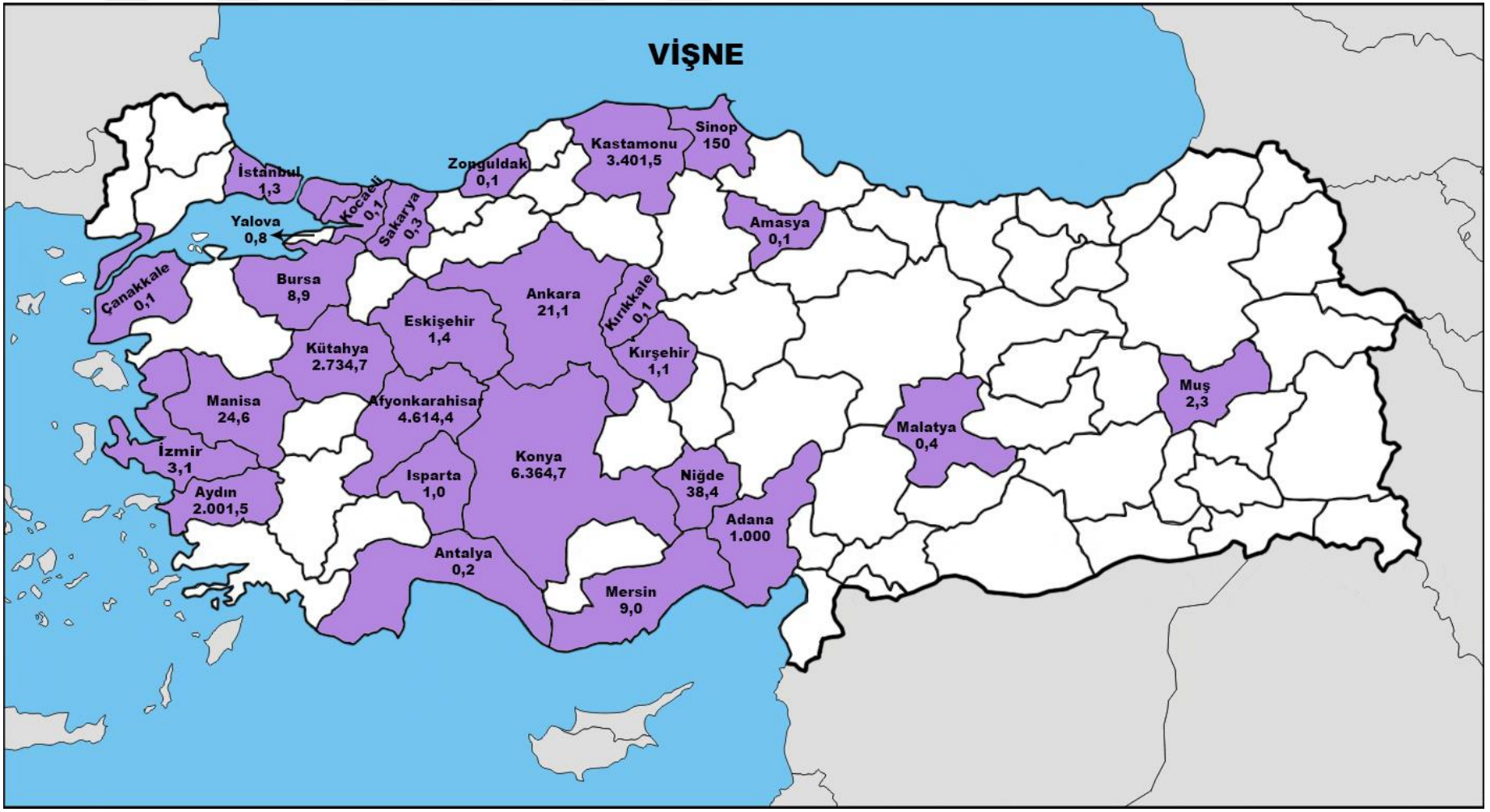

Şekil 3.11. Türkiye’de organik vişne üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.12. Türkiye’de organik erik üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.13. Türkiye’de organik kızılcık üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.1.4. Organik Akdeniz Meyveleri

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik Akdeniz meyveleri üretim miktarları Tablo 3.4'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik Akdeniz meyveleri üretim miktarı 273.588.9 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik Akdeniz meyveleri üretimi organik zeytinde (213.369 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik nar (59.157.3 ton), organik muz (935.2 ton) ve organik avokado (72.6 ton) takip etmiştir. Bunu da organik Trabzon Hurması takip etmiştir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. 2018 yılı Türkiye'de organik Akdeniz meyvelerinin üretim miktarları

Organik Akdeniz Meyveleri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Zeytin	213.369
Nar	59.157.3
Muz	935.2
Avokado	72.6
Trabzon Hurması*	54.8
GENEL TOPLAM	**273.588.9**

*Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yayınladığı 2018 yılı verilerinde İstanbul'da üretimi yapılan organik hurma (0.9) üretim miktarı Trabzon hurmasının içine dahil edilmiştir.

Organik zeytin üretimimiz ülke genelinde çoğunlukla Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerine yayılmıştır. Türkiye'de toplam organik zeytin üretimi 213.369 tondur. En fazla organik zeytin üretiminin Aydın (103.245.3 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Kilis (59.044.6 ton), İzmir (14.793.5 ton), Manisa (12.886 ton) ve Muğla (9.053.3 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.14).

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında toplam organik zeytin üretiminin 10.531 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik zeytin üretiminin 10.531 tondan 213.369 tona çıktığı görülmüştür.

Organik nar üretimi Şekil 3.15'te görüldüğü gibi Ege, Akdeniz, Marmara ve Güney

Doğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Toplam organik nar üretimi 59.157.3 tondur. En fazla organik nar üretiminin Aydın (34.740.2 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ili sırasıyla Adana (10.906.6 ton), Adıyaman (7.485.8 ton), Şanlıurfa (1.484.5 ton) ve Gaziantep (1.022.7 ton) illeri takip etmiştir.

Organik muz üretimi sadece Akdeniz Bölgesi'nde yayılmıştır. Toplam organik muz üretimi 935.2 tondur. En fazla organik muz üretiminin Mersin (645.2 ton) ilimizde yapıldığı görülürken bu ili sırasıyla Antalya (267 ton) ve Hatay (23 ton) illeri takip etmiştir. (Şekil 3.16).

Organik avokado üretimi toplam 72.6 tondur. Türkiye'de en fazla organik avokado üretimi Mersin (46.8 ton), Muğla (14.5 ton) ve Antalya (9.9 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik Trabzon hurması üretimi toplam 54.8 tondur. Türkiye'de en fazla organik Trabzon hurması üretimi Adana (13.2 ton), Adıyaman (10.1 ton), İzmir (6.9 ton) ve Sinop (2 ton) illerinde yapılmıştır.

Şekil 3.14. Türkiye’de organik zeytin üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.15. Türkiye'de organik nar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

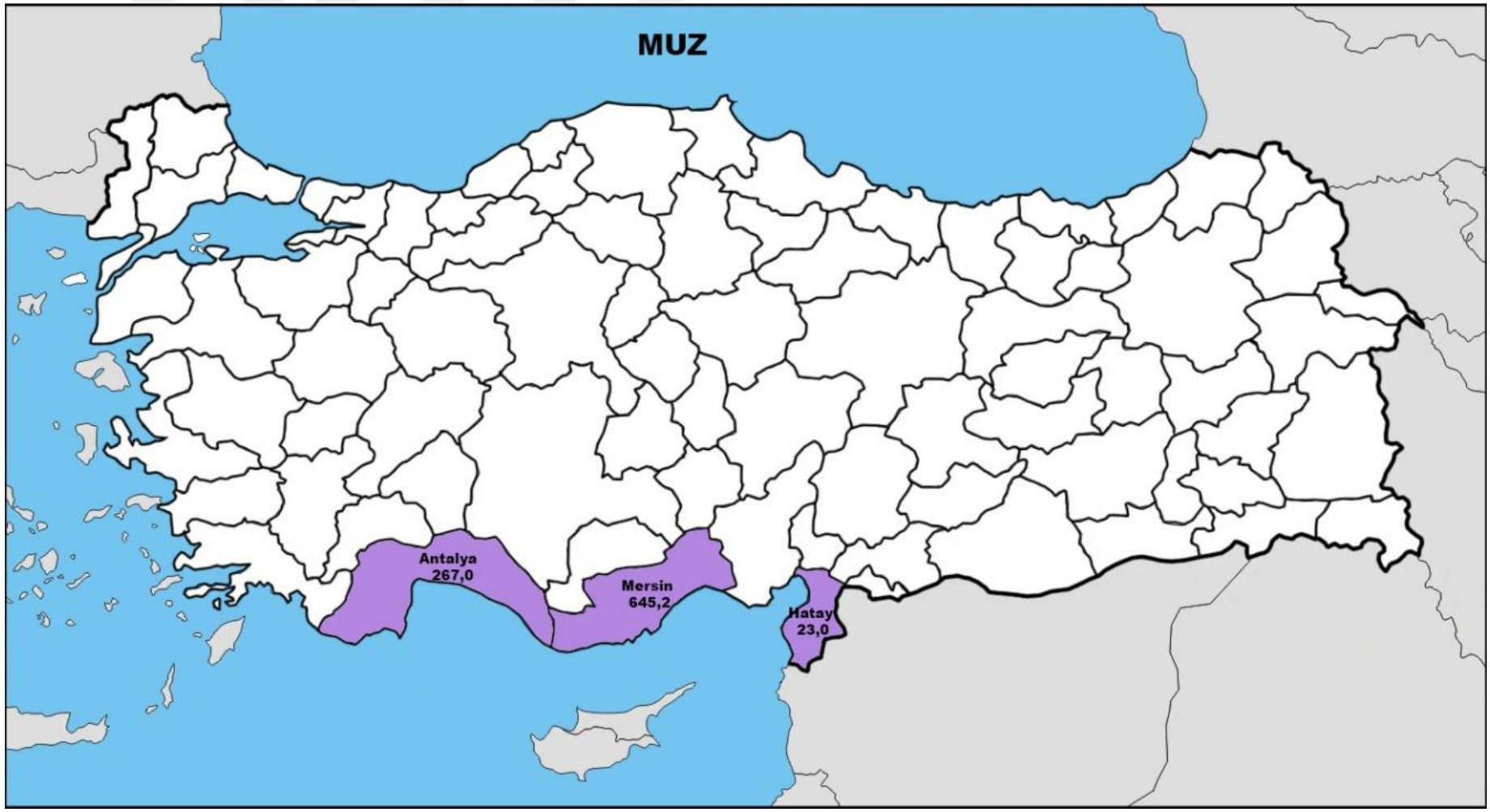

Şekil 3.16. Türkiye'de organik muz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.1.4. Organik Turunçgil Meyveler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik turunçgil meyve üretim miktarları Tablo 3.5'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik turunçgil meyve üretim miktarı 4.298.5 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik turunçgil meyve üretimi organik mandarinde (1.814.2 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik portakal (1.087.9 ton), organik limon (1.014.6 ton) ve organik altıntop (365.4 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırayla organik turunç, organik kamkat, organik ağaç kavunu ve organik bergamot takip etmiştir (Tablo 3.5).

Tablo 3.5. 2018 yılı Türkiye'de organik turunçgil meyvelerinin üretim miktarları

Organik Turunçgil Meyveleri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Mandarin	1.814.2
Portakal	1.087.9
Limon	1.014.6
Altıntop	365.4
Turunç	10.3
Kamkat	5
Ağaç Kavunu	0.6
Bergamot	0.5
GENEL TOPLAM	**4.298.5**

Organik mandarin üretimi Ege, Akdeniz ve azda olsa Karadeniz bölgesinin Rize ilinde yapılmıştır. Toplam organik mandarin üretimi 1.814.20 tondur. En fazla organik mandarin üretimi Adana ilinde (799.2 ton) yapılmıştır. Bunu sırasıyla Mersin (453 ton), İzmir (332.6 ton), Aydın (169 ton) ve Muğla (25.4 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.17).

Organik portakal üretimi de Ege, Akdeniz ve az da olsa Karadeniz bölgesinin Rize ilinde yapılmıştır. Toplam organik portakal üretimi 1.087.90 tondur. En fazla organik portakal üretimi Mersin ilinde (402.2 ton) yapılmıştır. Bunu sırasıyla Adana (227 ton), Muğla (185.6 ton), Antalya (155.9 ton) ve Aydın (98.3 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.18).

Organik limon üretimi de Ege, Akdeniz, az da olsa Karadeniz bölgesinin Rize ve

Marmara bölgesinin Kırklareli ilinde yapılmıştır. Toplam organik limon üretimi 1.014.60 tondur. En fazla organik limon üretimi Mersin (422.5 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ilimizi sırasıyla Adana (359.7 ton), Hatay (153.1 ton), Muğla (39.3 ton) ve Aydın (18.7 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.19).

Organik altıntop üretimi toplam 365.4 tondur. Türkiye'de en fazla organik altıntop üretimi Adana (164.7 ton), Mersin (145.1 ton) ve Muğla (22.8 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik turunç üretimi toplam 10.3 tondur. Türkiye'de sadece Aydın (10 ton) ve Hatay (0.3 ton) illerinde organik turunç üretimi yapılmıştır.

Organik kamkat üretimi toplam 5 tondur. Türkiye'de en fazla organik kamkat üretimi Mersin (4 ton), Aydın (0.6 ton) ve Hatay (0.3 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik ağaç kavunu üretimi toplam 0.6 tondur. Türkiye'de organik ağaç kavunu üretimi sadece Aydın (0.6 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik bergamot üretimi Türkiye'de sadece Hatay (0.5 ton) ilinde yapılmıştır.

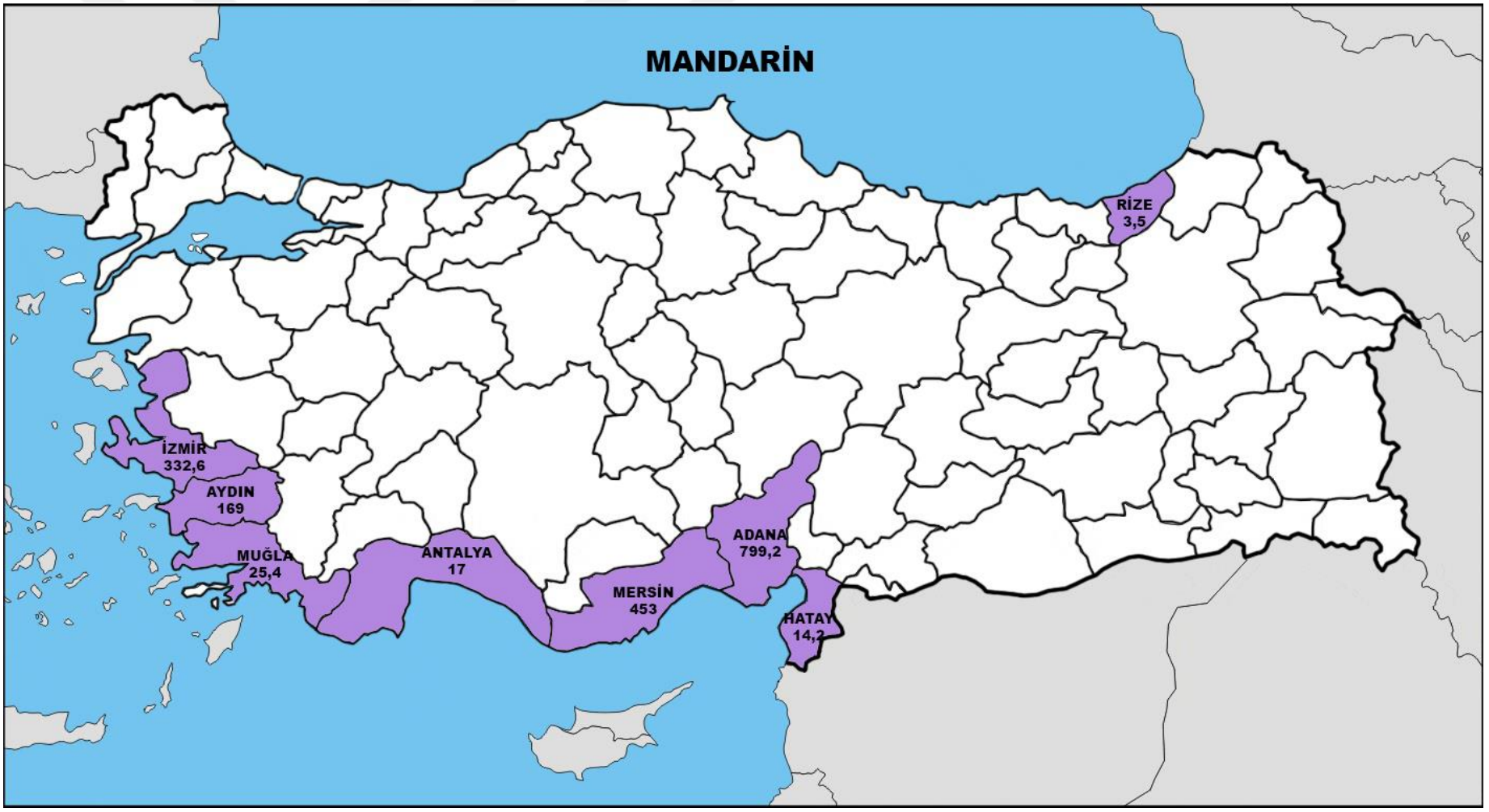

Şekil 3.17. Türkiye'de organik mandarin üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

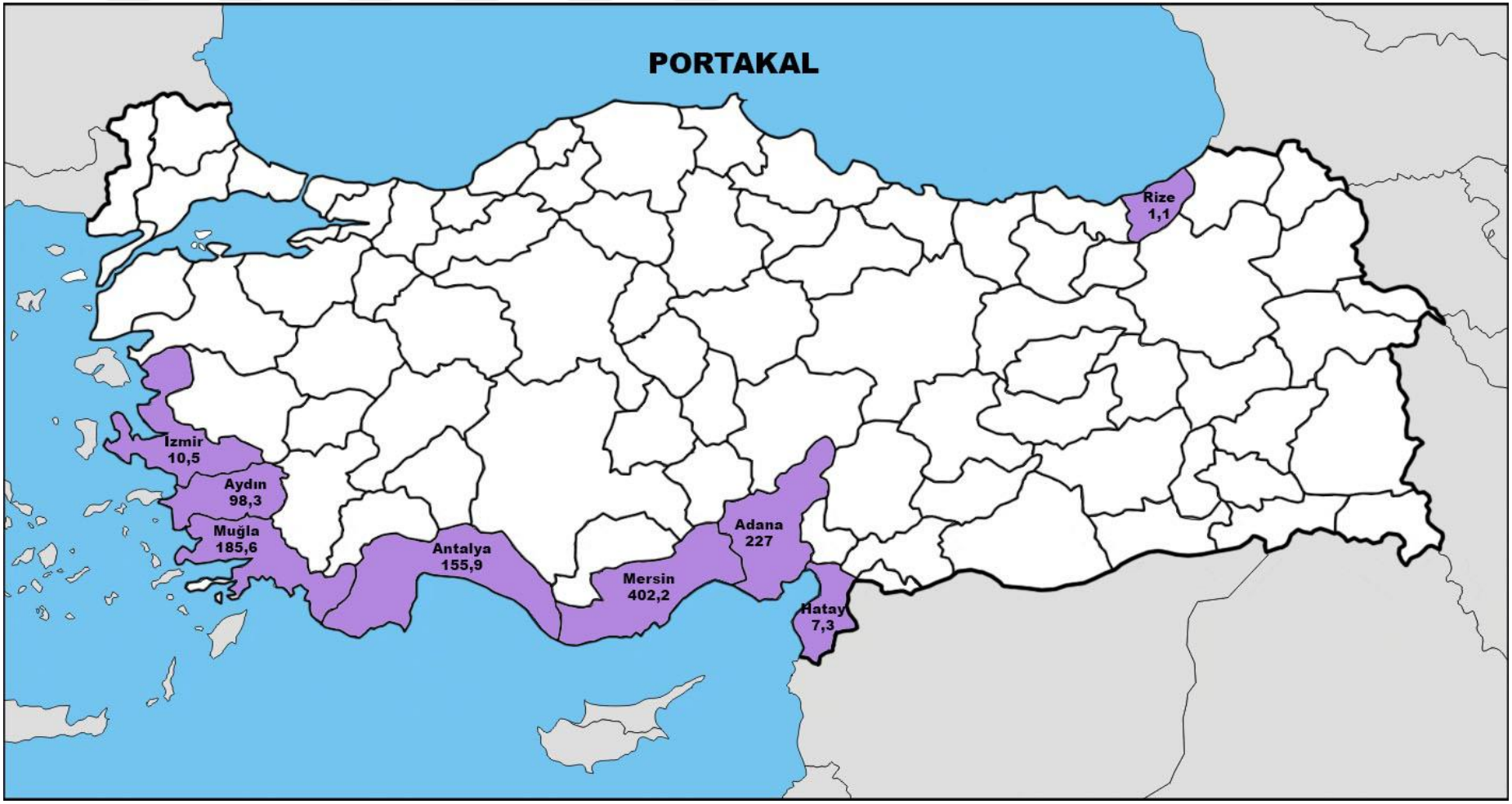

Şekil 3.18. Türkiye'de organik portakal üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.19. Türkiye'de organik limon üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.1.6. Organik Üzümsü Meyveler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik üzümsü meyve üretim miktarları Tablo 3.6'da gösterilmiştir Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik üzümsü meyve üretim miktarı 109.008.1 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik üzümsü meyve üretimi organik incir meyvesinde (90.485.4 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik dut (6.632.5 ton). organik çilek (6.066,7 ton), organik böğürtlen (3.235.9 ton), organik ahududu (2.020.3 ton), organik yaban mersini (murt, mersin), organik maviyemiş (likapa), organik dağ çileği (kocayemiş), organik gilaburu ve organik frenk üzümü takip etmiştir (Tablo 3.6).

Tablo 3.4. 2018 yılı Türkiye'de organik üzümsü meyvelerin üretim miktarları

Organik Üzümsü Meyveler	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
İncir	90.485.4
Dut	6.632.5
Çilek	6.066.7
Böğürtlen	3.235.9
Ahududu	2.020.3
Yaban mersini (Murt,Mersin)	633.1
Maviyemiş (Likapa)	196.2
Dağ Çileği (Kocayemiş)	160.1
Gilaburu	3.7
Frenk Üzümü	0.2
GENEL TOPLAM	**109.008.1**

Organik incir Şekil 3.20'de görüldüğü gibi Türkiye'nin çoğu bölgesinde yetiştirilmektedir. Toplam organik incir üretimi 90.485.4 tondur. En fazla organik incir üretiminin Aydın (68.248.3 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu azalan sırasıyla İzmir (19.875.6 ton), Sinop (1.310.4 ton) ve Kastamonu (950) illeri takip etmiştir. Mevcut veriler organik incir üretimimizin Ege Bölgesi'nde daha yoğun olarak yapıldığını göstermektedir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında organik incir üretiminin 6.821 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik incir üretimimizin 6.821 tondan 90.485.4 tona çıktığı

görülmüştür.

Organik dut üretimi. Şekil 3.21'de görüldüğü gibi üretim miktarı bakımından en fazla Ege. Marmara ve İç Anadolu Bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik dut üretimi 6.632.5 tondur. En fazla organik dut üretimi Aydın (2.010.1 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ilimizi azalan sırasıyla Adana (1.803 ton). Kastamonu (1.000.6 ton) ve Sinop (1.000 ton) illeri takip etmiştir.

Organik çilek üretimi Şekil 3.22'de görüldüğü gibi Güneydoğu Anadolu Bölgesi hariç tüm ülke geneline yayılmıştır. Toplam organik çilek üretimi 6.066.7 tondur. En fazla organik çilek üretiminin Konya (3.496.2 ton) ilimizde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Kastamonu (1.050), Bursa (991.9 ton), Çorum (194 ton), Afyonkarahisar (151.4 ton) ve Mersin (41.8 ton) illeri takip etmiştir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında organik çilek üretiminin 4.604 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik çilek üretiminin 4.604 tondan 6.066.7 tona çıktığı görülmüştür.

Organik böğürtlen üretimi toplam 3.235.9 tondur. Türkiye'de en fazla organik böğürtlen üretimi Kastamonu (2.570.6 ton), Adana (300 ton), Sinop (220 ton) ve Bursa (70.7 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik ahududu üretimi toplam 2.020.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik ahududu üretimi Kastamonu (1.900 ton), Bursa (113.5 ton), Konya (2 ton) ve Bartın (1.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik yaban mersini (murt, mersin) üretimi toplam 633.1 tondur. Türkiye'de en fazla Muğla (250 ton), Kahramanmaraş (200 ton), Kastamonu (176 ton) ve Mersin (3 ton) illerinde organik yaban mersini (murt, mersin) üretimi yapılmıştır.

Organik maviyemiş (likapa) üretimi toplam 196.2 tondur. Türkiye'de en fazla organik maviyemiş üretimi Sinop (176 ton), Rize (7.7 ton) ve Giresun (5.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik dağ çileği (kocayemiş) üretimi toplam 160.1 tondur. Türkiye'de organik dağ çileği üretimi sadece Sinop (110 ton), Adana (50 ton) ve (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik gilaburu üretimi toplam 3.7 tondur. Türkiye'de en fazla organik gilaburu üretimi Kayseri (3.2 ton), Konya (0.2 ton) ve Nevşehir (0.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik frenk üzümü üretimi toplam 0.2 tondur. Türkiye'de organik frenk üzümü üretimi sadece Konya (0.2 ton) ilinde yapılmıştır.

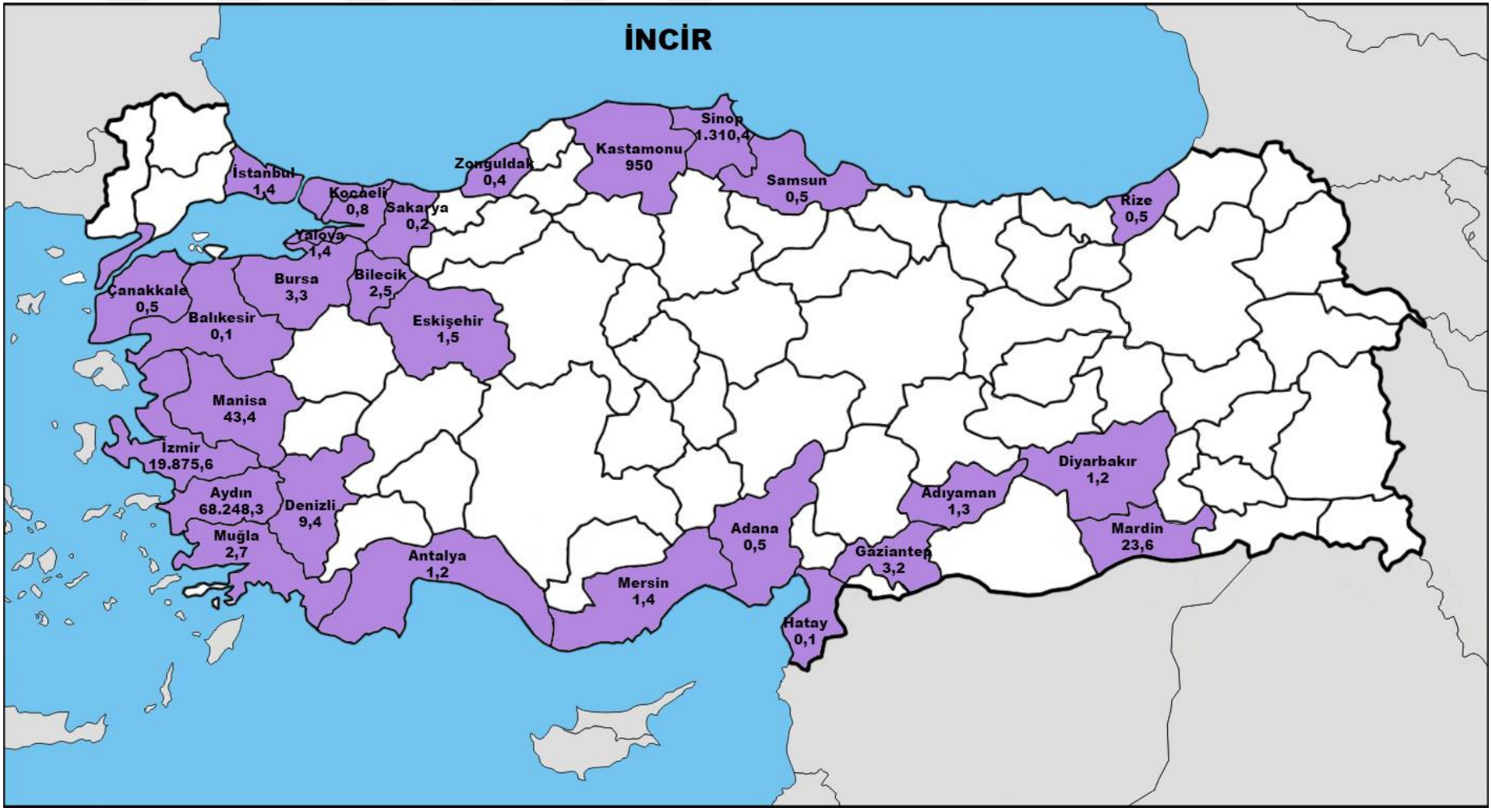

Şekil 3.20. Türkiye'de organik incir üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

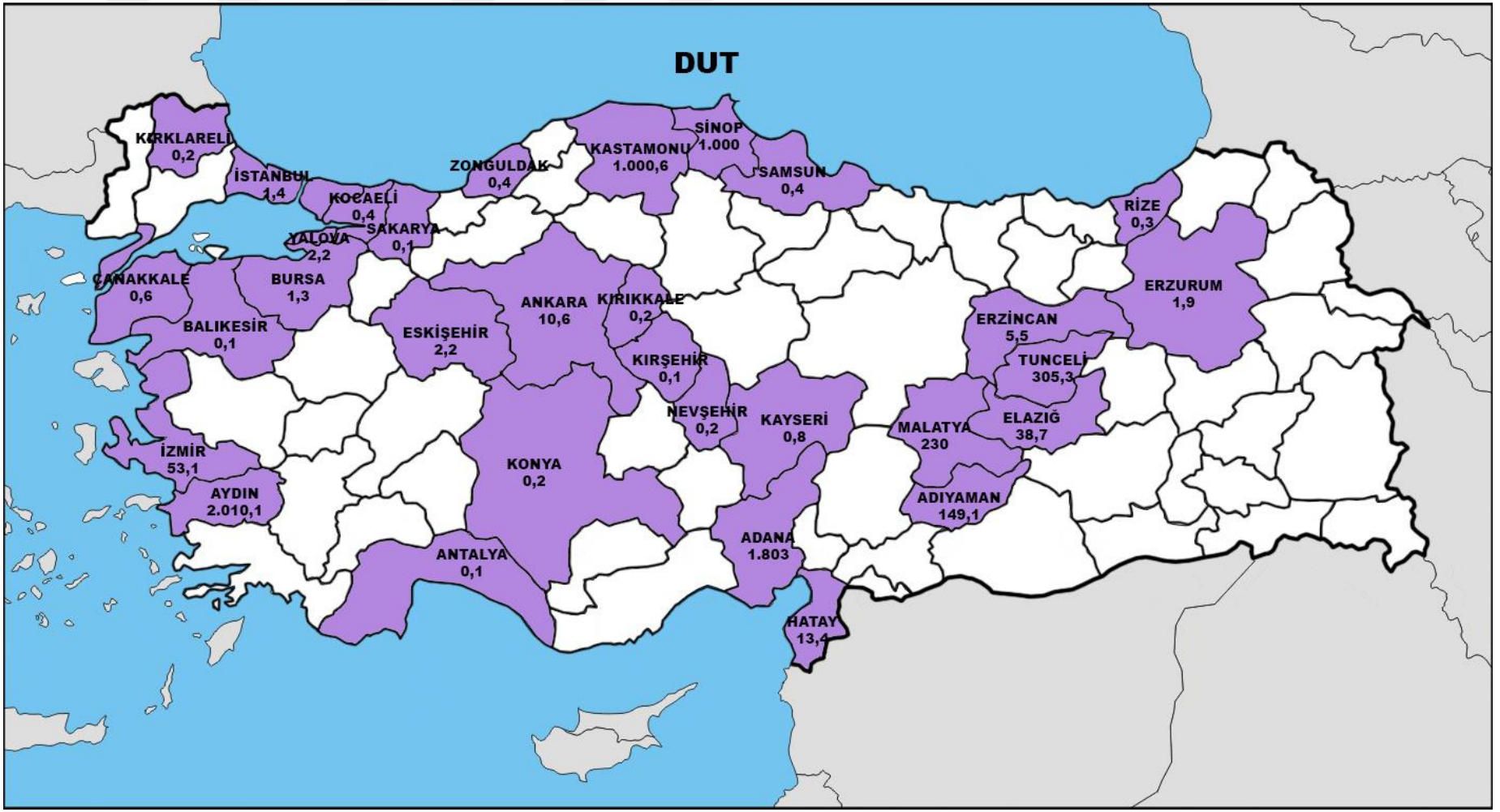

Şekil 3.21. Türkiye’de organik dut üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.22. Türkiye’de organik çilek üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.1.7. Organik Keyf Bitkisi Meyveleri

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik keyf bitkisi meyvesi üretim miktarı Tablo 3.7'de gösterilmiştir Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik keyf bitkisi meyvesi üretim miktarı 26.301.8 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik keyf bitkisi meyvesi üretimi organik çay meyvesinde (26.301.8 ton) gerçekleşmiştir (Tablo 3.7).

Tablo 3.7. 2018 yılı Türkiye'de organik keyif bitkisi meyveler üretim miktarları

Organik Keyif Bitkisi Meyveler	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Çay	26.301.8
GENEL TOPLAM	**26.301.8**

Organik çay üretimi Şekil 3.23'te görüldüğü gibi Türkiye'de Karadeniz Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik çay üretim miktarı 26.301.80 tondur. En fazla organik çay üretimi Rize (24.057.6 ton) ilinde yapılırken, bunu azalan sırasıyla Trabzon (1.176.5 ton) ve Artvin (1.067.7 ton) illeri takip etmiştir.

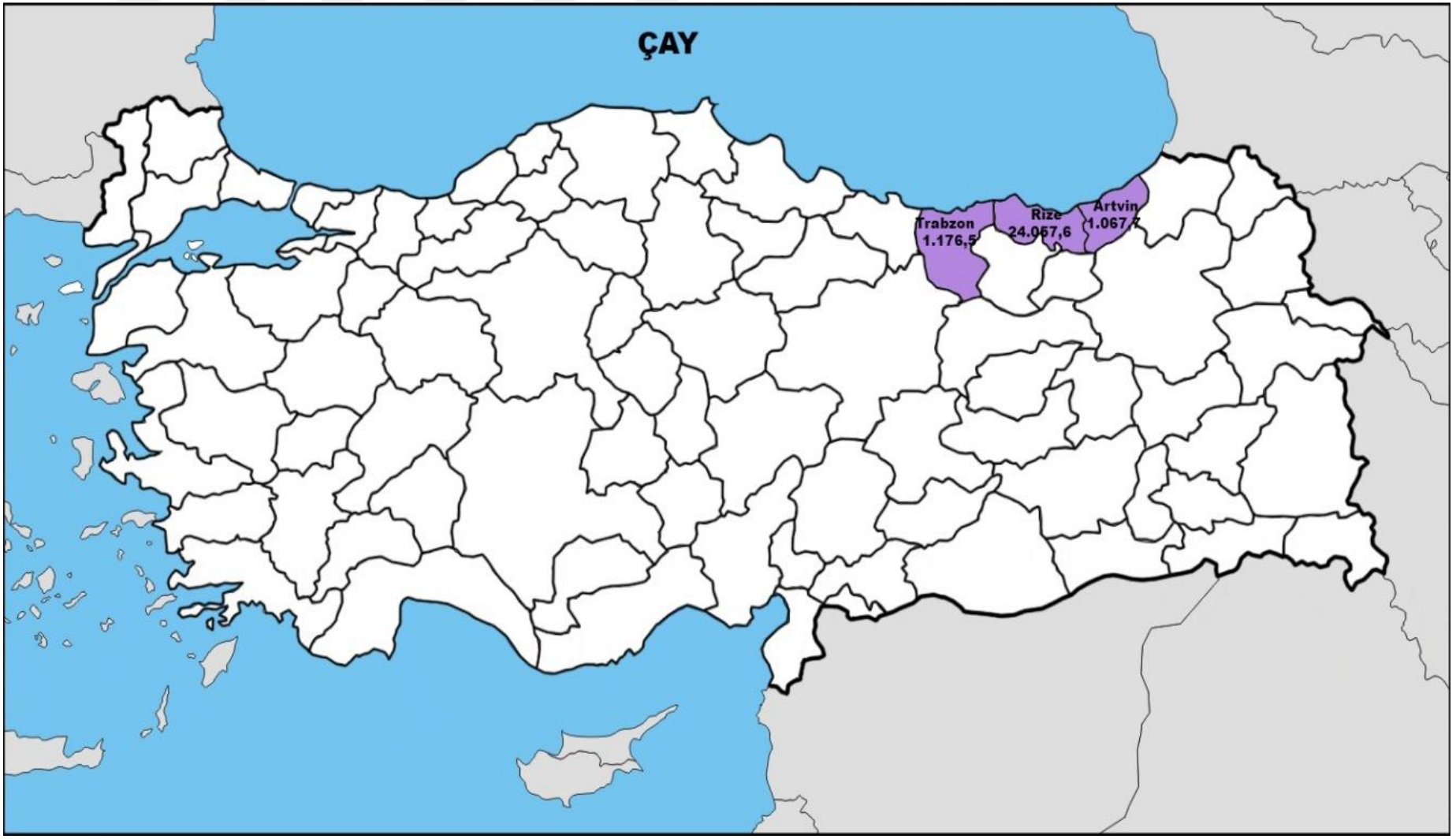

Şekil 3.6. Türkiye'de organik çay üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.1.8. Organik Diğer Meyveler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik diğer meyve üretim miktarları Tablo 3.8'de gösterilmiştir Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik diğer meyve üretim miktarı 123.120.7 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik diğer meyve üretimi organik üzüm meyvesinde (116.803.3 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik kuşburnu (3.783.1 ton), organik çam fıstığı (1.651.2 ton), organik keçiboynuzu ve organik kivi takip etmiştir (Tablo 3.8).

Tablo 3.8. 2018 yılı Türkiye'de organik diğer meyveler üretim miktarları

Organik Diğer Meyveler	Toplam Üretim Miktarı (ton/da)
Üzüm	116.803.3
Kuşburnu	3.783.1
Çam Fıstığı	1.651.2
Keçiboynuzu	883.1
Kivi	481.4
GENEL TOPLAM	123.120.7

Organik üzüm üretimi Şekil 3.24'te görüldüğü gibi tüm ülke geneline yayılmıştır. Toplam organik üzüm üretimi 116.803.3 tondur. En fazla organik üzüm üretiminin Manisa (99.394.1 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla İzmir (5.637.4 ton), Diyarbakır (2.373.6 ton), Karaman (1.542.7 ton) ve Adıyaman (1.481.1 ton) illeri takip etmiştir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında organik üzüm üretiminin 14.485 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik üzüm üretiminin 14.485 tondan 116.803.3 tona çıktığı görülmüştür.

Organik kuşburnu üretimi Şekil 3.25'te görüldüğü gibi İç Anadolu, Marmara ve Karadeniz Bölgelerine yayılmıştır. Toplam organik kuşburnu üretimi toplam 3.783.1 tondur. Türkiye'de en fazla organik kuşburnu üretimi Kastamonu (3.421.4 ton), Bolu (200 ton) ve Sinop (150 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik çam fıstığı üretimi toplam 1.651.2 tondur. Türkiye'de en fazla organik çam fıstığı üretimi İzmir (1.154.2 ton), Balıkesir (266 ton) ve Aydın (82.8 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik keçiboynuzu (harnup) üretimi Türkiye'de Akdeniz Bölgesi'nde yoğunlaşmıştır. Toplam organik keçiboynuzu (harnup) üretimi 883.1 tondur. En fazla organik keçiboynuzu (harnup) üretimi Mersin ilinde (797.3 ton) yapılırken, bu ilimizi Adana (74.5 ton), Antalya (8.6 ton) ve İzmir (2.7 ton) illeri takip etmiştir

Organik kivi toplamı 481.4 tondur. En fazla organik kivi üretiminin Rize (396.9 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu sırasıyla Sinop (30 ton). Sakarya (23.1 ton), Trabzon (11.3 ton) ve Bartın (8.3 ton) illeri takip etmiştir.

Şekil 3.24. Türkiye'de organik üzüm üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

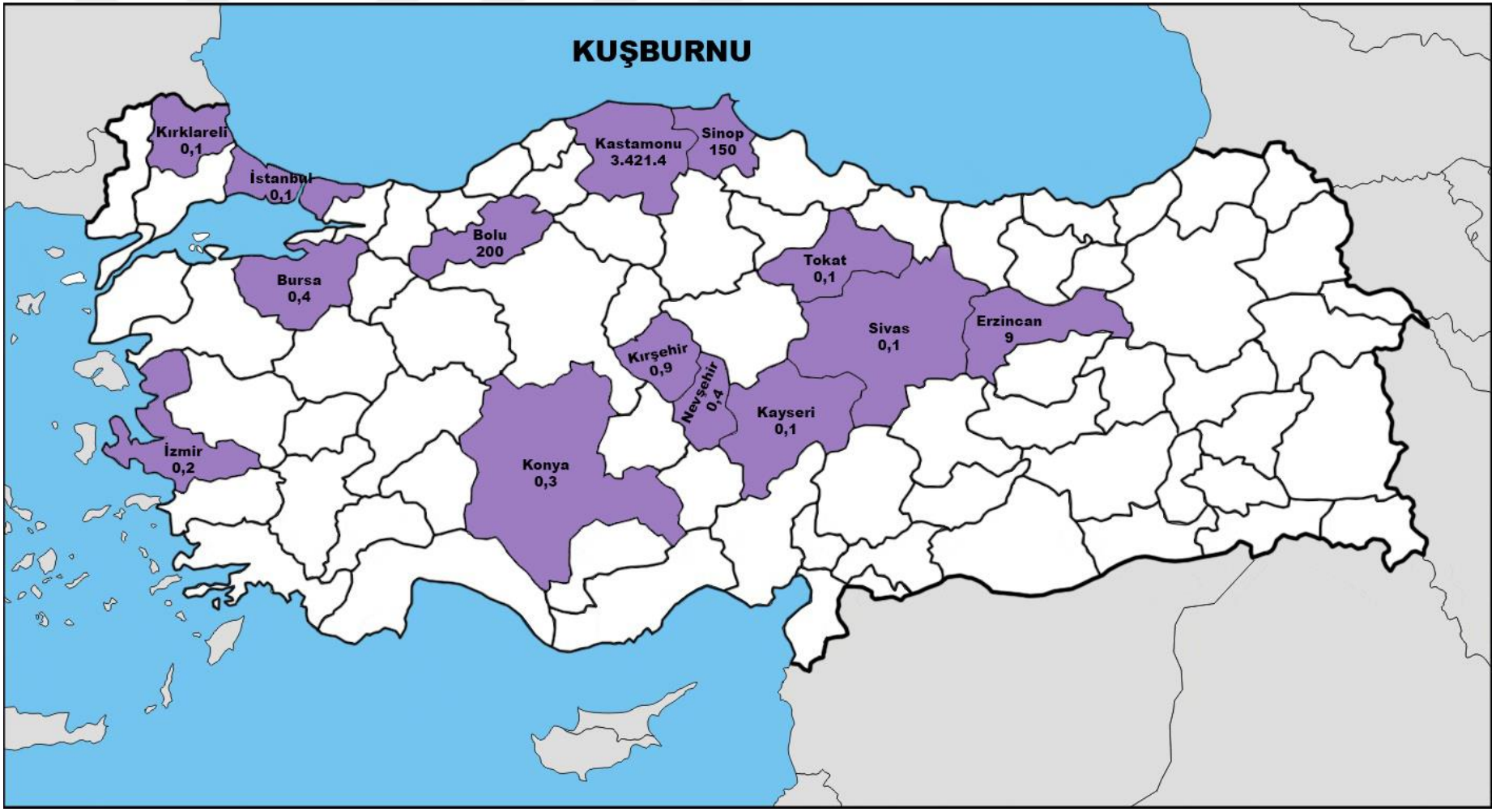

Şekil 3.25. Türkiye'de organik kuşburnu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.2. Türkiye'de Organik Sebze Üretimi

3.2.1. Organik Meyvesi Yenen Sebzeler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik meyvesi yenen sebze üretim miktarları Tablo 3.9'da gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik meyvesi yenen sebze üretim miktarı 31.104.2 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik meyvesi yenen sebze üretimi organik domates (16.593.4 ton) te gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik biber (5.558.2 ton), organik kavun (3.696.9 ton), organik karpuz (3.530.6 ton) ve organik kabak (798.2 ton) takip etmiştir. Bu organik sebzeleri de azalan sırası ile organik patlıcan, organik hıyar, organik balkabağı, organik bamya ve organik acur takip etmiştir (Tablo 3.9).

Tablo 3.9. 2018 yılı Türkiye'de organik meyvesi yenen sebzeler üretim miktarları

Organik Meyvesi Yenen Sebzeler	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Domates	16.593.4
Biber	5.558.2
Kavun	3.696.9
Karpuz	3.530.6
Kabak	798.2
Patlıcan	384.6
Hıyar	374
Balkabağı	141.3
Bamya	18.4
Acur	8.6
GENEL TOPLAM	**31.104.2**

Organik domates üretimi Şekil 3.26'da görüldüğü gibi Türkiye geneline yayılmakla birlikte. üretim miktarı bakımından Ege Bölgesinde yoğunlaşmıştır. Türkiye'de toplam organik domates üretim miktarı 16.593.40 tondur. En fazla organik domates üretiminin Manisa (10.470.3 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili azalan sırasıyla İzmir (3.094 ton), Mardin (1.465 ton), Mersin (213 ton) ve Adana illeri (183.3 ton) takip etmiştir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu çalışmasında. 2005 yılında toplam organik domates

üretiminin 25.125 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımızda toplam organik domates üretiminin 25.125 tondan 16.593.40 tona düştüğü görülmüştür.

Organik biber üretimi Şekil 3.27'de görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik biber üretim miktarı 5.558.20 tondur. En fazla organik biber üretiminin Şanlıurfa (3.406.5 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili azalan sırasıyla Manisa (1.532.1 ton), Çanakkale (111.3 ton), Elazığ (63.1 ton) ve Balıkesir illeri (52.5 ton) takip etmiştir.

Bilgin (2008), yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında organik biber üretiminin 2.565 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik biber üretiminin 2.565 tondan 5.558.20 tona çıktığı görülmüştür.

Organik kavun üretimi Şekil 3.28'de görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik kavun üretimi 3.696.90 tondur. En fazla organik kavun üretiminin Elazığ (1.749.8 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili azalan sırasıyla Diyarbakır (578 ton), Ağrı (509.1 ton), Ankara (407.6 ton) ve Van (105.2 ton) illeri takip etmiştir.

Organik karpuz üretimi Şekil 3.29'da görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik karpuz üretimi 3.530.60 tondur. En fazla organik karpuz üretiminin Adıyaman (844.4 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili azalan sırasıyla Adana (729.7 ton), Ağrı (544.3 ton), Elazığ (395.6 ton) ve Şanlıurfa (327.8 ton) illeri takip etmiştir.

Organik kabak üretimi Şekil 3.30'da görüldüğü gibi Türkiye'nin birçok bölgesinde yapılmakla birlikte. yoğunluk olarak Ege ve İç Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik kabak üretimi 798.2 tondur. En fazla organik kabak üretimi Ankara (528.4 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik patlıcan üretimi toplam 384.6 tondur. Türkiye'de en fazla organik patlıcan üretimi Manisa (149.5 ton), Çanakkale (49.8 ton) ve Aydın (48.7 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik hıyar üretimi toplam 374 tondur. Türkiye'de en fazla organik hıyar üretimi Mersin (110.8 ton), Ankara (58.2 ton) ve Aydın (40.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik balkabağı üretimi toplam 141.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik balkabağı üretimi Amasya (29.4 ton), Çanakkale (21.1 ton) ve Ankara (21 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik bamya üretimi toplam 18.4 tondur. Türkiye'de en fazla organik bamya üretimi İzmir (2.6 ton), Balıkesir (2 ton) ve Ankara (2 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik acur üretimi toplam 8.6 tondur. Türkiye'de en fazla organik acur üretimi İzmir (5.2 ton), İstanbul (1.2 ton) ve Bursa (0.9 ton) illerinde yapılmıştır.

.

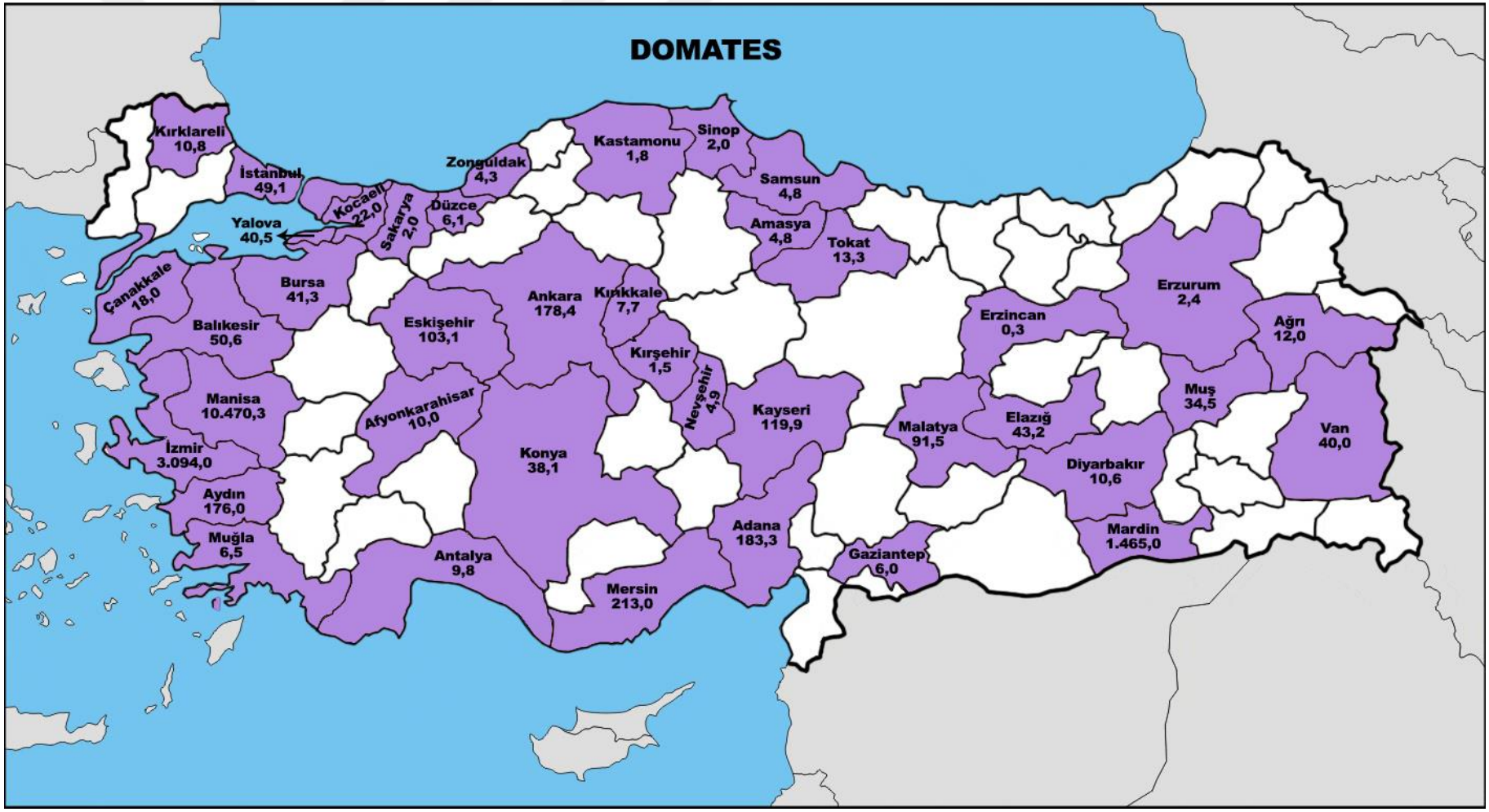

Şekil 3.26. Türkiye'de organik domates üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

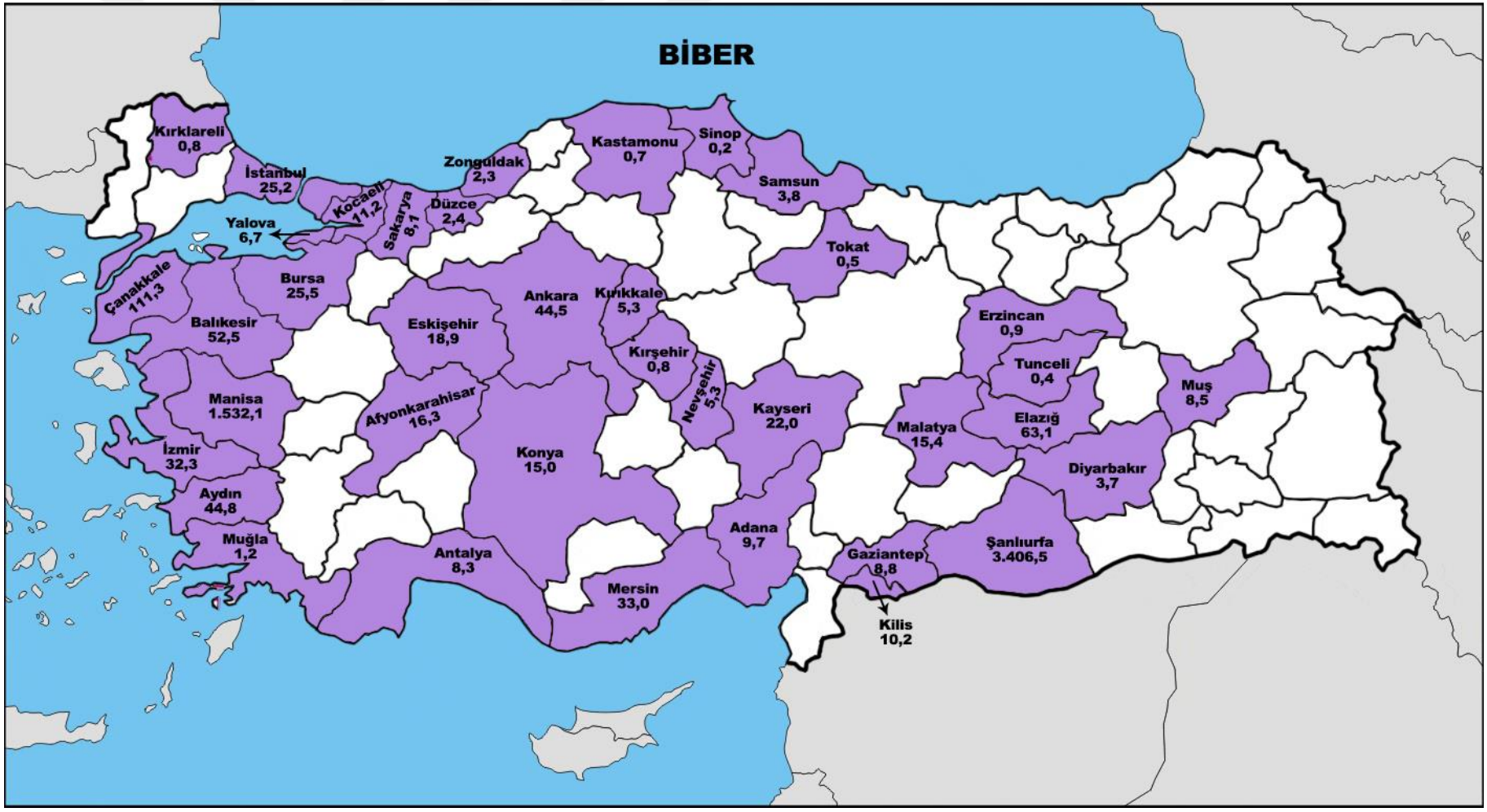

Şekil 3.27. Türkiye'de organik biber üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

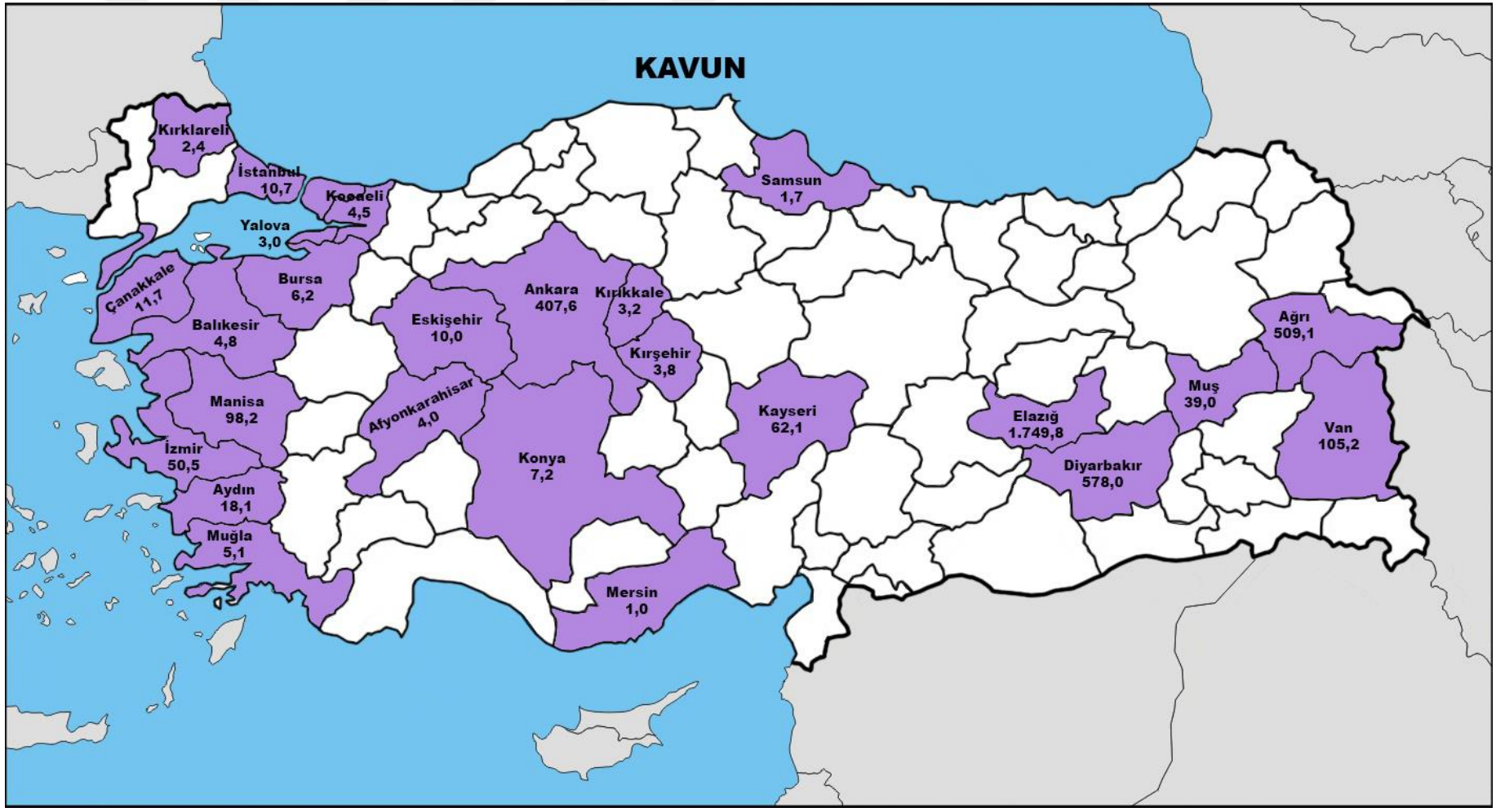

Şekil 3.28. Türkiye'de organik kavun üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

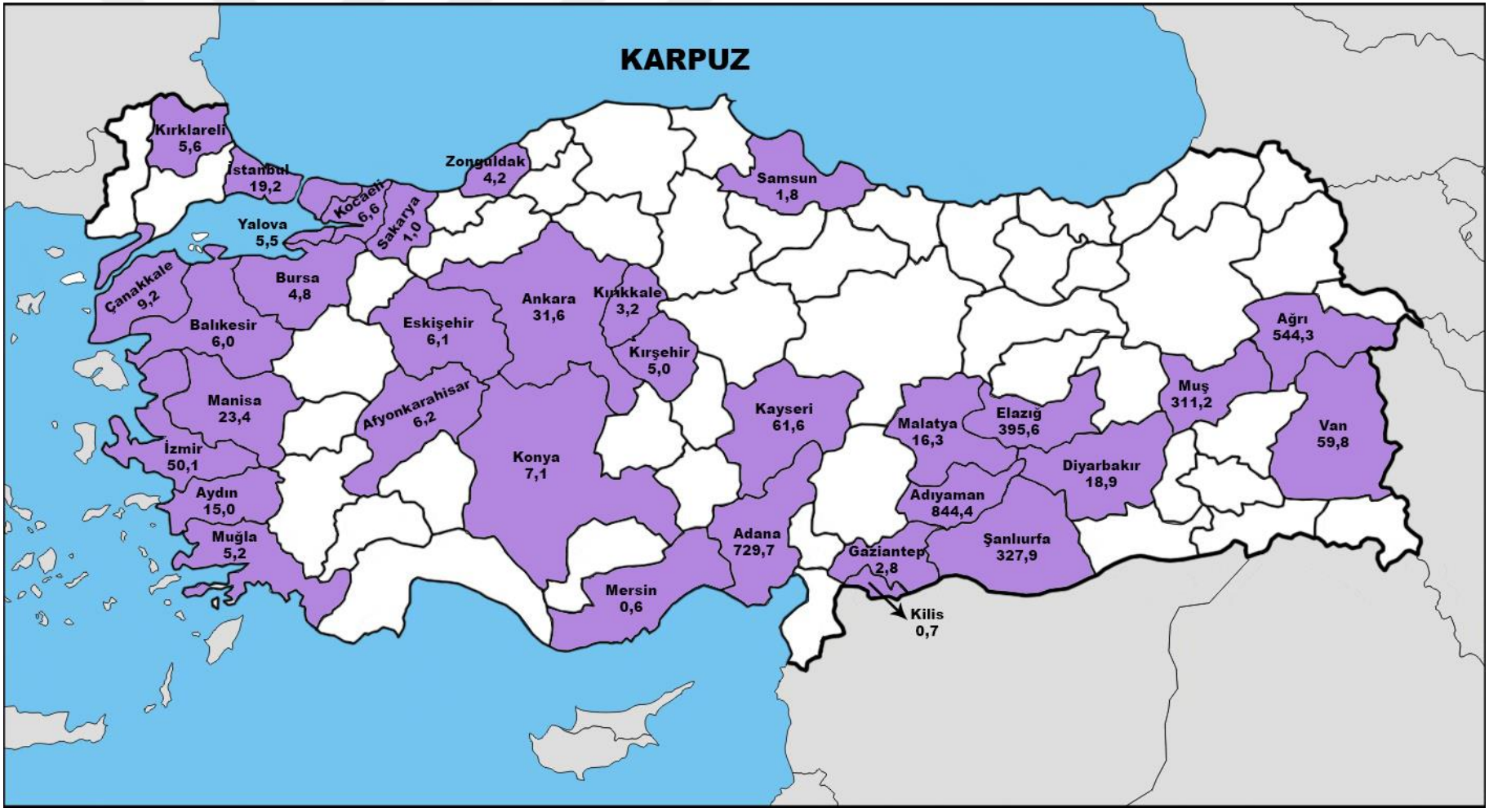

Şekil 3.29. Türkiye'de organik karpuz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

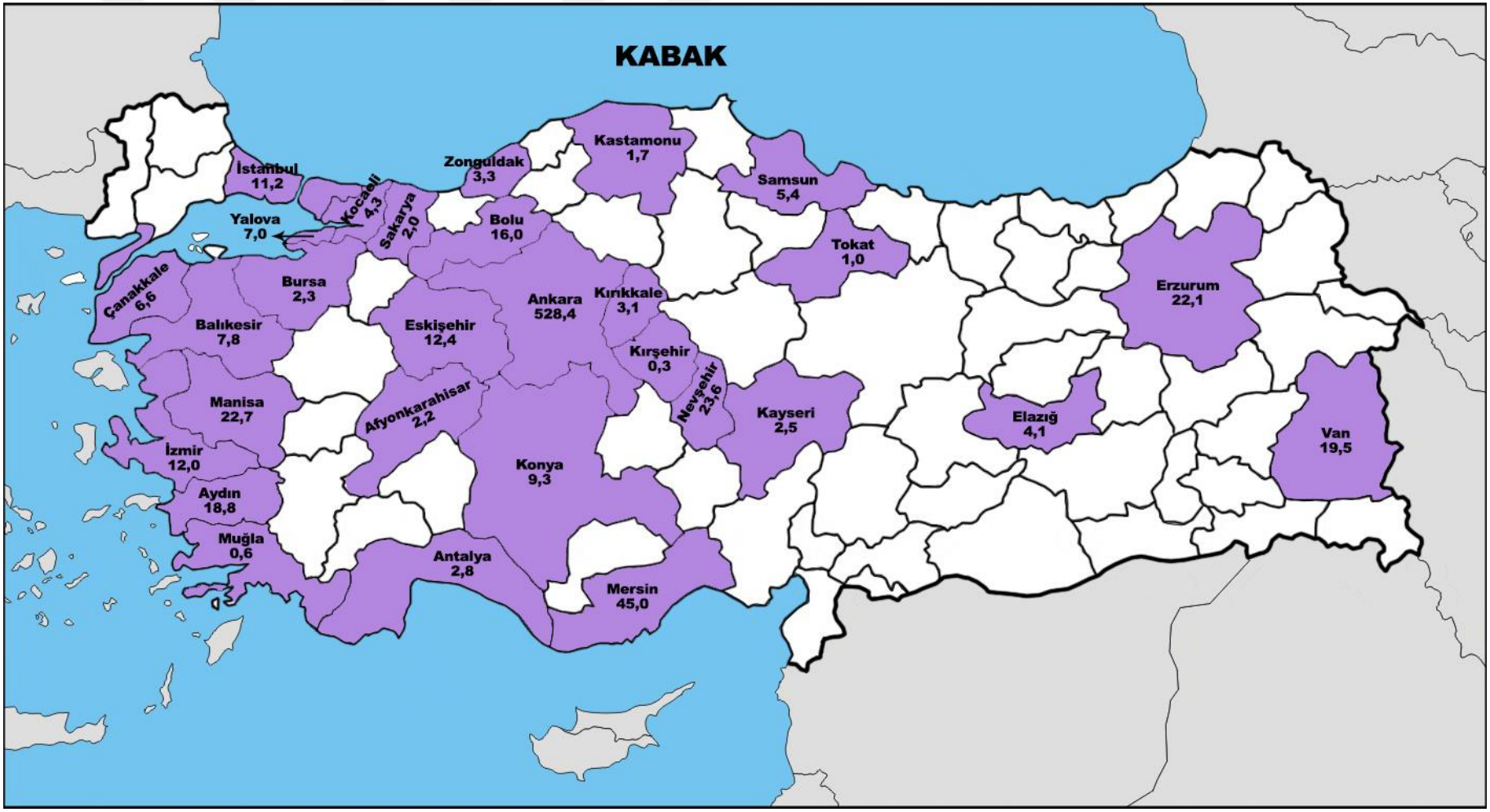

Şekil 3.70. Türkiye'de organik kabak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.2.2. Organik Çiçek ve Çiçek Tablası Yenen Sebzeler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik çiçek ve çiçek tablası yenen sebzelerin üretim miktarları Tablo 3.10'da gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik çiçek ve çiçek tablası yenen sebzelerin üretim miktarı 1.684.80 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik organik çiçek ve çiçek tablası yenen sebze üretim miktarı organik karnabahar (1.062.5 ton) bitkisinde gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik brokoli (521.7 ton) ve organik enginar (100.6 ton) takip etmiştir (Tablo 3.10).

Tablo 3.10. 2018 yılı Türkiye'de organik çiçek ve çiçek tablası yenen sebzelerin üretim miktarları

Organik Çiçek ve Çiçek Tablası Yenen Sebzeler	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Karnabahar	1.062.5
Brokoli	521.7
Enginar	100.6
GENEL TOPLAM	**1.684.8**

Organik karnabahar üretimi Şekil 3.31'de görüldüğü gibi Türkiye'nin İç Anadolu. Marmara ve Ege bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Toplam organik karnabahar üretimi 1.062.50 tondur. En fazla organik karnabahar üretimi Ankara (751.9 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ilimizi azalan sırasıyla İzmir (175 ton), Manisa (61.3 ton), Eskişehir (16.3 ton) ve Bursa (15.2 ton) illeri takip etmiştir.

Organik brokoli üretimi toplam 521.7 tondur. Türkiye'de en fazla organik brokoli üretimi İzmir (384.7 ton), Manisa (75.2 ton) ve İstanbul (16 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik enginar üretim toplam 100.6 tondur. Türkiye'de en fazla organik enginar üretimi İzmir (36.5 ton), İstanbul (24.4 ton) ve Muğla (9.7 ton) illerinde yapılmıştır.

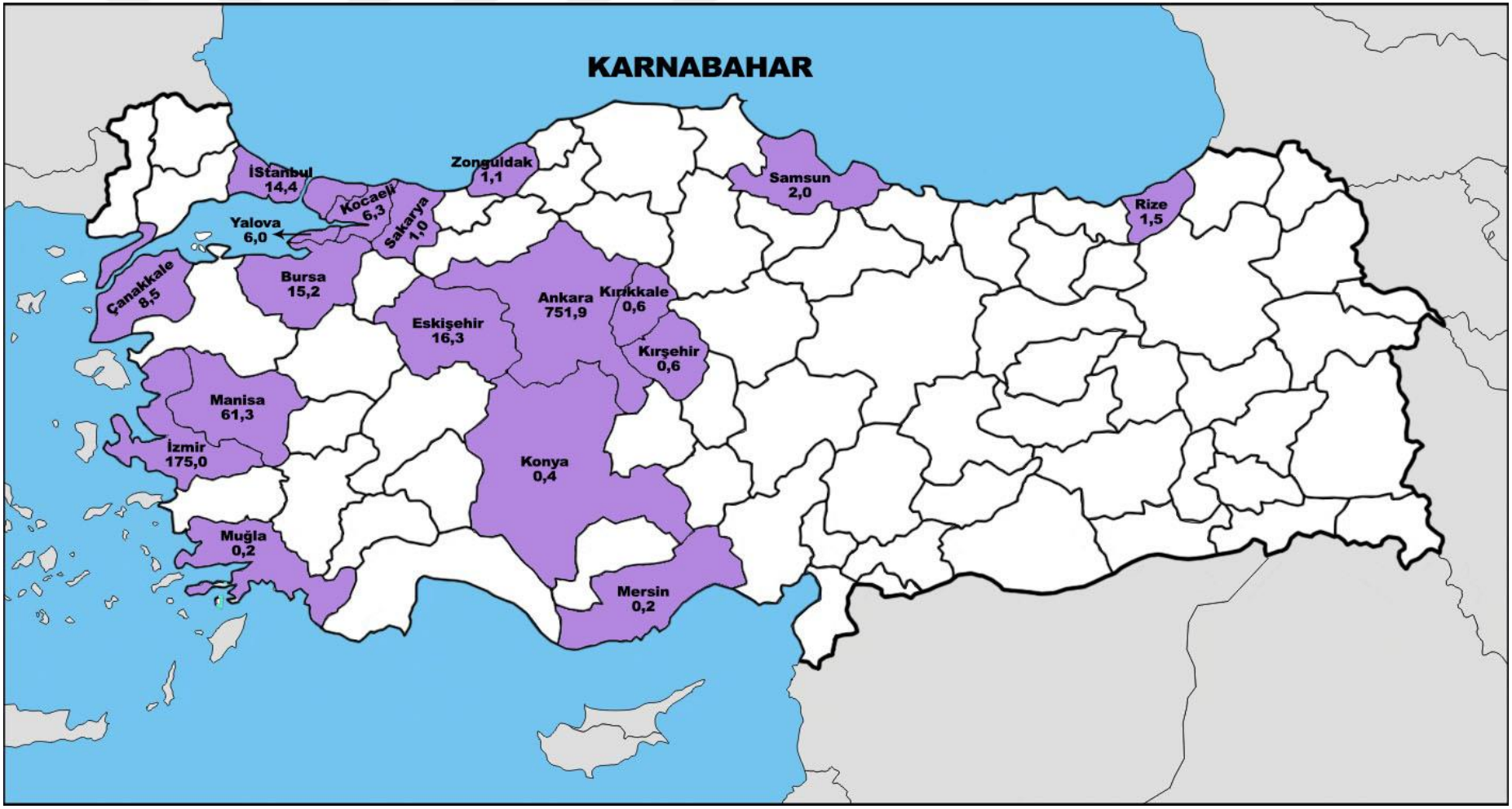

Şekil 3.31. Türkiye'de organik karnabahar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.2.3. Organik Sürgünleri ve Yaprak Sapları Yenen Sebzeler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik sürgünleri ve yaprak sapları yenen sebzelerin üretim miktarları Tablo 3.11'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile organik sürgünleri ve yaprak sapları yenen sebze olarak sadece organik kuşkonmaz (1 ton) üretimi yapılmıştır (Tablo 3.11).

Tablo 3.11. 2018 yılı Türkiye'de organik sürgünleri ve yaprak sapları yenen sebzelerin üretim miktarı

Organik Sürgünleri ve Yaprak Sapları Yenen Sebzeler	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Kuşkonmaz	1
GENEL TOPLAM	**1**

Organik kuşkonmaz üretimi Şekil 3.32 görüldüğü gibi Türkiye'de sadece Bursa (0.6 ton) ve İzmir (0.4 ton) illerinde yapılmıştır.

Şekil 3.32. Türkiye'de organik kuşkonmaz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.2.4. Organik Yaprağı Yenen Sebzeler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik yaprağı yenen sebze bitkileri üretim miktarları Tablo 3.12'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik yaprağı yenen sebze üretim miktarı 786.8 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik yaprağı yenen sebze üretim miktarı organik lahanada (266.8 ton) gerçekleştirilmiştir. Bu sebzeyi sırasıyla organik ıspanak (252.1 ton) ve organik marul (132.2 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik semizotu, organik maydanoz, organik dereotu, organik tere, organik roka, organik pazı, organik kuzukulağı, organik radika, organik turp otu, organik labada, organik madımak ve organik kale yaprağı takip etmiştir (Tablo 3.12).

Tablo 3.5. 2018 yılı Türkiye'de organik yaprağı yenen sebzelerin üretim miktarları

Organik Yaprağı Yenen Sebzeler	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Lahana	266.8
Ispanak	252.1
Marul	132.2
Semiz Otu	36.4
Maydanoz	28.5
Dereotu	18
Tere	15.9
Roka	15.5
Pazı	13.7
Kuzukulağı	4.1
Radika	1.8
Turp Otu	1.1
Labada	0.4
Madımak	0.2
Kale Yaprağı	0.1
GENEL TOPLAM	**786.8**

Organik lahana üretimi. Şekil 3.33'te görüldüğü gibi Türkiye'nin birçok bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik lahana üretimi 266.8 tondur. En fazla organik lahana üretimi Samsun (41.9 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili azalan sırasıyla İstanbul (30.3 ton), Ankara (26.4 ton), Bursa (18.5 ton) ve Çanakkale (17.8 ton) illeri takip etmiştir.

Organik ıspanak üretimi Şekil 3.34'te görüldüğü gibi Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri hariç diğer bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik ıspanak üretimi 252.10 tondur. En fazla organik ıspanak üretimi Manisa (125.8 ton) ilinde yapılmakla birlikte bu ili azalan sırasıyla İstanbul (34.2 ton), Ankara (20.1 ton), İzmir (16.9 ton) ve Afyonkarahisar (11.4 ton) illeri takip etmiştir.

Organik marul üretimi Şekil 3.35'te görüldüğü gibi Türkiye'de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri hariç diğer bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik marul üretimi 132.2 tondur. En fazla organik marul üretimi İstanbul (35.6 ton) ilinde ilinde yapılmakla birlikte bu ili azalan sırasıyla Ankara (19.2 ton), Balıkesir (12.8 ton), Manisa (8.2 ton) ve Eskişehir (7.7 ton) illeri takip etmiştir.

Toplam organik semiz otu üretimi 36.4 tondur. Türkiye'de en fazla organik semizotu üretimi İstanbul (13 ton), Ankara (6.2 ton) ve Eskişehir (5.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik maydanoz üretimi 28.5 tondur. Türkiye'de en fazla organik maydanoz üretimi Ankara (7.7 ton), İstanbul (4 ton) ve Eskişehir (3.6 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik dereotu üretimi 18 tondur. Türkiye'de en fazla organik dereotu üretimi Ankara (6.9 ton), İstanbul (3 ton) ve Manisa (1.6 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik tere üretimi 15.9 tondur. Türkiye'de en fazla organik tere üretimi Ankara (5.8 ton), İstanbul (4.9 ton) ve Eskişehir (1.5 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik roka üretimi 15.5 tondur. Türkiye'de en fazla organik roka üretimi İstanbul (5.1 ton), Ankara (4.5 ton) ve Kocaeli (1.3 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik pazı üretimi 13.7 tondur. Türkiye'de en fazla organik pazı üretimi İstanbul (5.2 ton), Eskişehir (2.3 ton) ve Bursa (1.8 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik kuzukulağı üretimi 4.1 tondur. Türkiye'de en fazla organik kuzukulağı üretimi İstanbul (3.1 ton), Zonguldak (0.4 ton) ve İzmir (0.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik radika üretimi 1.8 tondur. Türkiye'de organik radika üretimi Manisa (1 ton), İzmir (0.7 ton) ve Kocaeli (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik turp otu üretimi 1.1 tondur. Türkiye'de organik turp otu üretimi sadece İzmir (0.9 ton) ve Kocaeli (0.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik labada üretimi 0.4 tondur. Türkiye'de organik labada üretimi sadece Eskişehir (0.4 ton) ilinde yapılmıştır.

Toplam organik madımak üretimi 0.2 tondur. Türkiye'de organik madımak üretimi sadece Kırıkkale (0.2 ton) ilinde yapılmıştır.

Toplam organik kale yaprağı üretimi 0.1 tondur. Türkiye'de organik kale yaprağı üretimi sadece Kocaeli (0.1 ton) ilinde yapılmıştır.

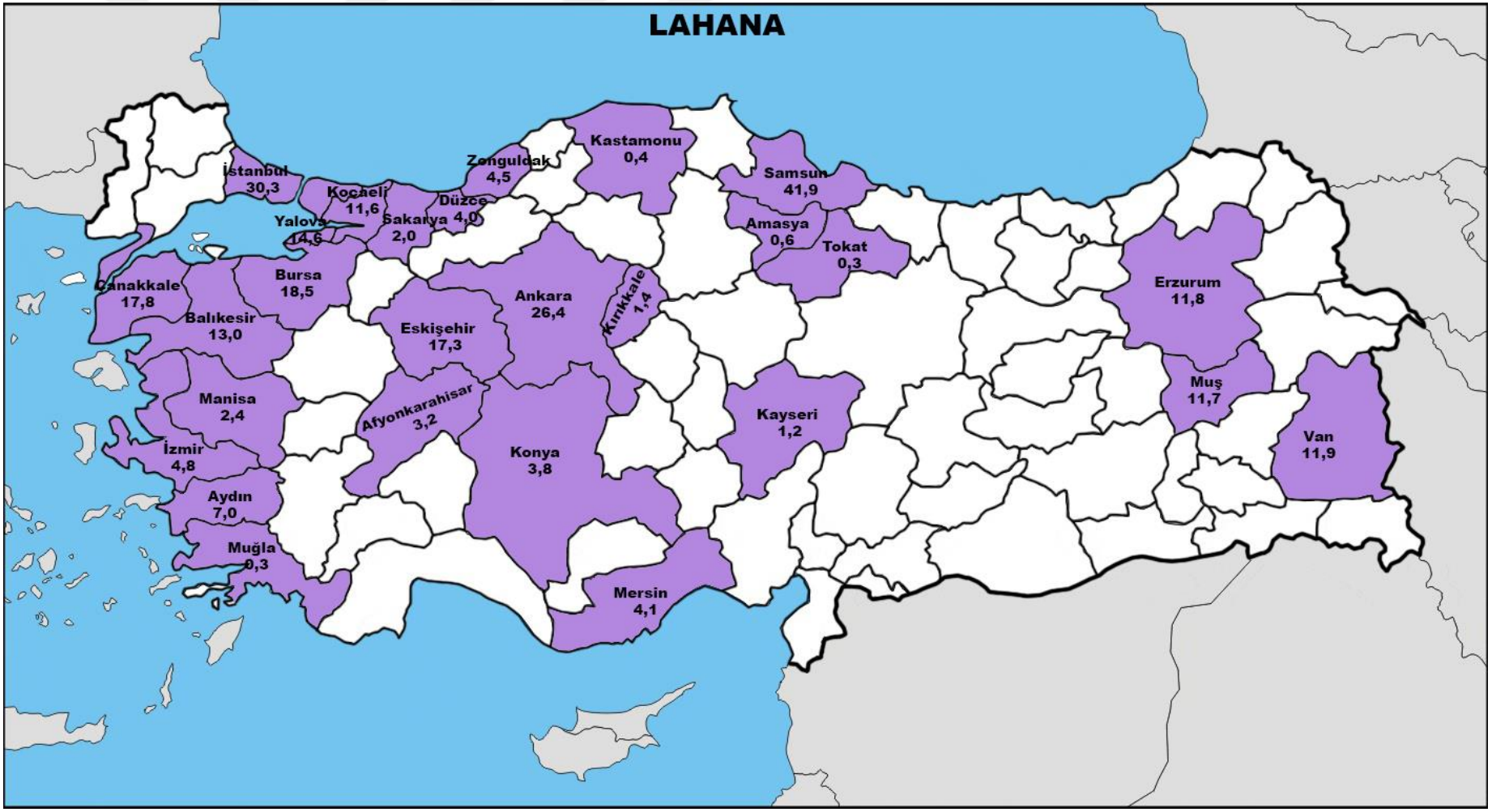

Şekil 3.33. Türkiye'de organik lahana üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

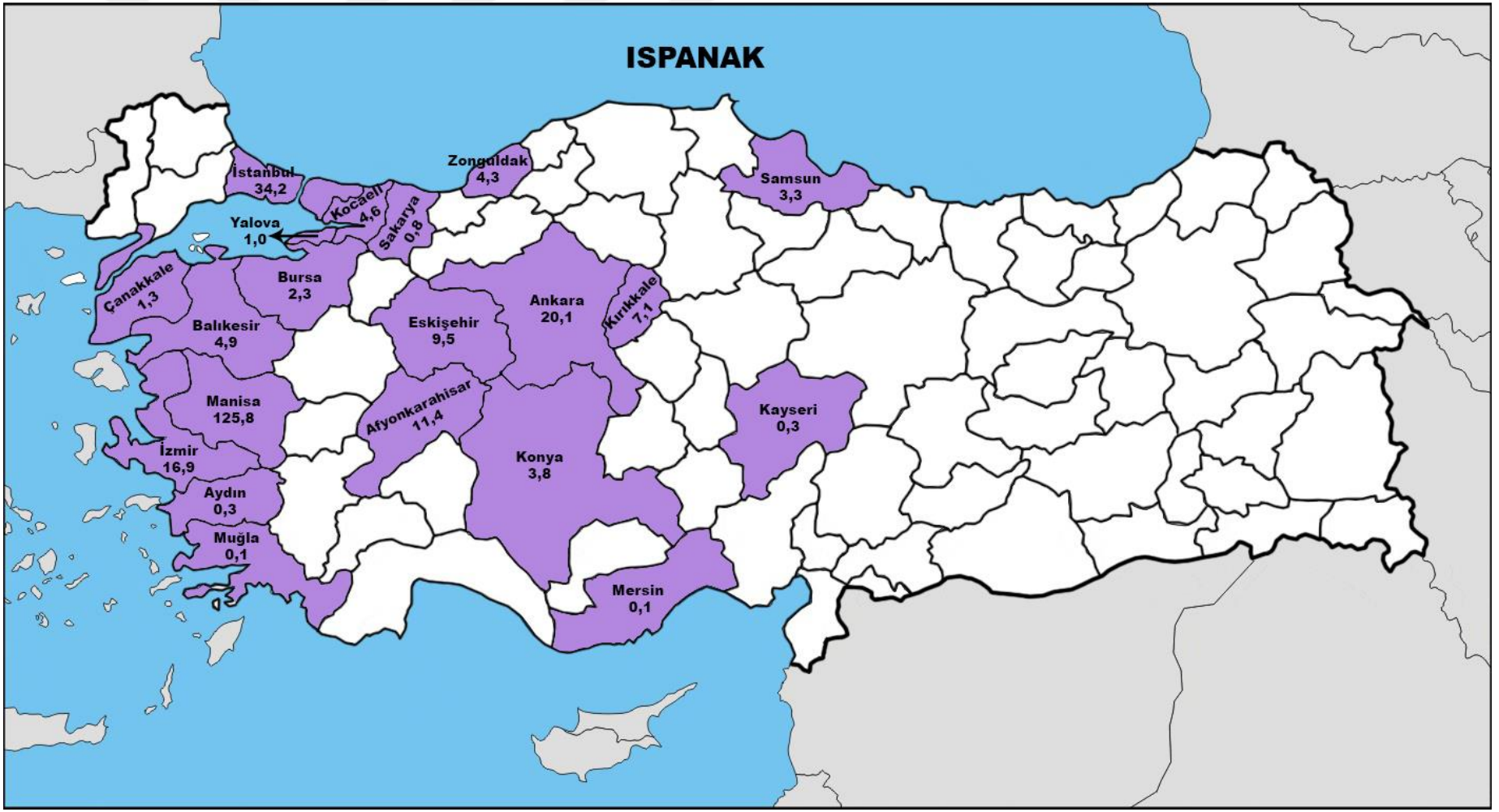

Şekil 3.34. Türkiye'de organik ıspanak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

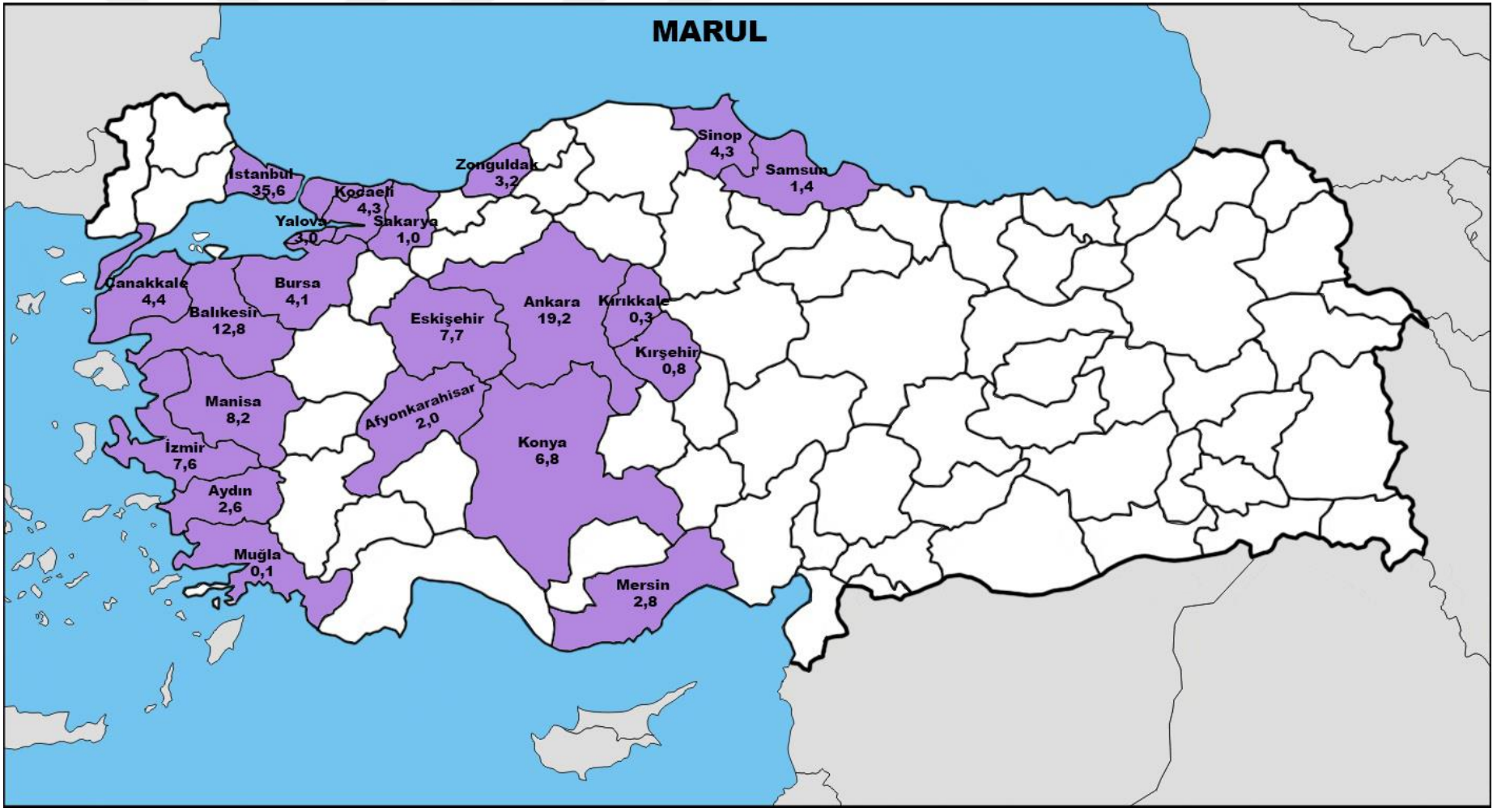

Şekil 3.35. Türkiye’de organik marul üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.2.5. Organik Kökleri Yenen Sebzeler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye organik kökleri yenen sebze üretim miktarları Tablo 3.13'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik kökleri yenen sebze üretim miktarı 4.408.2 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla üretilen organik kökleri yenen sebze, organik havuç (3.398.2 ton) olmuştur. Bu sebzeyi organik pancar (830.1 ton), organik kereviz (105 ton), organik turp (48.8 ton), organik alabaş (18.3 ton), organik kırmızı pancar (4.2 ton) ve organik şalgam (3.6 ton) takip etmiştir.

Tablo 3.13. 2018 yılı Türkiye'de organik kökleri yenen sebzelerin üretim miktarları

Organik Kökleri Yenen Sebzeler	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Havuç	3.398.2
Pancar	830.1
Kereviz	105
Turp	48.8
Alabaş	18.3
Kırmızı Pancar	4.2
Şalgam	3.6
GENEL TOPLAM	**4.408.2**

Organik havuç üretimi Şekil 3.36'da görüldüğü gibi Türkiye'de üretim bakımından yoğun olarak İç Anadolu Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik havuç üretimi 3.398.2 tondur. En fazla organik havuç üretiminin Konya (3.149.9 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili sırasıyla Afyonkarahisar (159.4 ton), Ankara (55.2 ton), İstanbul (6.6 ton) ve Mersin (5.2 ton) illeri takip etmiştir.

Organik pancar üretimi Şekil 3.37'de görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak İç Anadolu Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik pancar üretimi 830.1 tondur. En fazla organik pancar üretiminin Konya (792 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili azalan sırasıyla Ankara (14.2 ton), İstanbul (5.9 ton), Eskişehir (4.4 ton) ve Manisa (3.2 ton) illeri takip etmiştir.

Organik kereviz üretimi Şekil 3.38'de görüldüğü gibi Türkiye'de İç Anadolu. Marmara ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik kereviz üretimi 105 tondur. En

fazla organik kereviz üretiminin Ankara (37.3 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili sırasıyla Bursa (13.6 ton), Balıkesir (10.3 ton) ve İstanbul (9.5 ton) illeri takip etmiştir.

Organik turp üretimi Şekil 3.39'da görüldüğü gibi Türkiye'de İç Anadolu. Marmara ve Ege bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Toplam organik turp üretimi 48.8 tondur. En fazla organik turp üretiminin Ankara (14.5 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili sırasıyla Balıkesir (9.7 ton), İstanbul (6.2 ton) ve Eskişehir (3.5 ton) illeri takip etmiştir.

Toplam organik alabaş üretimi 18.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik alabaş üretimi Balıkesir (10 ton), Ankara (4 ton) ve Manisa (3.5 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik kırmızı pancar üretimi 4.2 tondur. Türkiye'de en fazla organik kırmızı pancar üretimi İstanbul (1.9 ton), Afyonkarahisar (1 ton) ve Kocaeli (0.9 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik şalgam üretimi toplam 3.6 tondur. Türkiye'de en fazla organik şalgam üretimi Erzurum (1.5 ton), Eskişehir (1 ton) ve Çanakkale (1 ton) illerinde yapılmıştır.

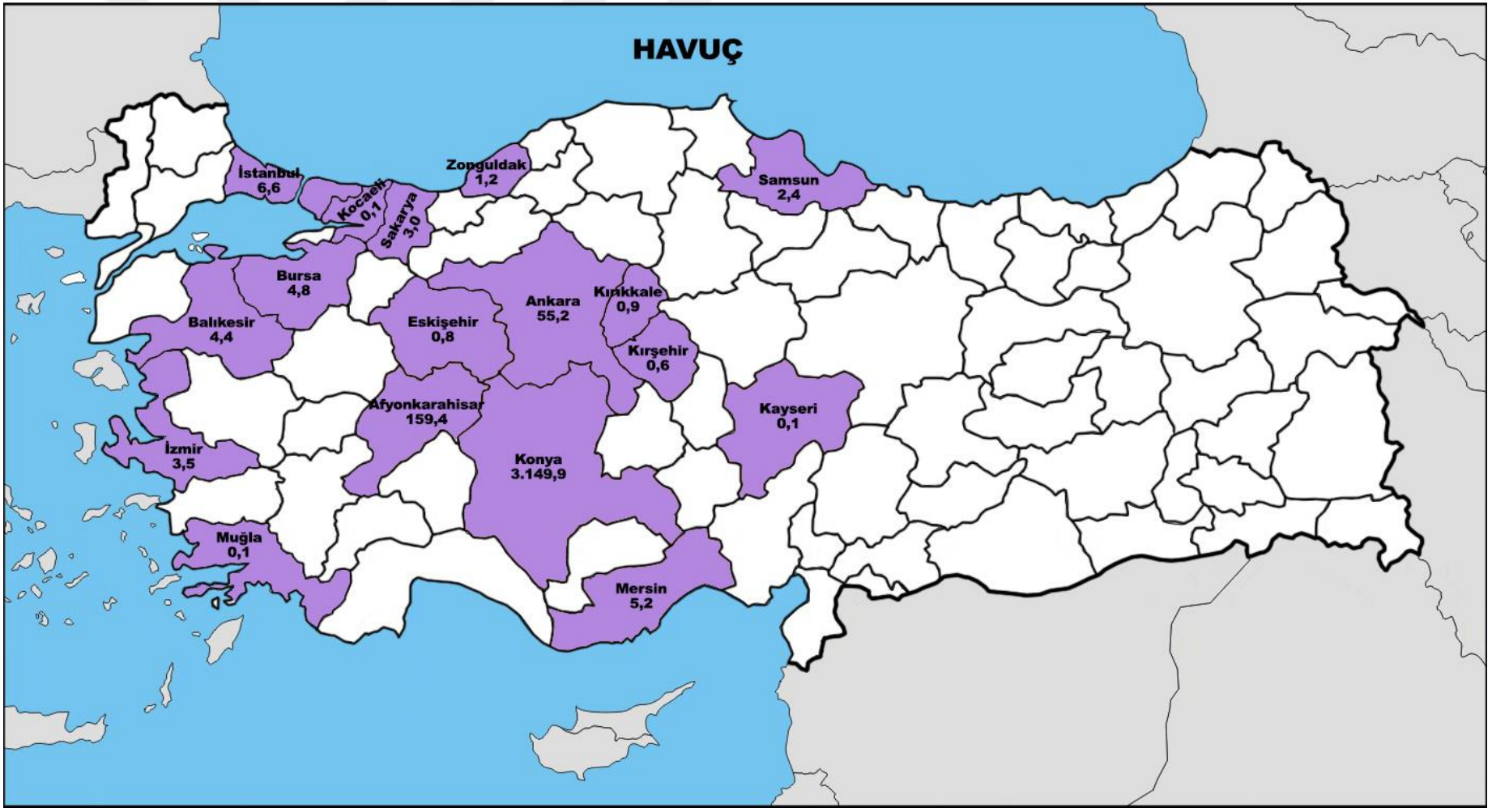

Şekil 3.36. Türkiye’de organik havuç üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.37. Türkiye'de organik pancar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.38. Türkiye'de organik kereviz üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

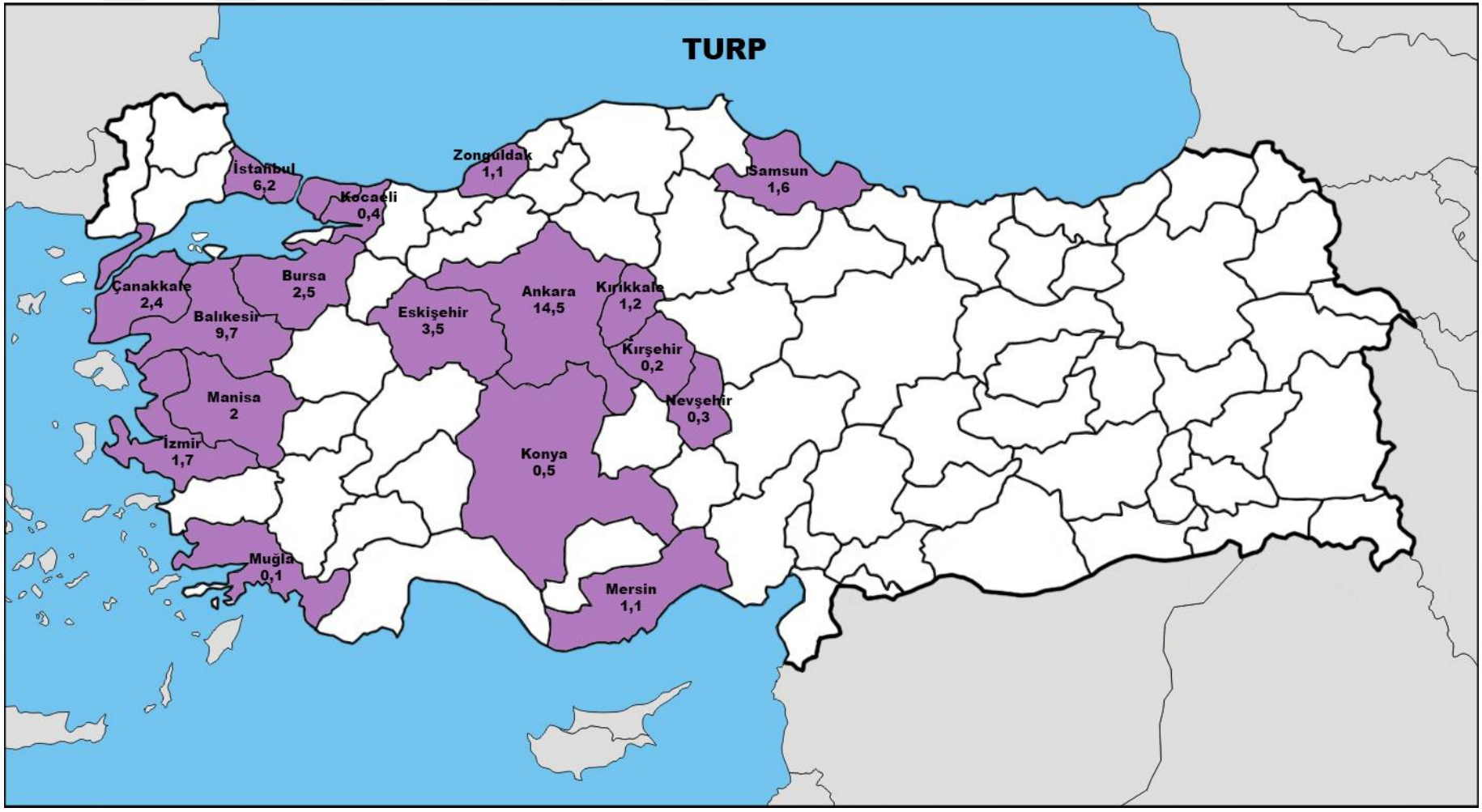

Şekil 3.39. Türkiye'de organik turp üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.2.6. Organik Soğan ve Sürgünleri Yenen Sebzeler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik soğan ve sürgünleri yenen sebze üretim miktarları Tablo 3.14'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik soğan ve sürgünleri yenen sebze üretim miktarı 3.093.7 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla üretilen organik soğan ve sürgünleri yenen sebze organik soğan (2.894.30 ton) olmuştur. Bu sebzeyi organik sarımsak (114.6 ton) ve organik pırasa (84.8 ton) takip etmiştir.

Tablo 3.14. 2018 yılı Türkiye'de organik soğan ve sürgünleri yenen sebzelerin üretim miktarları

Organik Soğan ve Sürgünleri Yenen Sebzeler	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Soğan	2.894.3
Sarımsak	114.6
Pırasa	84.8
GENEL TOPLAM	**3.093.7**

Organik soğan üretimi Şekil 3.40'ta görüldüğü gibi Türkiye'nin birçok bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik soğan üretimi 2.894.3 tondur. En fazla organik soğan üretiminin Ankara (2.485.8 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ilimizi sırasıyla Adana (66.5 ton), Mersin (51.2 ton) ve Manisa (40.7 ton) illeri takip etmiştir.

Organik sarımsak üretimi Şekil 3.41'de görüldüğü gibi Türkiye'nin birçok bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik sarımsak üretimi 114.6 tondur. En fazla organik sarımsak üretiminin Van (25.8 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili Afyonkarahisar (18.4 ton), Kastamonu (16.8 ton) ve Manisa (16.4 ton) illeri takip etmiştir.

Organik pırasa üretimi Şekil 3.42'de görüldüğü gibi Türkiye'nin birçok bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik pırasa üretimi 84.8 tondur. En fazla organik pırasa üretiminin Ankara (13.1 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili sırasıyla İstanbul (13 ton), Manisa (10.4 ton) ve Balıkesir (6.7 ton) illeri takip etmiştir.

Şekil 3.40. Türkiye'de organik soğan üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

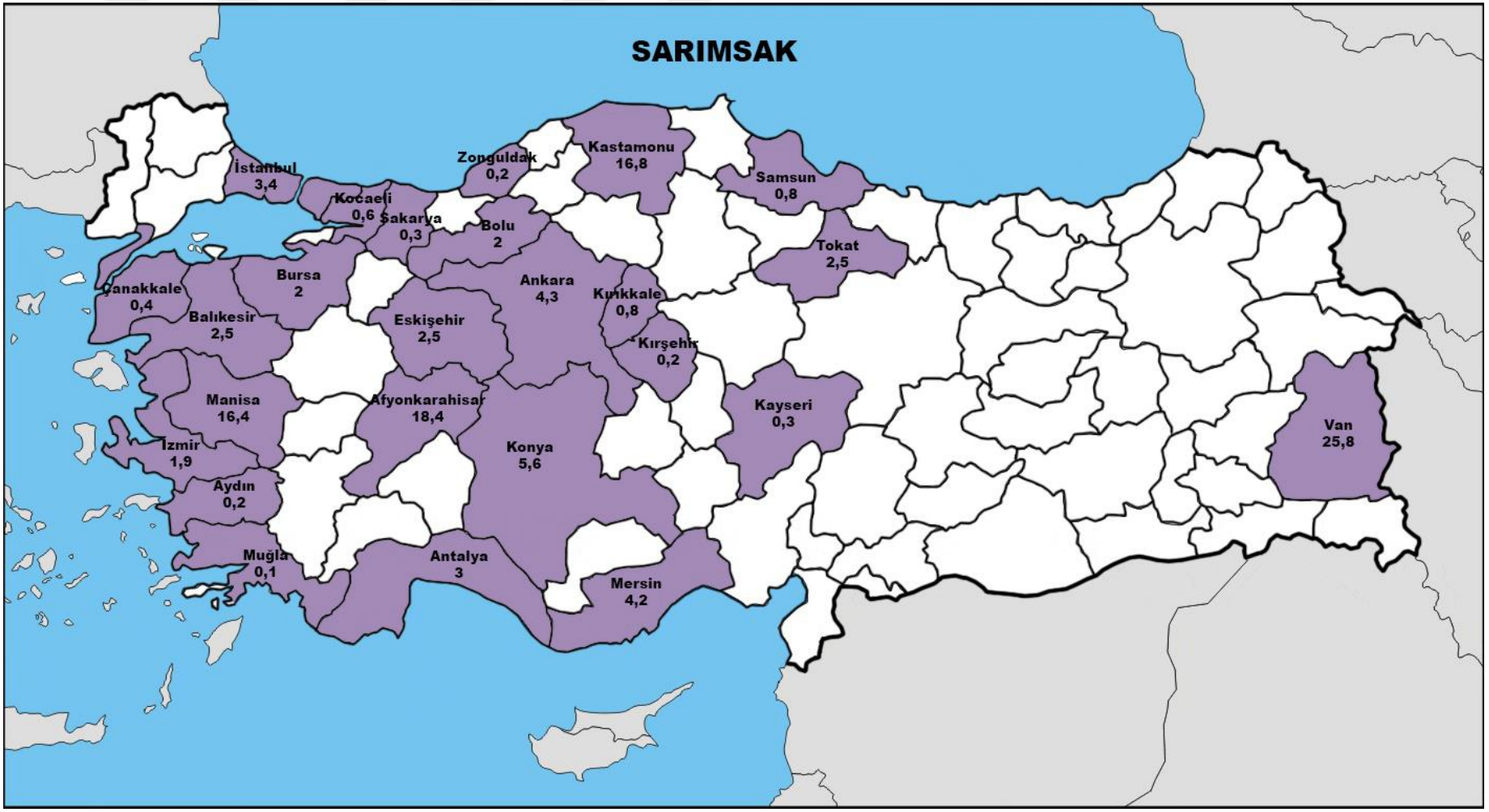

Şekil 3.41. Türkiye'de organik sarımsak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.42. Türkiye'de organik pırasa üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.2.7. Diğer Organik Sebzeler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik diğer sebze üretim miktarı Tablo 3.15'te gösterilmiştir. Bu hesaplamalara göre organik mantar Türkiye'de sadece Kırşehir (0.3 ton). Kastamonu (0.1 ton) ve Muğla (0.1 ton) illerinde olmak üzere toplam 0.5 ton olarak üretilmiştir. Organik pepino üretimi toplam 0.3 tondur. Türkiye'de organik pepino üretimi sadece Kocaeli (0.3 ton) ilinde yapılmıştır (Tablo 15).

Tablo 3.15. 2018 yılı Türkiye'de organik diğer sebze bitkilerinin üretim miktarları

Organik Diğer Sebzeler	Toplam Üretim Miktarı (ton/da)
Mantar	0.5
Pepino	0,3
GENEL TOPLAM	**0.8**

3.3. Türkiye'de Organik Tahıl Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik tahıl üretim miktarları Tablo 3.16'da gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik tahıl üretimi 337.066.90 ton olmuştur. Bu miktarın 303.392.80 tonunu serin iklim tahılları üretimi oluştururken 33.674.10 tonunu sıcak iklim tahılları oluşturmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik serin iklim tahıl bitkisi üretimi organik buğday bitkisinde (195.130.70 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik arpa (56.336.90 ton) ve organik yulaf (46.020.10 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik tritikale, organik çavdar ve organik siyez buğdayı takip etmiştir. Sıcak iklim tahıllarında ise en fazla üretimi yapılan tahıl organik mısır (31.356.40 ton) bitkisidir. Bunu sırasıyla organik çeltik (2.222.20 ton) ve organik darı (95.5 ton) takip etmiştir (Tablo 3.16).

Tablo 3.16. 2018 yılı Türkiye'de organik tahıl bitkilerinin üretim miktarları

Organik Serin İklim Tahılları	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Buğday	195.130.7
Arpa	56.336.9
Yulaf	46.020.1
Tritikale	3.463.1
Çavdar	2.285.5
Siyez (Kaplıca) Buğdayı	156.5
Organik Sıcak İklim Tahılları	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Mısır	31.356.4
Çeltik	2.222.2
Darı	95.5
Toplam Organik Serin İklim Tahılları	**303.392.8**
Toplam Organik Sıcak İklim Tahılları	**33.674.1**
GENEL TOPLAM	**337.066.9**

Organik buğday üretimi Şekil 3.43'te görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmakla birlikte üretim miktarı bakımından Doğu Anadolu Bölgesi ön plana çıkmıştır. Toplam organik buğday üretim miktarı 195.130.70 tondur. En fazla organik buğday üretiminin Van (50.601.7 ton) ilinde yapıldığı görülürken bunu takip eden diğer iller sırasıyla Muş (40.433.1 ton), Ağrı (34.017.1 ton), Erzurum (19.726), Kars (17.102.6 ton) ve Şanlıurfa (12.131.3 ton) olmuştur.

Sirat (2016), tarafından yapılan çalışmada ise 2010 yılı verileri esas alınmış ve en fazla organik buğday üretimi yapılan illerin sırasıyla Ağrı (5.838 ton), Mardin (4.352 ton). Erzurum (3.640 ton) ve Hatay (1.529 ton) olduğu belirlenmiştir.

Organik arpa üretimi Şekil 3.44'te görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmakla birlikte en fazla üretime sahip olan illerin yaygın olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunduğu görülmüştür. Toplam organik arpa üretim miktarı 56.336.90 tondur. En fazla organik arpa üretiminin Kars (19.549) ilinde yapıldığı görülürken bunu takip eden diğer iller sırasıyla Ağrı (8.020.3 ton), Van (5.388.8 ton), Muş (5.071.5 ton) ve Sivas (4.221.8 ton) olmuştur.

Sirat (2016), tarafından yapılan çalışmada ise 2010 yılı verileri esas alınmış ve en fazla organik arpa üretimi yapılan illerin sırasıyla Kars (833 ton), Ağrı (603 ton), Erzurum (452 ton) ve Afyonkarahisar (287 ton) olduğu ifade edilmiştir.

Organik yulaf üretimi Şekil 3.45'te görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmakla birlikte en fazla üretime sahip olan illerin yaygın olarak Doğu Anadolu Bölgesi'nde bulunduğu görülmüştür. Toplam organik yulaf üretim miktarı 46.020.1 tondur. En fazla organik yulaf üretiminin Kars (25.557.1 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ili takip eden diğer iller, azalan sırasıyla Erzurum (11.300.4 ton), Ardahan (7.973.4 ton). Afyonkarahisar (278 ton), Sivas (191.3 ton) ve Çanakkale (159.4 ton) illeri olmuştur.

Sirat (2016), tarafından yapılan çalışmada ise 2010 yılı verileri esas alınmış ve en fazla organik yulaf üretimi yapılan illerin sırasıyla Kars (97 ton), Çanakkale (38 ton) ve Karaman (25 ton) olduğu ifade edilmiştir.

Organik tritikale üretimi Şekil 3.46'da görüldüğü gibi Türkiye'nin Ege. İç Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Toplam organik tritikale üretim miktarı 3.463.10 ton olmuştur. En fazla organik tritikale üretimi Erzurum (2.004.7 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili azalan sırasıyla İzmir (857.1 ton), Kars (180 ton), Ankara (168.7 ton) ve Manisa (128.1 ton) illeri takip etmiştir.

Organik çavdar üretimi Şekil 3.47'de görüldüğü gibi Türkiye'nin bir çok bölgede yapılmıştır. Toplam organik çavdar üretim miktarı 2.285.5 tondur. En fazla organik çavdar üretimi Erzurum (1.659.6 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili azalan sırasıyla Ardahan (288.8 ton). Ağrı (142.6 ton), Erzincan (93.5 ton) ve Sivas (32.1 ton) illeri takip etmiştir.

Sirat (2016) tarafından yapılan çalışmada ise 2010 yılı verileri esas alınmış ve en fazla organik çavdar üretimi yapılan illerin sırasıyla Erzurum (344 ton), Erzincan (49 ton) ve Bayburt (20 ton) olduğu ifade edilmiştir.

Toplam organik siyez (kaplıca) buğdayı üretim miktarı 156.5 tondur. Şekil 3.48'de görüldüğü gibi organik siyez (kaplıca) buğdayı üretimi Türkiye'de Ankara (152 ton) ve Kastamonu (4.5 ton) illerinde yapıldığı görülmüştür.

Sıcak iklim tahılları üretiminin en önemli kısmını organik mısır üretimi oluşturmaktadır. Organik mısır üretimi Şekil 3.49'da görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik mısır üretim miktarı 31.356.4 tondur. En fazla organik mısır üretiminin Manisa (9.893.1 ton) ilinde yapıldığı görülürken. bu ili takip eden diğer iller azalan sırasıyla Aydın (5.897.7 ton), Mardin (4.157.9 ton), İzmir (3.329.3 ton) ve Şanlıurfa (2.416.5 ton) olmuştur.

Sirat (2016), tarafından yapılan çalışmada ise 2010 yılı verileri esas alınmış ve en fazla organik mısır üretimi yapılan iller sırasıyla Gümüşhane (6.597 ton), İzmir (1.838 ton), Mardin (1.475 ton) ve Aydın (929 ton) olmuştur.

Organik çeltik üretimimiz Şekil 3.50'de görüldüğü gibi Türkiye'de sadece Samsun (2.222.2 ton) ilinde yapılmıştır.

Sirat (2016), tarafından yapılan çalışmada ise 2010 yılı verileri esas alınmış ve en fazla organik çeltik üretimi yapılan iller sırasıyla Samsun (138 ton) ve Artvin (23 ton) olmuştur.

Organik darı üretimi Şekil 3.51'de görüldüğü gibi Türkiye'de Diyarbakır (91 ton) ve Muğla (4.5 ton) illerinde yapılmıştır. Toplam organik darı üretim miktarı 95.5 ton olmuştur.

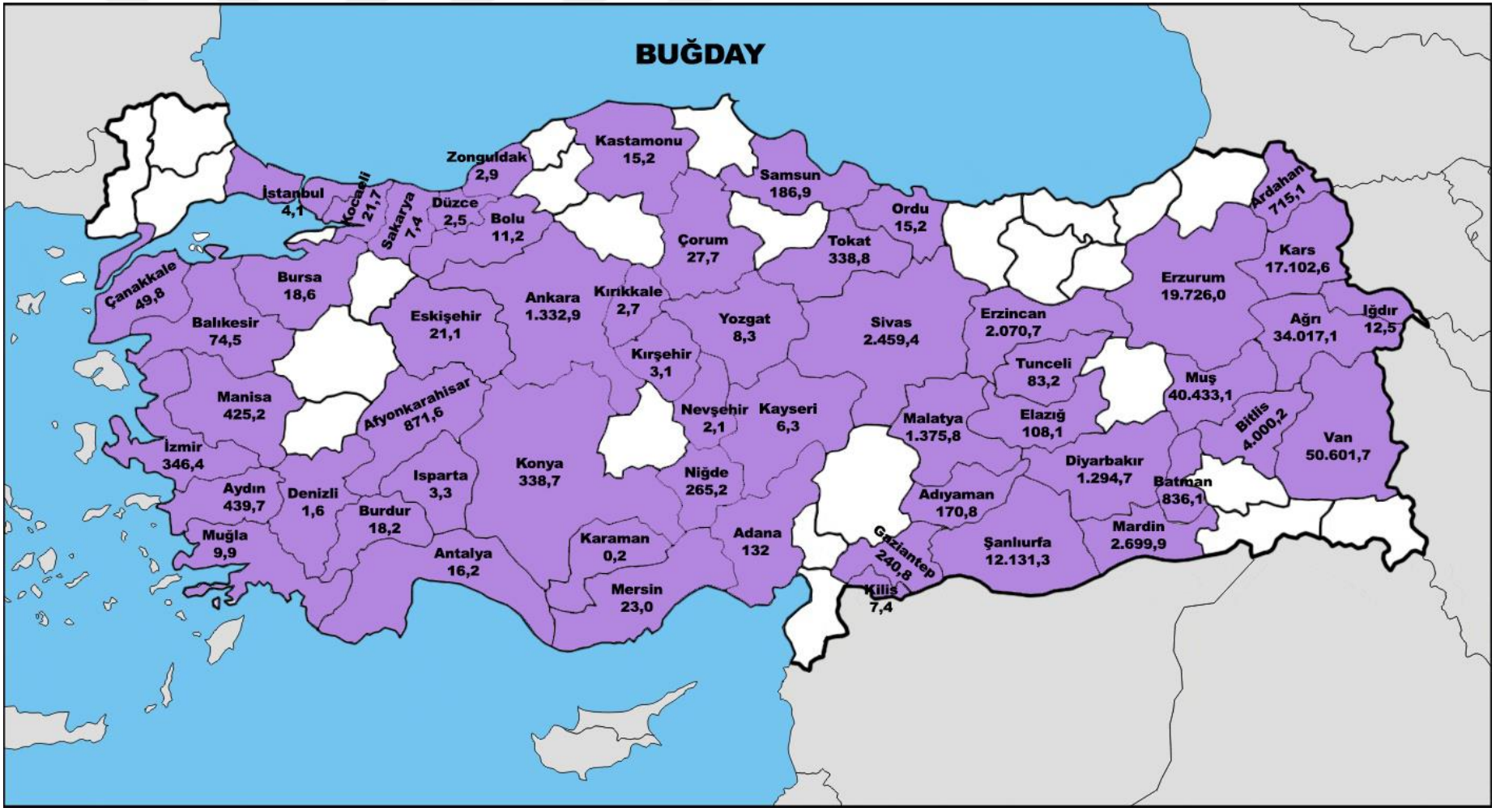

Şekil 3.43. Türkiye’de organik buğday üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.44. Türkiye'de organik arpa üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

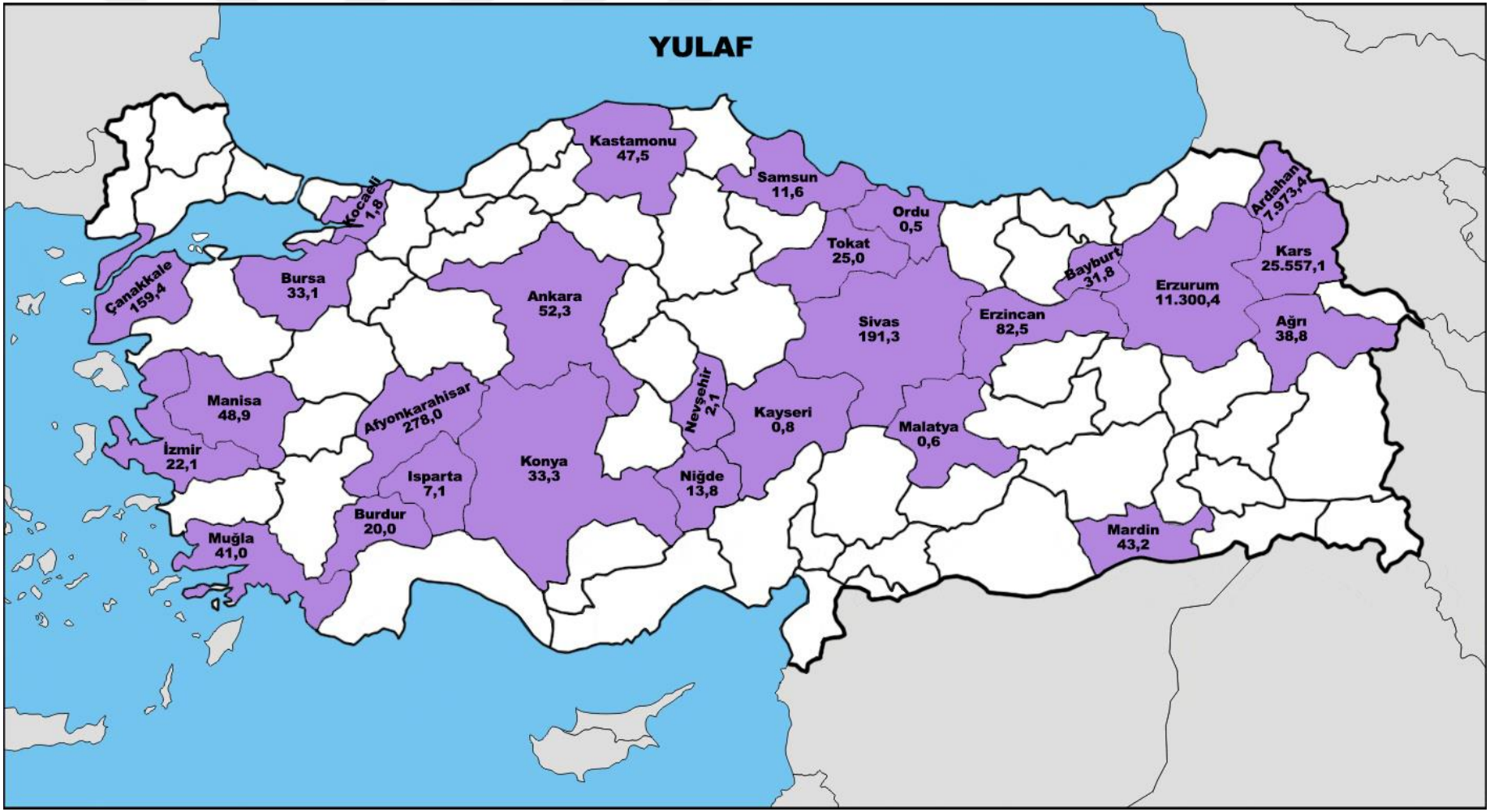

Şekil 3.45. Türkiye’de organik yulaf üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

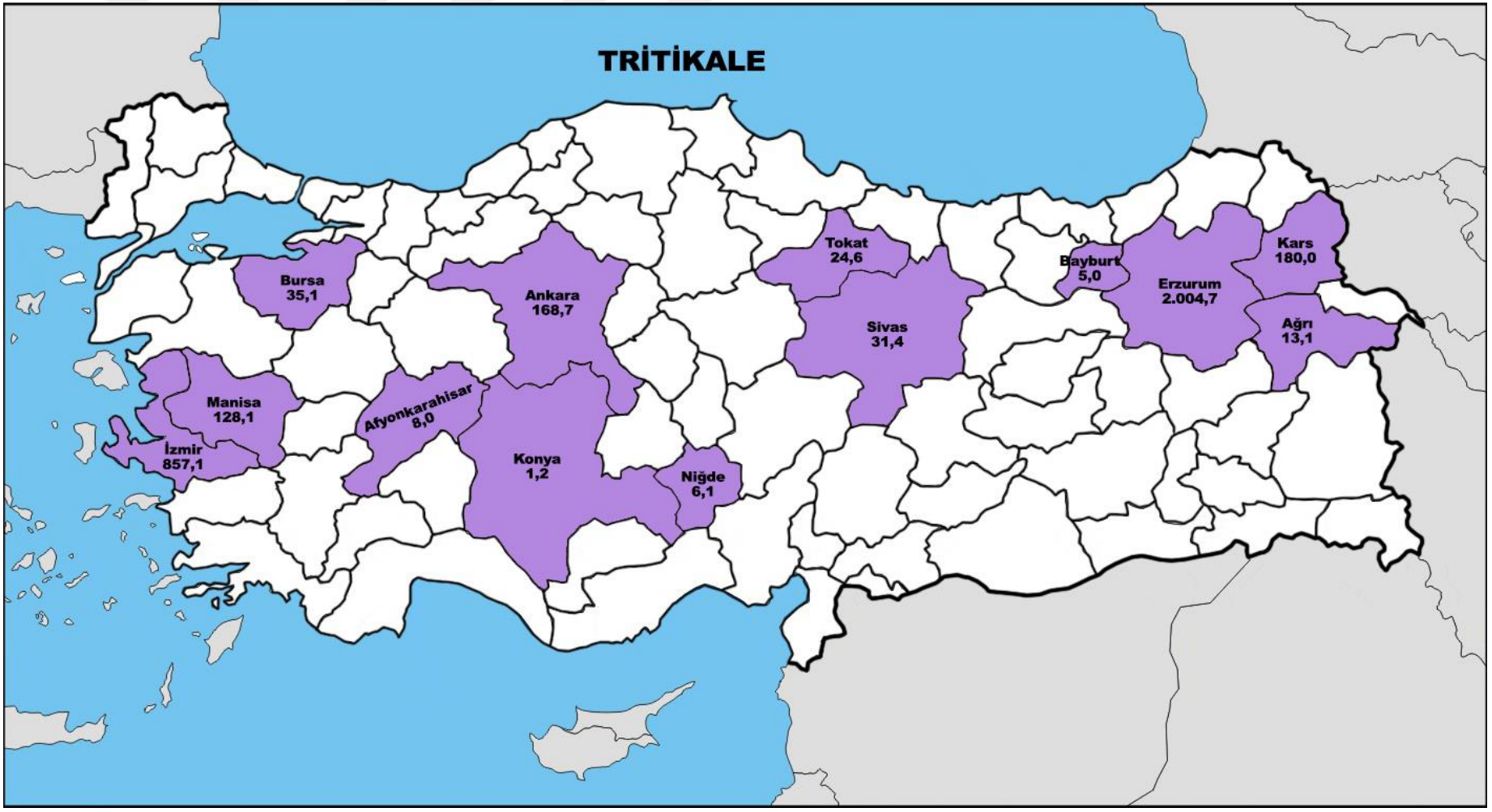

Şekil 3.46. Türkiye'de organik tritikale üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

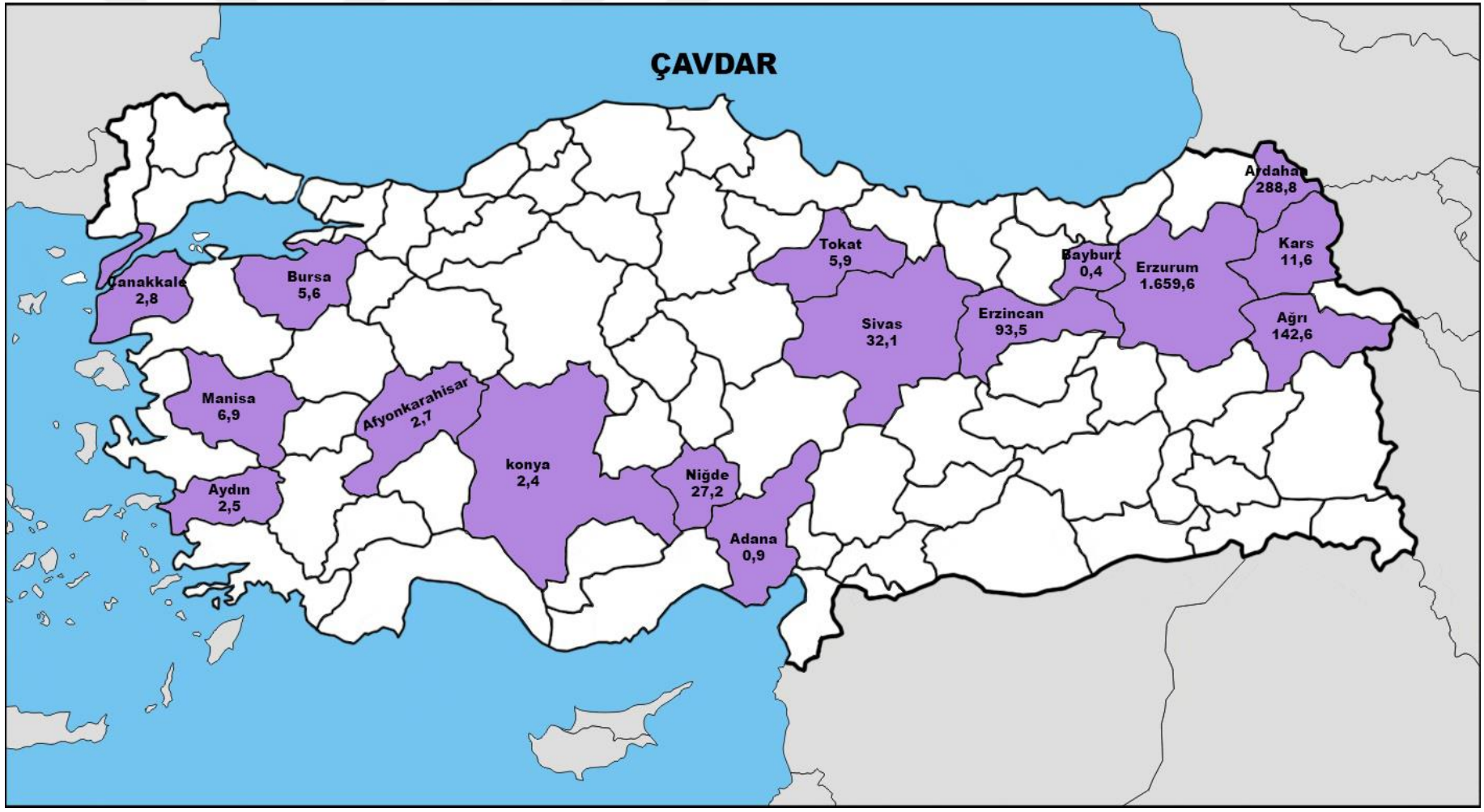

Şekil 3.47. Türkiye'de organik çavdar üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.48. Türkiye'de organik siyez (kaplıca) buğdayı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

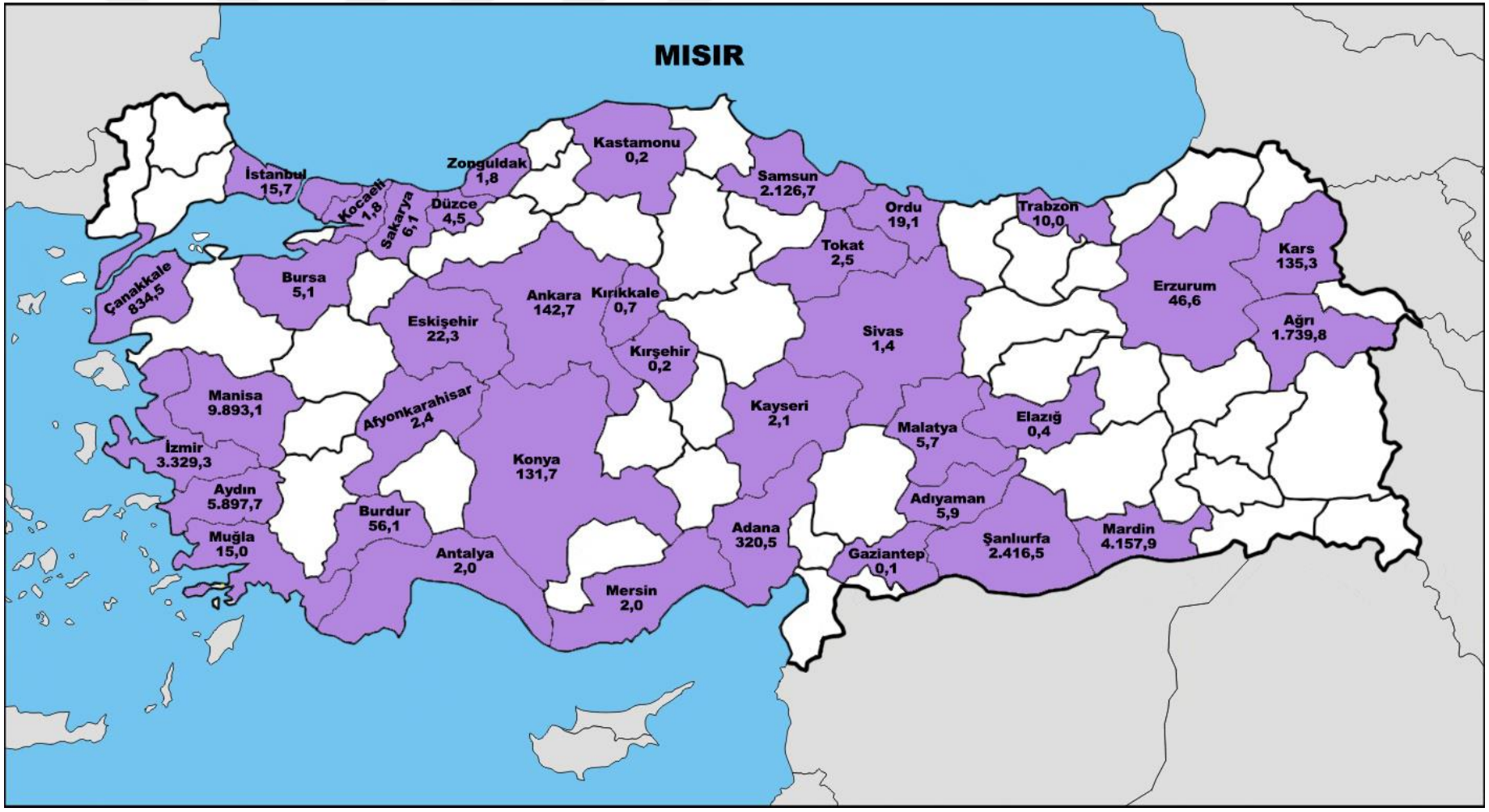

Şekil 3.49. Türkiye’de organik mısır üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.50. Türkiye'de organik çeltik üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.51. Türkiye'de organik darı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.4. Türkiye'de Organik Yemeklik Dane Baklagiller Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik yemeklik dane baklagil üretim miktarları Tablo 3.17'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik yemeklik dane baklagil üretim miktarı 16.295.6 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik yemeklik dane baklagil üretimi organik mercimekte (8.040.20 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik nohut (6.336.4 ton), organik fasülye (1.598.5 ton) ve organik bezelye (137.4 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik bakla, organik barbunya fasülye, organik börülce ve organik maş fasülyesi takip etmiştir (Tablo 3.17).

Tablo 3.17. 2018 yılı Türkiye'de organik yemeklik dane baklagillerin üretim miktarları

Organik Yemeklik Dane Baklagiller	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Mercimek	8.040.2
Nohut	6.336.4
Fasülye	1.598.5
Bezelye	137.4
Bakla	112.3
Barbunya Fasulye	58.4
Börülce	12.3
Maş fasülyesi	0.1
GENEL TOPLAM	**16.295.6**

Organik mercimek üretimi Şekil 3.52'de görüldüğü gibi Türkiye'de Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu Bölgesinde yoğun olarak yapılmıştır. Toplam organik mercimek üretimi 8.040.20 tondur. En fazla organik mercimek üretimi Şanlıurfa (4.772.6 ton)'da yapılırken bunu takip eden diğer iller azalan sırasıyla Ağrı (1.288.6 ton), Mardin (797.2 ton), Elazığ (312.8 ton) ve Batman (288.3 ton) olmuştur.

Nitekim Bilgin (2008), yapmış olduğu çalışmada 2005 yılı itibari ile Türkiye'de 6.093 ton organik mercimek üretildiğini ifade etmiştir. 2005 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik mercimek üretimi 6.093 tondan 8.040.20 tona yükseldiği

görülmüştür.

Organik nohut üretimi Şekil 3.53'te görüldüğü gibi Türkiye'nin bir çok bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik nohut üretim miktarı 6.336.40 tondur. En fazla organik nohut üretiminin Sivas (1.392.6 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ili takip eden diğer iller azalan sırasıyla Muş (1.285.1 ton), Ağrı (1.099.9 ton), Şanlıurfa (631 ton) ve Malatya (428.7 ton) olmuştur.

Nitekim Bilgin (2008), yapmış olduğu çalışmada 2005 yılı itibari ile Türkiye'nin 4.660 ton organik nohut üretildiğini ifade etmiştir. 2005 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik nohut üretimi 4.660 tondan 6.336.40 tona yükseldiği görülmüştür.

Organik fasulye üretimi Şekil 3.54'te görüldüğü gibi Türkiye'nin bir çok bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik fasülye üretim miktarı 1.598.50 tondur. En fazla organik fasulye üretiminin Tunceli (710.9 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ili takip eden diğer iller azalan sırasıyla Erzurum (184.2 ton), Manisa (172 ton), Tokat (137.5 ton) ve Samsun (51 ton) olmuştur.

Organik bezelye üretimi Şekil 3.55'te görüldüğü gibi yoğun olarak Türkiye'nin İç Anadolu. Ege ve Marmara bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik bezelye üretim miktarı 137.4 tondur. En fazla organik bezelye üretiminin İzmir (86 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ilimizi takip eden diğer iller azalan sırasıyla Ankara (12.8 ton), Çanakkale (7.4 ton). Manisa (6 ton), Eskişehir (5.4 ton) ve İstanbul (4.4 ton) olmuştur.

Organik bakla üretimi Şekil 3.56'da görüldüğü gibi yoğun olarak Türkiye'nin Akdeniz. Marmara. Ege ve İç Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik bakla üretim miktarı 112.3 tondur. En fazla organik bakla üretiminin Mersin (61.6 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ili takip eden diğer iller azalan sırasıyla Muğla (15.1 ton), İzmir (12.5 ton), Bursa (5 ton), Aydın (4.6 ton) ve İstanbul (3.2 ton) olmuştur.

Organik barbunya fasülye üretimi Şekil 3.57'de görüldüğü gibi yoğun olarak Türkiye'nin Ege. İç Anadolu ve Marmara bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik barbunya fasülye üretimi 58.4 tondur. En fazla organik barbunya fasülye üretiminin Balıkesir (18.8 ton) ilinde yapıldığı görülürken bu ilimizi takip eden diğer iller azalan sırasıyla Eskişehir (12.8 ton), Ankara (10.4 ton), Çanakkale (2.3 ton) ve Bursa (2 ton) olmuştur.

Organik börülce üretimi Şekil 3.58'de görüldüğü gibi Türkiye'nin yoğunluk olarak İç Anadolu. Ege ve Marmara bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik börülce üretim miktarı 12.3 tondur. En fazla organik börülce üretimi Balıkesir (4.5 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili

azalan sırasıyla Manisa (3.6 ton), İzmir (1.7 ton), Kocaeli (0.6 ton) ve Ankara (0.5 ton) illeri takip etmiştir.

Organik maş fasülyesi üretimi Türkiye'de sadece Kocaeli (0.1 ton) ilinde yapılmıştır.

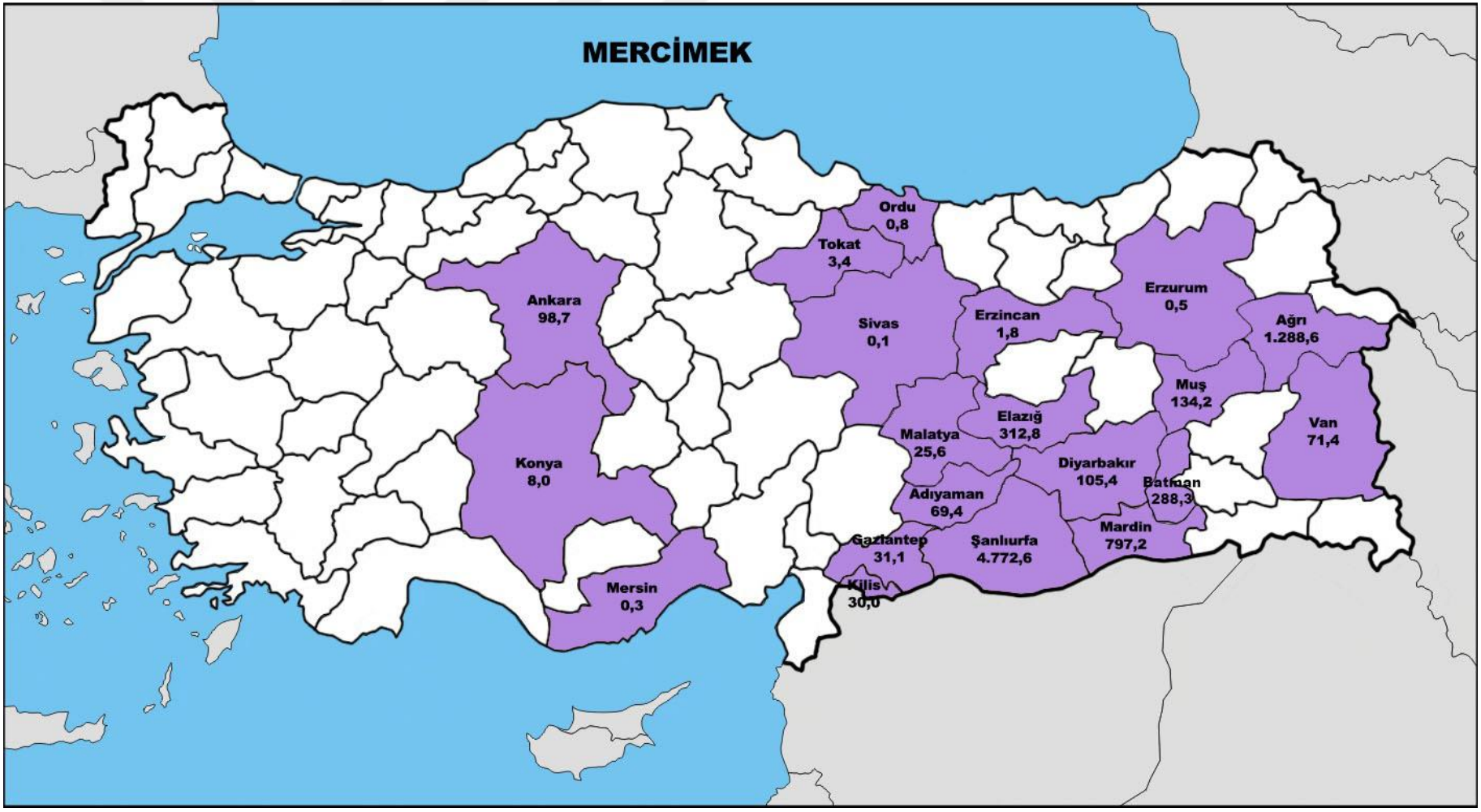

Şekil 3.52. Türkiye'de organik mercimek üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

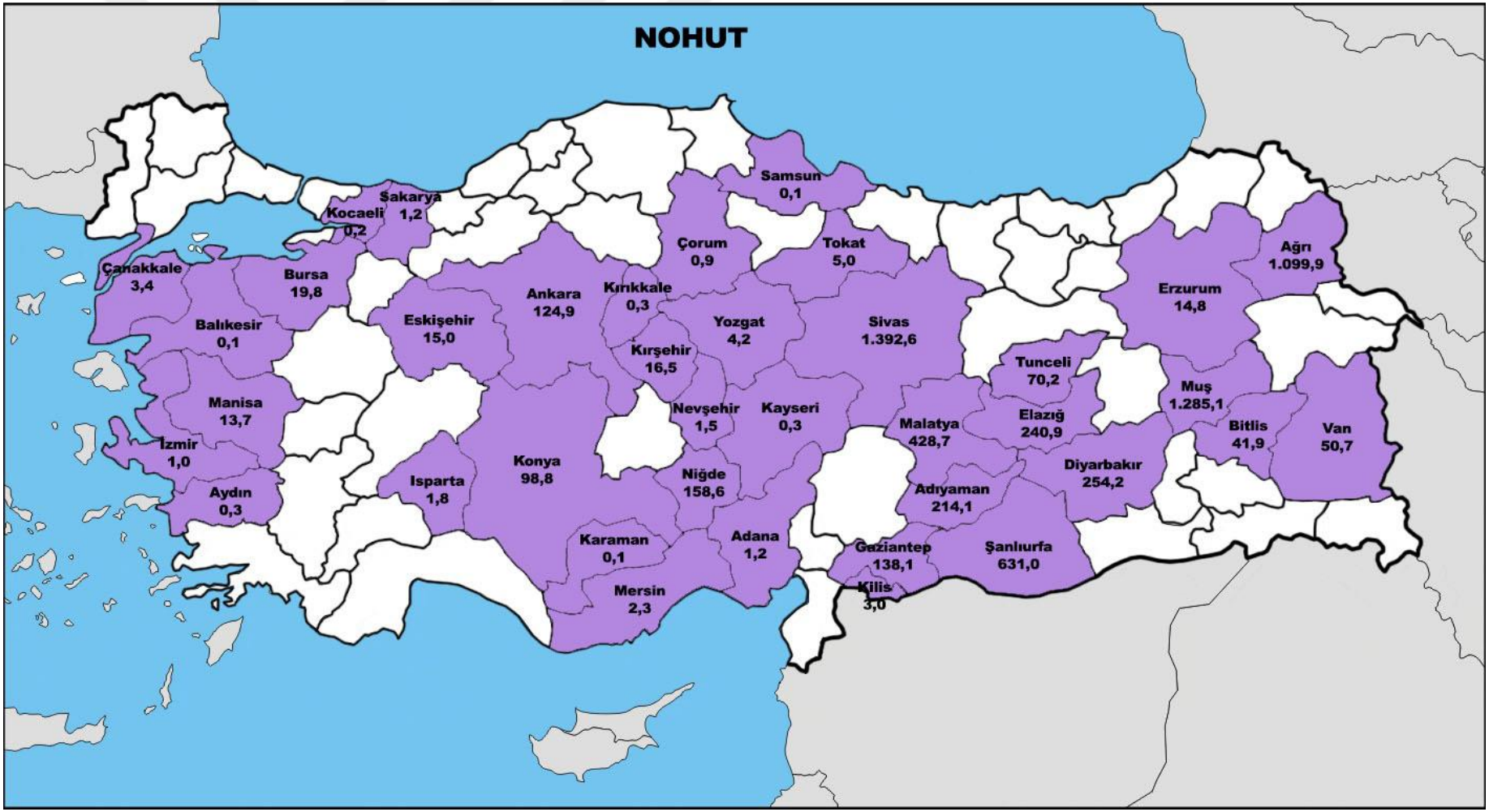

Şekil 3.53. Türkiye’de organik nohut üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

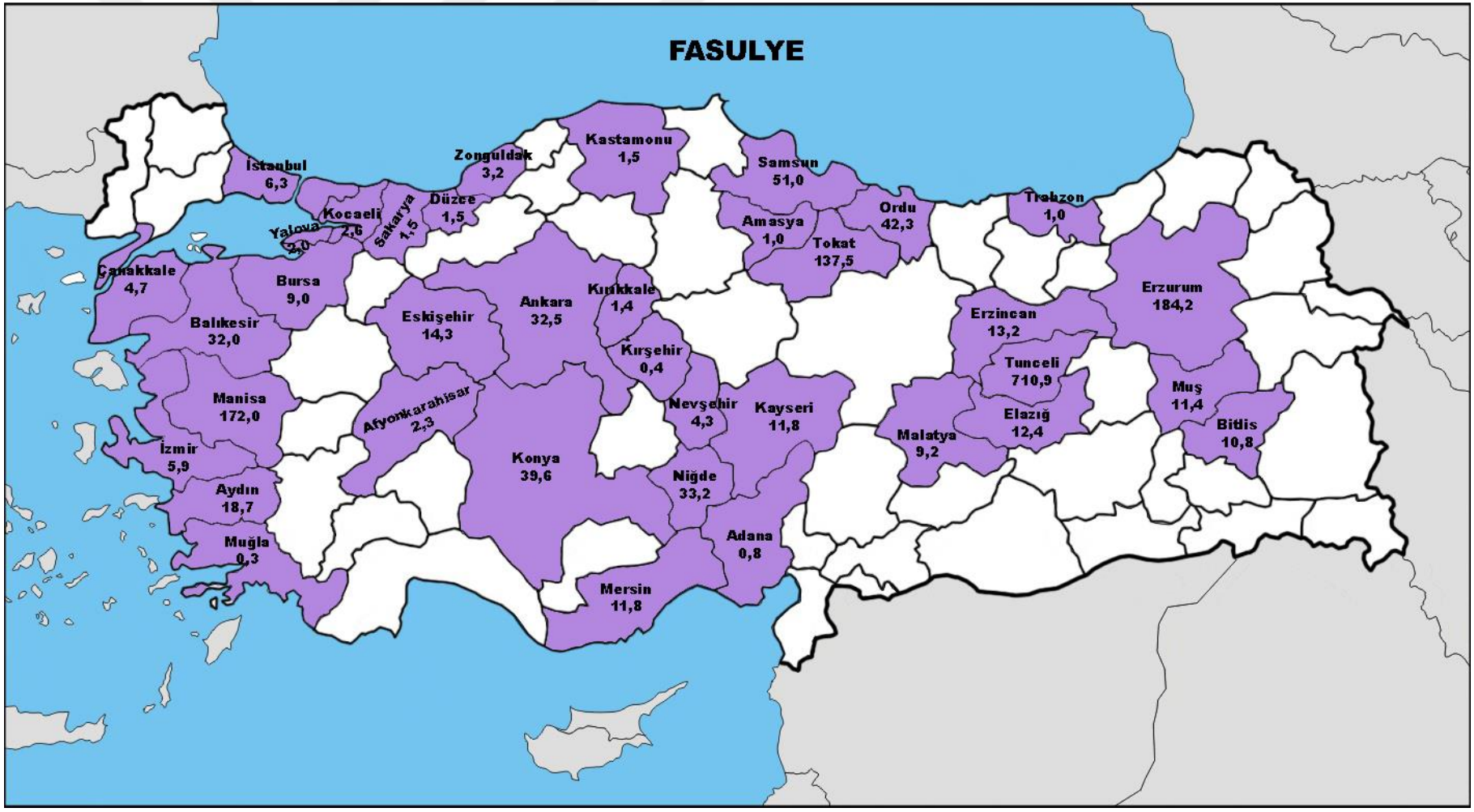

Şekil 3.54. Türkiye’de organik fasülye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

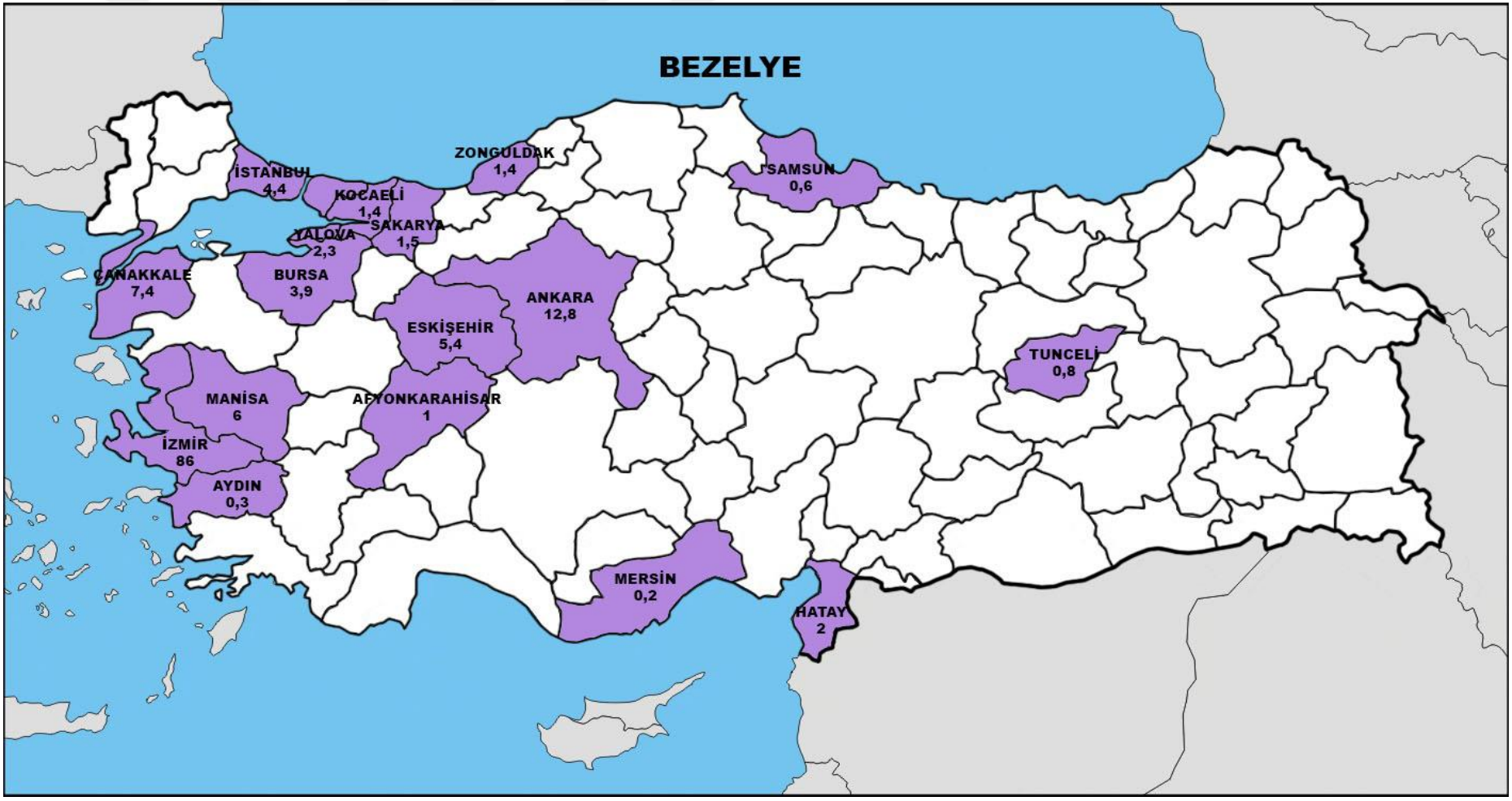

Şekil 3.55. Türkiye'de organik bezelye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.56. Türkiye’de organik bakla üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

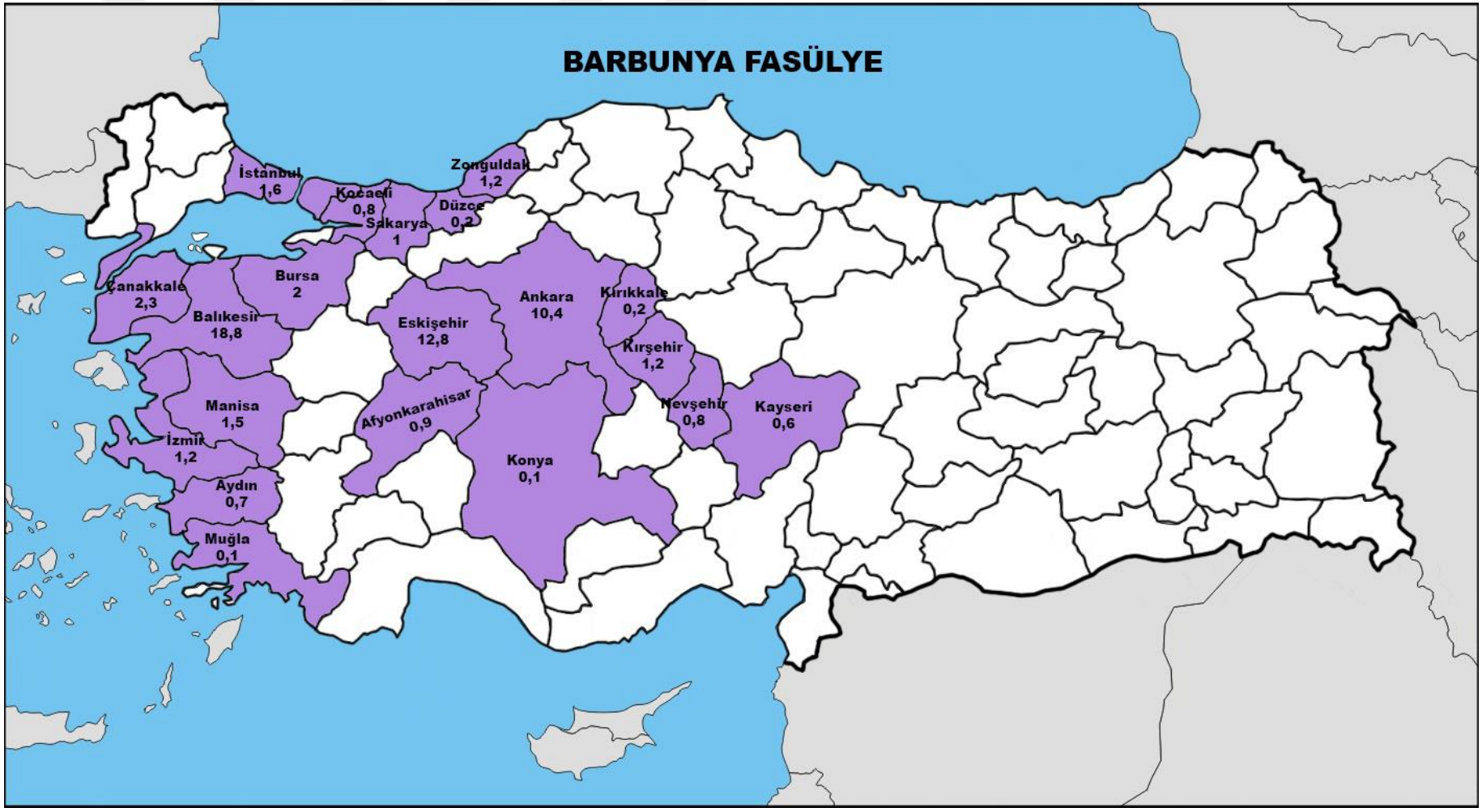

Şekil 3.57. Türkiye’de organik barbunya fasülye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

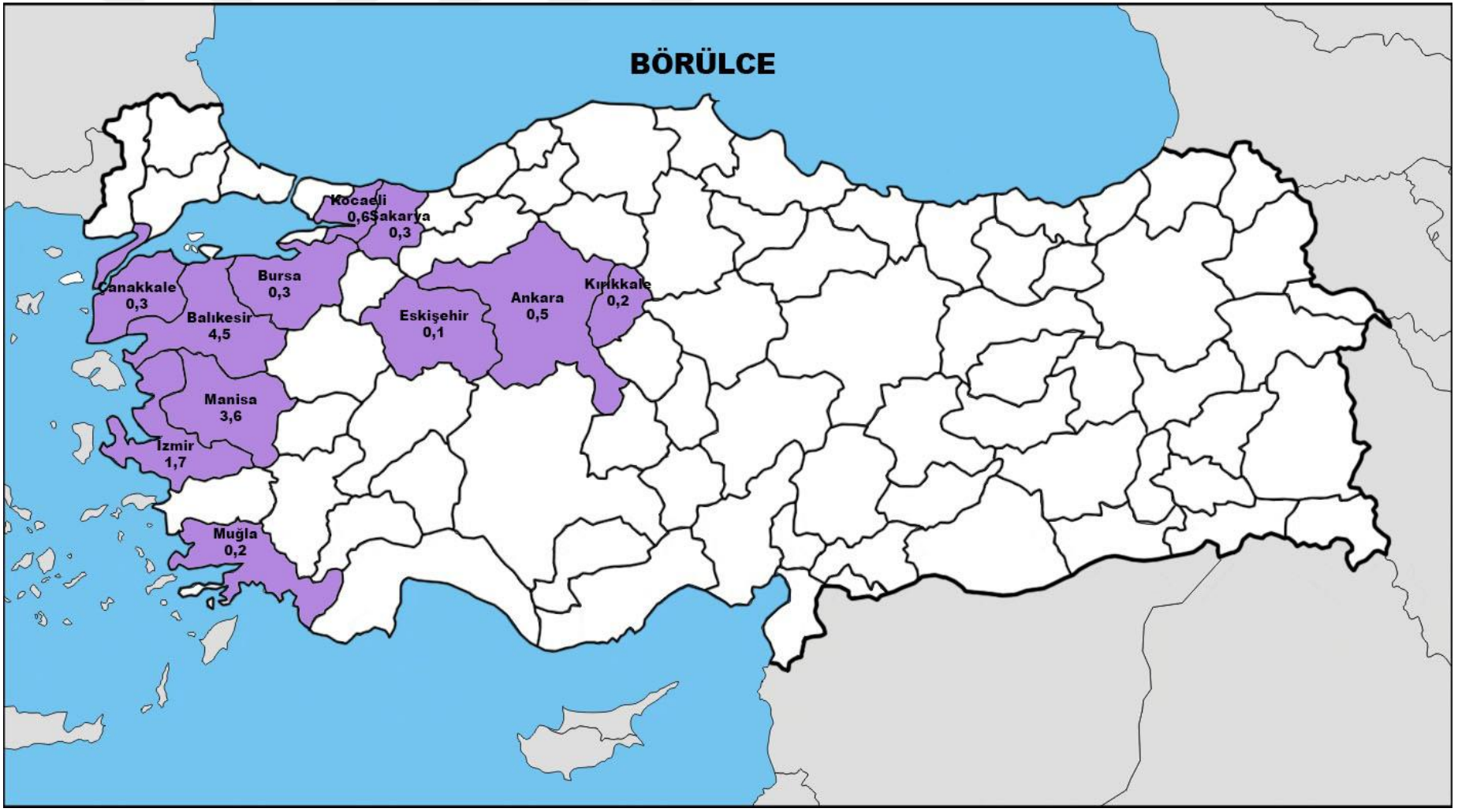

Şekil 3.58. Türkiye'de organik börülce üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.5. Türkiye'de Organik Endüstri Bitkileri Üretimi

3.5.1. Türkiye'de Organik Yağ Bitkileri Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik yağ bitkileri üretim miktarları Tablo 3.18'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik yağ bitkisi üretim miktarı 7.564.8 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik yağ bitkisi üretimi organik ayçiçeği (4.932.8 ton) bitkisinde gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik soya (2.284.8 ton) ve organik susam (231.3 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik aspir ve organik yer fıstığı takip etmiştir (Tablo 3.18).

Tablo 3.18. 2018 yılı Türkiye'de organik yağ bitkileri üretim miktarları

Organik Yağ Bitkileri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Ayçiçeği	4.932.8
Soya	2.284.8
Susam	231.3
Aspir	114.7
Yer Fıstığı	1.2
GENEL TOPLAM	**7.564.8**

Organik ayçiçeği üretimi Şekil 3.59'da görüldüğü gibi Türkiye'nin bir çok bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik ayçiçeği üretimi 4.932.8 tondur. En fazla organik ayçiçeği üretiminin Ağrı (4.660.3 ton) ilinde yapıldığı görülmekte olup bu ilimizi azalan sırasıyla Erzurum (69.4 ton), Adana (58.3 ton), Sivas (37.1 ton) ve Van (34.7 ton) illeri takip etmiştir.

Türkiye'de organik soya üretimi yoğun olarak Güneydoğu ve Karadeniz bölgesinde yapılmıştır. Türkiye'de ki toplam organik soya üretimi 2.284.8 tondur. Organik soya üretimi Şekil 3.60'ta görüldüğü gibi en fazla Mardin (1.933.3 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili azalan sırayla Samsun (257.6 ton), Şanlıurfa (93.1 ton), Eskişehir (0.5 ton) ve Kocaeli (0.3 ton) illeri takip etmiştir.

Organik susam üretimi Şekil 3.61'de görüldüğü gibi Türkiye'nin Ege ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik susam üretimi 231.3 tondur. En fazla

organik susam üretimi Manisa (115.5 ton) ilinde yapılırken. bu ili azalan sırasıyla Muğla (75.6 ton), Elazığ (24.9 ton), Afyonkarahisar (14.1 ton) ve Aydın (1.2 ton) illeri takip etmiştir.

Organik aspir üretimi Şekil 3.62'de görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Ege Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik aspir üretimi 114.7 tondur. En fazla organik aspir üretiminin Ankara (27.4 ton) ilinde yapıldığı görülmekte olup bu ili azalan sırasıyla Malatya (23.3 ton), Ağrı (20.5 ton), Sivas (13.6 ton) ve Afyonkarahisar (9.3 ton) illeri takip etmiştir.

Organik yer fıstığı üretimi Şekil 3.63'te görüldüğü gibi Türkiye'nin Akdeniz, Ege ve İç Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik yer fıstığı üretimi 1.2 tondur. En fazla organik yer fıstığı üretimi Mersin (0.6 ton) ilinde yapılırken, bu ili azalan sırasıyla takip eden iller Antalya (0.3 ton), İzmir (0.2 ton) ve Kırşehir (0.1 ton) olmuştur.

Şekil 3.59. Türkiye'de organik ayçiçeği üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

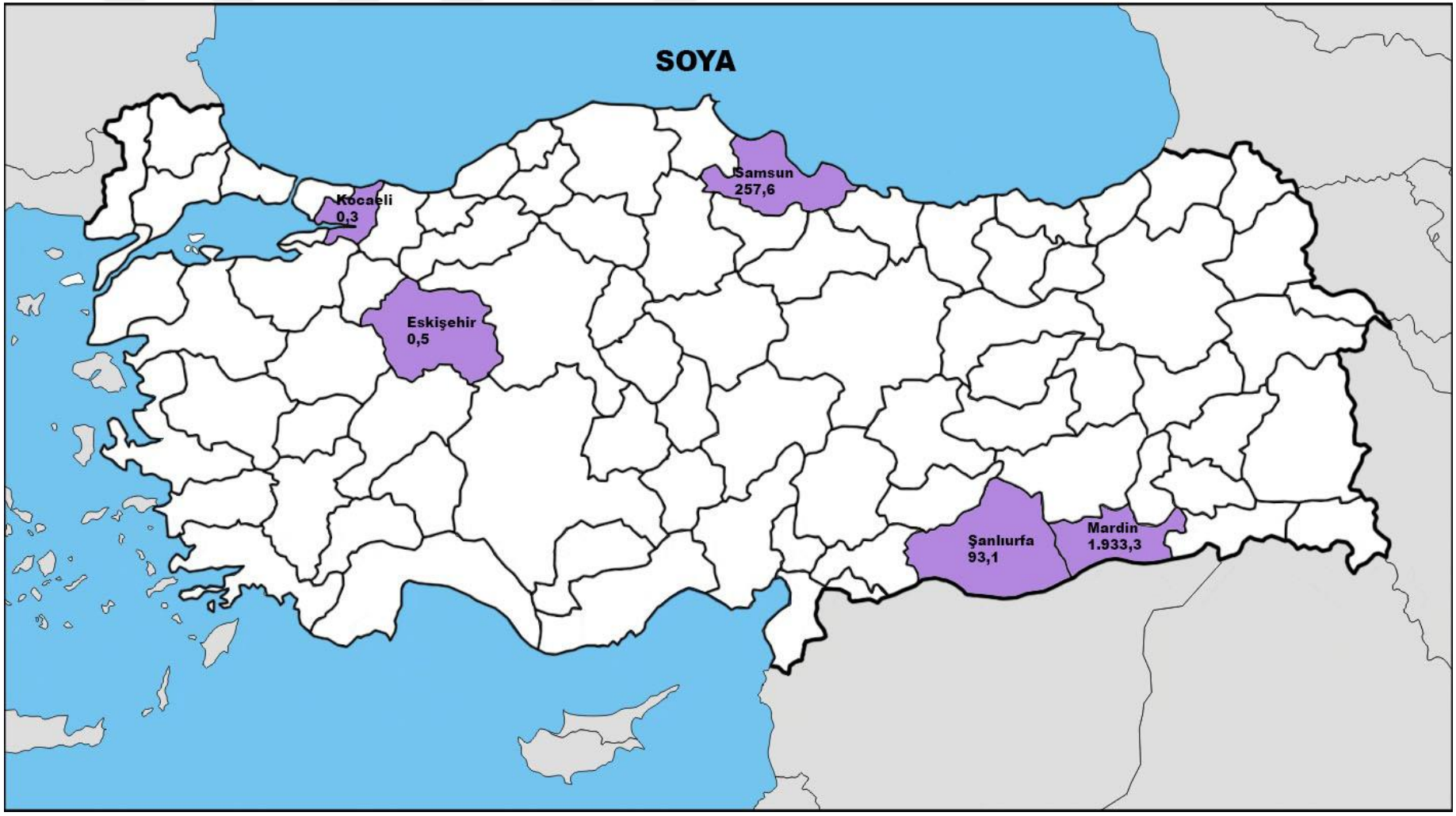

Şekil 3.60. Türkiye'de organik soya üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

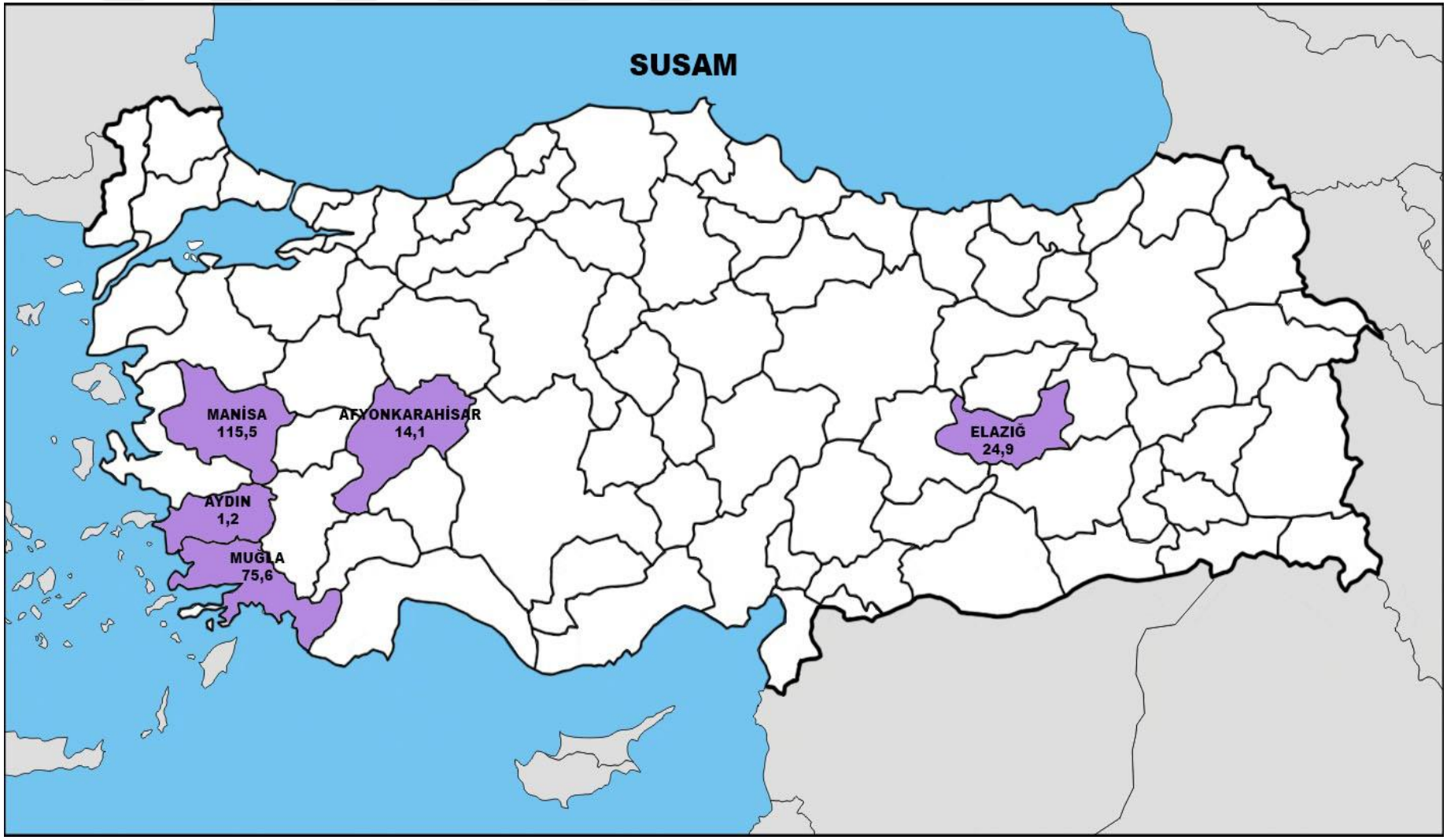

Şekil 3.61. Türkiye'de organik susam üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.62. Türkiye'de organik aspir üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.63. Türkiye'de organik yer fıstığı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.5.2. Türkiye'de Organik Lif Bitkileri Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik lif bitkileri üretim miktarları Tablo 3.19'da gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik lif bitkisi üretimi 30.420.9 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik lif bitkisi üretimi organik pamuk bitkisinde (30.389.6 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu organik keten (31.3 ton) bitkisi takip etmiştir (Tablo 3.19).

Tablo 3.19. 2018 yılı Türkiye'de organik lif bitkileri üretim miktarları

Organik Lif Bitkileri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Pamuk	30.389.6
Keten	31.3
GENEL TOPLAM	**30.420.9**

Organik pamuk üretimi Şekil 3.64'te görüldüğü gibi Türkiye'nin Güneydoğu ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik pamuk üretimi 30.389.6 tondur. En fazla organik pamuk üretimi Şanlıurfa (14.690.1 ton) ilinde yapılırken, bu ili takip eden diğer iller azalan sırasıyla İzmir (5.779.1 ton), Aydın (5.445.5 ton), Denizli (3.242.4 ton) ve Manisa (1.039.2 ton) olmuştur.

Bilgin, (2008) yapmış olduğu tez çalışmasında 2005 yılında organik pamuk üretiminin 10.032 ton olduğunu belirtmiştir. 2005 yılına ait verilerle 2018 yılına ait verileri karşılaştırdığımızda toplam organik pamuk üretiminin 10.032 tondan 30.389.6 tona çıktığı görülmüştür.

Organik keten üretimi Şekil 3.65'te görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Ege Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik keten üretimi 31.3 tondur. En fazla organik keten üretimi Afyonkarahisar (15.9 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Manisa (9 ton), İzmir (4.8 ton) ve Konya (1.6 ton) illeri takip etmiştir.

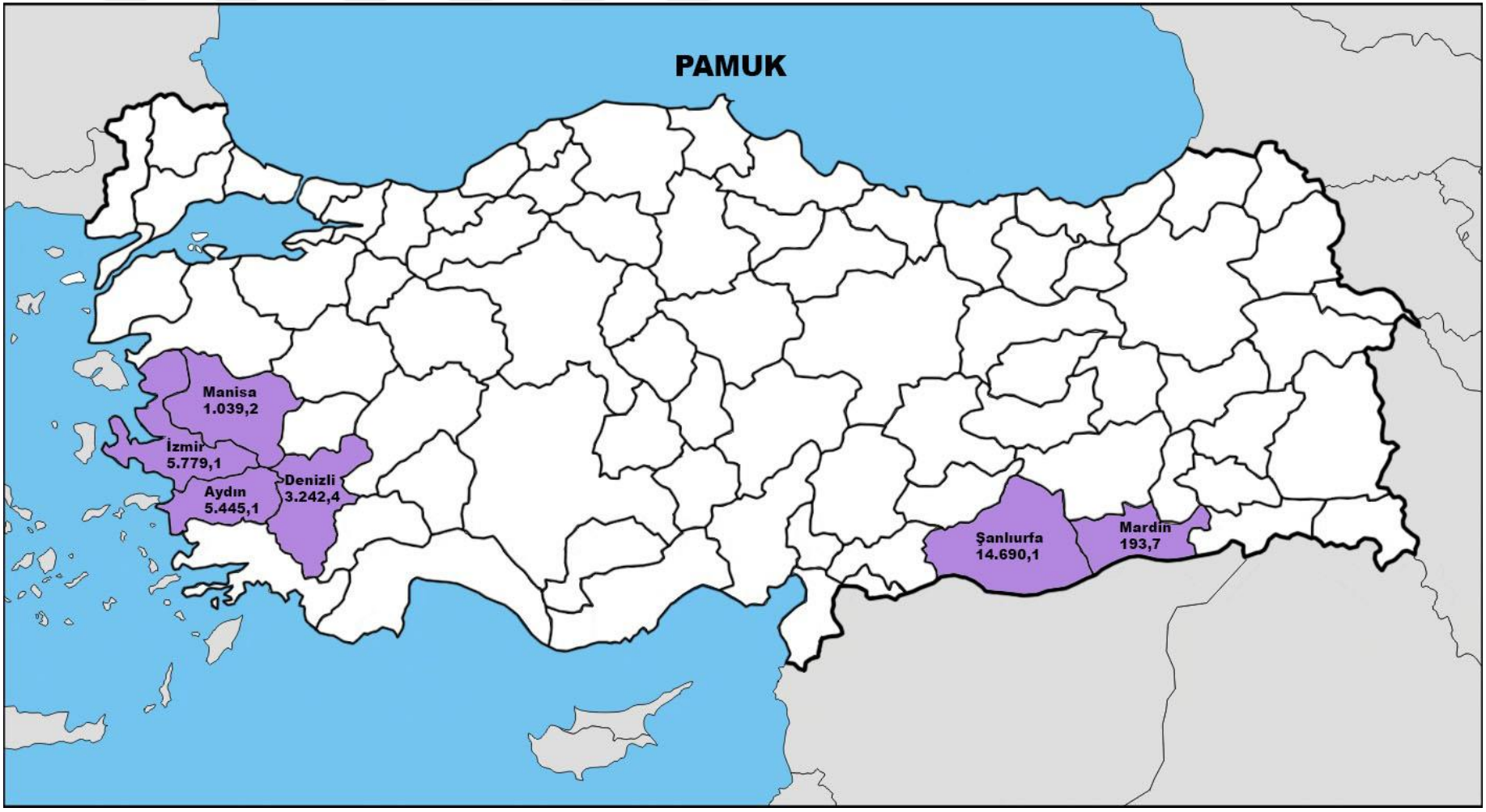

Şekil 3.64. Türkiye'de organik pamuk üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.65. Türkiye'de organik keten üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.5.3. Türkiye'de Organik Nişasta ve Şeker Bitkileri Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik nişasta ve şeker bitkileri üretim miktarları Tablo 3.20'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik nişasta ve şeker bitkisi üretimi 5.490.9 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik nişasta ve şeker bitkisi üretimi organik patates bitkisinde (3.403.1 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik şeker pancarı (2.070.2 ton), organik şeker kamışı (11 ton) ve organik yer elması (6.6 ton) takip etmiştir (Tablo 3.20).

Tablo 3.20. 2018 yılı Türkiye'de organik nişasta ve şeker bitkileri üretim miktarları

Organik Nişasta ve Şeker Bitkileri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Patates	3.403.1
Şeker pancarı	2.070.2
Şeker kamışı	11
Yer elması	6.6
GENEL TOPLAM	**5.490.9**

Organik patates üretimi Şekil 3.66'da görüldüğü gibi Türkiye'nin Güney Doğu Anadolu Bölgesi hariç bütün bölgelerde yapılmıştır. Toplam organik patates üretimi 3.403.1 tondur. En fazla organik patates üretimi İzmir (1.514.8 ton) ilinde yapılırken, bunu azalan sırasıyla Erzurum (826.6 ton), Bolu (264.5 ton), Konya (195.8 ton) ve Nevşehir (178.2 ton) illeri takip etmiştir.

Organik şeker pancarı üretimi Şekil 3.67'de görüldüğü gibi Türkiye'nin Akdeniz ve Karadeniz bölgeleri hariç tüm bölgelerimizde yapılmıştır. Toplam organik şeker pancarı üretimi 2.070.2 tondur. En fazla organik şeker pancarı üretimi Afyonkarahisar (1.212 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Gaziantep (400 ton), Erzurum (371.5 ton), Van (38.6 ton) ve Muş (38.6 ton) illeri takip etmiştir.

Organik şeker kamışı üretimi Şekil 3.68'de görüldüğü gibi Türkiye'de sadece Düzce (10.8 ton) ve Kocaeli (0.2 ton) illerinde yapılmıştır. Toplam organik şeker kamışı üretimi 11 tondur.

Organik yer elması üretimi Şekil 3.69'da görüldüğü gibi Türkiye'nin Marmara, Ege

ve İç Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik yer elması üretimi 6.6 tondur. En fazla organik yer elması üretimi Ankara (2.8 ton) ilinde yapılırken, bunu azalan sırasıyla İzmir (1.1 ton), Bursa (0.8 ton), Kocaeli (0.5 ton) ve Eskişehir (0.4 ton) illeri takip etmiştir.

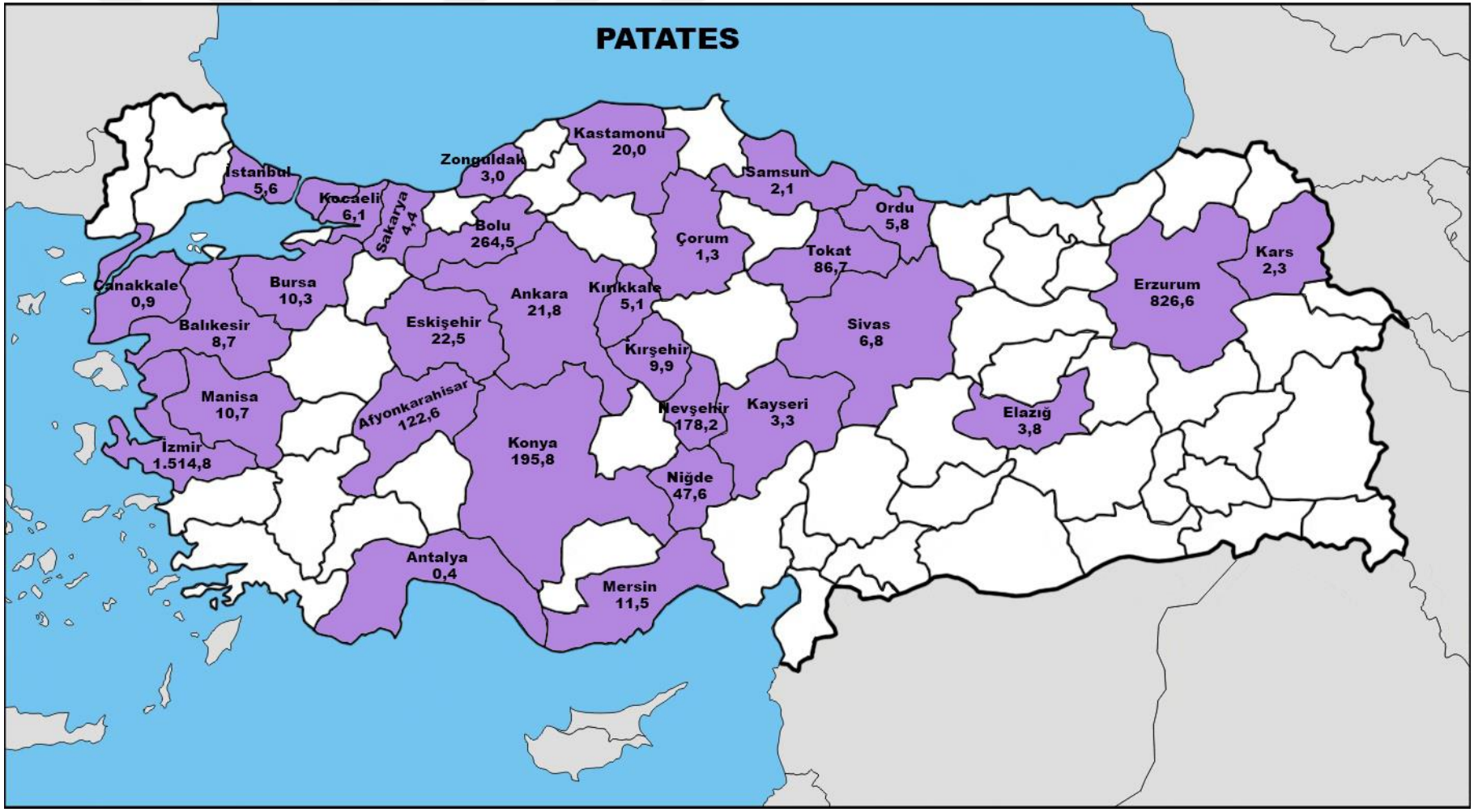

Şekil 3.66. Türkiye'de organik patates üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

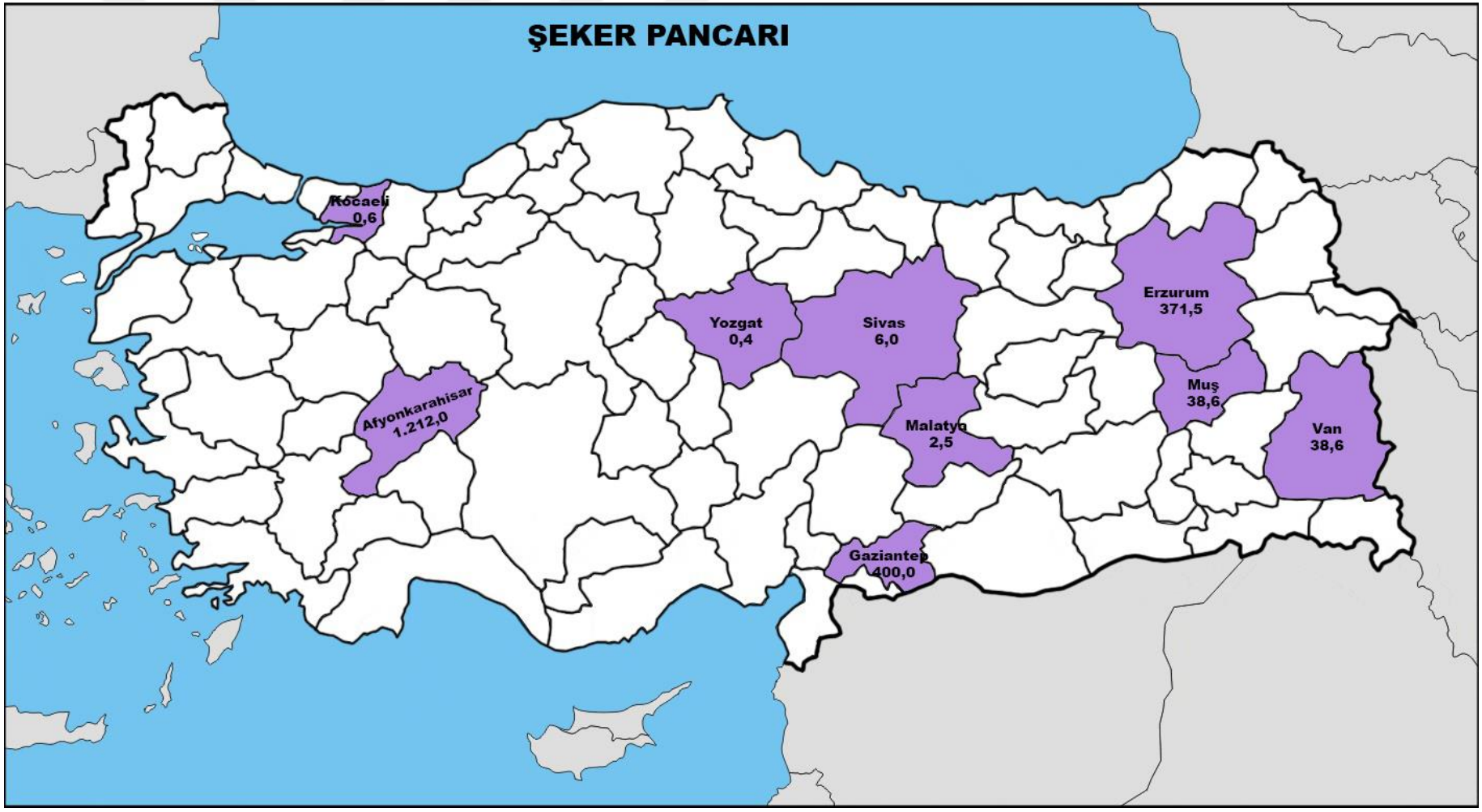

Şekil 3.67. Türkiye'de organik şeker pancarı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.68. Türkiye'de organik şeker kamışı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.69. Türkiye'de organik yer elması üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.5.4. Türkiye'de Organik Keyf, Baharat, Tıbbi ve Aromatik Bitkileri Üretimi

3.5.4.1. Organik Keyf Bitkileri

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik keyf bitkileri üretim miktarları Tablo 3.21'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik keyf bitkisi üretimi 311.9 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik keyf bitkisi üretimi tütün bitkisinde (243.4 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu organik organik lavanta (68.5 ton) takip etmiştir (Tablo 3.21).

Tablo 3.21. 2018 yılı Türkiye'de organik keyf bitkileri üretim miktarları

Organik Keyf Bitkileri	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Tütün	243.4
Lavanta	68.5
GENEL TOPLAM	**311.9**

Toplam tütün üretim miktarı 243.4 tondur. Organik tütün üretimi Şekil 3.70'te görüldüğü gibi Türkiye'de sadece Manisa (241 ton), Tokat (1.8 ton) ve Malatya (0.6 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik lavanta üretimi Şekil 3.71'de görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Akdeniz ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik lavanta üretim miktarı 68.5 tondur. En fazla organik lavanta üretimi Burdur (55.4 ton) ilinde yapılırken bu ili azalan sırasıyla İzmir (6 ton), Muğla (2.2 ton), Çanakkale (1.7 ton) ve Kırklareli (0.9 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik lavanta üretiminin 27.34 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik lavanta üretiminin 27.34 tondan 68.5 tona çıktığı görülmüştür.

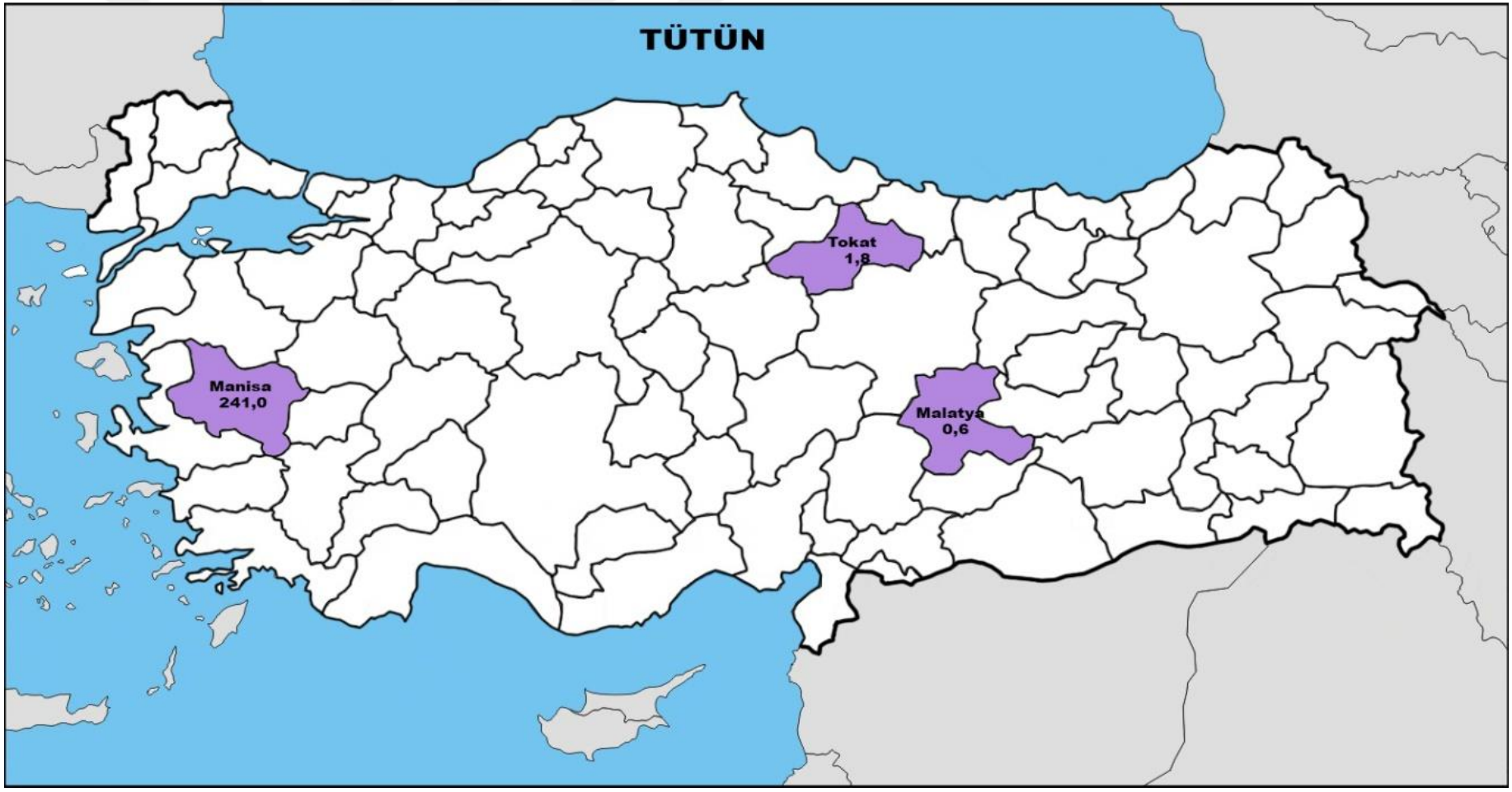

Şekil 3.70. Türkiye'de organik tütün üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

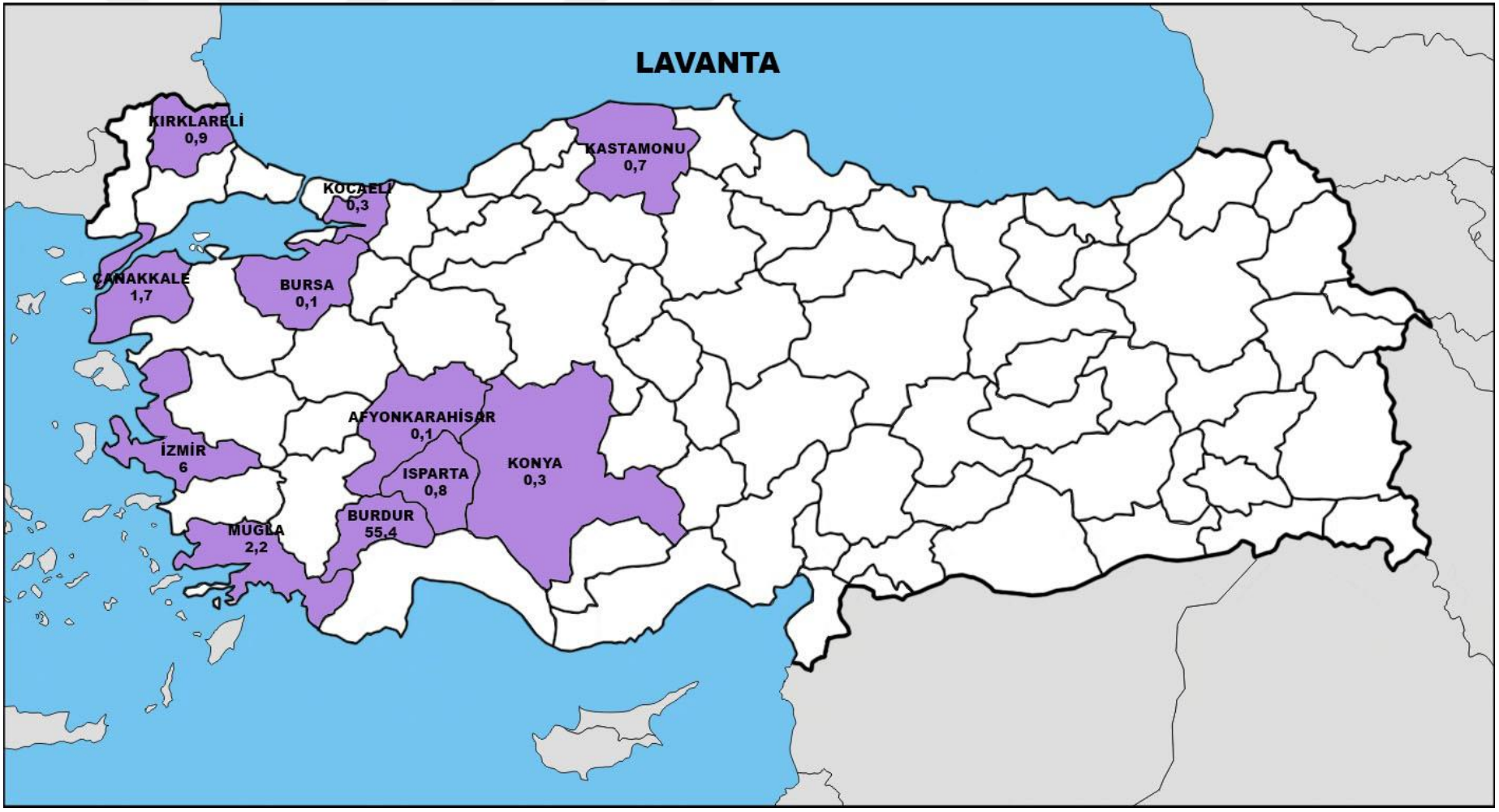

Şekil 3.71. Türkiye'de organik lavanta üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.5.4.2. Organik Baharat Bitkileri

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik baharat bitkileri üretim miktarları Tablo 3.22'de gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik baharat bitkisi üretimi 5.109.7 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik baharat bitkisi üretimi organik defne bitkisinde (3.434.7 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik kekik (803.1 ton), organik kimyon (319.1 ton), organik anason (205.1 ton), organik nane (90.3 ton) ve organik biberiye (84 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik tarhun, organik kapari, organik çörek otu, organik mercanköşk, organik fesleğen (reyhan), organik sumak, zahter otu, organik kişniş ve organik safran takip etmiştir (Tablo 3.22).

Tablo 3.22. 2018 yılı Türkiye'de organik baharat bitkileri üretim miktarları

Organik Baharat Bitkileri	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Defne	3.434.7
Kekik	803.1
Kimyon	319.1
Anason	205.1
Nane	90.3
Biberiye	84
Tarhun	79.4
Kapari	38.8
Çörek Otu	20.1
Mercanköşk	14
Fesleğen (Reyhan)	8.3
Sumak	5.4
Zahter Otu	5
Kişniş	2.3
Safran	0.1
GENEL TOPLAM	**5.109.7**

Organik defne üretimi Şekil 3.72'de görüldüğü gibi Türkiye'de Akdeniz ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik defne üretim miktarı 3.434.7 tondur. En fazla organik defne üretimi Kahramanmaraş (3.000 ton) ilinde yapılırken bu ili, azalan sırasıyla Adana (300 ton), İzmir (50.6 ton), Sinop (50 ton) ve Antalya (29.5 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada 2017 yılında toplam

organik defne üretiminin 348 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik defne üretiminin 348 tondan 3.434.7 tona çıktığı görülmüştür.

Organik kekik üretimi Şekil 3.73'te görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Ege ve Akdeniz Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik kekik üretim miktarı 803.1 tondur. En fazla organik kekik üretimi İzmir (292.7 ton) ilinde yapılırken bunu, azalan sırasıyla Muğla (250 ton), Antalya (116.3 ton), Uşak (45.6 ton) ve Denizli (34.9 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik kekik üretiminin 1.314.23 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik kekik üretiminin 1.314.23 tondan 803.1 tona düştüğü görülmüştür.

Organik kimyon üretimi Şekil 3.74'te görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Ege ve İç Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik kimyon üretim miktarı 319.1 tondur. En fazla organik kimyon üretimi Afyonkarahisar (273.8 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Sivas (44.7 ton), İstanbul (0.3 ton), İzmir (0.2 ton) ve Nevşehir (0.1 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik kimyon üretiminin 105.38 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik kimyon üretiminin 105.38 tondan 319.1 tona çıktığı görülmüştür.

Organik anason üretimi Şekil 3.75'te görüldüğü gibi Türkiye'nin Ege ve Akdeniz bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Toplam organik anason üretim miktarı 205.1 tondur. Organik anason üretimi Afyonkarahisar (175.5 ton), Burdur (29.2 ton) ve İstanbul (0.4 ton) illerinde yapılmıştır.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik anason üretiminin 168.2 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik anason üretiminin 168.2 tondan 205.1 tona çıktığı görülmüştür.

Organik nane üretimi Şekil 3.76'da görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Güney Doğu. İç Anadolu. Marmara ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik nane üretim miktarı 90.3 tondur. En fazla organik nane üretimi Kastamonu (30 ton) ve Sinop (30 ton) illerinde yapılırken bunu, azalan sırasıyla Şanlıurfa (12.5 ton), İzmir (4.3 ton), Ankara (3.9 ton), İstanbul (2.5 ton) ve Balıkesir (1.4 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik nane üretiminin 69.26 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik nane üretimi 69.26 tondan 90.3 tona çıkmıştır.

Organik biberiye üretimi Şekil 3.77'de görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Ege Bölgesi'nde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik biberiye üretim miktarı 84 tondur. En fazla organik biberiye üretimi Afyonkarahisar (40 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla İzmir (34.2 ton), Mersin (3.2 ton), Şanlıurfa (2.5 ton), Antalya (1.6 ton), Aydın (1 ton), Çanakkale (0.8 ton), Kocaeli (0.4 ton) ve Muğla (0.3 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik biberiye üretiminin 65.13 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere gore 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik biberiye üretiminin 65.13 tondan 84 tona çıktığı görülmüştür.

Organik tarhun üretimi Şekil 3.78'de görüldüğü gibi Türkiye'de sadece Şanlıurfa (79.4 ton) ilinde yapılmıştır.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TUİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik tarhun üretiminin 3 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik tarhun üretiminin 3 tondan 79.4 tona çıktığı görülmüştür.

Organik kapari üretimi Şekil 3.79'da görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik kapari üretim miktarı 38.8 tondur. En fazla organik kapari üretimi Gaziantep (36 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla İzmir (1.5 ton), Çanakkale (0.8 ton), Mersin (0.4 ton) ve Konya (0.1 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine gore 2017 yılında toplam organik kapari üretiminin 8.58 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik kapari üretiminin 8.58 tondan 38.8 tona çıktığı görülmüştür.

Organik çörek otu üretimi Şekil 3.80'de görüldüğü gibi Türkiye'nin İç Anadolu ve Ege Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik çörek otu üretim miktarı 20.1 tondur. En fazla organik çörek otu üretimi Sivas (6.8 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Konya (5.1 ton), İzmir (5 ton), Elazığ (2 ton) ve Malatya (1.1 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre

2017 yılında toplam organik çörek otu üretiminin 138.49 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman toplam organik çörek otu üretiminin 138.49 tondan 20.1 tona düştüğü görülmüştür.

Organik mercanköşk üretimi Şekil 3.81'de görüldüğü gibi Türkiye'de sadece İzmir (14 ton) ilinde yapılmıştır.

Toplam organik fesleğen (reyhan) üretimi 8.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik fesleğen (reyhan) üretimi İzmir (3.1 ton), Şanlıurfa (1 ton) ve İstanbul (0.6 ton) illerinde yapılmıştır.

Toplam organik sumak üretimi 5.4 tondur. Türkiye'de organik sumak üretimi sadece İzmir (4 ton), Diyarbakır (1 ton), Adıyaman (0.3 ton) ve Kocaeli (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Türkiye'de organik zahter otu üretimi sadece İzmir (5 ton) ilinde yapılmıştır.

Toplam organik kişniş üretimi 2.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik kişniş üretimi Bursa (1 ton), İstanbul (0.6 ton) ve Zonguldak (0.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik safran üretimi Türkiye'de sadece Mersin (0.1 ton) ilinde yapılmıştır.

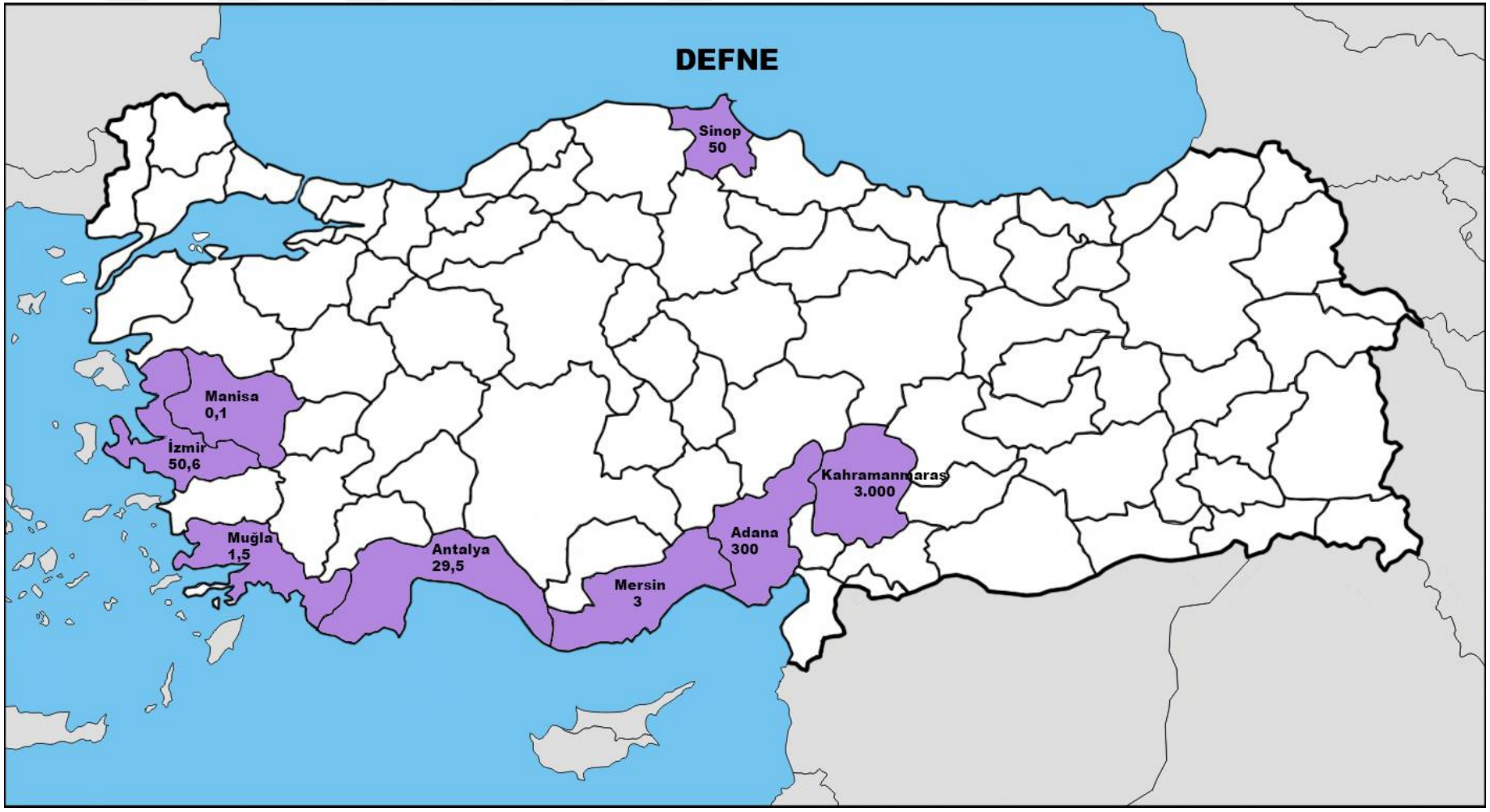

Şekil 3.72. Türkiye'de organik defne üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

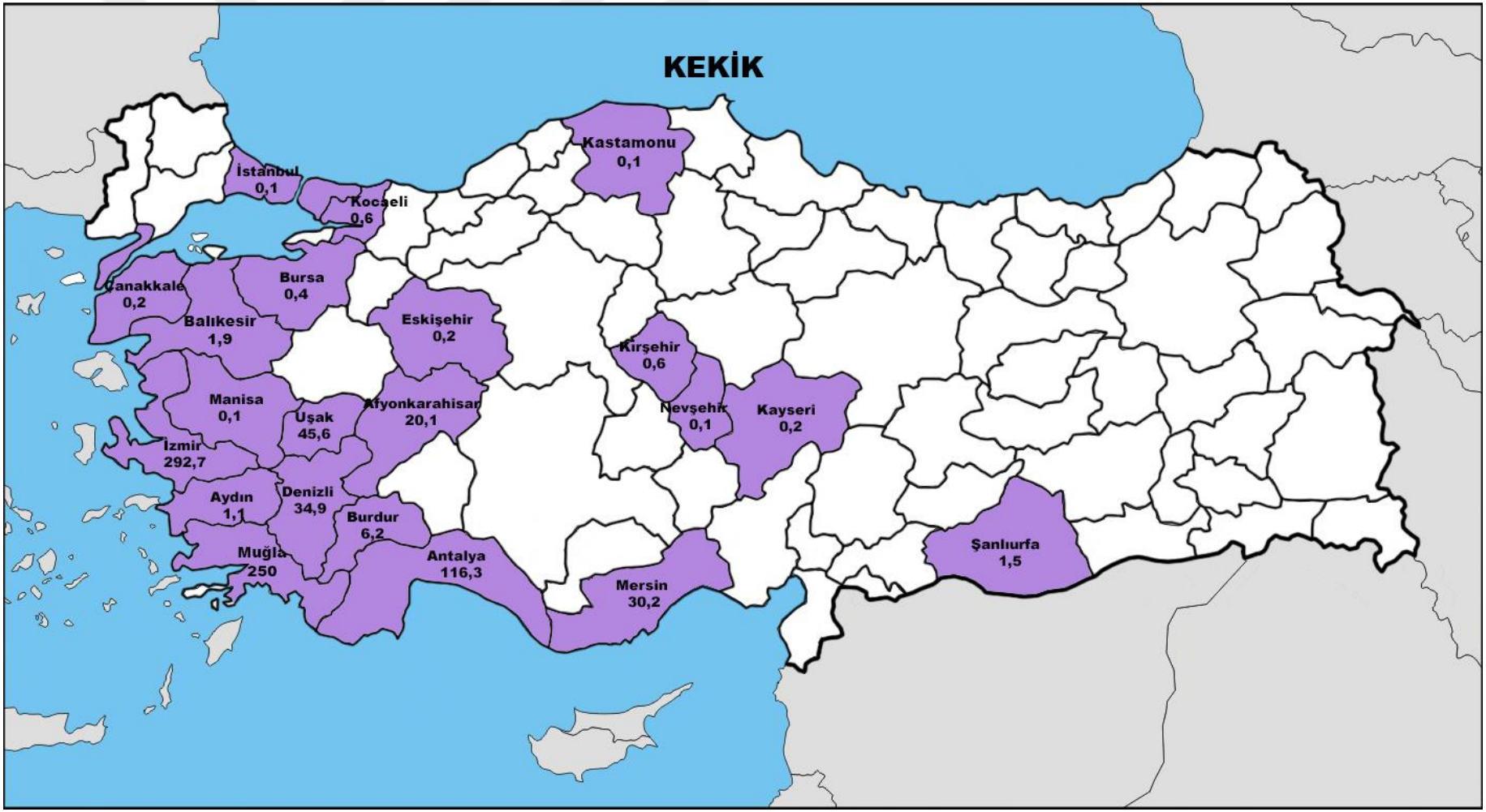

Şekil 3.73. Türkiye'de organik kekik üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.74. Türkiye'de organik kimyon üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.75. Türkiye'de organik anason üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.76. Türkiye'de organik nane üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

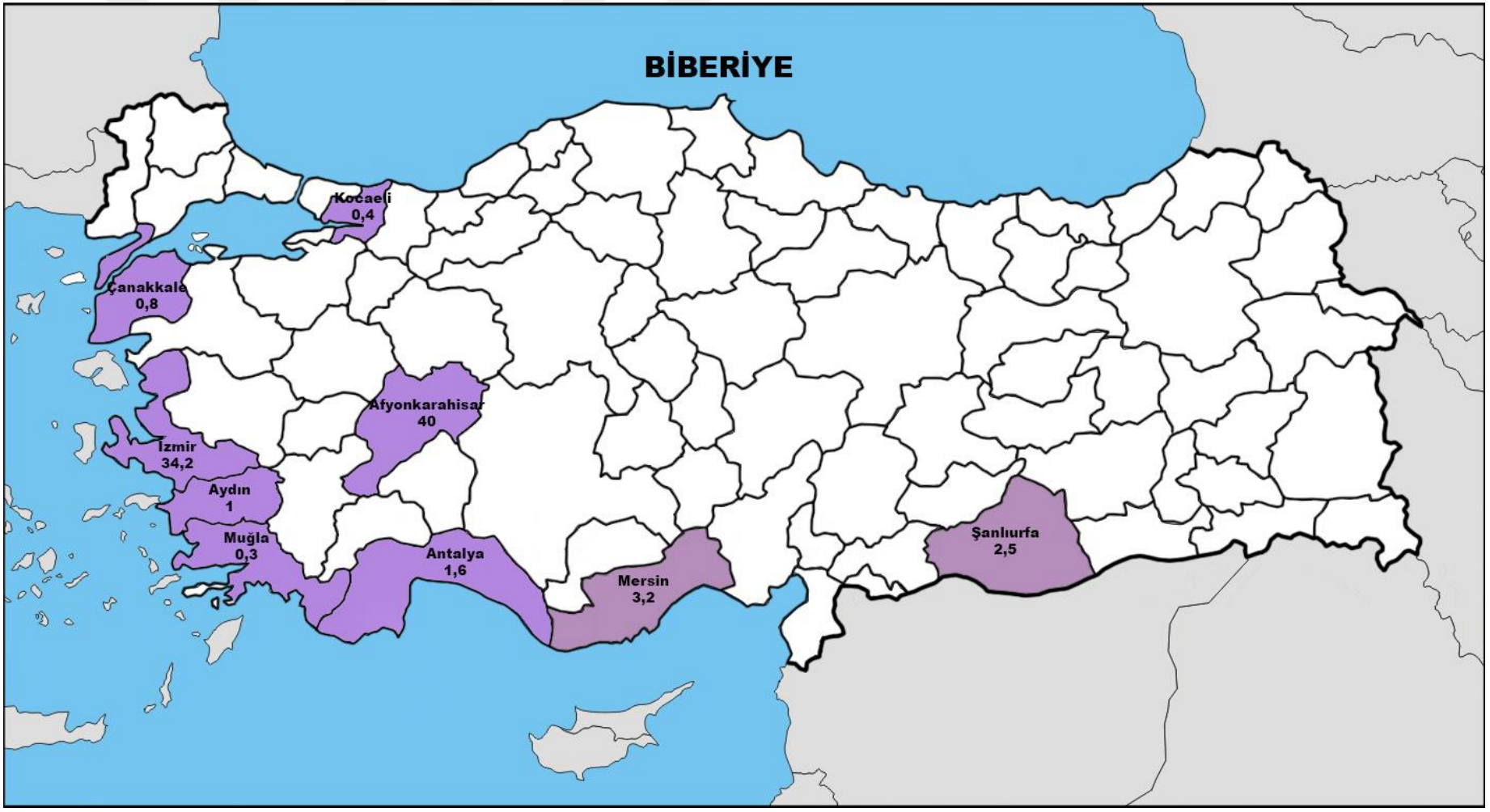

Şekil 3.77. Türkiye'de organik biberiye üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.78. Türkiye'de organik tarhun üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.79. Türkiye'de organik kapari üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

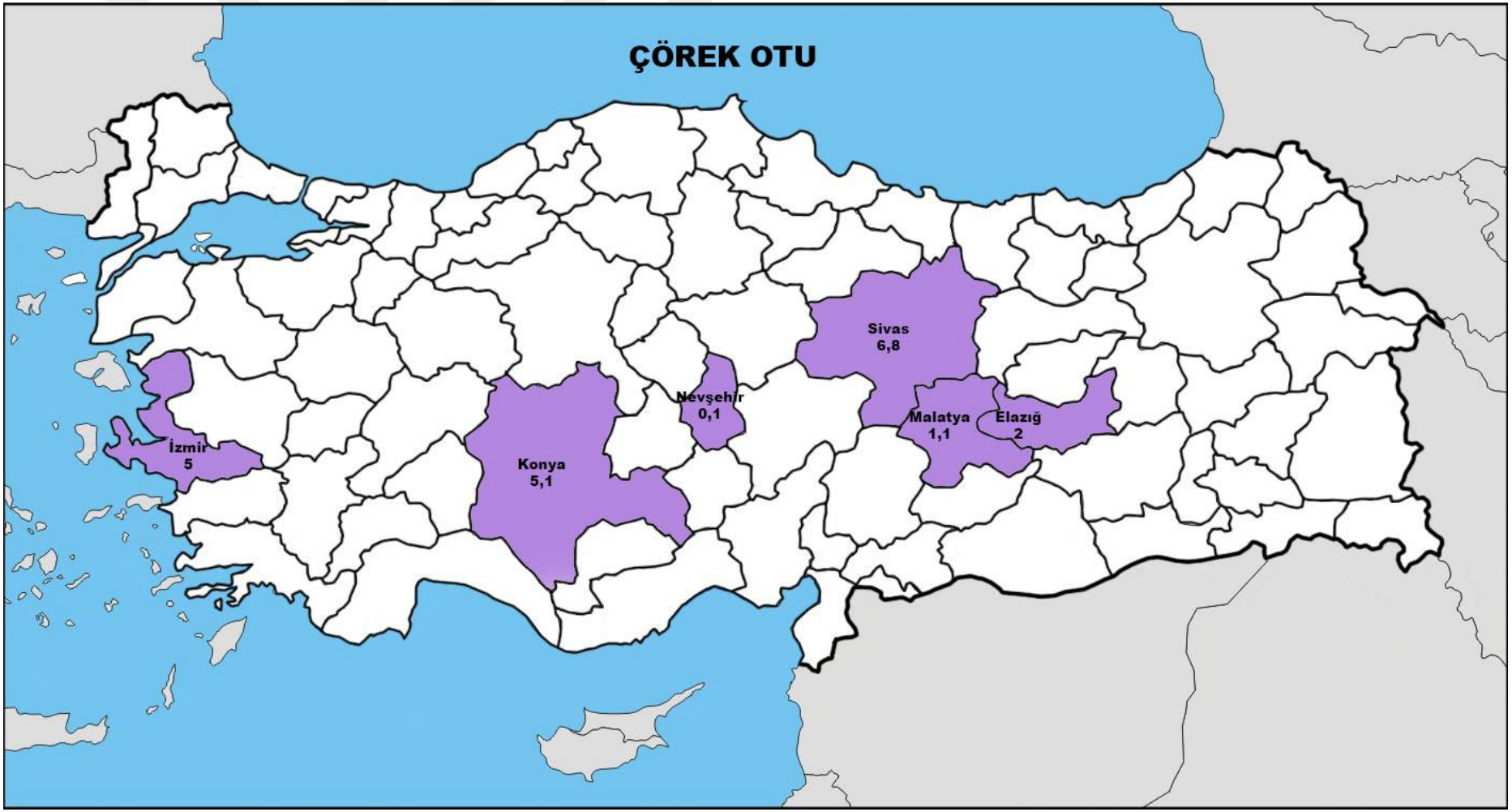

Şekil 3.80. Türkiye'de organik çörek otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.81. Türkiye'de organik mercanköşk üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.5.4.3. Organik Tıbbi ve Aromatik Bitkiler

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik tıbbi ve aromatik bitkiler üretim miktarları Tablo 3.23'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam tıbbi ve aromatik bitkileri üretim miktarı 1.875.9 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla tıbbi ve aromatik bitkiler üretimi organik gül bitkisinde (697.9 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik haşhaş-kapsül-dane (424.5 ton) ve organik adaçayı (350.1 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik rezene, organik karabuğday, organik ıhlamur, organik frenk inciri, organik laden, organik limon otu, organik hünnap, organik hayıt, organik papatya, organik kantaron, organik kinoa, organik ısırgan otu, organik karabaş otu, organik altın otu, organik şevketi bostan, organik deve dikeni, organik ardıç tohumu, organik Melissa, organik stevia (şeker otu), organik gojiberry, organik ebegümeci, organik hindiba, organik kudretnarı, organik civanperçemi, organik sığır kuyruğu, organik ekinezya, organik hatmigül. organik at kestanesi. organik okaliptus, organik kazayağı otu, organik menengiç, organik sakız ağacı, organik gelincik, organik aynısefa ve organik sandal takip etmiştir (Tablo 3.23).

Tablo 3.23. 2018 yılı Türkiye'de organik tıbbi ve aromatik bitkileri üretim miktarları

Organik İlaç Bitkileri	Toplam Üretim Miktarı (ton)
Gül	697.9
Haşhaş-Kapsül-Dane	424.5
Adaçayı	350.1
Rezene	134.9
Karabuğday	67.4
Ihlamur	45.2
Frenk (Hint) İnciri	27
Laden	16
Limon Otu	15.3
Hünnap	13.8
Hayıt	10
Papatya	8.6
Kantaron	8.5
Kinoa	7.2
Isırgan Otu	5.6
Karabaş Otu	4.8
Altın Otu	4.7
Şevketi Bostan	4.7
Deve Dikeni	4
Ardıç Tohumu	4
Melissa	3.5
Stevia (şeker otu)	3
Gojiberry (Kurt Üzümü)	2.5
Ebegümeci	2.3
Hindiba	2.3
Kudretnarı	1.2
Civanperçemi	1.1
Sığır Kuyruğu	1
Ekinezya	1
Hatmigül	1
At Kestanesi	0.6
Okaliptus	0.6
Kazayağı Otu	0.5
Menengiç	0.4
Sakız Ağacı	0.4
Gelincik	0.1
Aynısefa	0.1
Sandal	0.1
GENEL TOPLAM	**1.875.9**

Organik gül üretimi Şekil 3.82'de görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Akdeniz ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik gül üretimi 697.9 tondur. En fazla organik gül üretimi Afyonkarahisar (344.2 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Isparta (198.8 ton), Burdur (153.3 ton), Manisa (1.5 ton) ve Kırşehir (0.1 ton) illeri takip etmiştir.

Organik haşhaş+kapsül+dane üretimi Şekil 3.83'te görüldüğü gibi Türkiye'nin Ege, Akdeniz, Karadeniz ve İç Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik haşhaş+kapsül+dane üretimi 424.5 tondur. En fazla organik haşhaş+kapsül+dane üretimi Manisa (347.2 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Afyonkarahisar (42.5 ton), Burdur (29 ton), Tokat (5.3 ton) ve Konya (0.5 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik haşhaş+kapsül+dane üretiminin 320.2 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik haşhaş+kapsül+dane üretiminin 320.2 tondan 424.5 tona çıktığı görülmüştür.

Organik adaçayı üretimi Şekil 3.84'te görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak Ege ve Akdeniz bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik adaçayı üretim miktarı 350.1 tondur. En fazla organik adaçayı üretimi Muğla (250 ton) ilinde yapılırken bu ili azalan sırasıyla Antalya (33.4 ton), Mersin (26.9 ton), İzmir (21.3 ton) ve Burdur (10 ton) illeri takip etmiştir.

Organik rezene üretimi Şekil 3.85'te görüldüğü gibi Türkiye'de yoğunluk olarak Akdeniz Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik rezene üretim miktarı 134.9 tondur. En fazla organik rezene üretimi Burdur (132.2 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Manisa (1.8 ton), Şanlıurfa (0.4 ton), İzmir (0.3 ton) ve Kocaeli (0.2 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik rezene üretiminin 146.18 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik rezene üretiminin 146.18 tondan 134.9 tona düştüğü görülmüştür.

Organik karabuğday üretimi Şekil 3.86'da görüldüğü gibi Türkiye'de yoğun olarak İç Anadolu Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik karabuğday üretim miktarı 67.4 tondur. En fazla organik karabuğday üretimi Sivas (32.9 ton) ilinde yapılırken bunu azalan sırasıyla Ankara (32 ton), Kırşehir (1.2 ton), Konya (1 ton) ve Sakarya (0.2 ton) illeri takip etmiştir.

Organik ıhlamur üretimi Şekil 3.87'de görüldüğü gibi yoğun olarak Marmara. İç Anadolu ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik ıhlamur üretim miktarı 45.2 tondur. En fazla organik ıhlamur üretimi Kastamonu (20 ton) ve Sinop (20 ton) illerinde yapılmıştır. Bu illeri sırasıyla Balıkesir (2.1 ton), Kırklareli (0.9 ton), Bursa (0.6 ton). Konya (0.3 ton) ve İzmir (0.3 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik ıhlamur üretiminin 24.48 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik ıhlamur üretiminin 24.48 tondan 45.2 tona çıktığı görülmüştür.

Organik frenk inciri üretimi Türkiye'de sadece Mersin ilinde yapılmıştır. Toplam organik frenk inciri üretim miktarı 27 tondur (Şekil 88).

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik frenk inciri üretiminin 27 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik frenk inciri üretiminin 2 tondan 27 tona çıktığı görülmüştür.

Organik laden üretimi Türkiye'de sadece İzmir ilinde yapılmıştır. Toplam organik laden üretim miktarı 16 tondur (Şekil 89).

Türkiye'de organik limon otu üretimi üretim Şanlıurfa (15 ton) ve Muğla (0.3 ton) illerinde gerçekleştirilmiştir (Şekil 3.90).

Organik hünnap üretimi yoğun olarak Ege ve Marmara bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik hünnap üretimi 13.8 tondur. En fazla organik hünnap üretimi Manisa (9.3 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili sırasıyla İzmir (0.9 ton), Muğla (0.9 ton), Samsun (0.8 ton) ve Bursa (0.5 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.91).

Nitekim Yavuz ve Erdoğan, (2019) yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik hünnap üretiminin 4.13 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik hünnap üretiminin 4.13 tondan 13.8 tona çıktığı görülmüştür.

Organik hayıt üretimi toplam 10 tondur. Türkiye'de organik hayıt üretimi sadece İzmir (10 ton) ilinde yapılmıştır (Şekil 92).

Organik papatya üretimi Türkiye'nin Ege. Güney Doğu Anadolu, Marmara, İç Anadolu ve Akdeniz bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik papatya üretim miktarı 8.6 tondur. En fazla organik papatya üretimi Afyonkarahisar (2.5 ton)'da yapılmıştır. Bu ili azalan sırasıyla Mersin (2 ton), İzmir (1.2 ton), Şanlıurfa (0.8)., Kastamonu (0.6 ton),

Kırşehir (0.6 ton), Çanakkale (0.5 ton) ve Antalya (0.3 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.93).

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik papatya üretiminin 1.235 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere gore 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik papatya üretiminin 1.235 tondan 8.6 tona çıktığı görülmüştür.

Organik kantaron üretimi toplam 8.5 tondur. Türkiye'de organik kantaron üretimi İzmir (6.1 ton), Konya (1.3 ton), Aydın (1 ton) ve Kastamonu (0.1 ton) illerinde yapılmıştır (Şekil 94).

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik kantaron üretiminin 2.14 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik kantaron üretiminin 2.14 tondan 8.5 tona çıktığı görülmüştür.

Toplam organik kinoa üretimi 7.2 tondur. En fazla organik kinoa üretimi Ağrı (5.1 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili sırasıyla Konya (1.5 ton) ve Çanakkale (0.6 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.95).

Organik ısırgan otu üretimi Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu, Marmara, Karadeniz ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik ısırgan otu üretim miktarı 5.6 tondur. En fazla ısırgan otu üretimi Şanlıurfa (1.8 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili sırasıyla Bursa (1.3 ton), İstanbul (0.6 ton), Manisa (0.5 ton) ve Zonguldak (0.5 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.96).

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik ısırgan otu üretiminin 1.9 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik ısırgan otu üretiminin 1.9 tondan 5.6 tona çıktığı görülmüştür.

Organik karabaş otu üretimi toplam 4.8 tondur. Türkiye'de organik karabaş otu üretimi sadece Mersin (3 ton), Balıkesir (1.3 ton), Aydın (0.2 ton) ve İzmir (0.1 ton) illerinde yapılmıştır (Şekil 97).

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre 2017 yılında toplam organik karabaş otu üretiminin 3.44 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik karabaş otu üretiminin 3.44 tondan 4.8 tona düştüğü görülmüştür.

Organik altın otu üretimi sadece İzmir (4.7 ton) ilinde yapılmıştır (Şekil 3.98).

Nitekim Yavuz ve Erdoğan (2019), yapmış oldukları çalışmada TÜİK verilerine göre

2017 yılında toplam organik altın otu üretiminin 0.1 ton olduğunu belirtmişlerdir. Bu verilere göre 2017 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımız zaman organik altın otu üretiminin 0.1 tondan 4.7 tona çıktığı görülmüştür.

Toplam organik şevketi bostan üretimi 4.7 tondur. Türkiye'de en fazla organik şevketi bostan üretimi İzmir (4 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili sırasıyla Zonguldak (0.6 ton) ve Bursa (0.1 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.99).

Organik deve dikeni üretimi toplam 4 tondur. Türkiye'de organik deve dikeni üretimi İzmir (4 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik ardıç tohumu üretimi toplam 4 tondur. Türkiye'de organik ardıç tohumu üretimi Mersin (3 ton) ve İzmir (1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik melissa üretimi toplam 3.5 tondur. Türkiye'de en fazla organik melissa üretimi Şanlıurfa (2 ton), Konya (0.5 ton) ve İzmir (0.4 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik stevia (şeker otu) üretimi toplam 3 tondur. Türkiye'de en fazla organik stevia (şeker otu) üretimi Mersin (2 ton), Konya (0.4 ton) ve Muğla (0.3 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik gojiberry (kurt üzümü) üretimi toplam 2.5 tondur. Türkiye'de en fazla organik gojiberry üretimi Ankara (1.5 ton), Konya (0.8 ton) ve Çanakkale (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik ebegümeci üretimi toplam 2.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik ebegümeci üretimi Bursa (1.1 ton), Manisa (0.5 ton) ve İzmir (0.3 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik hindiba üretimi toplam 2.3 tondur. Türkiye'de en fazla organik hindiba üretimi Bursa (1.1 ton), Konya (0.8 ton) ve İzmir (0.2 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik kudretnarı üretimi toplam 1.2 tondur. Türkiye'de organik kudretnarı üretimi Yalova (1 ton), İstanbul (0.1 ton) ve Kocaeli (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik civanperçemi üretimi toplam 1.1 tondur. Türkiye'de organik civanperçemi üretimi İzmir (1 ton) ve Konya (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik sığır kuyruğu üretimi toplam 1 tondur. Türkiye'de organik sığır kuyruğu üretimi sadece İzmir (1 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik ekinezya üretimi toplam 1 tondur. Türkiye'de organik ekinezya üretimi sadece Çanakkale (0.6 ton) ve Konya (0.4 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik hatmigül üretimi toplam 1 tondur. Türkiye'de organik hatmigül üretimi sadece İzmir (1 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik at kestanesi üretimi toplam 0.6 tondur. Türkiye'de organik at kestanesi üretimi sadece Antalya (0.6 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik okaliptus üretimi toplam 0.6 tondur. Türkiye'de organik okaliptus üretimi sadece Muğla (0.6 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik kazayağı otu üretimi toplam 0.5 tondur. Türkiye'de organik kazayağı otu üretimi İzmir (0.3 ton), Kocaeli (0.1 ton) ve Zonguldak (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik menengiç üretimi toplam 0.4 tondur. Türkiye'de organik menengiç üretimi sadece Mersin (0.3 ton) ve Kayseri (0.1 ton) illerinde yapılmıştır.

Organik sakız ağacı üretimi toplam 0.4 tondur. Türkiye'de organik sakız ağacı üretimi sadece İzmir (0.4 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik gelincik üretimi Türkiye'de Kastamonu ilinde yapılmıştır. Toplam organik gelincik üretim miktarı 0.1 tondur.

Organik aynısefa üretimi toplam 0.1 tondur. Türkiye'de organik aynısefa üretimi sadece Konya (0.1 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik sandal üretimi toplam 0.1 tondur. Türkiye'de organik sandal üretimi sadece Mersin (0.1 ton) ilinde yapılmıştır.

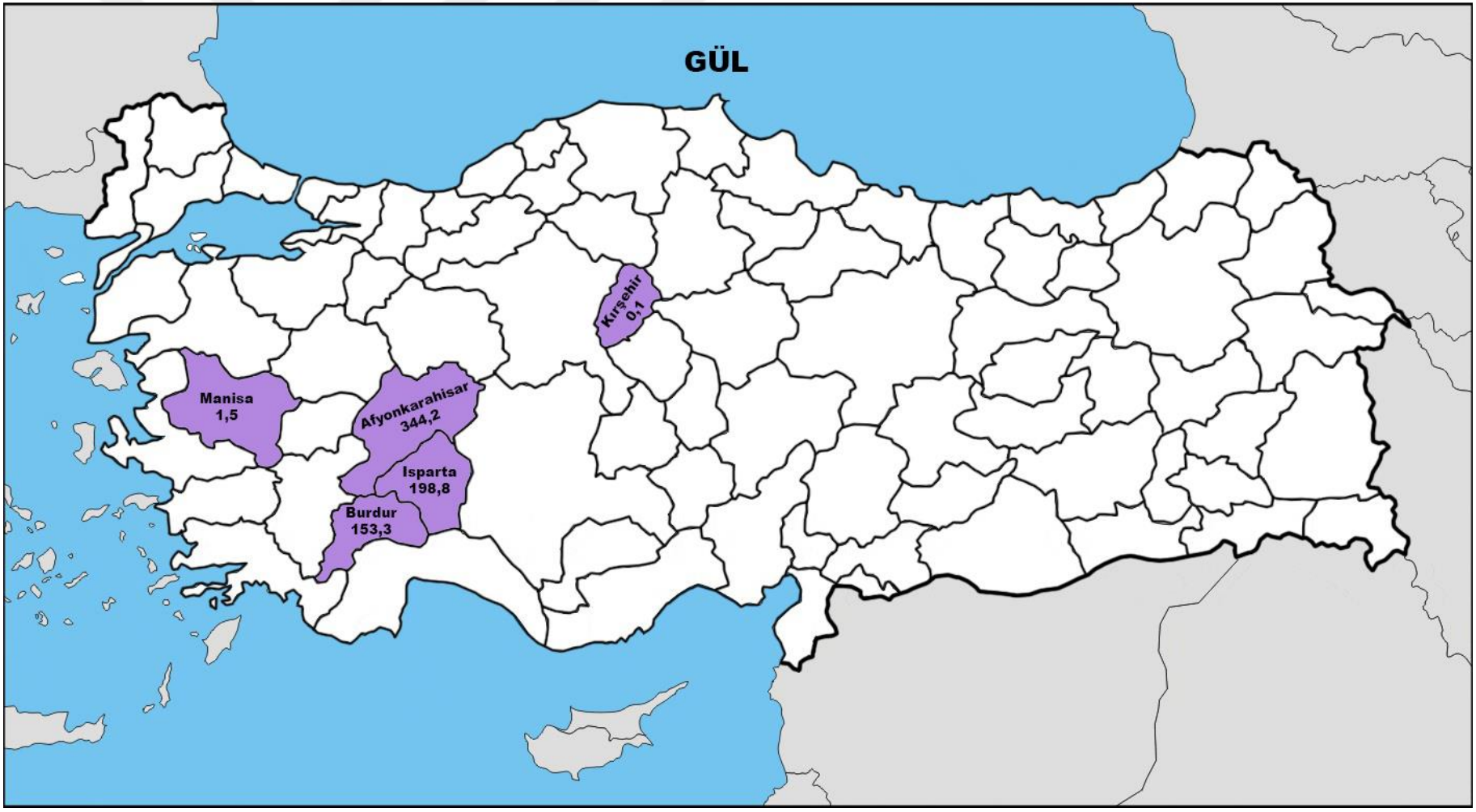

Şekil 3.82. Türkiye'de organik gül üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.83. Türkiye'de organik haşhaş+kapsül+dane üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.84. Türkiye'de organik adaçayı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.85. Türkiye'de organik rezene üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.86. Türkiye'de organik karabuğday üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

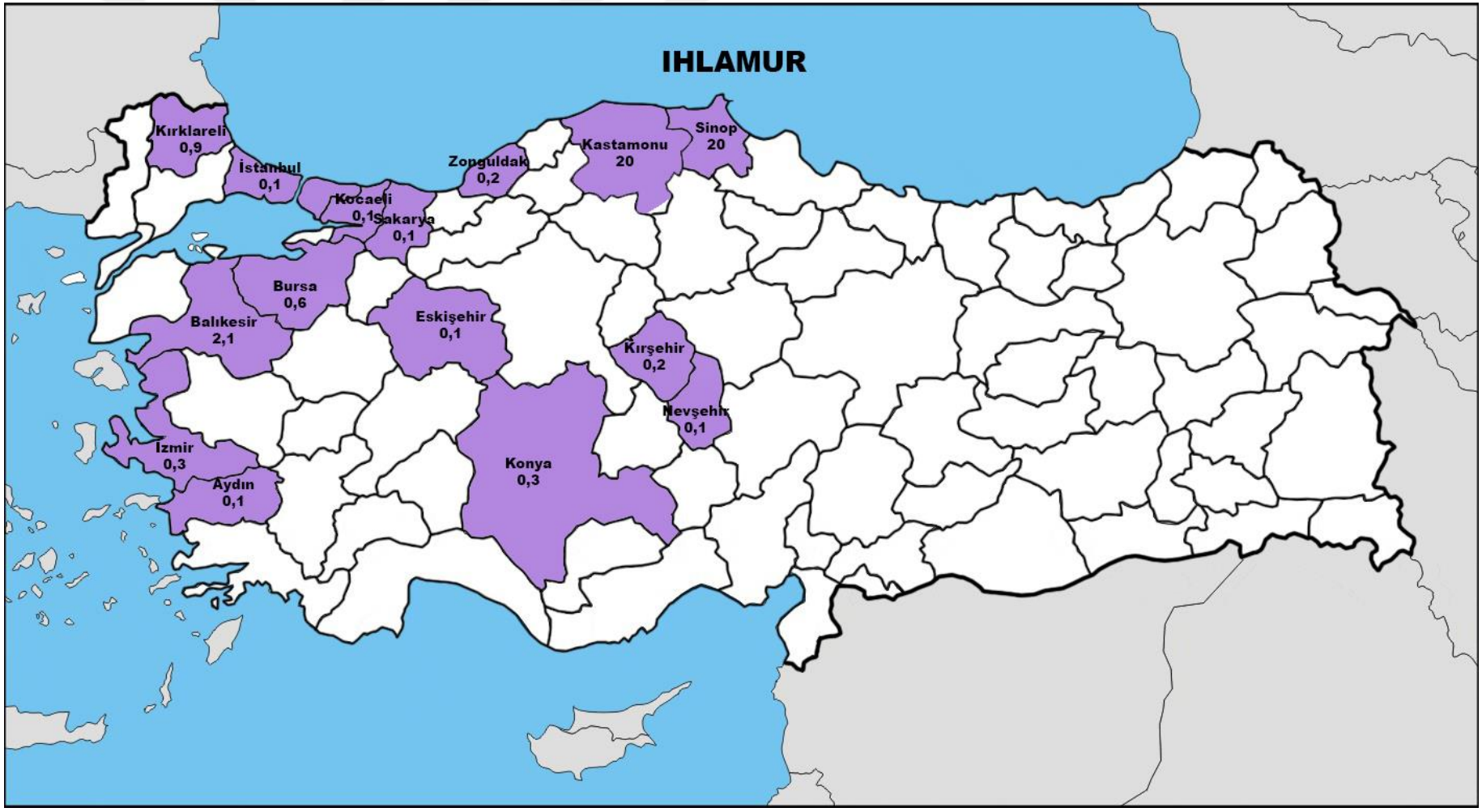

Şekil 3.87. Türkiye'de organik ihlamur üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

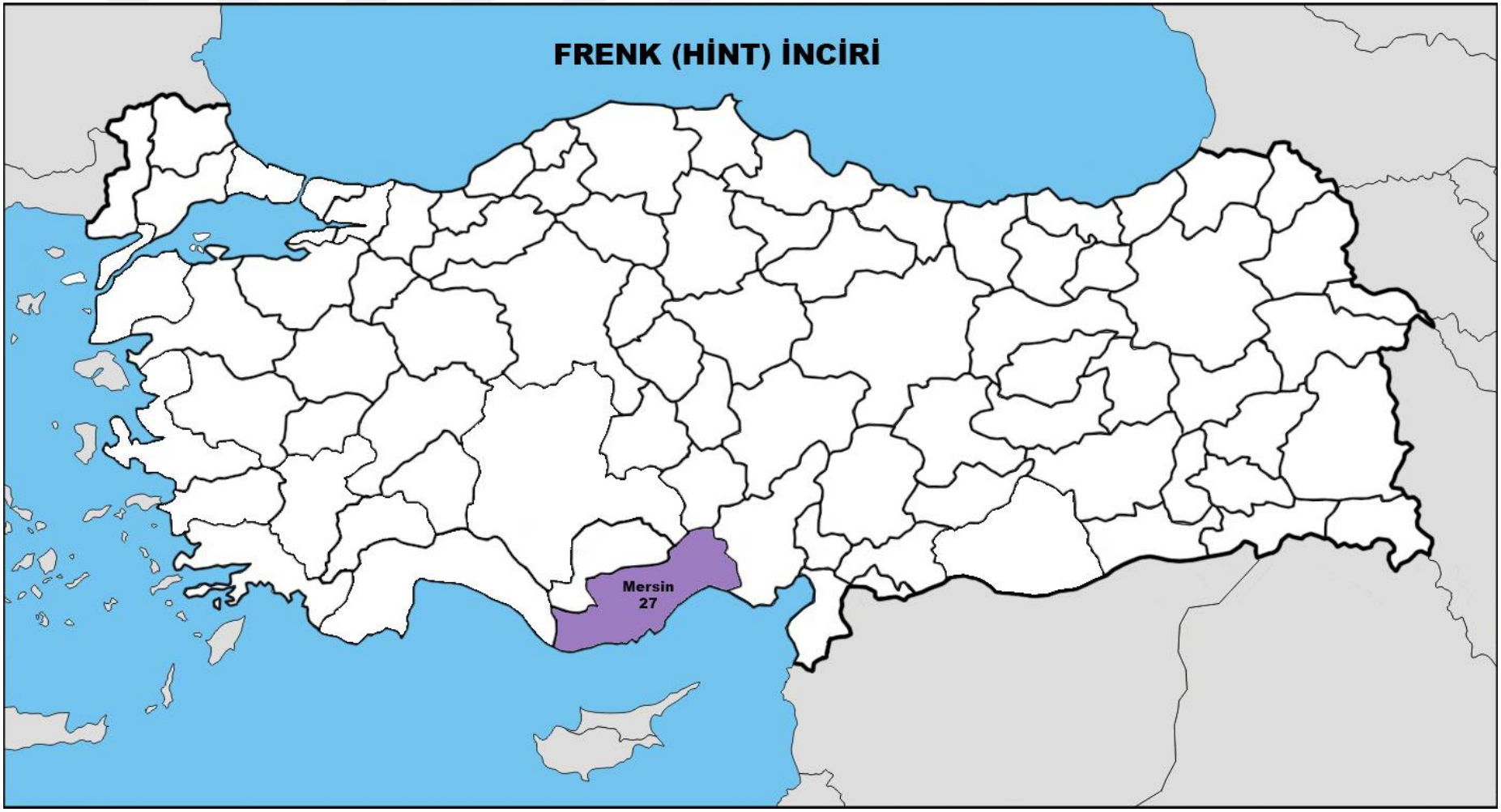

Şekil 3.88. Türkiye’de organik frenk (hint) inciri üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

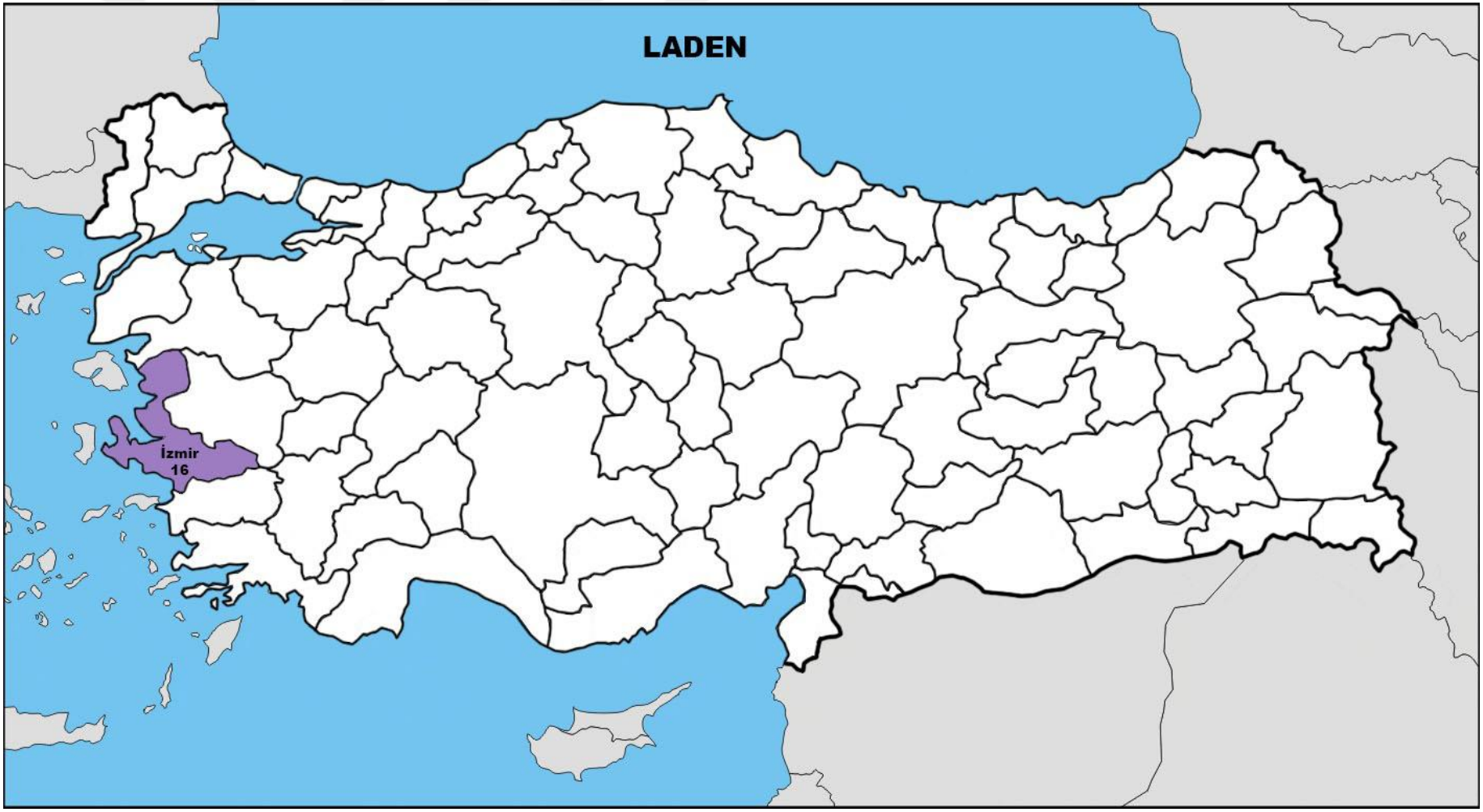

Şekil 3.89. Türkiye'de organik laden üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.90. Türkiye'de organik limon otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.91. Türkiye'de organik hünnap üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

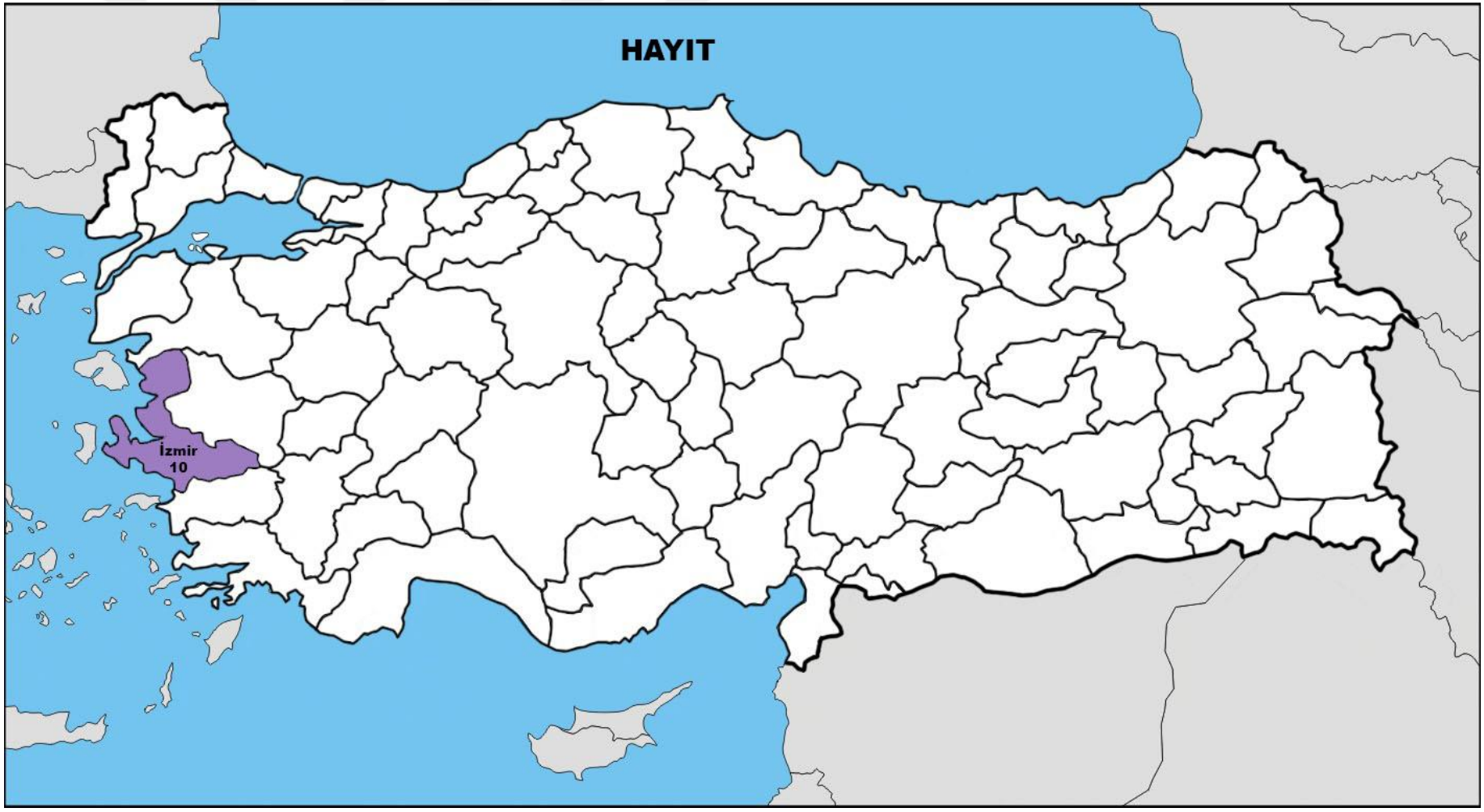

Şekil 3.92. Türkiye’de organik hayıt üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

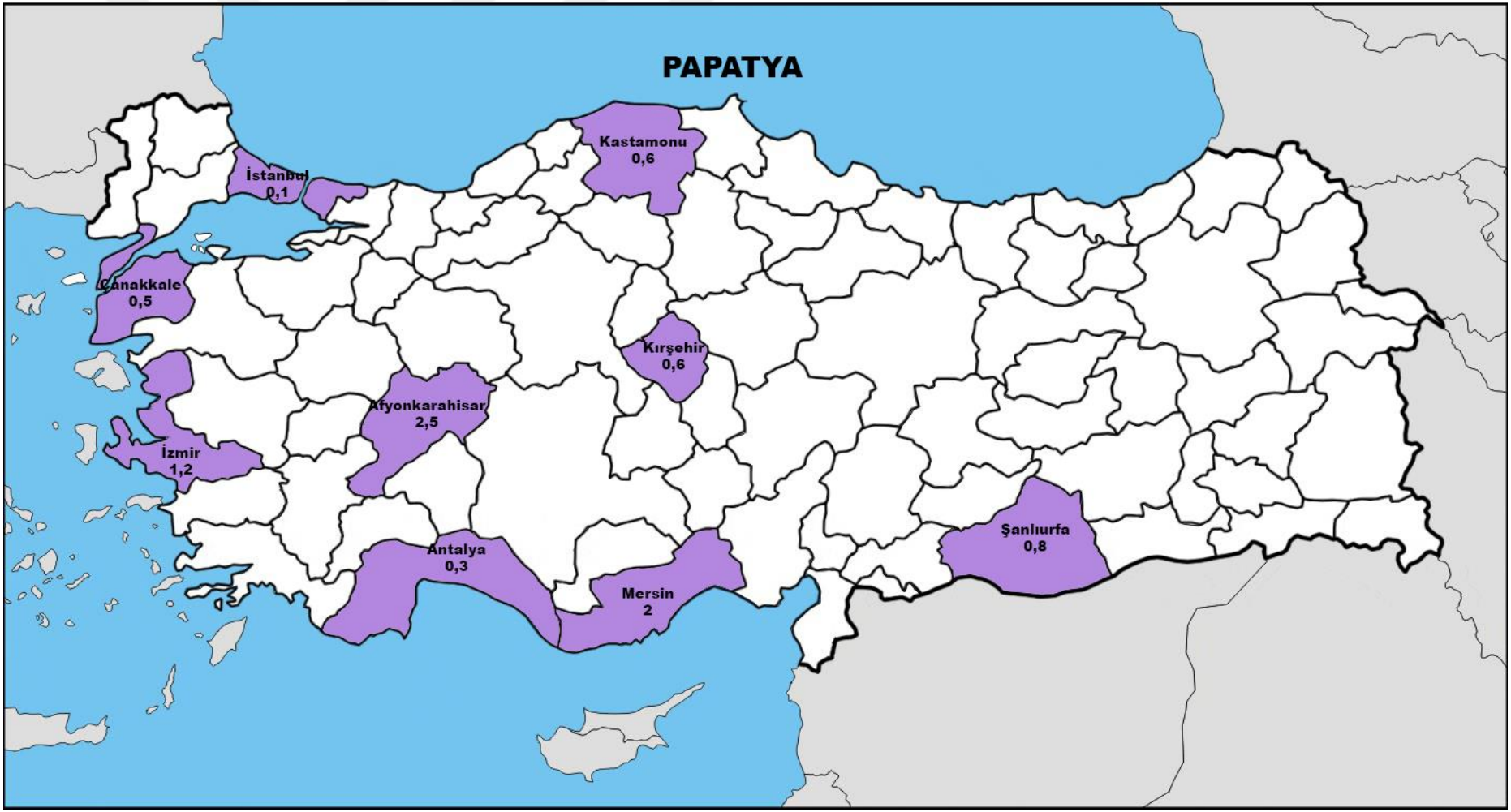

Şekil 3.93. Türkiye'de organik papatya üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.94. Türkiye'de organik kantaron üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.95. Türkiye'de organik kinoa üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.96. Türkiye'de organik ısırgan otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.97. Türkiye'de organik karabaş otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.98. Türkiye'de organik altın otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

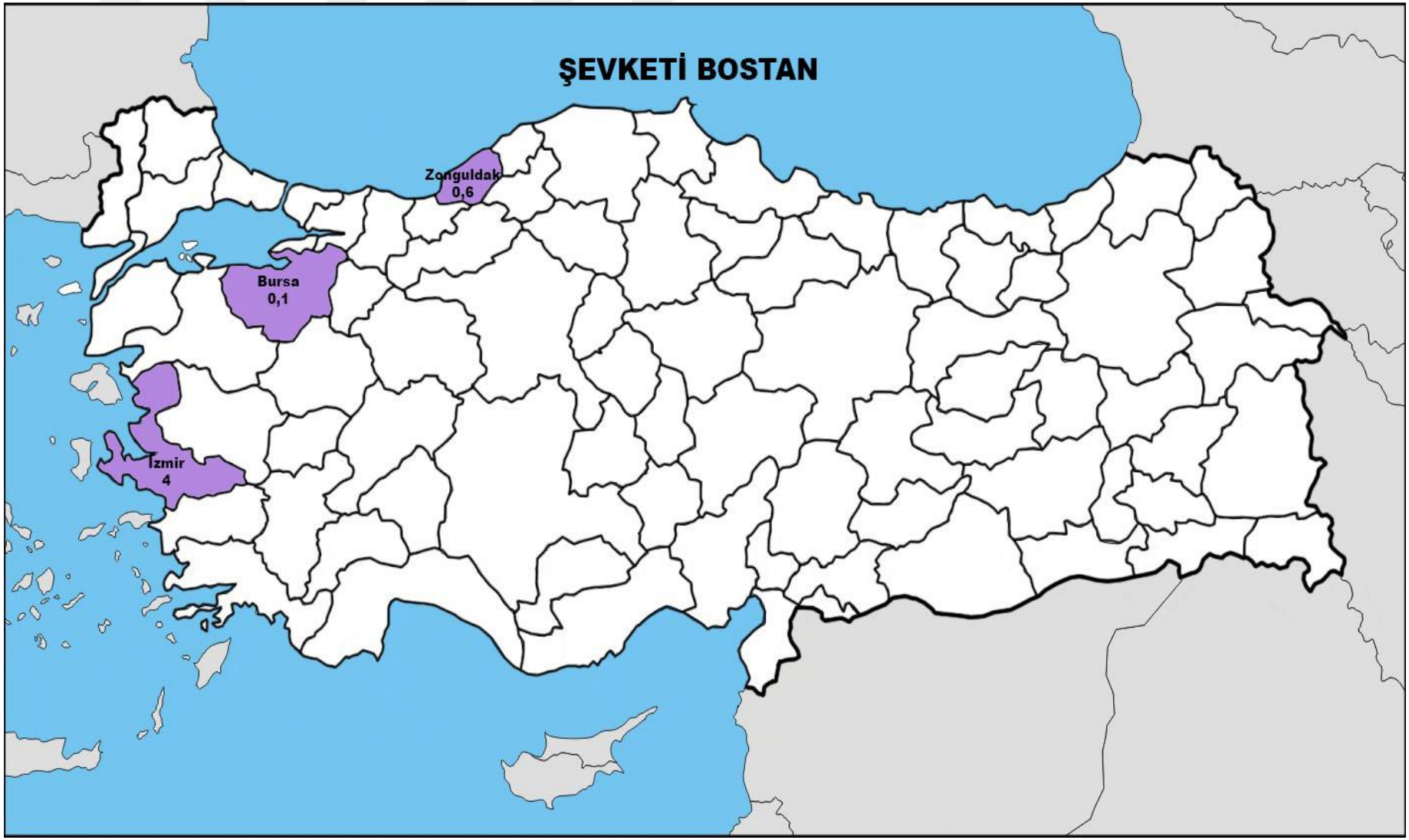

Şekil 3.99. Türkiye'de organik şevketi bostan üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.6. Organik Yem Bitkileri Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik yem bitkileri üretim miktarları Tablo 3.24'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik yem bitkisi üretimi 290.226.6 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik baklagil yem bitkisi üretimi organik yonca bitkisinde (133.377.2 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik korunga (67.957.2 ton), organik fiğ (47.045.7 ton) takip etmiştir. Bunları da azalan sırasıyla organik yem bezelyesi, organik macar fiği. organik mürdümük, organik burçak, organik acı bakla ve organik çemen takip etmiştir. Buğdaygil yem bitkilerinde ise en fazla üretimi yapılan bitki organik silajlık mısır (5.473.5 ton) bitkisidir. Bunu azalan sırasıyla organik italyan çimi, organik sorgum sudan otu melezi ve organik ayrık takip etmiştir. Diğer yem kaynaklarında ise en fazla organik çayır otu (39.799 ton), organik yapay çayır mera (113.8 ton) üretimi yapılmıştır. Bunu sırasıyla organik hayvan pancarı ve organik yem şalgamı takip etmiştir (Tablo 3.24).

Yolcu ve ark, (2014) yapmış oldukları çalışmada Türkiye'de 2012 yılı itibarı ile toplam organik kaba yem üretim miktarının 359.259 ton olduğunu belirlemişlerdir. Türkiye'de 2012 yılı ile 2018 yılı organik yem bitkisi üretimi verilerini karşılaştırdığımızda toplam organik yem bitkisi üretiminin 359.259 tondan 290.226.6 tona düştüğü görülmüştür.

Tablo 3.24. 2018 yılı Türkiye'de organik yem bitkileri üretim miktarları

Organik Baklagil Yem Bitkileri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Yonca	133.377.2
Korunga	67.957.2
Fiğ	47.045.7
Yem bezelyesi	395.6
Macar Fiği	237.3
Mürdümük	116.9
Burçak	91.5
Acı bakla	29.9
Çemen	1.6
Organik Buğdaygil Yem Bitkileri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Silajlık Mısır	5.473.5
İtalyan Çimi	537
Sorgum Sudan Otu Melezi	8.7
Ayrık	0.1
Organik Diğer Yem Kaynakları	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Çayır otu	39.799
Yapay Çayır Mera	113.8
Hayvan Pancarı	32.3
Yem Şalgamı	8.7
Organik Baklagil Yem Bitkileri Toplamı	**249.253.5**
Organik Buğdaygil Yem Bitkileri Toplamı	**6.019.3**
Organik Diğer Yem Kaynakları Toplamı	**39.953.8**
YEM KAYNAKLARI GENEL TOPLAMI	**290.226.6**

3.6.1 . Organik Baklagil Yem Bitkileri Üretimi

Organik yonca üretimi Şekil 3.100'de görüldüğü gibi Türkiye'de her bölgesinde yapılmıştır. Bununla birlikte en fazla üretim miktarına sahip illerin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer aldığı görülmüştür. Toplam organik yonca üretim miktarı 133.377.2 tondur. En fazla organik yonca üretimi Van (51.250.4 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili azalan sırasıyla Erzurum (31.012.3 ton), Ağrı (15.543.7 ton), Muş (10.234.4 ton) ve Bitlis (9.299.9 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 195.486 ton organik yonca üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile

2018 yılı verileri kıyaslandığında organik yonca üretiminin 195.486 tondan 133.377.2 tona düştüğü görülmüştür.

Organik korunga üretimi Şekil 3.101'de görüldüğü gibi Ege ve Güney Doğu bölgesi hariç Türkiye'nin her bölgesinde yapılmıştır. En fazla üretim miktarına sahip illerin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer aldığı görülmüştür. Toplam organik korunga üretim miktarı 67.957.2 tondur. En fazla organik korunga üretimi Erzurum (17.098.7 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili azalan sırasıyla Van (14.441.8 ton), Ağrı (13.542.2 ton), Kars (10.522.3 ton) ve Sivas (4.414.9 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 60.406 ton organik korunga üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik korunga üretiminin 60.406 tondan 67.957.2 tona çıktığı görülmüştür.

Organik fiğ üretimi Şekil 3.102'de görüldüğü gibi Türkiye'nin her bölgesinde yapılmıştır. Bununla birlikte en fazla üretim miktarına sahip illerin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer aldığı görülmüştür. Türkiye'de toplam organik fiğ üretimi 47.045.7 tondur. En fazla organik fiğ üretimi Kars (31.317.3 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ilimizi azalan sırasıyla Ardahan (4.725.6 ton), Erzurum (3.893.9 ton), Ağrı (2.507.8 ton) ve Manisa (1.895.8 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 29.900 ton organik fiğ üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik fiğ üretiminin 29.900 tondan 47.045.7 tona çıktığı görülmüştür.

Organik yem bezelyesi üretimi Şekil 3.103'te görüldüğü gibi Türkiye'nin Marmara. Doğu Anadolu, Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik yem bezelyesi üretim miktarı 395.6 tondur. En fazla organik yem bezelyesi üretimi Çanakkale (265.9 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Kars (62.2 ton), Bayburt (27.3 ton) ve Samsun (26 ton) illeri takip etmiştir.

Organik Macar fiği üretimi Şekil 3.104'te görüldüğü gibi Türkiye'nin İç Anadolu, Karadeniz, Doğu Anadolu ve Ege bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik Macar fiği üretim miktarı 237.3 tondur. En fazla organik Macar fiği üretimi Konya (125.1 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ilimizi azalan sırasıyla Çorum (51.1), Erzurum (32.9 ton), Afyonkarahisar (8.9 ton) ve Kayseri (7.4 ton) illeri takip etmiştir.

Organik mürdümük üretimi Türkiye'de Doğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgesinde

yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik mürdümük üretimi 116.9 tondur. En fazla organik mürdümük üretimi Malatya ilinde (84.8 ton) gerçekleştirilmiştir. Bu ili sırasıyla Sivas (29 ton) ve Elazığ (3.1 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.105).

Nitekim Yolcu ve ark, (2014) yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 197 ton organik mürdümük üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik mürdümük üretiminin 197 tondan 116.9 tona düştüğü görülmüştür.

Organik burçak üretimi Türkiye'de sadece Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde Diyarbakır (91.5 ton) ilinde yapılmıştır. (Şekil 3.106).

Organik acı bakla üretimi Türkiye'de sadece İç Anadolu Bölgesi'nde Konya (29.9 ton) ilinde yapılmıştır. (Şekil 3.107).

Organik çemen üretimi Türkiye'de Ege ve İç Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik çemen üretim miktarı 1.6 tondur (Şekil 3.108). Organik çemen üretimi yapan iller Afyonkarahisar (0.8 ton) ve Sivas (0.8 ton)'dır.

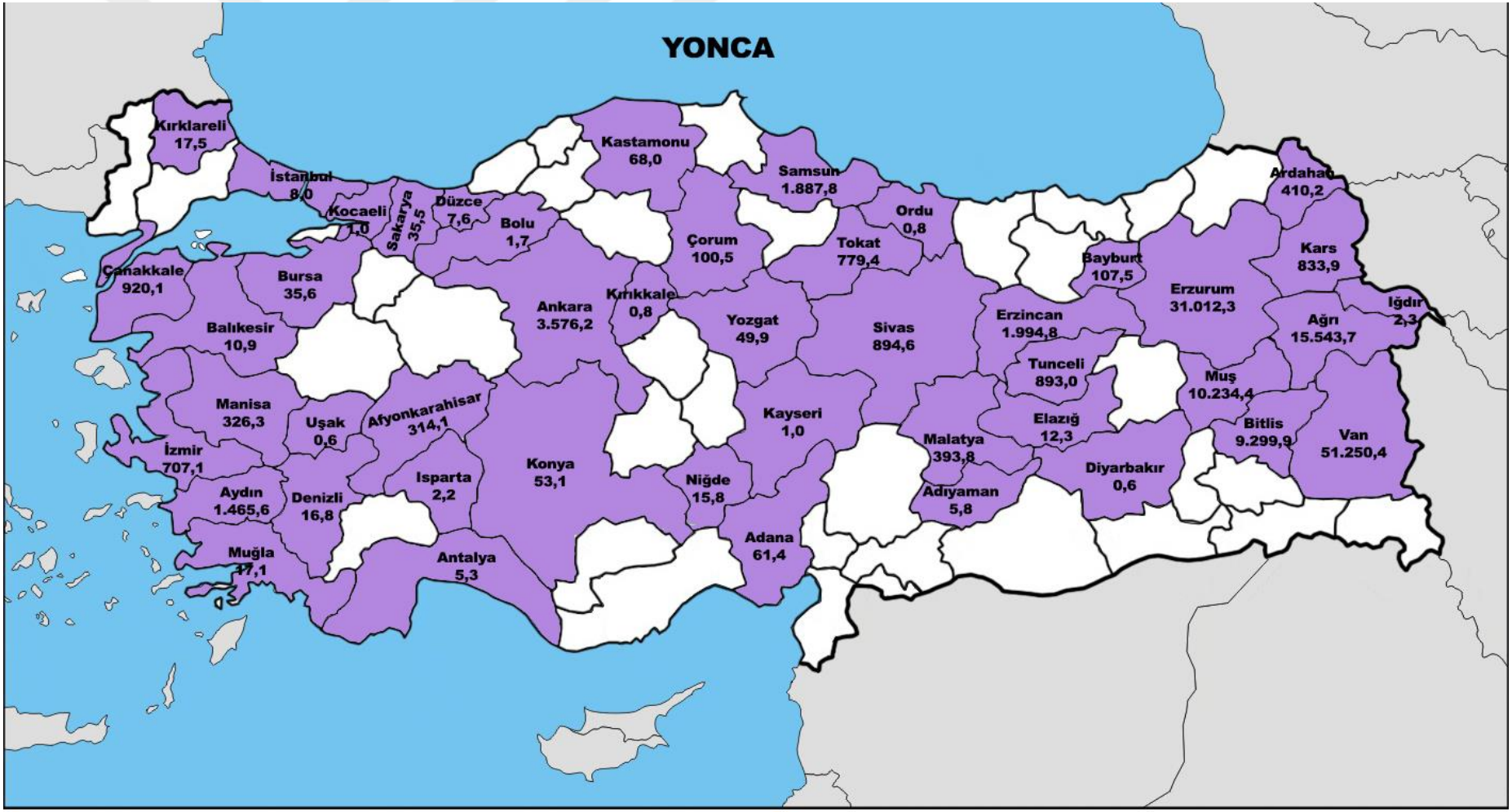

Şekil 3.100. Türkiye'de organik yonca üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

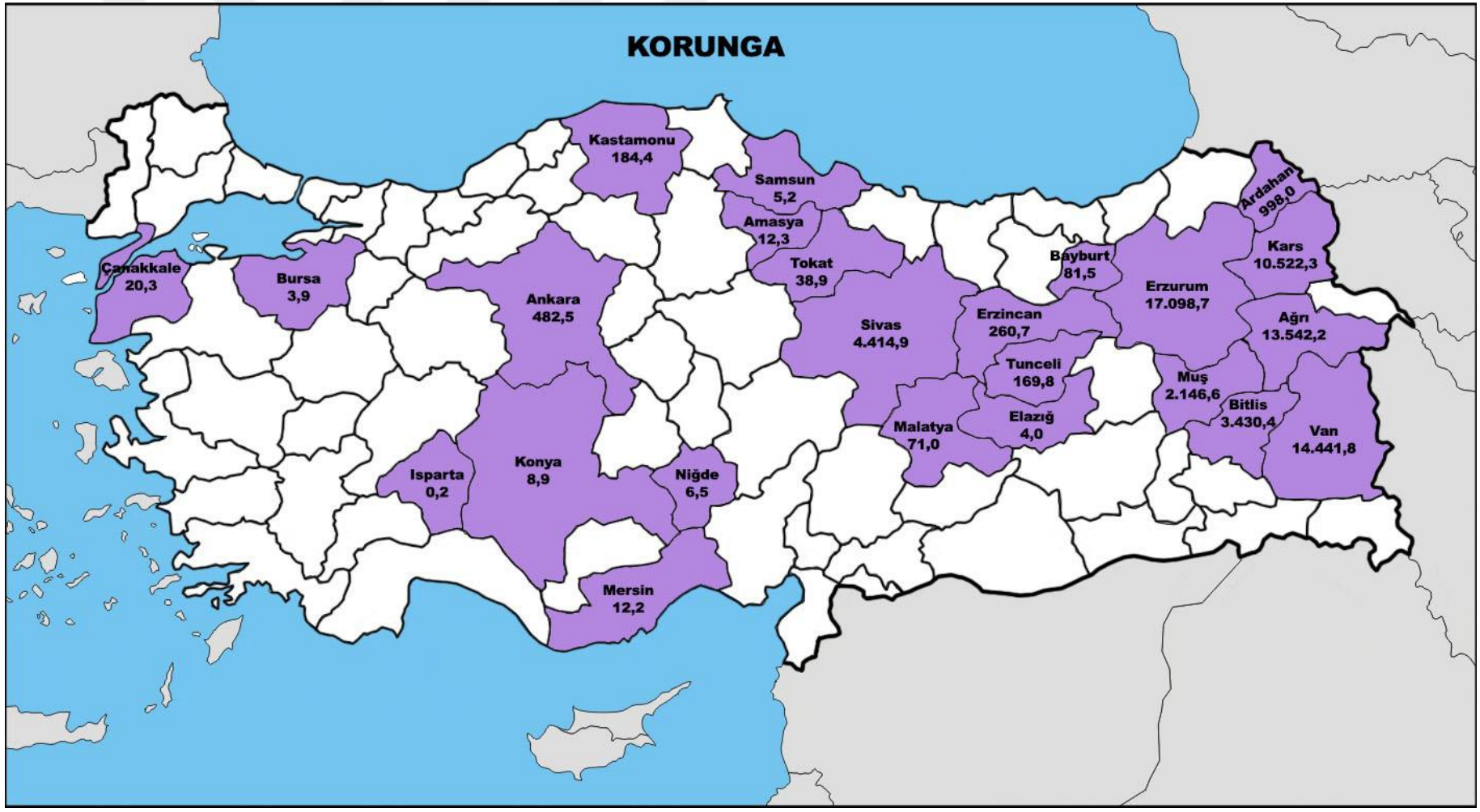

Şekil 3.101. Türkiye'de organik korunga üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

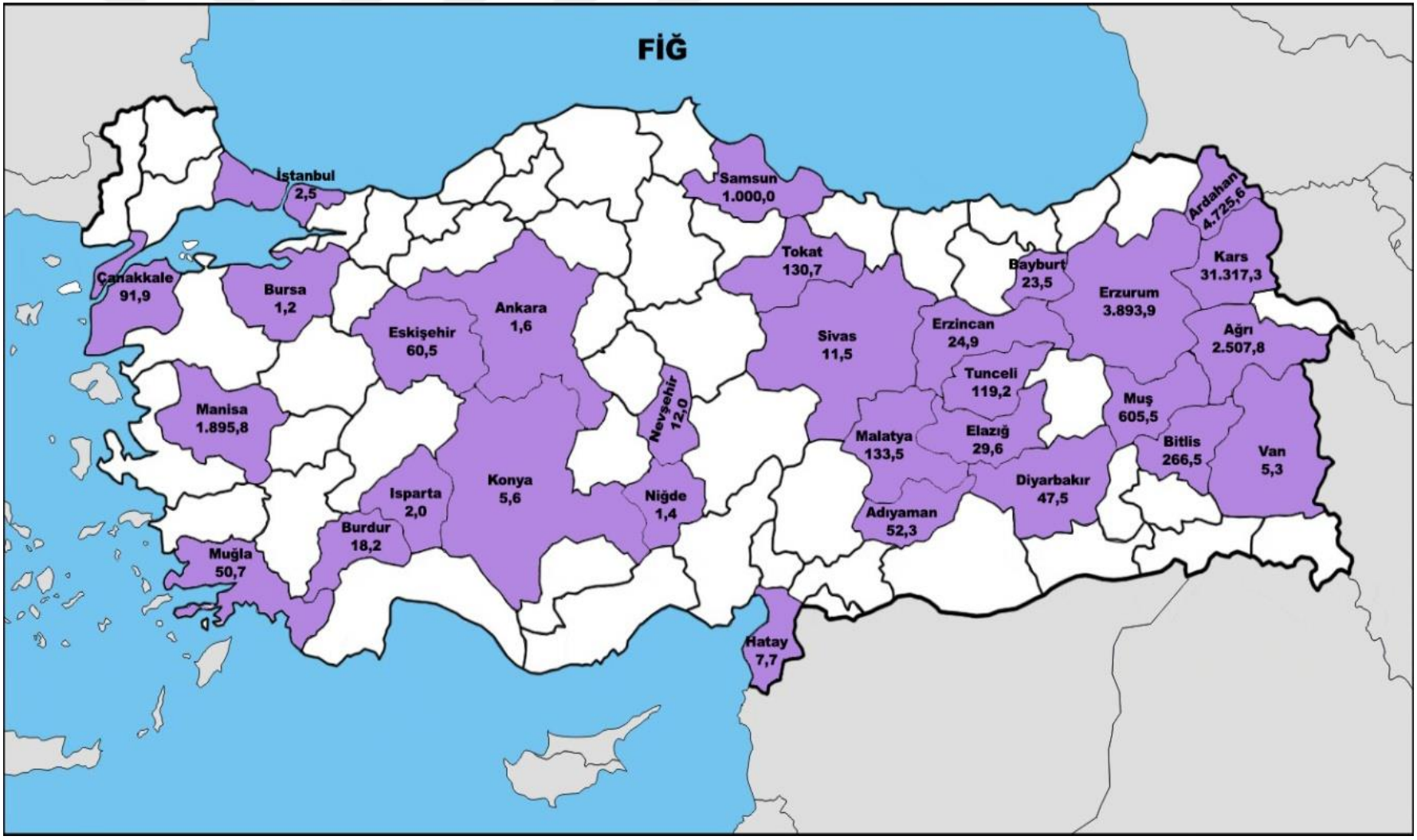

Şekil 3.102. Türkiye'de organik fiğ üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

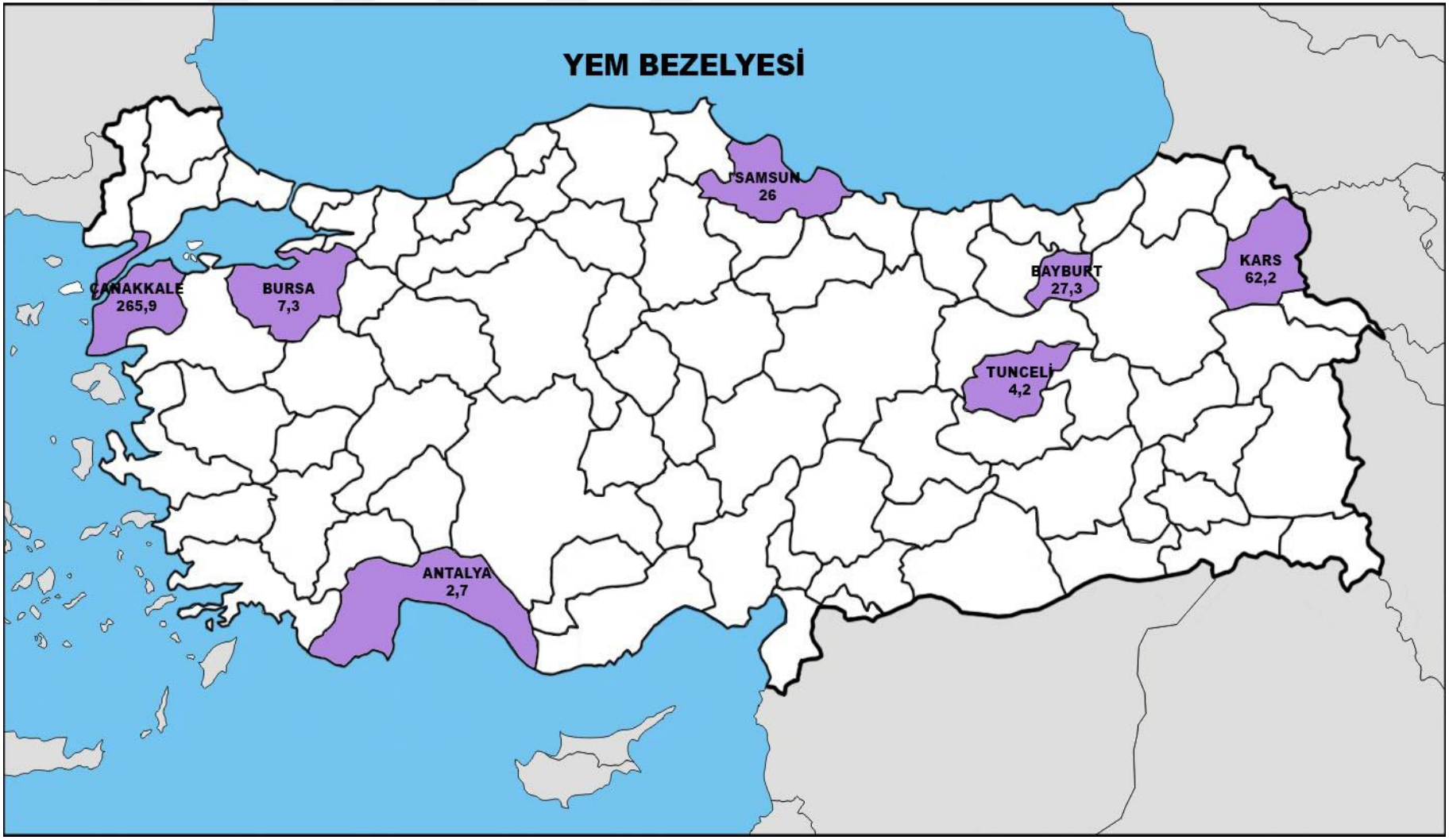

Şekil 3.103. Türkiye'de organik yem bezelyesi üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

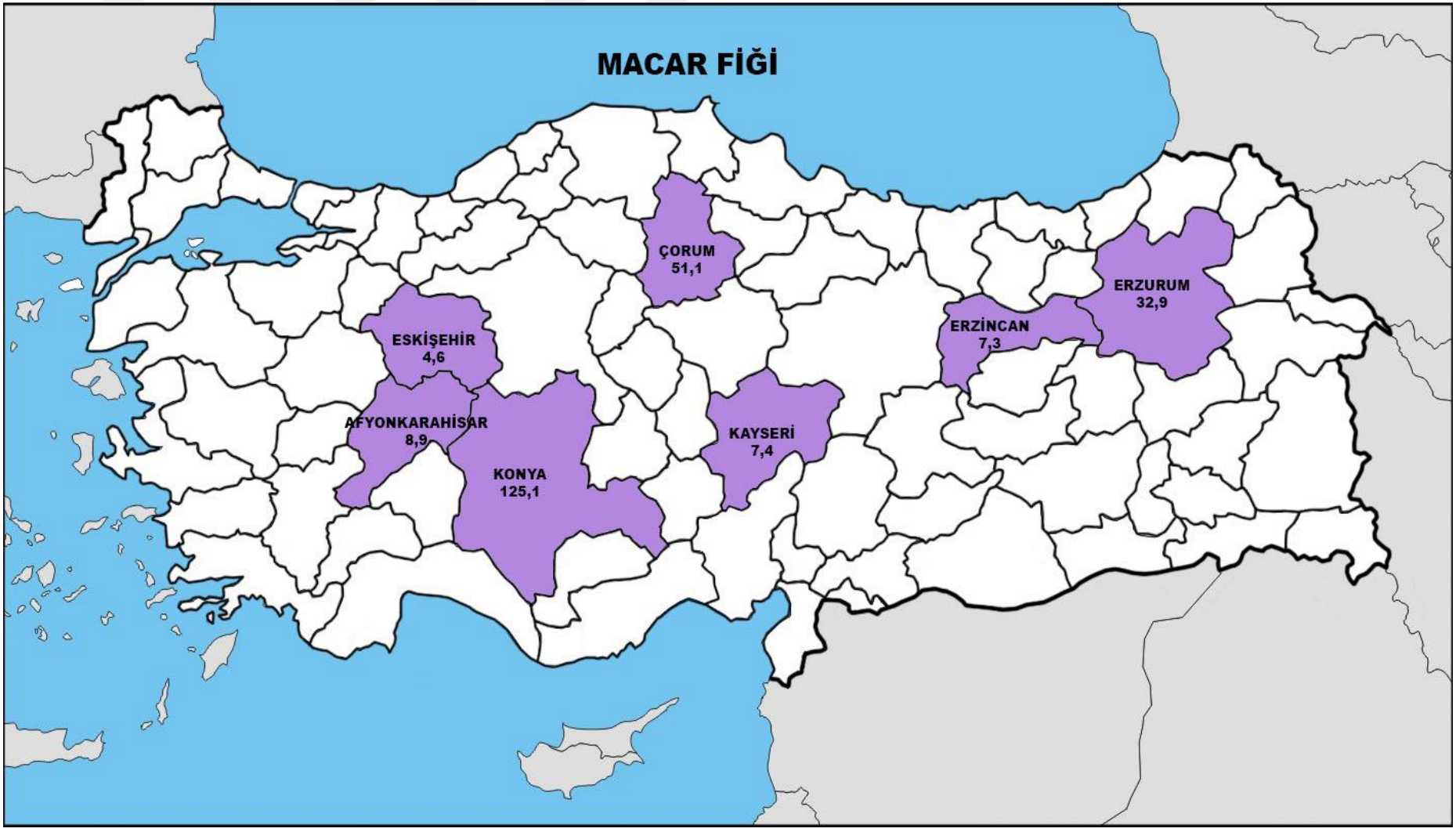

Şekil 3.104. Türkiye'de organik macar fiği üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.105. Türkiye'de organik mürdümük üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.106. Türkiye’de organik burçak üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.107. Türkiye'de organik acı bakla üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

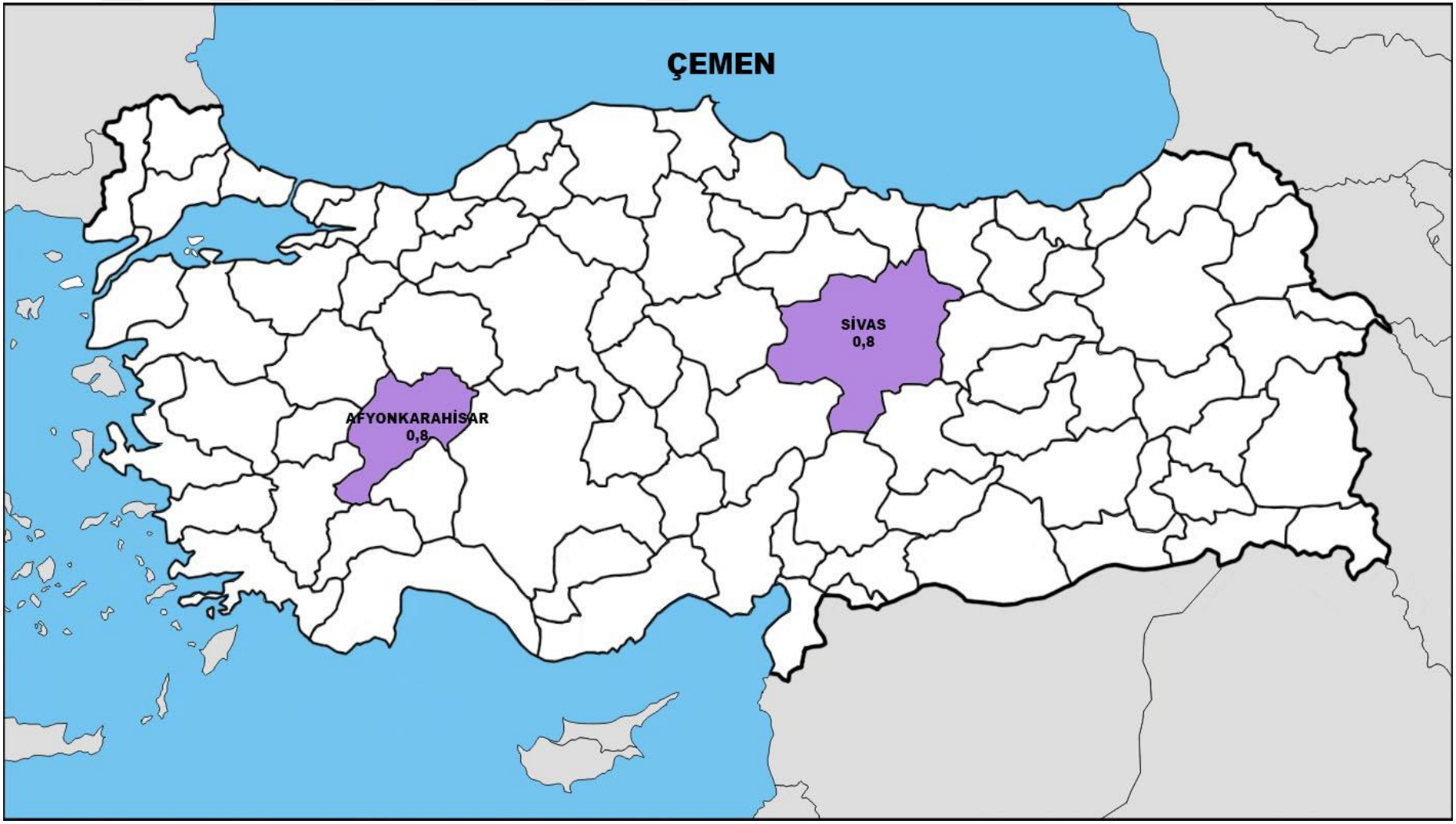

Şekil 3.108. Türkiye'de organik çemen üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.6.2. Organik Buğdaygil Yem Bitkileri Üretimi

Organik silajlık mısır üretimi Şekil 3.109'da görüldüğü gibi Güney Doğu ve Akdeniz bölgeleri hariç Türkiye'nin her bölgesinde yapılmıştır. Toplam organik silajlık mısır üretim miktarı 5.473.50 tondur. En fazla organik silajlık mısır üretiminin Çanakkale (1.289.5 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili azalan sırasıyla İzmir (1.060.2 ton), Afyonkarahisar (942.7 ton), Konya (758.6 ton) ve Van (472.6 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 28.598 ton organik silajlık mısır üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik silajlık mısır üretiminin 28.598 tondan 5.473.50 tona düştüğü görülmüştür.

Organik italyan çimi üretimi Şekil 3.110'da görüldüğü gibi İç Anadolu, Marmara. Ege ve Doğu Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Toplam organik italyan çimi üretim miktarı 537 tondur. En fazla organik İtalyan çimi üretiminin Konya (341.1 ton) ilinde yapıldığı görülmüştür. Bu ili azalan sırasıyla Çanakkale (81.2 ton), İzmir (80 ton), Ardahan (19.1 ton) ve Erzurum (15.3 ton) illeri takip etmiştir.

Organik sorgum sudan otu üretimi Türkiye'de sadece Ege bölgesinde Manisa (8.7 ton) ilinde yapılmıştır (Şekil 3.111).

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 12 ton organik sorgum üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik sorgum üretiminin 12 tondan 8.7 tona düştüğü görülmüştür.

Organik ayrık üretimi Türkiye'de sadece Ege bölgesinde İzmir (0.1 ton) ilinde yapılmıştır (Şekil 3.112).

Şekil 3.109. Türkiye'de organik silajlık mısır üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

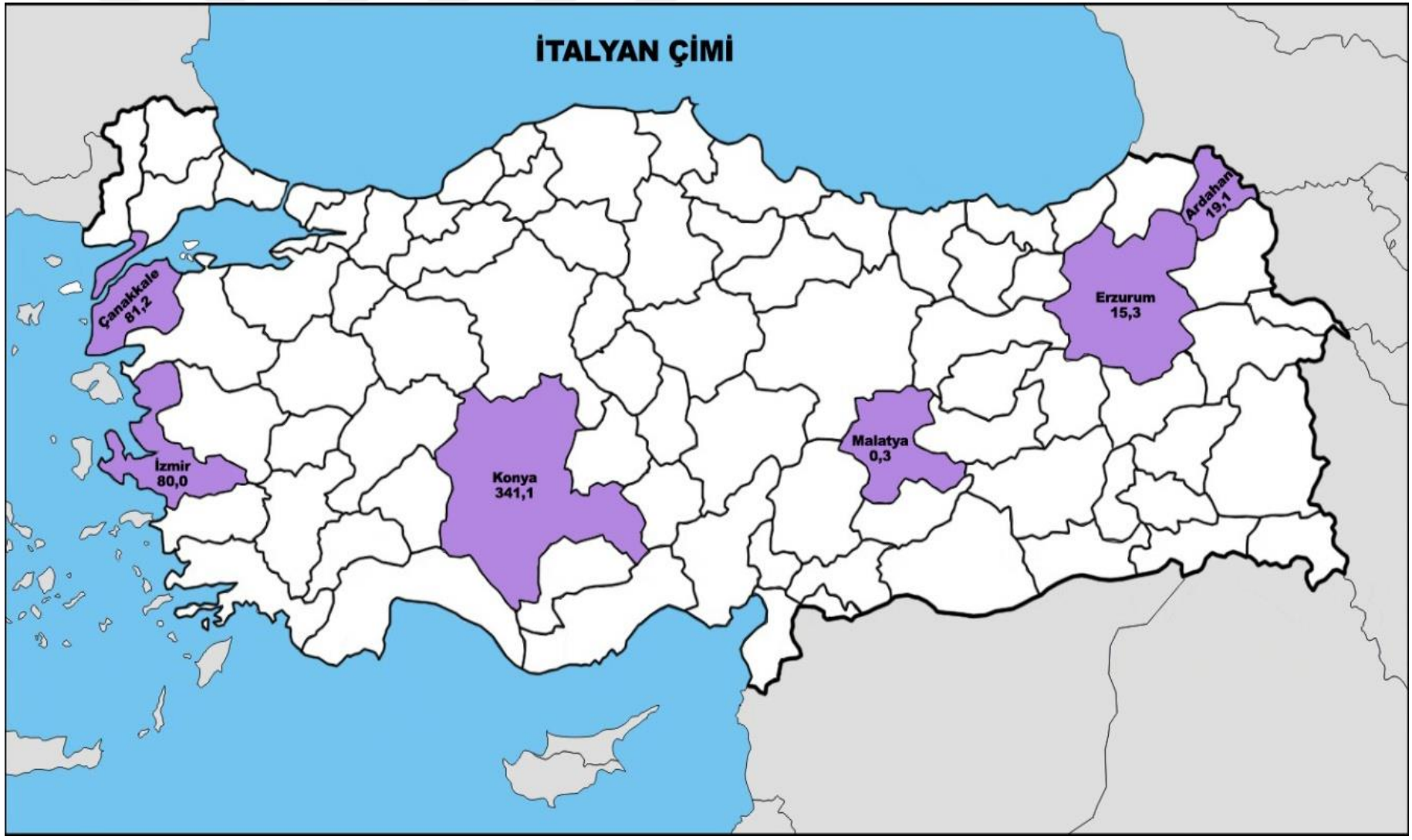

Şekil 3.110. Türkiye'de organik italyan çimi üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.111. Türkiye'de organik sorgum sudan otu melezi üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.112. Türkiye’de organik ayrık üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.6.3. Organik Diğer Yem Kaynakları Üretimi

Organik çayır otu üretimi Güney Doğu ve Akdeniz bölgeleri hariç Türkiye'nin her bölgesinde yetiştirilmiştir. Şekil 3.113'te görüldüğü gibi organik çayır otu yoğun olarak Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yapılmıştır. Toplam organik çayır otu üretim miktarı 39.799 tondur. En fazla organik çayır otu üretimi Erzurum (17.053.9 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili azalan sırasıyla Ağrı (6.188.5 ton), Van (5.885.8 ton), Muş (5.024.3 ton). Ankara (2.165.8 ton) ve Ardahan (1.506.3 ton) illeri takip etmiştir.

Nitekim Yolcu ve ark, (2014) yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 44.206 ton organik çayır otu üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik çayır otu üretiminin 44.206 tondan 39.799 tona düştüğü görülmüştür.

Organik yapay çayır mera üretimi Türkiye'nin Ege bölgesinde Çanakkale ve İzmir illerinde ve Doğu Anadolu Bölgesinde Malatya ilinde yapılmıştır. Toplam organik yapay çayır mera üretimi 113.8 tondur. En fazla organik yapay çayır mera Çanakkale (91.9 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili sırasıyla Malatya (12.9 ton) ve İzmir (9 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.114).

Organik hayvan pancarı üretimi Türkiye'de sadece Ege bölgesinde Afyonkarahisar (32.3 ton) ilinde yapılmıştır (Şekil 3.115).

Organik yem şalgamı üretimi Türkiye'de sadece Marmara Bölgesinde Bursa ve Ege bölgesinde Manisa illerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik yem şalgamı üretimimiz 8.7 tondur. En fazla organik yem şalgamı üretimi Bursa (6 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Manisa (2.7 ton) ili takip etmiştir (Şekil 3.116).

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 58 ton organik yem şalgamı üretildiğini tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik yem şalgamı üretim miktarının 58 tondan 8.7 tona düştüğü görülmüştür.

Şekil 3.113. Türkiye'de organik çayır otu üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.114. Türkiye'de organik yapay çayır mera üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

Şekil 3.115. Türkiye'de organik hayvan pancarı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

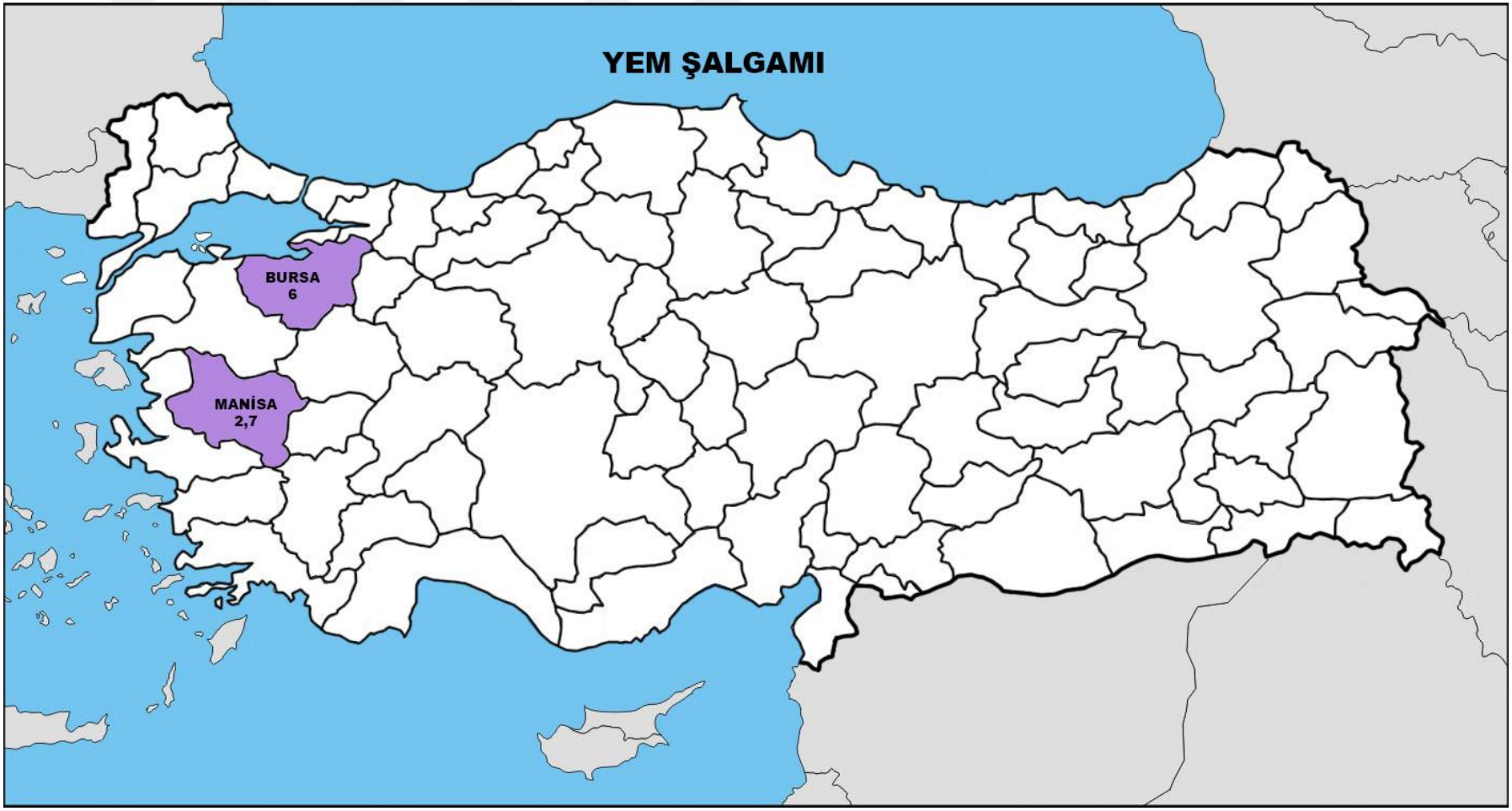

Şekil 3.116. Türkiye’de organik yem şalgamı üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.7. Organik Süs Bitkileri Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı illere göre organik tarım verilerinden (Anonim 2018b) yapılan hesaplamalar sonucu elde edilen Türkiye'de organik süs bitkileri üretim miktarları Tablo 3.25'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik süs bitkisi üretimi 1.6 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik süs bitkisi üretimi sarmaşık bitkisinde (1.3 ton) gerçekleştirilmiştir. Bunu sırasıyla organik süs bitkisi (0.2 ton) ve organik kesme çiçek (0.1 ton) takip etmiştir (Tablo 3.25).

Tablo 3.25. 2018 yılı Türkiye'de organik süs bitkileri üretim miktarları

Organik Süs Bitkileri	**Toplam Üretim Miktarı (ton)**
Sarmaşık	1.3
Süs Bitkisi	0.2
Kesme Çiçek	0.1
GENEL TOPLAM	**1.6**

Organik sarmaşık üretimi Türkiye'de sadece Ege Bölgesi'nde İzmir (1.3 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik süs bitkisi üretimi Türkiye'de sadece İç Anadolu Bölgesi'nde Konya (0.2 ton) ilinde yapılmıştır.

Organik kesme çiçek üretimi Türkiye'de sadece Akdeniz Bölgesi'nde Antalya (0.1 ton) ilinde yapılmıştır.

3.8. Türkiye'de Organik Hayvansal Üretim

3.8.1. Organik Hayvan Varlığı

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine (Anonim 2018c) göre Türkiye toplam organik hayvan sayısı Tablo 3.26'da gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik büyükbaş hayvan varlığı 5.113 adet olmuştur. Organik küçükbaş hayvan varlığı ise 21.160 adet olmuştur.

Tablo 3.26. 2018 yılı Türkiye'de organik hayvan varlığı

Organik Hayvan Varlığı	Toplam (adet)
Büyükbaş Hayvan Varlığı	5.113
Küçükbaş Hayvan Varlığı	21.160
GENEL TOPLAM	**26.273**

3.8.1.1. Organik Büyükbaş Hayvan Varlığı

Organik büyükbaş hayvancılık Türkiye'de Ege bölgesinde Aydın ve Manisa, Marmara Bölgesinde Çanakkale, Karadeniz Bölgesinde Kastamonu, Samsun ve Doğu Anadolu Bölgesinde Bitlis illerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik büyükbaş hayvan varlığı 5.113 adettir. En fazla organik büyükbaş hayvan varlığının Manisa (1.921 adet) ilinde olduğu görülmüştür. Bu ili Çanakkale (1.715 adet), Aydın (771 adet), Samsun (586 adet), Bitlis (83 adet) ve Kastamonu (37 adet) illeri takip etmiştir (Şekil 3.117).

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 6.792 adet organik büyükbaş hayvan varlığının bulunduğunu ifade etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik büyükbaş hayvan varlığımızın 6.792'den 5.113'e düştüğü görülmüştür.

Şekil 3.117. Türkiye'de organik büyükbaş hayvancılık yapılan iller ve hayvan sayıları (adet)

3.8.1.1.1. Organik Büyükbaş Et Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye organik büyükbaş et üretim miktarları Tablo 3.27'de gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik büyükbaş et üretimi 362 ton olmuştur. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre organik büyükbaş et üretimi inek (160 ton), tosun (59 ton), dana (58 ton), et üretimi için büyükbaş hayvan (46 ton), düve (36 ton) ve buzağı (3 ton) dan elde edilmiştir.

Tablo 3.27. 2018 yılı Türkiye'de organik büyükbaş et üretimi miktarları

Organik Büyükbaş Et Üretimi	**Et (ton) Üretimi**
İnek*	160
Tosun	59
Dana	58
Et Üretimi için Büyükbaş Hayvan	46
Düve	36
Buzağı	3
GENEL TOPLAM	**362**

* İnek (süt) hayvanından 25 ton. inekten ise 135 ton organik et üretimi yapılmıştır.

Organik büyükbaş et üretimi Türkiye'de Marmara, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik büyükbaş et üretimi 362 tondur. En fazla organik büyükbaş et üretimi Çanakkale (278 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Samsun (40 ton), Bitlis (28 ton) ve Kastamonu (16 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.118).

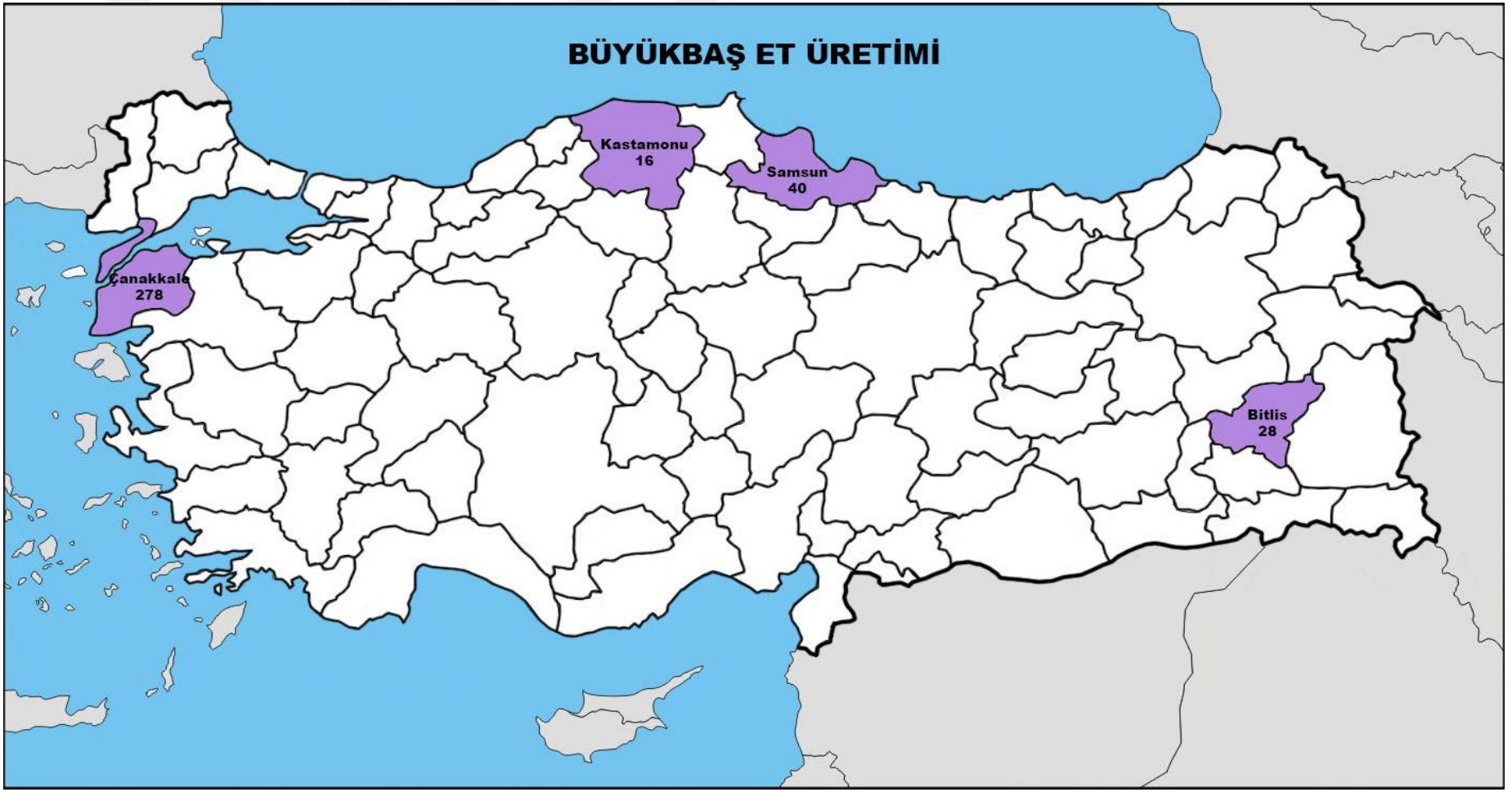

Şekil 3.118. Türkiye'de organik büyükbaş et üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.8.1.1.2 Organik Büyükbaş Süt Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye'de organik büyükbaş süt üretim miktarları Tablo 3.28'de gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik büyükbaş süt üretimi miktarı 12.292 ton olmuştur.

Tablo 3.28. 2018 yılı Türkiye'de organik büyükbaş süt üretimi

Organik Büyükbaş Süt Üretimi	Süt Üretimi (ton)
İnek (süt)	12.292
GENEL TOPLAM	**12.292**

Organik büyükbaş süt üretimi Türkiye'de Ege, Marmara, Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerine yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik büyükbaş süt üretimi 12.292 tondur. En fazla organik büyükbaş süt üretimi Manisa (7.538 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Aydın (2.400 ton), Samsun (1.973 ton), Çanakkale (234 ton), Kastamonu (86 ton) ve Bitlis (61 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.119).

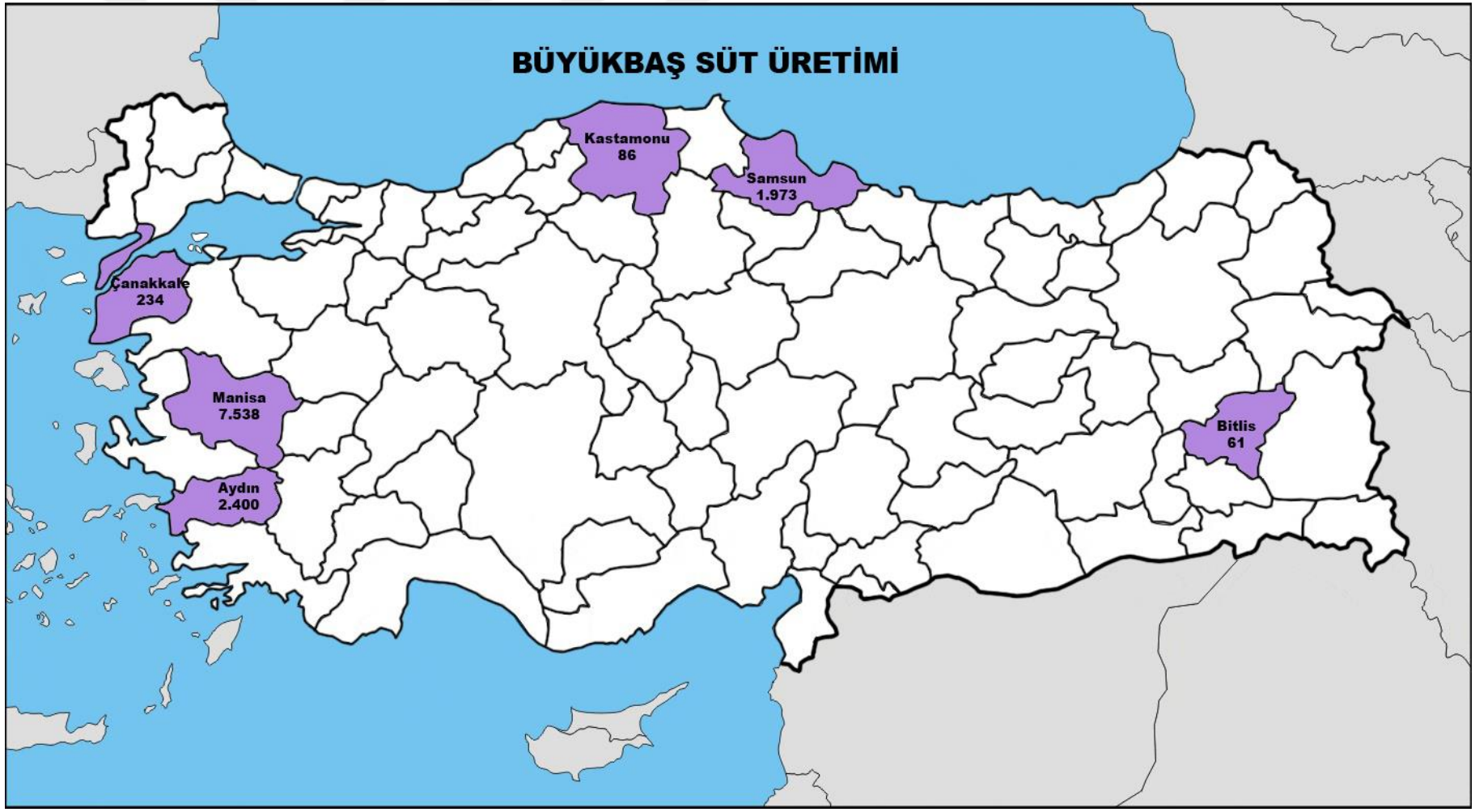

Şekil 3.119. Türkiye'de organik büyükbaş süt üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.8.1.2. Organik Küçükbaş Hayvan Varlığı

Organik küçükbaş hayvan varlığı Türkiye'de İç Anadolu. Marmara ve Doğu Anadolu Bölgelerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik küçükbaş hayvan varlığı 21.160 adettir. En fazla organik küçükbaş hayvan varlığı Ankara (16.951 adet) ilinde bulunmaktadır. Bu ilimizi Çanakkale (3.075 adet) ve Bitlis (1.134 adet) illeri takip etmiştir (Şekil 3.120). Ankara ilinde organik küçükbaş hayvan varlığı görünmesine rağmen organik küçükbaş et üretimi ve süt üretimi görülmemektedir. Bunun nedeni Ankara'da organik küçükbaş et üretimi ve organik küçükbaş süt üretimine 2018 yılı itibari ile başlanmamış olması olabilir.

Nitekim Yolcu ve ark (2014), yapmış oldukları çalışmada 2012 yılı itibari ile Türkiye'de 6.839 adet organik küçükbaş hayvan varlığı tespit etmişlerdir. 2012 yılı verileri ile 2018 yılı verileri kıyaslandığında organik küçükbaş hayvan varlığının 6.839'dan 21.060' a çıkmış olduğu görülmüştür.

Şekil 3.120. Türkiye'de organik küçükbaş hayvancılık yapılan iller ve hayvan sayıları (adet)

3.8.1.2.1 Organik Küçükbaş Et Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye organik küçükbaş et üretim miktarları Tablo 3.29'da gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik küçükbaş et üretimi 65 ton olmuştur. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre organik küçükbaş et üretimi koyun (32 ton), koç (14 ton). süt keçisi (8 ton), et keçisi (5 ton), kuzu (4 ton) ve oğlak (2 ton)'dan elde edilmiştir.

Tablo 3.29. 2018 yılı Türkiye'de organik küçükbaş et üretimi

Organik Küçükbaş Et Üretimi	**Et Üretimi (ton)**
Koyun	32
Koç	14
Keçi (süt)	8*
Keçi (et)	5
Kuzu	4
Oğlak	2
GENEL TOPLAM	**65**

*Süt hayvanlarının bir kısmı et için ayrılmış olabilir.

Organik küçükbaş et üretimi Türkiye'de Çanakkale ve Bitlis illerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik küçükbaş et üretimi 65 tondur. En fazla organik küçükbaş et üretimi Bitlis (58 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Çanakkale (7 ton) ili takip etmiştir (Şekil 3.121).

Şekil 3.121. Türkiye’de organik küçükbaş et üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.8.1.2.2 Organik Küçükbaş Süt Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye'de organik küçükbaş süt üretim miktarları Tablo 3.30'da gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik küçükbaş süt üretim miktarı 591 ton olmuştur. Belirlenen verilere göre en fazla organik küçükbaş sütü, süt keçisinden (543 ton) elde edilmiştir. Organik koyun yetiştiriciliğinden ise 48 ton organik süt elde edilmiştir.

Tablo 3.30. 2018 yılı Türkiye'de organik küçükbaş süt üretimi

Organik Küçükbaş Süt Üretimi	**Süt Üretimi (ton)**
Keçi	543
Koyun	48
GENEL TOPLAM	**591**

Organik küçükbaş süt üretimi Türkiye'nin Çanakkale ve Bitlis illerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik küçükbaş süt üretimi 591 tondur. En fazla organik küçükbaş süt üretimi Çanakkale (524 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Bitlis (67 ton) ili takip etmiştir (Şekil 3.122).

Şekil 3.122. Türkiye'de organik küçükbaş süt üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.8.1.3. Organik Kümes Hayvanı Varlığı

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye organik kümes hayvanı varlığı Tablo 3.31'de gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik kümes hayvanı varlığı 1.242.170 adet olmuştur. Hesaplanan verilere göre organik etçil piliç toplamının 606.790 adet olduğu ve organik yumurta tavuğu toplamının ise 635.380 adet olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.31. 2018 yılı Türkiye'de organik kümes hayvanı varlığı

Organik Kümes Hayvanları	**Hayvan Sayısı Toplamı (adet)**
Etçil piliç	606.790
Yumurta Tavuğu	635.380
GENEL TOPLAM	**1.242.170**

Organik kümes hayvanları üretimi tüm bölgelerimize yayılmıştır. Türkiye'de toplam organik kümes hayvanları varlığı 1.242.170 adet olmuştur. En fazla organik kümes hayvanları varlığı Samsun (615.600 adet) ilinde bulunmaktadır. Bu ili Sakarya (109.400 adet), Manisa (96.450 adet), İzmir (90.015 adet) ve Bolu (83.790 adet) illeri takip etmiştir (Şekil 3.123).

Şekil 3.123. Türkiye'de organik kümes hayvancılığı üretimi yapılan iller ve hayvan sayıları (adet)

3.8.1.3.1. Organik Piliç Eti Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye piliç eti üretim miktarı Tablo 3.32'de gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik piliç eti üretim miktarı 1.261 ton olmuştur.

Tablo 3.32. 2018 yılı Türkiye'de organik piliç eti üretimi

Üretim Türü	Toplam (ton)
Organik Piliç Eti	1.261

Organik piliç eti üretimi Türkiye'nin Karadeniz, Ege, Marmara ve Doğu Anadolu bölgelerinde yapılmıştır. Türkiye'nin toplam organik piliç eti üretimi 1.261 tondur. En fazla organik piliç eti üretimi Samsun (1.128 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Elazığ (54 ton), Afyonkarahisar (40 ton), İzmir (21 ton) ve Sakarya (18 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.124).

Öztürk ve Türkoğlu (2012), yapmış oldukları çalışmada 2010 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam organik piliç eti üretiminin 550 ton olduğunu belirtmişlerdir. 2010 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımızda organik piliç eti üretiminin 550 ton dan 1.261 tona çıktığı görülmüştür.

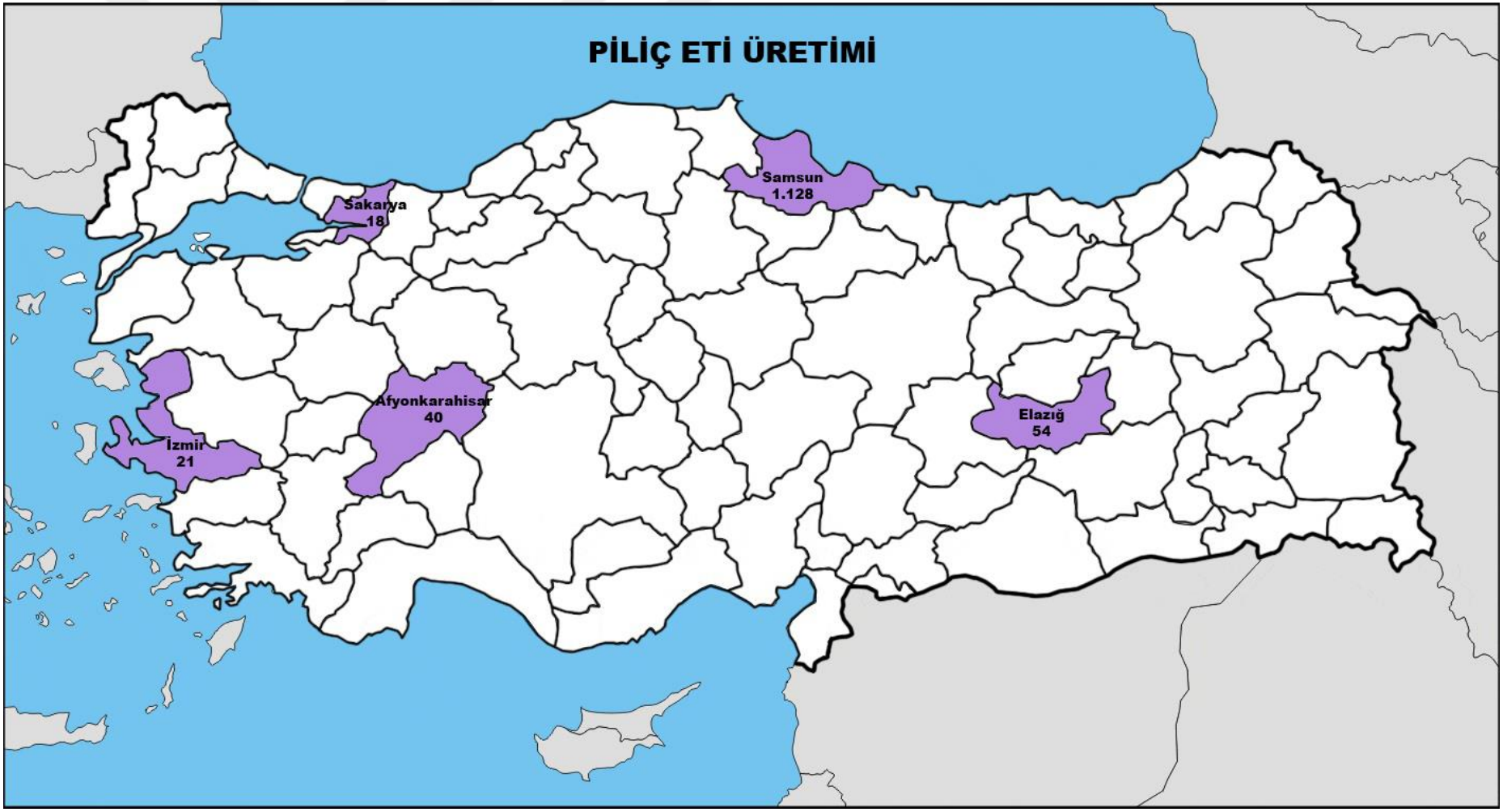

Şekil 3.124. Türkiye'de organik piliç eti üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

3.8.1.3.2. Organik Yumurta Üretimi

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye organik yumurta üretim miktarı Tablo 3.33'te gösterilmiştir. Türkiye'nin 2018 yılı itibarı ile toplam organik yumurta üretimi 174.675.362 adet olmuştur.

Tablo 3.33. 2018 yılı Türkiye'de organik yumurta üretimi

Üretim Türü	Toplam (adet)
Organik Yumurta Üretimi	174.675.362

Organik yumurta üretimi Türkiye'nin tüm bölgelerine yayılmıştır. Türkiye'de toplam organik yumurta üretimi 174.675.362 adettir. En fazla organik yumurta üretimi Sakarya ilinde (29.222.316 adet) yapılmıştır. Bu ili Samsun (27.922.500 adet), Manisa (25.353.200 adet) ve Bolu (24.595.000 adet) iller takip etmiştir (Şekil 3.125).

Öztürk ve Türkoğlu (2012), yapmış oldukları çalışmada 2010 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam organik yumurta üretiminin 17.889.808 adet olduğunu belirtmişlerdir. 2010 yılı ile 2018 yılı verilerini karşılaştırdığımızda organik yumurta üretiminin 17.889.808'dan 174.675.362' ye çıktığı görülmüştür.

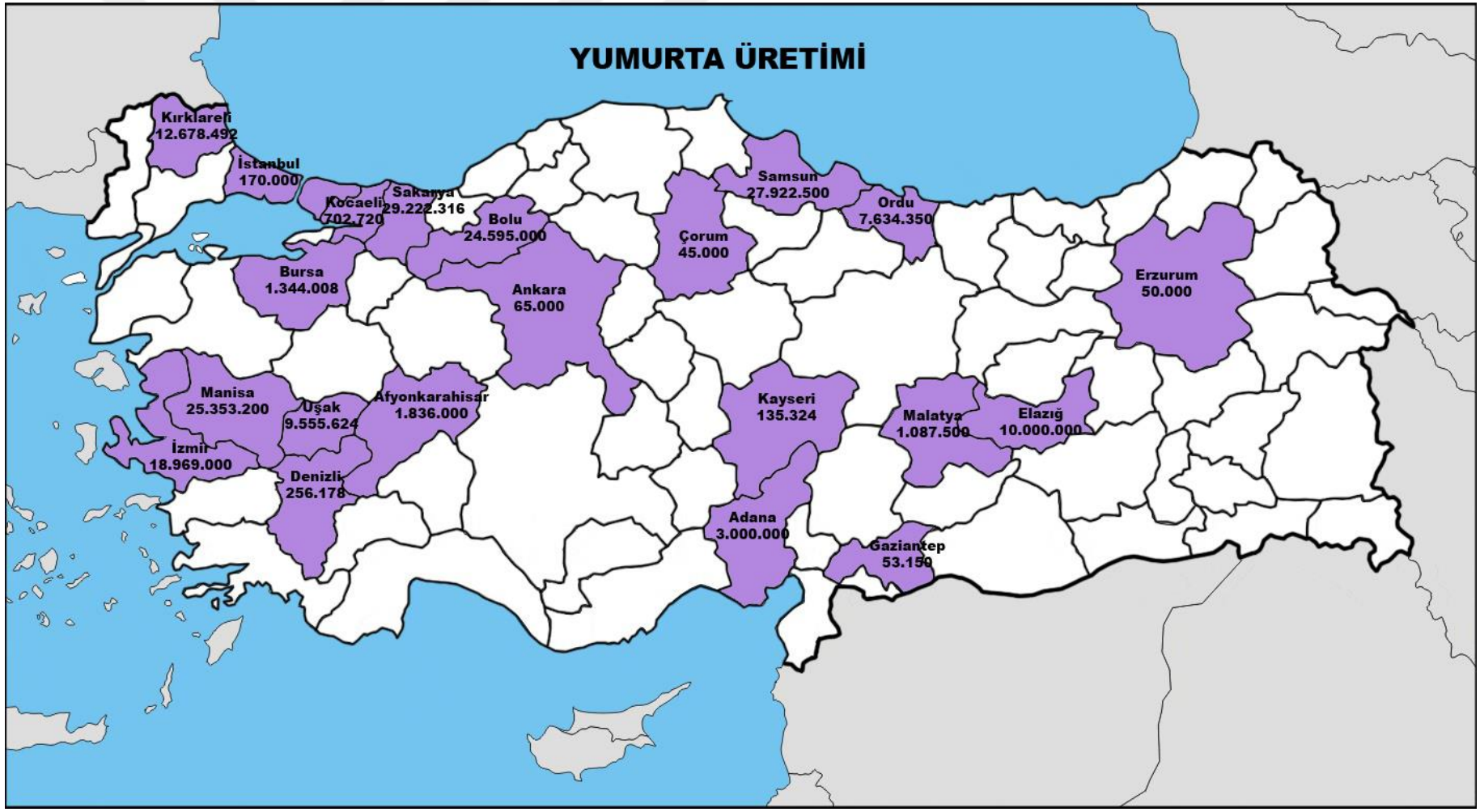

Şekil 3.125. Türkiye'de organik yumurta üretimi yapılan iller ve yumurta sayıları (adet)

3.8.1.4. Organik Arıcılık

3.8.1.4.1 Organik Kovan Varlığı

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye organik kovan sayısı Tablo 3.34'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik kovan sayısı 51.742 adet olmuştur.

Tablo 3.34. 2018 yılı Türkiye organik kovan varlığı

Organik Arıcılık Materyali	Sayı (adet)
Kovan Varlığı	51.742

Organik arıcılık Türkiye'nin tüm bölgelerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik kovan sayısı 51.742 adettir. En fazla organik kovan sayısı Van (7.119 adet) ilinde bulunmaktadır. Bu ili Bayburt (4.395 adet), Siirt (3.415 adet), Artvin (3.223 adet), Mersin (2.511) ve Gümüşhane (2.435 adet) illeri takip etmiştir (Şekil 3.126).

Çelikyürek ve Karakuş (2018), yapmış oldukları çalışmada 2015 yılı verilerine göre Türkiye'de toplam organik kovan sayısının geçiş süreci dahil 70.976 adet olduğunu belirtmişlerdir.

Şekil 3.126. Türkiye’de illere göre organik kovan sayısı (adet)

3.8.1.4.2. Organik Arı Ürünü

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı iller bazında organik hayvancılık verilerine göre (Anonim 2018c) Türkiye'de organik arı ürünü üretim miktarı Tablo 3.35'te gösterilmiştir. Türkiye'de 2018 yılı itibarı ile toplam organik arı ürünü toplamı 494.9 ton olmuştur. Türkiye'nin Sivas ilinde arı ürünü olarak 1 ton da polen üretilmiştir.

Tablo 3.6. 2018 yılı Türkiye'de organik arı ürünü toplamı (ton)

Organik Ürün Türü	Üretim Miktarı (ton)
Arı Ürünü	494.9

Organik arı ürünü üretimi Türkiye'nin tüm bölgelerinde yapılmıştır. Türkiye'de toplam organik arı ürünü üretimi 494.9 tondur. En fazla organik arı ürünü üretimi Van (71.2 ton) ilinde yapılmıştır. Bu ili Aydın (53.2 ton), Artvin (37 ton), Bayburt (36.9 ton). Mersin (35.8 ton) ve Trabzon (33.5 ton) illeri takip etmiştir (Şekil 3.127).

Şekil 3. 127. Türkiye’de organik arı ürünü üretimi yapılan iller ve üretim miktarları (ton)

4. 2018 YILI ORGANİK ÜRÜNLERİN İTHALAT ve İHRACAAT VERİLERİ

4.1. Türkiye'de Organik Ürünlerin İthalat Verileri

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu 2018 yılı ithalat verilerine (Anonim 2018d) göre Türkiye'de toplam 175.868.5 ton yurt dışından ithalat gerçekleştirilmiştir (Tablo 4.1).

Organik kabuksuz ceviz (4 ton), organik vişne, organik kayısı ve organik çilek reçeli (0.25 ton), organik erik, organik hurma, organik dut, organik elma, organik incir, organik kayısı ve organik gojibery kuru meyveleri (898 ton), organik kurutulmuş üzüm (40 ton), organik muz püresi ve flakesi (82.8 ton), organik domates ketçabı (47.7 ton), organik dondurulmuş havuç konservesi (40.4 ton), organik buğday, organik buğday çimi tozu ve organik buğday glikoz (32.622 ton), organik makarna (1 ton), organik pirinç unu ve nişastası (13 ton), organik mısır (27.545 ton), organik kırmızı mercimek (5 ton), organik nohut (900 ton), organik fasulye ve organik maş fasulyesi (20 ton), organik ay çekirdeği (8.834 ton), organik tohumluk olmayan soya fasülyesi (99.446 ton), organik susam tohumu (206 ton), organik hindistan cevizi yağı (12 ton), organik keten tohumu (4.750 ton), organik bitkisel çay (1.2 ton), organik enerji içeceği (18.720 adet), organik soyalı içecek (7.800 litre), organik çörek otu (88 ton), organik toz zerdeçal (2 ton), organik öğütülmüş zencefil (1.30 ton), organik karabiber (2.8 ton), organik hardal (4 ton), organik kakao ve tozu (12 ton), organik bitkisel yağlı süt bazlı karışım (34 ton), organik meyan kökü (250.3 ton), chia tohumu (3.15 ton) ithalatı gerçekleştirilmiştir (Tablo 4.1).

2018 yılında organik hayvansal ürün olarak ise organik tavuk yumurtası (12.000 adet), organik piliç eti (1.60 ton) ve organik arı sütü (1 ton) ithal edilmiştir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1. 2018 yılı Türkiye'de organik ürünlerin ithalat verileri

Ürün Adı	Miktar (Ton)	Miktar (Adet)	Miktar (Litre)	İthal Edilen Ülke
Ceviz (Kabuksuz)	4			Moldova
Reçel (Vişne, Kayısı, Çilek)	0.25			Dubai
Kuru meyve (Erik, Hurma, Dut, Elma, İncir, Kayısı gojibery)	898			Fransa, Arjantin, Cezayir, Tunus, Avustralya, Kırgızistan, Sri Lanka, İngiltere, Moldova, Çin, Hollanda, İran, Pakistan, ABD, İtalya
Üzüm (Kurutulmuş)	40			ABD
Muz püresi ve flakesi	82.8			Fransa, Ekvator, Hollanda
Domates (Ketçap)	47.7			Hollanda
Havuç (Dondurulmuş), konservesi	40.4			İspanya, Avusturya
Buğday, Buğday çimi tozu, Buğday glikoz	32.622			Dubai, Kazakistan, Rusya, Hırvatistan, İngiltere, İsviçre.
Makarna	1			İtalya
Pirinç unu ve nişastası	13			İngiltere, Belçika
Mısır	27.545			BAE, Dubai, Kazakistan, Moldova
Mercimek (Kırmızı)	5			Kazakistan
Nohut	900			Kazakistan
Fasulye, Maş fasulyesi	20			Özbekistan
Ay çekirdeği	8.834			BAE, Rusya
Soya fasulyesi (Tohumluk olmayan)	99.446			BAE, Etiyopya, Kazakistan, Rusya
Susam (Tohum)	206			Uganda, Mısır, Hindistan
Hindistan cevizi yağı	12			Gana
Keten tohumu	4.750			Kazakistan
Bitkisel çay	1.2			Almanya
Organik enerji içeceği		18.720		Avusturya
Soyalı içecek			7.800	İtalya
Çörekotu	88			Hindistan, Mısır
Zerdeçal (Toz)	2			Sri Lanka
Zencefil (Öğütülmüş)	1.30			Almanya, Sri Lanka
Karabiber	2.8			Sri Lanka
Hardal	4			Fransa
Kakao ve tozu	12			Peru, İngiltere, Hollanda, Haiti
Bitkisel yağlı süt bazlı karışım	34			İspanya
Meyan Kökü	250.3			Kazakistan,Gürcistan
Chia Tohumu	3.15			Almanya, Hollanda
Tavuk yumurtası		12.000		Suudi Arabistan
Piliç eti	1.60			Katar
Arı sütü	1			Fransa
GENEL TOPLAM	**175.868.5**	**30.720**	**7.800**	

4.2. Türkiye'de Organik Ürünlerin İhracat Verileri

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu ihracat verilerine (Anonim 2018e) göre Türkiye'de 2018 yılında 111.690.68 ton ihracat gerçekleştirilmiştir (Tablo 4.2).

Türkiye'de 2018 yılında organik meyve ve meyve ürünlerinde 25.964.37 ton ihracat yapılmıştır

Organik sert kabuklu meyvelerde organik fındık ve fındık ürünlerinde 5.356.76 ton. organik antep fıstığında ise 26.76 ton ihracat yapılmıştır. Organik sert çekirdekli meyvelerde ise organik zeytin ve zeytin ürünlerinde 707.71 ton, organik kayısı ve kayısı ürünlerinde 4.773.70 ton ihracat yapılmıştır. Organik üzümsü meyvelerde, organik üzüm ve üzüm ürünlerinde 10.572.35 ton, organik incir ve incir ürünlerinde ise 7.996.93 ton ihracat yapılmıştır (Tablo 4.2).

Organik sebze ve sebze ürünlerinde 5.407.06 ton ihraç yapılmıştır (Tablo 4.2).

Organik serin iklim tahıllarından organik buğday ve buğday ürünlerinden 41.633.90 ton ihracat yapılmıştır (Tablo 4.2).

2018 yılında organik yemeklik dane baklagillerde ise organik mercimek çeşitlerinde 5.229.36 ton, organik nohutta ise 1.360.47 ton ihracat gerçekleştirilmiştir (Tablo 4.2).

2018 yılında organik baharatlarda ise 1.027.74 ton ihracat gerçekleştirilmiştir (Tablo 4.2).

Diğerlerinde ise 2018 yılında 1.618.91 ton ihracat gerçekleştirilmiştir (Tablo 4.2).

Tablo 4.2. 2018 yılı Türkiye'de organik olarak ihraç edilen ürünler

Ürün Adı	Miktar (ton)	Tutar ($)	% Ton	%$
Meyve ve meyve ürünleri	25.964.37	48.293.736	23	13
Fındık ve fındık ürünleri	5.356.76	40.015.020	5	11
Antep fıstığı	26.76	795.976	0	0
Zeytin ve zeytin ürünleri	707.71	4.097.634	1	1
Kayısı ve kayısı ürünleri	4.773.70	22.627.358	4	6
Üzüm ve üzüm ürünleri	10.572.35	26.430.886	9	7
İncir ve incir ürünleri	7.996.93	51.980.044	7	14
Sebze ve sebze ürünleri	5.407.06	5.947.769	5	2
Buğday ve buğday ürünleri	41.633.90	131.146.772	37	36
Mercimek çeşitleri	5.229.36	16.054.144	5	4
Nohut	1.360.47	2.340.002	1	1
Baharatlar	1.027.74	4.470.685	1	1
Diğerleri	1.618.91	6.928.917	1	2
Genel Toplam	**111.690.68**	**361.128.943**	**100**	**100**

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2018 yılı organik tarım verilerinden hesapladığımız sonuçlara göre Türkiye'de organik sert kabuklu meyve üretimi olarak organik fındık (17.667 ton), organik kestane (10.521.7 ton), organik Antep fıstığı (7.608.7 ton), organik ceviz (5.967.1 ton) ve organik badem (5.063.6 ton) üretimlerinin yapıldığı görülmüştür. Türkiye'de organik yumuşak çekirdekli meyve üretimi olarak organik elma (192.796.8 ton), organik alıç (51.702.6 ton), organik armut (21.503.3 ton), organik ayva (1.128.9 ton) ve organik muşmula (823.3 ton) üretimleri ön plana çıkmıştır. Türkiye'de en fazla üretimi yapılan organik sert çekirdekli meyvelerin ise organik kayısı (58.804.9 ton), organik kiraz (21.771.6 ton), organik vişne (20.381.2 ton), organik erik (14.065.4 ton) ve organik kızılcık (6.595.7 ton) olduğu belirlenmiştir. Türkiye'de organik Akdeniz meyveleri üretiminde ise organik zeytin (213.369 ton), organik nar (59.157.3 ton) ve organik muz (935.2 ton) üretimleri ön plana çıkmıştır. Türkiye'de organik turunçgil üretimi olarak ise organik mandarin (1.814.2 ton), organik portakal (1.087.9 ton) ve organik limon (1.014.6 ton) üretimlerinin ön plana çıktığı görülmüştür. Türkiye'de organik üzümsü meyvelerin üretimi bakımından ise organik incir (90.485.4 ton), organik dut (6.632.5 ton), organik çilek (6.066.7 ton), organik böğürtlen (3.235.9 ton) ve organik ahududu (2.020.3 ton) meyveleri ön plana çıkmıştır. Türkiye'de organik keyf bitkisi meyveleri üretiminde çay (26.301.8 ton) ön plana çıkmıştır. Organik üzüm (116.803.3 ton) ve organik kuşburnu (3.783.1 ton) Türkiye'de en fazla üretilen diğer organik meyveler olmuştur.

Türkiye'de organik meyvesi yenen sebzeler olarak ise organik domates (16.593.4 ton), organik biber (5.558.2 ton), organik kavun (3.696.9 ton), organik karpuz (3.530.6 ton) ve organik kabak (798.2 ton) ön plana çıkan sebzeler olmuştur. Organik çiçek ve çiçek tablası yenen sebzeler bakımından organik karnabahar (1.062.5 ton), organik brokoli (521.7 ton) ve organik enginar (100.6) üretimleri yapılmıştır. Türkiye'de organik sürgünleri ve yaprak sapları yenen sebzelerde ise sadece organik kuşkonmaz (1 ton) üretimi yapılmıştır. Türkiye'de organik yaprağı yenen sebze olarak ise organik lahana (266.8 ton), organik ıspanak (252.1 ton), organik marul (132.2 ton), organik semiz otu (36.4 ton), organik maydanoz (28.5 ton) ve organik dere otu (18 ton) üretimleri ön plana çıkmıştır. Türkiye'de organik kökleri yenen sebzelerde ise organik havuç (3.398.2 ton),

organik pancar (830.1 ton), organik kereviz (105 ton) ve organik turp (48.8 ton) ön plana çıkmıştır. Türkiye'de organik soğan ve sürgünleri yenen sebze olarak ise organik soğan (2.894.3 ton), organik sarımsak (114.6 ton) ve organik pırasa (84.8 ton) üretimi yapılmıştır.

Türkiye'de organik serin iklim tahılları olarak ise organik buğday (195.130.7 ton), organik arpa (56.336.9 ton), organik yulaf (46.020.1 ton), organik tritikale (3.463.1 ton), organik çavdar (2.285.5 ton) ve organik siyez buğdayı (156.5 ton) üretimi yapılmıştır. Organik sıcak iklim tahılları olarak ise organik mısır (31.356.4 ton), organik çeltik (2.222.2 ton) ve organik darı (95.5 ton) üretimleri yapılmıştır.

Türkiye'de organik yemeklik dane baklagiller olarak ise organik mercimek (8.040.2 ton), organik nohut (6.336.4 ton), organik fasülye (1.598.5 ton), organik bezelye (137.4 ton), organik bakla (112.3 ton), organik barbunya fasülye (58.4 ton), organik börülce (12.3 ton) ve organik maş fasülyesi (0.1 ton) üretimleri yapılmıştır.

Türkiye'de organik yağ bitkileri üretimi bakımından ise organik ayçiçeği (4.932.8 ton), organik soya (2.284.8 ton), organik susam (231.3 ton) ve organik aspir (114.7 ton) üretimi ön plana çıkmıştır. Organik lif bitkilerinde ise organik pamuk (30.389.6 ton) ve organik keten (31.3 ton) üretimleri yapılmıştır. Türkiye'de organik nişasta ve şeker bitkilerinde ise organik patates (3.403.1 ton), organik şeker pancarı (2.070.2 ton), organik şeker kamışı (11 ton) ve organik yer elması (6.6 ton) üretimi yapıldığı görülmüştür.

Türkiye'de organik keyf bitkilerinde ise organik tütün (243.4 ton) ve organik lavanta (68.5 ton) üretimi ön plana çıkmıştır. Organik baharat bitkilerinde ise organik defne (3.434.7 ton), organik kekik (803.1 ton), organik kimyon (319.1 ton), organik anason (205.1 ton), organik nane (90.3 ton), organik biberiye (84 ton), organik tarhun (79.4 ton) ve organik kapari (38.8 ton) üretimleri ön plana çıkmıştır. Organik tıbbi ve aromatik bitkilerde ise organik gül (697.9 ton), organik haşhaş+kapsül+dane (424.5 ton), organik adaçayı (350.1 ton), organik rezene (134.9 ton), organik karabuğday (67.4 ton). organik ıhlamur (45.2 ton), organik frenk inciri (27 ton), organik laden (16 ton), organik limon otu (15.3 ton) ve organik hünnap (13.8 ton) üretimleri ön plana çıkmıştır.

Türkiye'de organik baklagil yem bitkileri üretiminde ise organik yonca (133.377.2 ton), organik korunga (67.957.2 ton), organik fiğ (47.045.7 ton), organik yem bezelyesi (395.6 ton), organik macar fiğ (237.3 ton), organik mürdümük (116.9 ton), organik burçak (91.5 ton), organik acı bakla (29.9 ton) ve organik çemen (1.6 ton) üretimleri yapıldığı belirlenmiştir. Organik buğdaygil yem bitkilerinde ise organik silajlık mısır (5.473.5 ton), organik İtalyan çimi (537 ton), organik sorgum sudan otu melezi (8.7

ton) ve organik ayrık (0.1 ton) üretimleri yapılmıştır. Diğer yem bitkilerinde ise organik çayır otu (39.799 ton), organik yapay çayır mera (113.8 ton), organik hayvan pancarı (32.3 ton) ve organik yem şalgamı (8.7 ton) üretimleri yapıldığı belirlenmiştir.

Türkiye'de organik hayvan varlığı olarak ise 21.160 organik küçükbaş ve 5.113 organik büyükbaş hayvan varlığı olmak üzere toplamda 26.273 organik hayvan varlığı belirlenmiştir. Toplam organik kırmızı et üretiminin 427 ton ve organik süt üretiminin ise 12.883 ton olarak belirlenmiştir. Türkiye'de toplam 1.242.170 adet organik kümes hayvanı varlığı bulunduğu ve bunun 606.790 adetinin organik etçil piliç ve 635.380 adetinin ise organik yumurta tavuğu varlığı olduğu tespit edilmiştir. Mevcut hayvan varlığından 1.261 ton organik piliç eti üretimi ve 174.675.362 adet organik yumurta üretiminin gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Organik arıcılık bakımından ise 51.742 adet organik kovan varlığının mevcut olduğu ve 494.9 ton organik arı ürününün üretildiği görülmüştür.

Sonuç olarak 2018 yılı itibari ile yurtdışından ithal edilen organik ceviz içi, organik reçel (vişne, Kayısı, çilek), organik kuru meyve (erik, hurma, dut, elma, incir, kayısı, gojibery), organik kuru üzüm, organik muz püresi ve flakesi, organik domates (ketçap) ve organik havuç (dondurulmuş) konservesi gibi meyve ve sebze ürünlerinin organik üretimlerinin artırılması. maliyetlerinin düşürülmesi ve uluslar arası piyasalarla rekabet edebilecek konuma getirilmesi gerekmektedir. Dolayısı bu ürünlerdeki ihtiyaçlarımızın ithalat yolu ile değil de iç pazardan karşılanması yoluna gidilmelidir. Ayrıca ihracatta ön plana çıkan organik meyve ve meyve ürünleri, organik fındık ve fındık ürünleri, organik antep fıstığı, organik zeytin ve zeytin ürünleri, organik kayısı ve kayısı ürünleri, organik üzüm ve üzüm ürünleri, organik incir ve incir ürünleri ile organik sebze ve sebze ürünlerinde üretimlerinin artırılması. maliyetlerinin düşürülmesi ve uluslar arası piyasalarla uzun dönem rekabet edebilecek konuma getirilerek, ihracatta sürdürülebilirliklerinin ve ihracat miktarının miktarlarının arttırılması gerekmektedir.

2018 yılı itibari ile yurtdışından ithal edilen organik buğday, organik buğday çimi tozu, organik buğday glikozu, organik makarna, organik pirinç unu ve nişastası ve organik mısır gibi organik tahıl ürünlerinin ve ihracatı yapılan serin iklim tahıllarından organik buğday ve buğday ürünlerinin üretimlerinin artırılması, maliyetlerinin düşürülmesi ve uluslar arası piyasalarla uzun dönem rekabet edebilecek konuma getirilerek bu ürünlerdeki ihtiyaçlarımızı ithalat yolu ile değil de iç pazardan karşılamanın yolu açılmalı ve ihracatı yapılan ürünlerde de süreklilik, çeşitlilik ve ihracat miktarlarının arttırılması

gerekmektedir.

2018 yılı itibari ile yurtdışından ithal edilen organik kırmızı mercimek. organik nohut. organik fasulye. organik maş fasulyesi, organik ay çekirdeği, organik tohumluk olmayan soya fasulyesi, organik susam tohumu, organik keten tohumu, organik bitkisel çay. organik enerji içeceği, organik soyalı içecek, organik çörekotu. organik zerdaçal, organik zencefil, organik karabiber, organik hardal, organik bitkisel yağlı süt bazlı karışım, organik meyan kökü, organik chia tohumu ve ihracaatı yapılan organik mercimek çeşitleri, organik nohut ve organik baharatlar gibi organik bitkisel ürünlerin üretiminin artırılması, maliyetlerinin düşürülmesi ve uluslar arası piyasalarla uzun dönem rekabet edebilecek konuma getirilmesi gerekmektedir. Bunun sonucunda ithalatı yapılan organik ürünlerdeki ihtiyacımız iç pazardan karşılanmalı ve ihracatını yaptığımız organik ürünlerde de ürün çeşitliliği arttırılarak süreklilik sağlanmalıdır.

2018 yılı itibari ile yurtdışından ithal edilen organik tavuk yumurtası, organik piliç eti ve organik arı sütü gibi organik hayvansal ürünlerin yurtiçinde üretimlerinin artırılması, maliyetlerinin düşürülmesi ve uluslar arası piyasalarla uzun dönem rekabet edebilecek konuma getirilerek bu ürünlerdeki ihtiyaçlarımızın ithalat yolu ile değil de iç pazardan karşılanması yoluna gidilmelidir. Ayrıca Türkiye'de ürettiğimiz organik hayvansal ürünlerede ihracat yolu açılmalıdır.

6. KAYNAKÇA

Aksoy, U., 2001. Ekolojik Tarım: Genel Bir Bakış. Türkiye 2. Ekolojik Tarım Sempozyumu, 14-16 Kasım 2001, Antalya, 14-16.

Anonim, 2018a. Tarım ve Orman Bakanlığı Organik Tarım Verileri. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler

Anonim 2018b. Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018 yılı Organik Tarımsal Üretim Verileri. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler

Anonim 2018c. Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018 yılı Organik Hayvansal Üretim Verileri. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler

Anonim 2018d. Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018 yılı Organik ithalat Verileri. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler

Anonim 2018e. Türkiye Tarım ve Orman Bakanlığı, 2018 yılı Organik ihracat Verileri. https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler

Ataseven, Y. ve Güneş, E., 2008.Türkiye'de İşlenmiş Organik Tarım Ürünleri Üretimi ve Ticaretindeki Gelişmeler. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 22, 25-33.

Atlı, S., 2006. Orgüder ve Dünyada ve Türkiye'de Organik Tarım Uygulamaları. Türkiye 9. Gıda Kongresi, 24-26 Mayıs 2006, Bolu, 85-88.

Ayla, D. ve Altıntaş, D., 2017. Organik Üretim ve Pazarlama Sorunları Üzerine Bir Değerlendirme. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19, 7-17.

Baranski, M., Srednicka-Tober, D.,Volakakis, N., Seal, C., Sanderson, R.,Stewart, G.B., Benbrook, C.,Biavati, B.,Markellou, E.,Giotis, C., Gromadzka-Ostrowska, J., Rembiałkowska, E., Skwarło-Sonta, K.,Tahvonen, R., Janovska, D., Niggli, U., Nicot, P. ve Leifert, C., 2014. Higher antioxidant ve cally grown crops: a systematic literaturereview ve meta-analyses. British Journal of Nutrition, 112, 794–811.

Baysel, B., 2013. Türkiye'de Organik Tarım Üretiminin Önemi ve Tarımsal Ürün İhracatı İçerisindeki Payı.Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 131 s.

Bilgin, Ö., 2008. Organik Meyve ve Sebze Sektörünün Türkiye'deki Mevcut Durumu. Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ, 139 s.

Çelikyürek, H. ve Karakuş, K., 2018. Dünya'da ve Türkiye'de Organik Hayvancılığa Genel Bir Bakış. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 8, 299-306.

Demir, F., 2013. Organik Hayvancılık.Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı, Van, 86 s.

Demiryürek, K. ve Bozoğlu, M., 2007. Türkiye'nin Avrupa Birliği Organik Tarım Politikasına Uyumu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 22, 316-321.

Demiryürek, K., 2011. Organik Tarım Kavramı ve Organik Tarımın Dünya ve Türkiye'deki Durumu. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 28, 27-36.

Ertürk, Y. E. ve Yılmaz, O., 2013. Türkiye'de Organik Arıcılık. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Ziraat Faakültesi Dergisi, 1, 35-42.

Kızılaslan, H. ve Olgun, A., 2012. Türkiye'de Organik Tarım ve Organik Tarıma Verilen Desteklemeler. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 29, 1-12.

Kurğa, C. ve Erdal, M., 2014. Ağrı İli Organik Tarım ve Hayvancılık Mevcut Durum Analizi. IFOAM Organik Dünya Kongresi, İstanbul, 13-15 Ekim 2014.

Lernoud, J. ve Willer, H., 2016. Current Statistics on Organic Agriculture Worldwide: Area, Operators, Market ve Selected Crops (in Willer, H., Lernoud, J., Eds.). The word of organic agriculture. Statistics & Emerging Trends 2016, 340 p.

Lernoud, J. ve Willer, H. 2017. Current Statistics on Organic Agriculture Worldwide: area, operators, ve market. The World of Organic Agriculture. Statistics & Emerging Trends, 340 p.

Merdan, K. ve Kaya, V., 2013. Türkiye'deki Organik Tarımın Ekonomik Analizi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17, 239-252.

Merdan, K., 2014. Türkiye'de Organik Tarımın Ekonomik Analizi: Doğu Karadeniz Uygulaması. Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 224 s.

Ok, G., 2019, Farklı Bakteri Uygulamalarının Çok Yillik Çim Bitkisinin (*Lolium Perenn L.)* Yeşil Alan Performansına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Gümüşhane, 61s.

Öztürk, D. ve İslam, A., 2014. Türkiye'de Organik Ürünlerin Pazarlanması. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, I, 75-94.

Öztürk, A. K. ve Türkoğlu, M., 2012. Türkiye'de Organik Tavukçuluk. Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi, 52, 41-50.

Ramesh, P., Panwar, N. R., Singh, A. B.,, Ramana, S., Yadav, S. K,, Shrivastava, R. ve Rao, A. S., 2010. Status of Organic Farming in India. Current Science, 10 May 2010, 98, 1190-1194

Srednica-Tober, D., Baranski, M., Seal, C., Sanderson, R., Benbrook, C., Steinshamn, H., Gromadzka-Ostrowska, J., Rembiałkowska, E., Skwarło-Sonta, K., Eyre, M., Cozzi, G., Larsen, M.K., Jordon, T., Niggli, U., Sakowski, T., Calder, P.C., Burdge, G.C., Sotiraki, S., Stefanakis, A., Stergiadis, S., Yolcu, H., Chatzidimitriou, E., Butler, G., Stewart, G. ve Leifert, C., 2016a. Higher PUFA ve n-3 PUFA, conjugated linoleic acid, α-tocopherol ve iron, but lower iodine ve selenium concentrations in organic milk: a systematic literature review ve meta- ve redundancy analyses. British Journal of Nutrition, 115, 1043–1060.

Srednicka-Tober, D., Baranski, M., Seal, C., Sanderson, R., Benbrook, C., Steinshamn, H., Gromadzka-Ostrowska, J., Rembiałkowska, E., Skwarło-Sonta, K., Eyre, M., Cozzi, G., Larsen, M.K.,Jordon, T., Niggli, U., Sakowski, T., Calder, P.C., Burdge, G.C., Sotiraki, S., Stefanakis, A., Stergiadis, S., Yolcu, H., Chatzidimitriou, E., Butler, G., Stewart, G. ve Leifert, C., 2016b. Composition differences between organic ve conventional meat: a systematic literature review ve meta-analysis. British Journal of Nutrition, 115, 994-1011.

Sirat, A., 2016. Organik Tahıl Tarımı. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 26, 455 - 474.

Vatansever Deviren N. ve Çelik, N., 2017. Dünya'da ve Türkiye'de Organik Tarımın Ekonomik Açıdan Değerlendirmesi, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10 : 669-678.

Willer, H. ve Yussefi, M., 2006. Current Statistics on Organic Agriculture Worldwide: The word of organic agriculture. Statistics & Emerging Trends 2006, 213p.

Willer, H., 2010. Current Statistics on Organic Agriculture Worldwide: The word of organic agriculture. Statistics & Emerging Trends 2010, 244p.

Willer, H. ve Lernoud, J., 2012. Current Statistics on Organic Agriculture Worldwide: About (in Willer, H., Kilcher, L., Eds.). The word of organic agriculture. Statistics & Emerging Trends 2012, 338p.

Willer, H. ve Lernoud, J., 2014. Current Statistics on Organic Agriculture Worldwide: Organic Area, Procers ve Market (in Willer, H., Lernoud, J., Schlatter, B., Eds.). The word of organic agriculture. Statistics & Emerging Trends 2014, 308p.

Willer, H. ve Lernoud, J., 2018. The Word of Organic Agriculture 2018: Summary. (in Willer, H., Lernoud, J., ve Kemper, L. Eds.). The word of organic agriculture. Statistics & Emerging Trends 2018. 354 p.

Willer, H., Schaack, D. ve Lernoud, J. 2019. Organic farming ve market development in Europe ve the European Union. In The World of Organic Agriculture. Statistics & Emerging Trends 2019, 356 p.

Willer, H., Schlatter, B., Travnicek, J., Kemper, L. ve Lernoud, J., 2020. The World of Organic Agriculture 2020: Summary (in Willer, H., Schlatter, B., Travnicek, J., Kemper, L. ve Lernoud, J.). The World of Organic Agriculture Statistics & Emerging Trends 2020, 337 p.

Yanmaz, R., 2011. Organik Ürünlerin Pazarlanması ve Ticareti. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bahçe Bitkileri Bölümü, Ankara, 12 s.

Yavuz, A. ve Erdoğan, Ü., 2019. Organik Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Türkiye'de Üretim Miktarı ve Değerlendirilmesi. Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2, 124-130.

Yolcu. H., Bayram, B. ve Aksakal, V., 2008. Dünya Organik Tarımsal Üretimde Avrupa'nın Yeri. Erzincan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 1, 155-170.

Yolcu, H., Okçu, M. ve Tan, M., 2014. Türkiye'de Organik Kaba Yem Üretiminin Mevcut Durumu. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Tarım Bilgi Dergisi, 24, 201- 209.

Yussefi, M. ve Willer, H., 2002. Current Statistics on Organic Agriculture Worldwide 2002: The word of organic Statistics ve Future Prospects, 158 p.

ÖZGEÇMİŞ

Ortaokul ve liseyi Gümüşhane'de tamamladıktan sonra 2016 yılında Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü'nden mezun oldu. 2017 yılında Gümüşhane Üniversitesi Tarla Bitkileri Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans programına başlamış olup, tez konusu olarak ''Türkiye'de Organik Bitkisel ve Hayvansal Üretimin Mevcut Durumu'' üzerinde çalışmaktadır.